41

DIVI BRVNONIS CARTHVSIANORVM PRIMI INSTITVTORIS SANCTISSIMI, AC PARISIENSIS THEOLOGI DOCTISSIMI,

TOMVS TERTIVS.

CONTINENS OPVSCVLA VARIA, PIA, & erudita.

RECENSITVS ET EMENDATVS
STVDIO AC LABORE

P. THEODORI PETRAEI, CAMPENSIS, COLONIENSIS
Carthusiæ alumni: idque de voluntate Reuerendiss. Patris Generalis, totius Ordinis ministri.

PSALMO LI. vers. X.
Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Bernardi Gualteri.
ANNO M. DC. XI.

VENERABILI IN CHRISTO PATRI, DOMINO

HENRICO TOPFFERO,

Carthusiæ Molshemiensis PRIORI dignissimo meritissimoque.

EQVE *verò tu nobis hic, Venerabilis in Christo Pater, silentio prætereundus: qui à multis retrò annis nequaquam Ordini tuam passus deesse industriam, eam quam nactus es Spartam, nauiter adornasti. Idq; non in Carthusia duntaxat Moguntina, verùm etiam multò amplius in recẽti illa plantatione Molshemiana: quam è fundamentis erectam, insigni aliquot nouorum adiectione ædificiorum splendidè cohonestasti, ac visendi operis templo egregiè condecorasti. Cuius fastigio cùm iam suprema addita esset manus, eccum tibi hostilem incursum, ac communem patriæ cladem, miserandum in modũ pleraque demolientem, ac frequenti tormentorum ictu nõnullos Ecclesiæ parietes perforantem. Prorsus vt quæ ingenti pecuniarum sumptu recens ædificata erant, iam nunc deformata conuulsaq; conspiciantur. Quemadmodum & anno superioris seculi nonagesimo primo, septimo Iduum mensis Sextilis, splendida illa ac opulenta Argentoratensis Carthusia, quæ ad annos propemodum ter centos vrbi isti præsidio ornamentoq; extitit, præcipiti magis quam prudenti Senatus decreto è medio sublata est. Quæ quidem quam in omni scientiarum virtutumq; genere exercitatos olim viros ediderit, testari abundè valebit* LVDOLPHVS SAXO: *qui Christi* IESV *Seruatoris nostri vitam, ac res sanctissimè gestas, aureo prosecutus opere, perpetuum sibi in omnem æternitatis memoriam, apud posteros nomen conciliauit. Neque verò solum pietatis eruditionisq; studium inibi vigebat, verum etiam typographica domesticos inter parietes prela illic visebantur, codicibus imprimendis desudantia, publi-*

coq; Reipublicæ Christianæ bono deseruientia. Porrò stupendam illam erga pauperes liberalitatem, atque inauditam benignè faciendi studium, cuiusnam verbis veracius efficaciusq;, quàm eius planè viri, qui vti Orbi vniuerso compluribus editis in lucē lucubrationibus notissimus est, ita quoque in præfata Argentinensi Carthusia familiarissimus, ac propemodum domesticus extitit, describam? Hic autem est IOANNES ECKIVS, *Theologus sanè eximius, ac hæreticorum malleus inuictissimus. Qui in Replica (vti nuncupat) aduersus scripta Buceri secunda, folio vicesimo, in hunc modum ait.* Ante Lutheranam hanc pestem, largior dabatur in vna Argentinensi Carthusia eleemosyna, quam modò fiat per amplam ac ditissimam ciuitatem Argentinensem. *O inuisam rerum immutationem! ô miserandum alendorum pauperum naufragium! ô deplorandam nouorum reformationem Euangelicorum, auitas proauorum nostrorum fundationes, annuosq; egenorum sustendandorum census, funditus deformantem, ac perpetuò obliterantem! Verùm enimuerò sicuti in his inuita mea, versatur oratio, ita non possum quin pium illum Vener. Paternitatis vestræ, pro domo Dei, ac Carthusiæ vniuersæ restauratione Zelum, magnoperè commendem. Quod vt publicè quoq; testatum faciam, offero hic tertium hunc Diui* BRVNONIS *operum Tomum: Quem vt libenti gratantiq; animo suscipiat, oro obsecroq;. Salueat interim ac valeat. Ex Bibliotheca nostra Coloniensi anno ab orbe redempto M. DC. XI. ipso D. Michaelis archangeli.*

Vener. Paternitatis vestræ

addictissimus

BERNARDVS GVALTERI Ciuis ac Bibliopola Coloniensis.

DIVI

BRVNONIS

PRIMI CARTHVSIANORVM INSTITVTORIS SANCTISSIMI, ET THEOLOGI DOCTISSIMI,

TOMVS TERTIVS.

CONTINENS OPVSCVLA ALIQVOT PIA AC ERVDITA B. BRVNONIS, CARTHVSIANOrum Patriarchæ perquam eximij. Quæ vti hactenus eidem adſcripta fuêre;ita viderint alij,quo titulo ac iure,BRVNONI Epiſcopo Signenſi ea tribui velint.

EORVM PRIMVM EST DE LAVDIBVS ECCLESIAE, Cuius capita ſeu tituli ſunt.

B. BRVNONIS IN LIBELLVM DE LAVDIBVS ECCLESIAE PROLOGVS.

Eccleſiam ſignificatio

CVM ſint multa, & pœnè innumerabilia in diuinis voluminibus, quæ ſponſam Chriſti ſanctam Eccleſiam ſignificant, quædam tamen ſunt in quibus eius laudes & maiora ſacramenta manifeſtius & plenius contineri videntur. Vt verbi gratia, Paradiſus cum arboribus, fluminibuſque ſuis. Sicut & arca, quam ex Dei præcepto Noë fabricauit. Similiter autem tabernaculum quod Moyſes conſtruxit. Similiter & templum quod ædificauit Salomon. Per mulierem quoque figuratur Eccleſia: quod Cantica canticorum manifeſtè demonſtrant. Ciuitas quoque ſancta Hieruſalem, & baſilicæ quæ nunc ab Epiſcopis vbique dedicantur, Eccleſiam Dei apertè ſignificant. De his igitur ſecundùm ordinem, quo poſita ſunt, non omnia quidem, ſed quæ tempori materiæque conueniant, Domino adiuuante, in ſequentibus exponemus.

DE PARADISO.

CAP. I.

Geneſ. 2. 8.

Cripſit Moyſes in libro Geneſeos quod plantauerat Deus paradiſum voluptatis à principio, in quem poſuit hominem quē formauerat, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Ibi omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendū ſuaue: ibi lignum ſcientiæ boni & mali nat rat eſſe plantatū. Inde quatuor flumina ex vno fonte procedere dicit: quibus tota illa terra irrigatur. Dicendū eſt igitur quid paradiſus: quid Adam cuſtos paradiſi, quid illa tantarum tamq; nobilium arborum genera, & flumina illa ſignificēt. Paradiſus nāque hort⁹ delitiarum interpretatur. De quo horto in canticis cāticorum Dominus ad Eccleſiam loquitur dicens. *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, cum pomorū fructibus.* Quod tale eſt, ac ſi diceret. Magna ſunt munera tua, grata ſunt xenia tua. Alij partem mittunt, & quod eis eſt vile aliis tribuunt. Tu vero totum hortum das, & omnia meliora filiis tuis larga manu mandas & tribuis. De hoc horto in eodem libro idem ipſe ait. *Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa, hortus concluſus & fons ſignatus.* Recedant igitur latrones: recedat & diabolus pcinceps latronū, qui ſemper circuit quærens quem deuoret. Concluſus eſt hortus, ſignatus eſt fons: nec poma nec aquam ſubripere poteſt. Hoc enim ipſe Dominus teſtatur dicens. *Oues meæ vocem meam audiunt, &* ego Dominus *vitam æternam do eis. Neq; rapiet eas quiſquam de manu mea.* De his aūt qui decipiūtur, & à diabolo rapiuntur, Ioann. Apoſtolus ait. *De nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuiſſent, manſiſſent vtiq; nobiſcum.* Item in eodem. *Deſcendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium: vt viderem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.* In Euangelio quoq; de Domino dicitur. Quia *egreſſus eſt trans*

Paradiſus, Eccleſia. *Cant. 4. 13.* *Cant. 4. 12.* *1. Pet. 5. 8.* *Ioan. 10. 5.* *1. Ioan. 2. 19.* *Cant. 6. 10.* *Ioan. 18. 1.*

A *torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe, & diſcipuli eius.* His igitur & ſimilibus manifeſtum eſt, quod per hortum .i. per paradiſum Eccleſia ſignificatur. Sed quid per Adam, niſi Eccleſiæ cuſtodes Epiſcopos ſcilicet & ſacerdotes intelligamus? Audiant ergo iſti quid de Adam ſcriptura dicit, qui ad hoc in paradiſum miſſus eſt, *vt operaretur & cuſtodiret illum.* Non ſint otioſi, quia operarij ſunt: vigilent, quia cuſtodes ſunt. Hoc & Apoſtolus faciebat,

Adam, Eccleſiæ cuſtodes. *Gen. 2. 15.*

B qui & prædicationi inſtabat, & manibus proprijs operabatur, vnde viuebat. Vnde pſalmiſta ait. *Labores manuum tuarū māducabis, beatus es & bene tibi erit.* Sed notandum valde, q dictum eſt à Domino de Adam poſtquā peccauerat. *Ne forte ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum &c.* Poſt peccatum interdicitur ei lignum vitæ, quod prius quidem interdictum non fuerat: Lignum vitę Chriſtus eſt, de quo Pſalmiſta. *Et erit,* inquit, *tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus*

Pſal. 127. 2. *Gen. 3. 22.* *Lignum vitæ, Chriſt⁹, ſeu caro Chriſti.*

C *decurſus aquarum: quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Et alibi. *Lignum vitæ eſt his qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus.* Et Dominus in Euangelio. *Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quod fiet?* Videant igitur quibus propter peccata ſua Chriſti corpus & ſanguis interdicitur, ne forte ad lignum vitę accedere præſumant. Audiant Apoſtolum, dicentē. *Qui enim manducat & bibit indignè, iudiciū ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Lignum igitur vitæ caro Chriſti eſt, de qua ipſe Do-

Pſal. 1. 3. *Prou. 3. 18.* *Luc. 23. 31.* *1. Cor. 11. 29.* *Ioan. 6. 54.*

D minus ait. *Qui manducat meam carnē & bibit meum ſanguinē, habet vitam æternam.* Lignum vero ſciētiæ boni & mali, peccatū inobedientiæ intelligitur. Quotiens.n. peccamus, totiēs de ligno hoc māducamus, quoniā Deo inobedientes ſumus, qui peccare interdixit. Magnū eſt peccatum inobedientiæ, quo totus perijt mūdus: magna eſt virtus obedientiæ, qua totus ſaluatus eſt mūdus. Primus homo inobediens factus, ſeipſum perdidit & nos: ſecundus homo factus eſt obe-

Lignū ſciētiæ, peccatū inobediētiæ. *Obedientia virtus.*

diens

diens vſque ad mortem, vt ſaluaret nos. Vocat autem hæc arbor, lignum ſcientiæ boni & mali: quia tūc primi homines bona ſua & mala ſua. i. beatitudinē & miſeriā ſuā intellexerunt, poſtquā de hoc ligno comederunt. Sicut. n. per ægritudinē ſanitas, per amarū dulce, & per tenebras lux intelligitur, ita & per miſeriam beatitudo cognoſcitur. Neq; perfectè intelligit, quātum bonū ſit ſanitas, qui nunquā infirmus fuit. Sed quid de cæteris arboribus dicem⁹, quibus locus ille delitiarnm cōſitus eſt? Legitur in ſcripturis antiquorū (Solinus quoq; hoc teſtatur) eſſe arbores in partibus quibuſdā, quorū odoris ſuauitate homines ſatiati, cibum aliū non requirūt. Quantę ergo iocunditatis, quātę ſuauitatis, quā odoriferas, quamq; fructiferas paradiſi arbores eſſe putamus, ſi etiam illæ quæ extra ſunt, tales ſunt? Per has autem arbores, Eccleſiæ filios intelligimus. Bona arbor beatus Paulus, qui *plus omnibus laborauit*. Bona & ille qui dixit. *Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei.* Sic autem & illi de quibus dicitur. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Tales & illi quibus Dominus ait. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Ecce tales ſunt Eccleſiæ arbores, neque illis inferiores: immo vero tantò meliores, quantò melior eſt veritas quam figura. Maior odoris ſuauitas, maior fructus abundantia, & maioris iocunditatis dulcedo in his reperitur. Videant Chriſtiani, qui per arbores paradiſi ſignificantur, ne ſint infructuoſi: quia in paradiſo nulla arbor legitur fuiſſe infructuoſa. Quid autē quatuor flumina, de vno fonte manantia, niſi quatuor Euangeliſtas de vno Chriſti pectore fidei doctrinam ſuſcipiētes intelligamus? His autē fluminibus totus mundus irrigatur, horum doctrinę abundantia tota eccleſia fęcundatur & ſanatur. Vnde pſalmiſta ait. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* Et alibi. *Eleuauerunt flumina Domine, eleua-*

Phil. 2. 8.

Arborum odor ſatiās.

1. Cor. 15. 10.
Pſal. 51. 10.

Pſal. 127. 3.

Ioan. 15. 16.

Flumina paradiſi quatuor Euangeliſtæ.

Pſal. 45. 5.

Pſal. 92. 3.

A *uerunt flumina voces ſuas.* Fertur autem, quod illa flumina ſuperius nominata, tantam ſaporis dulcedinem habeant, vt omniū potionū ſuperent ſuauitatem. Et hāc quidē ſuauitatem non prius amittant, quā in ea irruentibus fluuiis vitiētur. Quod bene noſtris fluminibus, ſanctis ſcilicet Euāgeliis hoc quoq; conuenire videtur: quorum quidem dulcedo hæreticorum aquis ſæpiſſimè violatur, & niſi eis violata fuerint, nihil eſt quod cōparari valeat? Miſer homo quī tantam beatitudinem propter ſuam inB obedientiam amiſit, miſer qui tantas delitias perdidit, & de paradiſo eiectus, poſt infinitas miſerias in mortem ruit. Sic enim ibi ſcriptum eſt, quia *eiecit Dominus Adam de paradiſo, & collocauit ante paradiſum Cherubim, & flammeum gladium, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.* Hoc enim & in Eccleſia fieri videmus, & peccatores obedire nolentes, verbi Dei gladio ab ea quotidie conſpicimus pelli. Si enim primo homini Deus non pepercit, quomodo aliis eum imitanC tibus parcet? Seruemus igitur obedientiam, imitemur obedientiæ magiſtrum, *qui cum in forma Dei eſſet, ſeipſum humiliauit factus obediens vſque ad mortem.* Cui cum Patre & Spiritu eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Flu. paradi. dulcedo

Gen. 3. 24.

Philip. 2. 8.

DE ARCA NOE.

Arca Noe.

Cap. II.

D Merito ad Eccleſiarum dedicationem tanta populorum vndique turba concurrit. Siquidem ſancta Eccleſia per eam arcam ſignificatur, in quam tam innumerabilis omnium animalium multitudo conuenit. Sic. n. ſcriptum habes in libro Geneſeos: quod præceperat Dominus Noe vt faceret ſibi arcam de lignis lęuigatis, & manſiunculas in arca faceret, & bitumine intrinſecus & extrinſecus eam liniret. Præcepit etiam vt oſtium & fe-

Gen. 6. 14.

Gen. 6. 16.

nestrã faceret in ea, & in cubito consummabit summitatem eius. Ingressus est autem Noe in eam & filii eius, & vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo. De omnibus quoq; animalibus mundis & immundis in eam ingressa sunt. Videamus igitur quid arca ista significet, quid ligna læuigata, quid mansiones & bitumen: quid ostium & fenestra, & quid animalia munda & immunda significent. De hac enim arca scriptum est. *Surge Deus in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.* Hæc igitur arca sancta Ecclesia est, extra quam nemo saluatur, in qua qui in die vltionis inuentus fuerit, non peribit. Multi enim nunc in ea esse videntur, qui tunc extra eam inuenientur. Sicut illi quibus Dominus ait. *Amen dico vobis nescio vos.* Illi igitur erunt in ea de quibus Saluator ait. *Pater volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum.* Vnde & alibi dicit. *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet.* Sicut enim prima per aquam, ita & secunda vindicta per ignem fiet. Sic igitur arca ista est Ecclesia. Quid ligna læuigata, nisi homines intelliguntur? Homines vtiq; Christiani, homines fidei ferramento dolati, & Sancti spiritus gladio læuigati, & charitatis bitumine inuncti & iuncti. Talia ligna erant illa de quibus dicitur. *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, & nemo dicebat aliquid esse suum, sed erant illis omnia communia.* Gaudeant monachi de tãto priuilegio, quibus spiritus vnus est, & proprium nihil est. Bituminis enim talis fertur esse natura, vt ligna quæ ex eo illita fuerint, indissolubiliter iungat, & incorrupta conseruet. Merito itaq; per bitumen charitas designatur, quæ omnibus virtutibus maior est, & sine qua nulla virtus aliquid est. Hæc etiam inimicos coniungit, & eos quos iungit æternos & incorruptibiles facit. Hæc igitur & intus per dilectionem, & extra per operationem nos vngat & iungat. Hæc in corde com-

Arca eccle. Psal. 131. 8. Mat. 25. 12. Ioan. 17. 24 Ioan. 15. 6. Ligna læuigata. Actu. 4. 32. Bituminis natura. Charitas.

A patiatur, & in manib' operetur. Hoc est enim intrinsecus, & extrinsecus linies eam. Multæ .n. mansiones in vna arca, multæ gentes sunt in vna Ecclesia. Diuersæ sunt mansiones, & diuersi sunt ordines & mores. Nam & ipse Dominus in Euangelio dicit. *In domo patris mei mansiones multæ sunt. Stella enim à stella differt in claritate.* Manent in mansionibus animalia munda & immunda, quiescunt & pacem habẽt, nullum alii nocet, nullum alij iniuriã facit, & (quod valde dolendũ est) homines sæpè bestijs crudeliores sunt. B Sufficiunt illis mansiones suæ, & non sufficiunt istis possessiones suæ. Si ergo intra arcam nulla discordia vel persecutio fuit, procul dubio de ecclesia non sunt (quamuis in ecclesia esse videantur) quicunque fratres odiũt, & charitatis vinculum soluũt. Sed quid per ostiũ & fenestrã intelligimus? Dicat ipse Dominus. *Ego,* inquit, *sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur.* Non ergo saluantur, qui per ostium non intrant. C Nullũ animal ingreditur in arcã, nisi per ostiũ. Sed simoniaci & hæretici aliũde in ecclesiam intrare nitũtur. Hoc aũt faciunt, quia fures sunt & latrones. Fenestræ verò illi sunt, qui Ecclesiæ lumen subministrãt. Vnde & Dominus discipulis ait. *Vos estis lux mũdi.* Magna fenestra beatus Paulus qui ideo à Domino excæcatus est, vt multos illuminaret. Nec vacat à mysterio id quod ait, *Et in cubito cõsummabis summitatẽ eius.* Vnus quidẽ cubi- D tus vnus est Deus, in quo tota nostra consummatio & perfectio est. *Excelsus super oẽs gẽtes Dominus, & super cælos gloria eius.* Ipse est caput nostrum, nos illius membra sumus. Ideo.n. arca inferius quidẽ ampla, superius verò arcta & in cubito consummata est. Quia & sancta ecclesia in subiectis quidem lata & magna est, & in vno patre & magistro consummata est. Vnde & Dominus ait. *Vnus est enim pater vester qui in cælis est.* Denlq; multo plures sunt mali quam boni, plures qui terrena quam qui cœlestia petunt. *Angusta via est quæ ducit ad vitam:*

Ioan. 14. 2. 1. Cor. 15. 41. Ioan. 10. 9. Fenestra. Matt. 5. 14. Gen. 6. 16. Psal. 112. 4. Mat. 23. 9. Matt. 7. 14.

tam: ampla est quæ ducit ad perditionē. A Si quis etiā Ecclesiæ ordines confiderare velit, quomodo super laicos clerici, super clericos presbyteri, super presbyteros Episcopi, super Episcopos archiepiscopi, super illos Patriarchæ per ordinem sedeant, & tunc tādem Romanum pontificē super omnes sedere conspiciat: etiam isto modo intelligere poterit, quomodo arca Dei in inferioribus ampla, paulatim se angustando in vno cubito cōsummetur. Iam vero animalia munda & immunda, iustos pariter & peccatores significare videntur. Nam & boni & mali, iusti & peccatores, granum & paleæ, zizania & frumenta, simul in ecclesia Dei conuersantur, de vno pane viuunt, de vno calice bibunt: vt & se fratres esse ostendant vna & consona voce omnes dicunt. *Pater noster qui es in cœlis.* Illud quoque non vacat à mysterio, quod homines & volucres superiorem locum in arca possederant, iumenta vero, pecora, & similia inferius habitabāt. Qui.n. homines & volucres naturam imitantur, tales in sancta ecclesia superiores constitui debent. Det igitur operam sapientiæ & religioni, altius volet, mente & spiritu ad cœlestia erigatur, qui super alios esse desiderat. At vero illi merito inferiores sunt, omnisq; honoris & dignitatis indigni, qui carnis cōcupiscentiis, solisq; voluptatibus dediti, iumētorum naturam sequuntur; quæ quidem ipsa eorum natura prona finxit, ventriq; obedientia. Restat nunc de coruo dicere, qui de arca egressus, ad eam vlterius redire neglexit. Per hūc nimirum illi figurātur, qui pro suis offensis ab ecclesia separati, ad eam vlterius redire despiciunt. Talis fuit Arrius & Sabellius, tales & Donatistæ, qui pro suis iniquitatibus ab ecclesia diuisi, ad eam redire, & ei reconciliari noluerunt. Vnde non immerito omne coruinum genus immundum esse dicitur. Quid vero per columbā, quę cum ramo oliuæ virentis ad arcā redijt: nisi illi significantur, qui mites sunt, sapientes & humiles? Hi.n. quia pacem & concordiam diligūt, si Ecclesiam Dei & fratrū congregationē quolibet modo contra se commotā intelligūt, mox humiliati, & per omnia satisfacere parati, ad eam redeūt, pacē offerunt, & misericordiā suppliciter deposcunt. Qui ergo pire timet, & saluari desiderat, ab vnitate Ecclesiæ nō recedat. Audiant Dominum dicentem. *Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.* Qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Ecclesiæ ordines. — *Matt.6.9.* — *Coruus. Gen.7.7.* — *Leuit.11.15.* — *Columba.* — *Luc.24.49*

B
DE TABERNACVLO FOEDERIS.
CAP. III.

Vam dilecta tabernacula tua Domine virtutū, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cū pluraliter *tabernacula* posuisset, mox nō de multis tabernaculis, sed de vna domo subdidit dicēs. *Beati qui habitāt in domo tua Domine, in seculū seculi laudabūt te.* Vnde & alibi ait. *Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitē in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* C De tribus tabernaculis scribit Apostolus, quorū primū in vmbra est & figura. Secūdum in figura & veritate. Tertium autē in sola veritate consistit. Ait enim. *Tabernaculum factū est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panū q̄ dicitur sancta. Post velamētum autē secundū tabernaculū q̄ dicitur sancta sanctorū, aureū habens thuribulum, et arcā testamenti circumtectā ex omni parte auro. In qua vrna aurea habēs manna, & virga Aaron quæ fronduerat, &* D *tabula testamenti.* De tertio vero sic ait. *Christus assistens pontifex futurorū bonorū, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum.i. non huius creationis, neque per sanguinem hircorū aut vitulorum, sed per propriū sanguinē introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta.* Primum igitur tabernaculum synagoga, secūdum Ecclesia, tertium vero cœlum ipsum intelligitur. *Habemus pōtificem qui penetrauit cœlū* (vt Apostolus ait) *Iesum Christum Dominum nostrum, & ibi quidem*

Psal.83.1. — *Psal.83.5.* — *Psal.26.4.* — *Heb.9.2.* — *Ibid.ver.11.* — *Tabernacula tria.* — *Ibid.v.24.*

nunc apparet vultui Dei pro nobis. Habet itaq; primum tabernaculū .i. synagoga, candelabra sua; per quæ nimirū patriarchas & Prophetas intelligimus: quorum doctrina & scientia populus ille illuminabatur, quādo cæteræ nationes in tenebris sedebant, & in caligine vmbræ mortis. Et Moyses quidem non candelabra, sed candelabrum posuit, Christum videlicet verum lumen significās, de quo quasi de vno hastili cuncta alia cādelabra prodeunt. Hoc igitur candelabrum; & vnum & multa est, & vnum quidem in hastili, multa vero in calamis de vno hastili procedētibus. Sed quid per mēsam nisi legis & Prophetarū libri designātur? Panis vero propositio ipsa eorū intelligentia est. De hac aūt mēsa scriptū est: *Fiat mēsa eorū corā ipsis in laqueū, & in retributiōes & in scādalū*. Litera.n.occidit, spiritus aut viuificat. Quod autē cādelabrum ante mēsam stabat, vt & mensam illuminaret, & panes superpositos suo lumine illustraret, & quid aliud significare puramus, nisi id q̄ B. Ioannes in Apocalypsi sua scribit dicens? *Vidi librum signatum sigillis septem, & nemo dignus inuentus est neq; in cœlo, neq; in terra, neq; subtus terrā qui aperiret librum, & solueret septē signacula eius, & ego flebā multum, & dictum est mihi, ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, Radix Dauid aperire librum, & soluere septem signacula eius*. Si.n.per librū mēsa significatur, quid est aliud soluere librū quā mēsam illuminare? Idē igitur ipse & leo & cādelabrū est, siqui dē libri solutio nihil aliud est, quam mēsæ illuminatio. Velum autē inter vtrunq; tabernaculū positum erat: ne forte illi qui in priori tabernaculo erant, ea quæ in secūdo agebantur, videre potuissent. *Vsq; hodie namq; dum legitur Moyses velamen* (vt ait Apostolus) *positū est ante faciē Iudæorum*. Hoc aūt velamē tūc sublatū est quādo velum templi scissum est. Et ex tūc quidem omnibus in Christo credētibus reuelata sunt sancta sanctorū. Cæteri vero in sua cæcitate permanserūt: vt videntes nō videant, & audientes nō

Candelabra. Exod.25.31. Mensa. Panis propositio. Psal.68.23. Apoc.5.1. 2.Cor.3.15. Mat.27.51. Act.28.26.

A intelligāt. Nunc aūt de secūdo tabernaculo videamus. Post velamentum, inquit, secūdum tabernaculum est q̄ dicitur sancta sanctorum. Quantum priore tabernaculo, secūdum tabernaculū potius sit ipsum eius nomē aperte demōstrat. Sed quid per thuribulū aureū, nisi Apostolos & Doctores intelligamus, qui sui odoris suauitate & cœlū repleuerunt & terram. Tale thuribulū B. Paulus, qui de se & aliis loquitur dicēs. *Christi bonus odor* B *sumus Deo in omni loco, in his qui salui fiunt: & in his qui pereunt. Alys.n.sum' odor vitæ ad vitam, alys odor mortis ad mortē*. Ipse quoq; Dominus thuribulum portat, cuius odorem Ecclesia sentiens ait. *Trahe me post te, & curremus in odorē vnguentorum tuorū*. Vnde & scriptum est, quia *accepit angelus thuribulū, & impleuit illud de igne altaris. Et ascendit fumus aromatū in conspectu Domini de manu angeli*. Angeli Doctores sunt: quorū pectora thuribula sūt, eorū vero sermones & orationes, quasi fum' aromatū Domino C Deo placēt. Quòd vero arca testamēti auro purissimo int' & extra vndiq; circūtecta erat, quid aliud significat, nisi quòd sancta Ecclesia sermone & opere, sapientia & religione tota refulget? Nō sunt igitur eius mēbra qui vitiorū contagione se sponte cōmaculant. De ipsa.n.scriptum est. *Vna est columba mea, perfecta mea, immaculata mea*. Vrna vero aurea habens māna, Christi humanitas est, plena diuinitate: vt per aurū q̄ de terra est humanitatē: per māna vero q̄ de cœlo descēdit eius diuinitatē intelligam'. Sed D quid per virgā Aaron quę frōduerat, nisi beatā virginē Mariam intelligamus? Quæ & sicca peperit florē, & incorrupta peperit Saluatorem. In tabulis vero testamenti omnis scientię plenitudo intelligatur, quoniā decē verba in illis erant, per quæ omnia vtriusq; testamēti mandata figurātur. Quia.n. oēs numeri in decē cōtinentur, nō immerito per decē omnia aliquādo intelligūtur. Talia instrumēta erāt in arca, tales reliquiæ sunt in ecclesia. Ibi thuribulū, hic Apostoli: ibi

Tabern. II. Thuribulū aureum. 2.Cor.2.15. Cant.1.4. Apoc.8.4. Angeli. Aurum. Cant.6.8. Vrna. Maria. Tabula.

urna aurea, hic Christus Deus & homo: ibi tabulæ testamenti, hic omnis scientiæ plenitudo: ibi virga Aaron, hic autem virga de radice Iesse. ¶ Restat nũc vt ad tertium tabernaculum transeamus, per quod cœlum significari diximus. Nihil enim prodest in istis mansisse, nisi ad illud aliquando trãseamus. Ideò enim in his laboramus, vt ad illud quinq; perueniam*. Ibi figura nulla est, quicquid ibi fit veritas est. Non solum enim in synagoga, verum etiam in Ecclesia multa in figura & significatione fieri videmus. Quia enim parietes aspergũtur aqua, & non simplici sed salsa aqua, quod pauimẽta scribuntur, quod lapides & altaria oleo vnguntur, quod per loca duodecim totidem cærei accenduntur, futura & significatio est: sed hæc alio tempore exponenda seruamus. Nunc itaq; in illam domũ intrare festinemus *vbi non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciẽ omnia videamus*. Dicamus iterum cum Psalmista, & iterũ eadem repetamus. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabũt te.* Et, *vnam peti à Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Nõ est talis ista petitio quã obliuioni tradere debeamus. In illa autem domo, quãta bona sint parata sanctis, breuiter Apostolus enumerãs ait. *Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se.* Quæ ipse nobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Taber. III. — 1. Cor. 13. 12 — Psalm. 83. 5. — Psal. 26. 6. — 1. Cor. 2. 9.

DE TEMPLO SALOMONIS.

CAP. IV.

VOLVIT Dauid ædificare tẽplum Domino, & dictum est ei. *Non tu ædificabis mihi domum, quia multum sanguinẽ fudisti: sed filius tuus qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit mihi domũ: & ego ero illi in patrem & ipse erit mihi in filium. Ædificauit igitur Salomon tẽplum Domino de lapidibus magnis & quadratis.* Sexaginta cubitorum fuit longitudo eius, & viginti cubitorum latitudo, & cẽtum viginti cubitos in altitudine habuit. Domus autem dũ ædificaretur, nec malleus, nec securis, nec vox ferramenti in ea audita est. Fecit autem columnas duas ante fores templi: quarum vocauit alterã Iachin .i. firmitas: alteram verò booz .i. in quo robur. Templi autem parietes cedrinis tabulis vestiuntur: quas de auro purissimo, factis laminis cooperuit. Sculpsit autem Cherubim & palmas, aliasq; cœlaturas valde prominentes. Duos quoque Cherubim fecit Salomon de lignis oliuarum: quos sicut alia omnia, auro purissimo vestiuit. Habebant autem duos cubitos in altitudine, qui rectis pedibus ante oraculum stantes, & in templum respicientes, duabus alis se vicissim tangebant, & duabus vsque ad parietes extendebantur. Vnde manifestum est, quod totam templi latitudinem alæ Cherubim extensæ occupabant. Fecit autem & mare æneum ante templum: quod boues duodecim portare videbantur; quorum quidem tres ad orientem, tres ad aquilonem, tres ad meridiem, tres ad occasum respiciebãt. Non est autem huius temporis exponere omnia, quæ in illo templo nobilissimo facta sunt. Septem autem annis templum Domini ædificatum est, & in septem diebus dedicatum est. Hoc templum Ecclesia est, hoc tẽplum nos sumus: de nobis Apostolus dicit. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius.* Sed quid sibi volunt illæ duæ columnæ, quæ ante fores templi posita, cùm nihil sustineant, ociosæ stare videtur. Ociosum tamen non est, quod alia firmitas, & alia robur vocatur. De his primum dicendum est, quia templũ ingredictibus, hæ primæ occurrũt. Et ego quidẽ per alterã, patriarchas & prophetas, cæterosq; veteris testamẽti duces & principes intelligo. Tales colũnæ fuerũt Abrahã, Isaac, & Iacob. Tales Moyses, Iosue,

1. Paral. 22. 7. 8. — 3. Reg. 6. 8. — 3. Reg. 7. 23. — Templum Salomonis. — 1. Cor. 3. 17. — Psal. 10. 4. — Columnæ templi.

A David, & Daniel. Tales & multi alij qui per fidem vicerūt regna. Et quia firmi & robusti erant, nullo impetu tempestatis, nullo vētorum incursu, à iustitia & veritate diuelli potuerūt. In altera verò Apostoli & martyres, confessores, & Episcopos video, qui quàm fortes & robusti fuerūt, eorum acta manifestè ostendunt. Respice ad Petrum, Iacobum & Ioānem, qui columnæ Ecclesiæ dicebantur. Respice ad Stephanum, & Laurentium: confessorē quoque intuere Martinū Episcopū, & S. Benedictum, & mox quid

B illæ significant, intelligere poteris. Neq; enim decet, vt tēplum quis ingrediatur; nisi prius istas cognouerit.

Psal. 76. Ideò enim scriptum est. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Horum igitur vitam & doctrinā, horum fidem & cōuersationem, horum cōstantiam & mores semper in mēte habere debemus. Sic credamus, sic viuamus, sic Domino seruiamus, sic ambulemus, sic in bono perseueremus, & sufficit nobis.

Retia patrum. De retiaculis

C verò & malis granatis, quæ super capitella columnarum erāt, hoc breuiter modo dixisse sufficiat, quod patres nostri & retia semper habuerūt, quibus non pisces & aues caperēt, sed audientes & obediētes ad Dominum traherent. Habuerunt autem & mala granata, quibus animas satiarēt, & à libidinis æstu sanarent. Quia ergo columnas vidimus, & quid significent audiuimus, nunc templum ingrediamur: & quid illa tanta auri cōpositio ibi faciat, inquiramus.

Aurum in templo. Nihil ibi videtur nisi aurū.

D Aurum in trabibus, aurū in parietibus; ipsa quoq; pauimenta auro purissimo refulgent. Non est hoc sine causa, mysterium est, significatio est non ad visum inanē pascendum, sed ad intellectum spiritualiter reficiēdum: hoc totum ad Ecclesiam spectat, quæ tota aurea est, & omni vitiorū corruptione libera, super niuem dealbata est. Aurū hoc virtutes sunt, quibus omnia mēbra Ecclesiæ deaurata sunt. Teneamus fidem, spē, & charitatem, aurei sumus: sine hic nec ipsi angeli pulchri sunt: quod in

A illis facilè probatur, qui perdita humilitate ceciderūt, & omni alia creatura turpiores facti sunt. Alij humilitate, alij patientia, alij obedientia, deaurantur & decorantur. Quamcunq; virtutem habeas, ornamentum tibi est, & sine virtutibus nulla pulchritudo in anima est. Vidimus aurum, & vidisse placet, restat nunc vt cœlaturas videamus. Erant, inquit, in parietibus Cherubim & palmæ, & aliæ cęlaturæ valde prominētes.

Cherubim. Cherubim ad sciētiam, palmæ ad victoriam nos

B prouocant: in illis volare, in istis pugnare docemur. Nihil in tēplo otiosum est *quæcunque scripta vel* sculpta *sunt, ad nostrā doctrinam scripta sunt.* *Rom. 15. 4.* Ipsi parietes nos docent, & quodammodo loquuntur nobis. Sed quia de Cherubim loqui cępimus, ad illos respiciamus, qui ante oraculum stātes ad nos respiciunt, manus habent, pedes habent, faciem hominis habent: totum hoc nobis vsitatū & familiare est.

Alæ Cherubim. Alæ me terrent, quia in hominis imagine alas non video. Poterat hæc

C imago hominis videri, si solæ alæ defuissent. Quia igitur tale animal in rerum natura non est, figura tantum & significatio est. Non vtique quasi Deus colātur; sed ad quod facti sunt, hoc operentur. Duo isti Cherubim, duo sunt testamenta, & quod significāt duo libri: hoc duo significāt Cherubim. Cherubim namq; sciētiæ plenitudo interpretatur. Hāc aūt scientiæ plenitudinem facilius quidem in libris, quam in illis simulachris comprehendimus. Totum tamē quod in

D diuinis scripturis continetur, multis simulachris significatur. Tu quoque si vis Cherubim fieri, potes. Melius enim ex hominibus quā ex lignis fiūt Cherubim: & multi quidem Cherubim ex hominibus iā facti sunt. Vis videre Cherubim?

Paulus Cherubim. Respice Paulum, omnis scientię plenum, doctorē gentium, & magistrum Ecclesiarum, qui cum sapientium & insipientium debitor sit, paruulis lac subministrat. Loquitur verò sapientiam inter perfectos. Si vis eum videre volantem, audi ipsum dicētem. *Scio hominem in*

Christo

2.Cor.12.2. *Christo ante annos quatuordecim siue in corpore, siue extra corp⁹ nescio, Deus scit, raptū hominem ad tertium cœlum.* Qui sic volat, alas habet, & q̄ ita loquitur, non solū sapiēs est, verum etiā scientiæ plenitudo dici potest. Sed quare de lignis oliuarū Cherubim isti facti sunt, nisi vt nos ad misericordiā prouocent? Magna est virtus misericordiæ, sine qua nec ipsi Cherubim esse possunt. Quod enim græci ἔλεον, oleū, hoc nos ad misericordiam dicimus. Nihil est in Cherubim q̄ magis attēdere debeamus, quā ipsam materiam de qua facta sunt .i. oliua siue misericordia. Vnde & ipse D̄n̄s ait. *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Multa sunt q̄ de misericordia dici possunt. Siquidē *misericordia Domini plena est terra.* Benè autē sub alis Cherubim arca testamēti stare dicitur, q̄a nihil est q̄ sic Ecclesia Dei defendat & muniat, sicut sermo diuin⁹ & scientia scripturarū. De arca testamenti in superiori sermone satis dictū est. Meritò aūt in domo Domini quando ædificata est, malleus, aut securis, aut vox ferramenti audita non est: quia Ecclesia Dei quæ per eā significabatur, non ferro sed lingua ædificanda erat: non vox inarticulata, sed S. Spiritus gratia eā cōstruxit. Malum ferramentum Arrius: malus malleus Sabellius: mala securis Nestorius: qui nō ędificare, sed destruere conati sūt. Nunquā taliū ferramētorum vox in Ecclesia audiatur: vox potius turturis audiatur in terra nostra. Cātet nobis Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioānes. Nam & Pauli vocem semper me audire delectat. August. quoque & Ambrosius, multiq́; alij Ecclesię filij, satis modulate suauiterq́; cantent. Restat nunc mare æneum: de quo multa dicenda essent: sed quia iā nunc sermo claudēdus est: hoc breuiter dixerim. Mare æneū baptisma est: duodecim boues, duodecim Apostoli sunt: super quos tūc mare æneum Dominus posuit: quando eis præcipiens, dixit. *Euntes docete omnes gentes: baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Quod autem alij respiciunt ad

Misericordia præstantia.

Luc.6.36.

Psalm 32.5.

Ecclesia ædificatio sine sono.

Mare æneū

Matth.vlt. vers.19.

A orientem, alij ad aquilonem, alij ad meridiem, alij ad occasum: hoc est quod sequitur: quia *profecti prædicauerunt, vbiq́; Domino cooperāte, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Quia verò templum Domini septē annis ædificatum est, & septē diebus dedicatum est, quid aliud significare putamus, nisi quod sancta Ecclesia quanto tempore in hac vita est, quæ septem diebus agitur, semper & ædificatur & dedicatur? Siquidē alij quotidie ad fidem conuertuntur, alij baptizātur, alij per pœnitentiam & san-

B ctam cōuersationem Domino consecrātur, & à peccatorum contagione mundantur. Hoc igitur septenario finito, dies sequitur octauus: dies videlicet resurrectionis, quando omnibus perfectis & consummatis, ad vitam trāsferemur æternā. Quam ipse nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amē.

Marc.vlt. 20.

Septē ann

De mvliere per qvam significatur Ecclesia.

Cap. V.

C Arrat B. Ioannes Euangelista, se vidisse sanctā Ecclesiam in specie mulieris, quæ erat amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite ei⁹ corona stellarū duodecim & pariens cruciabatur vt pareret. Magna laus Ecclesiæ Dei, quæ Sole amicta perhibetur. Sole quidem amicta est: quia omni claritate & pulchritudine decorata est. Sunt aūt & illi amicti sole, quibus Apostol. loquitur, dicens. *Induite vos Dominū Iesum Christum.* Ipse est enim sol iustitiæ: De quo & alibi ait. *Quicunq; baptizati estis, in Christo*

D *Iesu, Christum induistis.* Habet autem Ecclesia lunā sub pedibus, quia mundū despicit, & pro nihilo ducit. Meritò mundus luna vocatur: quia ad lunæ similitudinē semper in motu est, semper mutatur & variatur. Quid enim in mundo est, quod mutabile nō sit? Et cœlum mutatur & terra: mare quoque semper mutabile est, & aër nunc serenus, nunc nebulosus est,

Apoc.12.1.

Rom.13.14.

Gal.3.27.

Luna Mundus.

Sed

Sed quid de hominibus dicam? Sentiunt ipsi mutationes suas, nunc læti, nunc irati, nunc tristes: nũc sani, nũc ægri, & multa alia quæ numerari non possunt. Hæc omnia despicit mulier ista, quia ad ea tendit, quæ immutabilia sunt: vbi lætitia æterna, sanitas æterna, vita æterna: & quia ibi omnia æterna sunt, nihil ibi mutabile est. Habet autem in capite coronã stellarum duodecim, per quas duodecim Apostolos intelligimus: ipsi eã coronauerunt, ipsi eam & reginam & dominam constituerunt, ipsi in æterni regis thalamum eam introduxerũt. Et pariẽs cruciabatur vt pareret, hoc est quod in Euangelio Dominus ait. Ioan. 16.21. *Mulier cum parit tristitiã habet, quia venit hora eius? Cum autẽ peperit puerum, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Tantum est desiderium pariendi, tantus est amor filios generandi: paruipendit tormẽta, non timet cruciatus, mori desiderat, vt adoptionis filios Domino pariat. Exod. 35.19 Sic Rachel moriẽdo peperit: vt synagoga Beniamin & nos Paulum Apostolũ habeamus. De hac muliere Salomon quoque ait. Prou. 31. *Mulierem fortẽ quis inueniet? procul & de vltimis finibus precium eius.* Talem mulierem suis tẽporibus inuenire nõ potuit: procul & post multa tempora, gentium ecclesiarũ nasci & venire cognouit. Cuius honor & gloria omnisq; beatitudo, quia in fine mũdi reuelabitur, de vltimis finibus precium eius esse dixit. *Manum suam misit ad fortia, & digiti apprehenderunt fusum.* In hoc Ecclesiæ sapientia manifestatur, tam bene cuncta disponit, manum suã .i. eos qui fortiores sunt & sapiẽtiores ad maiora negotia mittit, talesque rectores & Episcopos constituit: Digiti verò fusum apprehendunt: quia illis minora negotia committit, qui imperfectiores sunt, minusq; periti. *Os suum aperuit sapientiæ, & lex elementiæ sub lingua eius.* Nõ vana & inutilia loquitur, sermo eius sale conditus, & sanat & reficit auditores. *Lex autem elementiæ illa est*, qua etiã inimicos diligere, & cun-

A ctis ex corde dimittere iubemur. *Nobilis in portis vir eius quum sederit cum senatoribus terræ.* Hæc vna laus Ecclesiæ præ cæteris laudibus, maior est: quod vir eius tam nobilis est. Hæc tamen nobilitas nondum apparuit, humilis venit, & in forma serui. *Non venit ministrari, sed ministrare: & ponere animam suam redẽptionem pro multis:* Mat. 20.28. quasi reus iudicatus est, & inter iniquos deputatus est Tunc ergo nobilis erit: tũc eius nobilitas apparebit, cũ sederit cum senatoribus terræ, cũ *Deus manifestè veniet, Deus noster & non silebit.* Psal. 49.2. B Ip se.n. ait. *Viuo ego dicit Domin⁹, quia mihi curuabitur omne genu, & cõfitebitur omnis lingua.* Esa. 45.23. Senatores terræ Apostoli sunt, quibus à Domino dictum est. *Vos qui sequuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Mat. 19.28. Tunc portæ aperientur: bonis quidem portæ vitę, malis verò portæ mortis. Hæc autem illa mulier, illa Christi nobilissima sponsa, cui in Canticis canticorum Dominus ait: *Veni de Libano soror mea sponsa. Veni de Libano: veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir &* Cant. 4.8. C *Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.* Ecce audiuimus vnde Ecclesia venerit, vbi nata, & inter quos conuersata fuerit. Isti montes hæc loca arida, & deserta: feræ & barbaræ gentes intelliguntur, ex quibus in vnam Christi fidem sancta Ecclesia collecta est. Leones & Pardi maligni spiritus, qui in eis habitabant, & domos & cubilia in eis habebãt. Non est ergo curãdum quid fuerit vel vnde venerit: sed qualis nunc sit, & quo venerit. Ordo autem verborum talis D est. Veni de Libano soror mea sponsa: Veni de libano veni: veni de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon: veni de cubilibus leonum, & de mõtibus pardorum. Deinde verò subdẽdum & coronaberis. *Nemo coronabitur*, ait Apostolus, *nisi qui legitimè certauerit.* 2. Tim. 2.5. Ipsum igitur venire certare est: neq; enim ei facilè fuit patriam parentesq; relinquere, pristinos mores, antiquam conuersationem, & eos quos coluerat deos parentesque

dese-

deserere. Pugnauit igitur quia venit, A vicit quia teneri nō potuit. Coronabitur igitur & illa corona coronabitur, de qua superius dicitur. Et in capite eius corona stellarū duodecim. *Apoc. 12. 2.* Possumus tamen per illam quæ de libano venit eos intelligere, qui ex Iudæis crediderunt. Quod autem Hierusalē Libanus dicatur, audi Prophetā dicētem. *Aperi libane portas tuas, & deuoret ignis cedros tuas.* *Zach. 11. 1.* Quia igitur nobiles arbores gignit Hierusalem, ideo fortassè Libanus vocata est. Eius autem nobiles arbores viros clarissimos, reges & sacerdotes & prophetas intelligimus. B Hæc est autem illa mulier, siue potius illa regna (coronata enim est, quod Reginarum proprium est) de qua Psalmista loquitur dicens. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate. Audi filia & vide: & inclina aurē tuam & obliuiscere populum tuum & domum patris tui: quoniam concupiuit rex speciem tuam.* *Psal. 44. 10.* Ipse quoque Dominus & saluator noster quid de ea dixerit audiamus. *Regina* (inquit) *Austri venit à finibus terræ, audire sapientiam Salomonis.* *Mat. 12. 42* Venit autem, vt regum libri testantur, *cum equitatu & apparatu multo. Obtulit autem munera Salomoni: aurum vocatur & aromata, qualia prius non allata in Hierusalem:* C *3. Reg. 10. 10.* instructa tandem de omnibus quæ audire desiderabat: magnisq; à Rege ditata muneribus, gaudens & exultans ad propria remeauit. Non est huius temporis exponere omnia, quæ istis verbis significari vidētur? Imitemur hāc reginam: mater enim nostra est, semperq; sapientiæ operam demus, & sapientiam Salomonis semper audire desideremus, illius videlicet Salomonis qui ait, *& ecce plusquam Salomō hic? A finibus terræ venit illa,* D *Mat. 12. 42. Luc 11. 31.* finiatur & in nobis terrena omnis concupiscentia. Dicamus cum Psalmista. *A finibus terræ ad te clamaui.* *Psal. 60. 3.* Aurum aūt Deo offerimus, si in mente & in corpore puri sumus. Sed qd aromata, nisi virtutes intelligūtur? Non est aliud munus, quod dignius offeratur Deo, immò nullū nostrū munus sine his suscipit Deus. Nihil Deo offerre possumus, nisi quod ab eo accepimus: *Quid enim habes* (inquit Apostol.) *quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* *1. Cor. 4. 7.* Sua reddamus Deo, nostra non suscipit, nostrum enim nihil est nisi peccatum: quod qui non habet, diues est. Diuites igitur essemus si nihil de nostro haberemus. Sunt autem & aliæ mulieres, quæ Ecclesiam S. significant, sicut Sara, quæ prius Sarai vocata est: quæ princeps mea interpretatur. *Sara.* Sed non erat conueniens, vt princeps mea vocaretur, quæ omnium princeps & mater erat. Dicatur igitur non princeps mea: sed princeps nostra: quia in filio quē genuit, benedicuntur omnes gentes. Similis autem & Rebecca, quæ multa patientia interpretatur, & Lia quę laboriosa dicitur: oculis quidem lippa, sed ventre fœcunda. *Rebecca. Lia.* Rachel quoque facie speciosa, & Sephora quæ interpretatur pulchra, Ecclesiæ tenēt figuram. *Rachel Sephora.* Hæc pulchra, illa speciosa vocatur. Idem tamē vtrumq; nomē significat. Pulchra mater, pulchros filios facit. Speciosa mater, speciosos filios parit. Si ergo parētes pulchri sunt, cur filij turpes? Negabunt aliquando isti parentes suos esse filios qui turpes erunt, & eius imaginem & similitudinem non habebant. Ad quā imaginē & similitudinem ipse speciosus forma prę filijs hominum nos reformare, & innouare dignetur: qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

DE CIVITATE S. HIERVSALEM.

Cap. VI.

Svper montē magnū & altū in spiritu exaltatus B. Ioannes sicut ipse testatur: *Apoc. 21. 10.* vidit ibi ciuitatem sanctam Hierusalem nouo opere, & mirabili artificio ædificari. Muri eius lapide precioso: & ipsæ plateæ ciuitatis auro purissimo, & vt nitro clarissimo construebātur: Habebat autē portas duodecim singulas ex singulis compositas margaritis: quarum tres ad oriētem, tres ad aqui-

aquilonem, tres ad meridiem, & tres ad occasum respiclebant. Hæc est illa Hierusalem, *quæ*, sicut scriptum est, *ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum.* Illorum enim participatio est in idipsum: quibus est cor vnum & anima vna. Inter quos discordia nulla est, & concordia firmissima est. Exaltemur igitur & nos simul cum beato Ioanne in montem magnum & altum: vt in mentis excessu eleuati, non ad literam, sed spiritualiter hæc intelligamus. Hæc ciuitas sancta Ecclesia est: isti muri: & isti lapides preciosi, homines sunt: homines vtique nobiles & clari: virtutibus & sapientia præditi: quales Apostoli fuerunt & martyres, & cæteri qui per fidem & sanctam cõuersationem Domino placuerũt. Sic loquitur sermo diuinus: & his translationibus vtimur: vt viros clarissimos & laude dignissimos, non homines, sed angelos vocet: nunc stellas cœli, nunc solem & lunam, nunc nubes, & tonitrua, nnnc montes, & colles, & his similia. Sic igitur in hoc loco fieri videmus: vbi sancta Ecclesia, non ex hominibus, sed ex auro & lapldibus ædificari dicitur. Primi huius ædificij lapides Apostoli sunt, qui in fundamento positi totam ciuitatem ferre dicuntur. Vnde & Apostolus ait. *Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino.* Meritò ergo ipso numero notantur & declarantur: sunt enim duodecim: & cum cæteri quoque lapldes preciosi sint: his tamen nulli alij comparãtur. Nullus lapis in huius ædificij muris est nisi preciosus. Alij tamen alijs preciosiores sũnt. *Differt enim stella à stella in claritate:* nec omnia membra eadem mẽbra, sufficiat omnibus, quod preciosi sunt. Sed quid per aurum purissimum & nitrum clarissimũ quo plateę strate erant, nisi sapientiam intelligimus. *Sapientiam* videlicet illam, quæ *clamitat in plateis: & inter sanctos dat vocem suam.* Beatæ plateæ in quibus fidelium conuentus non fabulis vacat, sed sapientiæ intendit: & bibũt aquam non de fluminibus Aegypti, quæ vertuntur in sanguinem, sed de fontibus Israel, salientem in vitam ęternam. Notandum aũt, quod ijdem ipsi Apostoli & fundamenta, & portę dicuntur. Fundamenta quidẽ quia in toto ædificio & primi sunt & cęteros ferũt. Portæ verò, quia nemo nisi per ipsos .i. per eorum fidem atq; doctrinam Ecclesiæ societati coniungitur, vel cęli palatium ingreditur: ipsis datæ sunt claues regni cœlorum: ipsi & portæ & ostiarij sunt. Hæc autem omnia in Apocalypsim latius exposuimus: nec modo tempus est, vt per singula differantur. Et quis vnquam nisi Spiritus sanctus ista dictasset, & Ecclesiæ laudes tantis præconijs extollere potuisset. Sed videamus, quid etiam Psalmista de hac tam nobili ciuitate loquatur. *Fundamẽta*, inquit, *eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob.* Iam superius, de fundamentis dictum est. *Fundamentum aliud* (ait Apostolus) *nemo potest ponere, præter id quod positum est: quod est Iesus Christus.* De quo & Dominus ait. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Fundamentum igitur fundamentorum Christus est: siquidem & Apostoli, & Prophetæ fundamenta sunt. Quæ igitur ciuitas super tales montes fundata est, merito de ea dicitur. *Fundamenta eius in montibus sanctis, diligit Dominus portas Siõ, super omnia tabernacula Iacob.* Si solas portas tantum diligit: dic mihi quæso, quantum diligit totam ciuitatem? Tabernacula Iacob, isti Iudæi intelliguntur, qui à Domino recedentes vbique gentium dispersi sunt: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei:* Sed quæ gloriosa, an forsitan illa quod tota ex auro & margaritis, & lapidibus preciosis ædificari dicitur? hæc vtiq; gloriosa sunt: alia tamẽ illa, scilicet, gloriosiora quæ de ea dicta sunt. Sed vis audire quæ? *Memor ero Raab & Babylonis, scientium me.* Et reuera gloriosa sunt hæc. Considera modo, quid viri iusti

Margin notes: Hierusalẽ. Psal. 121. 3. — Ecclesia est ciuitas. — Sanctorum appellationes. — Eph. 2. 20. — Cor. 15. 41. — Aurum sapientia. Prou. 1. 21. — Ioan. 4. 14. — Apostoli. — Apocal. exposuit auctor. — Psalm. 86. 1. — 1. Cor. 3. 11. — Mat. 16. 18. — Psa. 86. 2. — Ibidem 4.

iusti de Dei misericordia sperare & præsumere valeant: si etiam Raab & Babylonis dominus memor erit. Altera meretrix fuit, altera Dei populū captiuatum sustinuit. Et illa quidem exploratores ne occiderētur, abscōdit. Hæc verò populum præuaricantem, aliquanto tempore ex Dei præcepto in seruitute detinuit. Taliū igitur Dominus memor erit, quia memor est omniū scientium eum. Neq; enim aliter istarum memor esset, nisi quia eum sciēt: & quāuis post multa flagitia in eum tamē credere meruerunt. Valdè enim notādum est, quod ait, scientium me. Qualiscunq; igitur prius fuerit, siue meretrix: siue sanctorum persecutor: si tādem conuersus fuerit, & Dominum cognouerit saluus erit: vnde & ipse Dominus ait. *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscāt te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Audiamus nūc & alia gloriosa quæ dicuntur de ciuitate Dei. *Ecce*, inquit, *alienigenæ, & Tyrus, & populus Aethiopum: hi qui fuerunt in ea.* Hoc est enim quod Apostol. ait. *Non Iudæorum Deus tantum, immò & gentium.* Similiter autem Apostolus Petrus. *In veritate*, inquit, *comperi: quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum; & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Quicunque igitur Deum timet, & iustitiam operatur vndecunq; veniat, ab hac pijssima ciuitate suscipitur, & non quasi alienigena, sed quasi ciuis & indigena habetur. Ita Cornelius Centurio susceptus est: qui primus de gentibus Ecclesiæ filius factus est. Hoc & illud vas significabat: quod immūdis animalibus plenum erat: quando Apostolo dictum est. *Macta & manduca*, hoc & illæ simiæ significabant: quæ simul cum pauonibus Salomoni afferebātur. Quid simia turpius? Quid pauone pulchrius? In tabernaculo Domini & cilicia erant, & pili caprarum. Neque hircum in holocaustum Dominus respuit: cui tauri & agni offerebantur. Aurum & lapides & ligna cæteraque quibus templum Domini constructum est, non ibi nata,

Ioan. 17. 3.
Psal. 86.
Rom. 3. 29.
Act. 10. 34.
Act. 10. 13.
2. Par. 9. 21.

A sed aliunde allata sunt. Sic igitur Ecclesia ex omnibus gentibus ędificata, omnes homines recipit: neminem ad se venientem repellit. Et Tyrus & populus Aethiopum: ij qui fuerunt in ea. Gloriosa sunt hæc, quæ & iustis & peccatoribus magnam spem dare possunt, & immēsam ferre lætitiam. Vis in Ecclesia suscipi. Tyrios imitare, quorum opere & auxilio tēplum ædificatum est. Imitare & Centurionem, qui synagogam Iudæis ædificauit. Moyses sicut legitur Aethiopissam duxit vxorem. Pro qua Maria soror eius quia murmurauit, lepra à Domino percussa extra castra eiecta est. Huius Aethiopissæ filij, sunt Aethiopes isti, de quibus nunc dicitur. Et populus Aethiopum hi fuerunt in ea. Hæc est illa Aethiopissa, quæ in Canticis canticorum loquitur dicens. *Nigra sum sed formosa filia Hierusalem.* Hanc autem quia synagoga odio habet, ideò ipsa synagoga lepra percussa est: & vsque ad sæculi consummationem, intra Ecclesiæ castra non suscipietur. Hæc igitur gloriosa: immò gloriosissima sunt quæ dicuntur de ciuitate Dei: in qua serui fiunt liberi, ignobiles gloriosi. Et ibi, non alibi est illa aqua quæ Aethiopum possit mutare colorem. Et hæc quidem tantam hominum curam & diligentiam habet, vt non immeritò omnium mater esse dicatur. Vnde & subditur * *Mater Sion dicet homo.* Ac si dicatur. Hæc est mater & verè mater quæ pietatis sinum omnibus aperit, nulli materna viscera claudit, omnes suscipit, omnes ex affectu souet & nutrit. Sequitur. *Et homo natus est in ea, & ipse fundauit eā altissimus.* Multa superius gloriosa dicta sunt de ciuitate ista: sed quod modò dicitur: omni gloria gloriosius est: nulla gloria, huic gloriæ comparari potest: ipse altissimus qui fundauit & fecit eā: ipse homo factus est & natus est in ea. Et vnde hoc Prophetas? vos audire vnde? *Dominus narrauit in scripturis populorum & principum horum qui fuerunt in ea. Interroga patres tuos & annunciabunt tibi, maiores tuos & di-*

B
C
D

Num. 12. 1.
Cant. 1. 4.
Hier. 13. 23.
* Nunquid.
Psal. 86. 5.
Ibidem.
Deut. 32. 7.

cent tibi. Lege scripturas omnium populorum, Prophetarum, scilicet Apostolorum, quæ omnium communes sunt, quæ ad nostram & omnium doctrinam scriptæ sunt, & docebunt te, lege Moysen, Esaiam, & Hieremiam: & inuenies, lege Euangelia quæ non sunt minoris auctoritatis, quam illa: Lege Paulum Apostolum Iesu Christi: qui *vocatus* est *Apostolus, & segregatus in Euangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo: qui factus est ei ex semine Dauid secuncundum carnem.* (Rom. 1. 1.) Probatum est igitur quod homo factus est, & ipse fundauit eam altissimus. Restat vnum gloriosum adhuc, quod dictum est de hac ciuitate: & ipsum audiamus. *Sicut lætantium omnium* nostrum, *habitatio est in te.* Nam & hoc valdè gloriosum est, quod huius ciuitatis habitatores perpetuam lætitiam habebunt, & miseriam nullam sentient. Vbi enim miseria, ibi lætitia locum non habet. Hæc autem lætitia spiritualis est: hoc gaudium non rerum temporalium, sed æternæ felicitatis est. De qua Apostolus ait. *Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* (Rom. 8. 18.) *Lætamini* ergo *in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.* (Psal. 31. 11.) *Gaudete in Domino semper. Iterum dico gaudete.* (Phil. 4. 4.) Quod ipse nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE BASILICIS QVAE AB Episcopis ordinantur.

CAP. VII.

(Ecclesia dedicatio.) SCITIS fratres mei, qui ad huius Basilicæ dedicationem conuenistis, quod domus hęc Ecclesia vocatur: quoniam Ecclesiam sanctam significat. Non minus enim domus hæc, siue magna siue parua sit; Ecclesiam sanctam significat, quam templum illud nobilissimum Salomonis, vel ciuitas sancta Hierusalem, vel

A tabernaculum testimonij. Ecclesia (Eccl. sia.) græcum nomen est: significat autem populi conuocationem: populi vtiq; Dominum timentis, & Domino seruientis. Sicut enim ex multis lapidibus ordine & ratione compositis vna domus efficitur: Ita ex multis hominibus, dilectionis, & fraternitatis amore sociatis, vna Ecclesia constituitur. Quemadmodum enim domus ista fundamentum habet lapides & parietes habet, portas & fenestras & similia habet: similiter & sancta Ecclesia, Apostolo dicente secun-

B dum quandam similitudinem hæc omnia habere dignoscitur. Sed ipse dicat: ipse nos doceat: ipsa eius fundamenta & ædificium fundamentis superpositum ostendat. *Iam non estis,* inquit, *hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu: in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino.* (Eph. 2. 11.) Habet igitur Ecclesia fundamentum: Apostolos videlicet & Prophetas, & Iesum Dominum, & saluatorem nostrum, funda- (Fundamentum Ecclesiæ.)

C mentorum omnium fundamētum. De quo Apostolus ait. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* (1. Cor. 3. 11.) Isti autem dicuntur fundamentum: quia super eorum fidem atque doctrinam tota Ecclesia fabricata est. Dicuntur & portæ quia per eos cęteri ingrediūtur. (Porta.) Isti sunt illæ portæ, de quibus dicitur. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob.* (Psalm. 86. 1.) Habet & Infernus suas portas, de quibus Dominus ait. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: &* (Mat. 16. 18.)

D *portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Et in psalmis. *Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.* (Psal. 9. 15.) Tales igitur portas habet Ecclesia: quæ per istas quas hic cernitis significantur. Habet autem & columnas, quales Petrus, Iacobus, & Ioannes fuerunt, qui Ecclesiæ columnæ ab ipso Apostolo vocantur. (Columna. Gal. 2. 9.) Has autem columnas illæ

3. Reg. 7.21. duæ columnæ significabãt, quæ ante fores templi ſtabant: quarum altera Iachin, altera Boos vocabatur. Has & iſtæ columnæ ſignificant: quas hos
Lapides. parietes ſuſtinere videtis. Per lapides autem quibus parietes conſtruuntur omnis hæc populi multitudo ſignificatur. Et ſicut illi, niſi vel calce vel ferro colligati fuerint, facilè ruunt, & ſtare non poſſunt; ita & iſti niſi caritatis concordiæ, & pacis vinculo iungantur & vniantur: totum ædificium Eccleſiaſticum ſubitò deſtruitur, & diutiùs ſtare non valet: vnde & inter omnes meritò illi maledicuntur, & à Deo odio habentur, *qui inter*
Prou. 6.19. *fratres diſcordiam ſeminãt.* Sicut enim ſola pax & concordia hos lapides ligat; ita ſola diſcordia eos diſſociat. Iſti igitur parietes nos doceant, iſti lapides nos inſtruant, qualiter nos diligere, & pacem & concordiam tenere debeamus. Per feneſtras verò E-
Feneſtra. piſcopos & doctores, omneſq; alios intelligere poſſumus: quorum doctrina & exemplis, hæc domus Domini illuminatur. Ad hoc enim feneſtræ fiunt: & hoc illarum officium, & hæc vtilitas eſt: vt luminis claritatem præbeant, & tenebrarum caliginem pellant. Talis feneſtra fuit Gregorius, talis Hieronymus, & Auguſtinus, talis Ambroſius, & Hilarius: tales & multi alij fuerunt, doctrinæ ſplendore mundum illuminantes. Si quis autem per ſingula currere velit, nulla pars in toto ædificio reperitur, quæ ſuam nõ poſſit habere figuram.
Quid in templorum dedicatione fieri ſolitũ. De conſtructione domus, hæc nos dixiſſe ſufficiat; nunc de eius dedicatione videamus. Vidiſtis hodie quid Epiſcopus egerit, cùm ad hanc aulam conſecrandam acceſſerit. *Pri-*
1. *mùm* ante omnia lætanias facit: & ipſum Deum omnipotentem, & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti,
Sanctorum inuocatio. beatiſſimam virginem Mariam, omneſq; angelorum choros, & ſanctorum omnium exercitus ſibi in adiutorium inuitauit: quorum præſentiam adeſſe, & quorum benedictionibus hanc fieri dedicationem dubi-
2. tare non debemus. *Deinde* verò ſale

A impoſito aquam ſanctificauit: qua videlicet aqua templum hoc foris baptizaretur, & parietes aſpergerentur. Foris autem dixi: quia alia aqua interiùs præparatur. Sal verò, quia ſapientiam ſignat: ideo dignè ſatis huic aquæ miſcetur, quæ vtique vero nomine aqua ſapientiæ vocatur. Et reuera hæc eſt aqua ſapientiæ, quæ Aqua ſapientiæ.
ſola ſapientes facit: & ſinè qua nemo ſapiẽs fieri poteſt. Soli baptizati ſunt ſapientes: quia ipſi ſoli à mundi vanitatibus, & à diabolicis aſtutijs liberi ſunt. Tribus autẽ vicibus ab Epiſco-
B po circumeunte parietes aſperguntur aqua: quia non eſt poſſibile, vt tota domus mergatur in aquam. Hæc autem aſperſio faſciculo Hyſopi fieri videtur: vt adimpleatur illud quod ſcriptum eſt. *Aſperges me hyſopo &* Pſalm 50.9 Hyſopus.
mundabor, lauabis me & ſuper niuem dealbabor. Hæc herba humilis eſt, & naturaliter in petra naſcitur, *petra au-* 1. Cor. 10.4
tem erat Chriſtus, ait Apoſtol. Significauit autem ordinem ſacerdotalem quibus Dominus ait. *Diſcite à me,* Mat. 11.29
quia mitis ſum, & humilis corde. Qui occidi quidem poſſunt, ab hac petra
C diuelli non poſſunt. Tales igitur digni ſũt, qui Eccleſiam Dei baptizare, & aſpergere debeant. Percutit etiam 3.
Epiſcopus Eccleſiæ fores virga paſtorali: vt illius vicarium ſe eſſe oſtendat, de quo ſcriptum eſt. *Et percutiet* Eſa. 11.4.
terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium. Hac percuſſione diabolus pellitur, vt in vmbraculis domus Domini locum iam vlteriùs non habeat. Fugit igitur ſancti Spiritus verbis incantatus, quibus dicitur. *Tollite portas principes ve-* Pſal. 23.9
D *ſtras, & eleuamini portæ æternales & introibit rex gloriæ.* Inde verò tem- 4.
plum ingreditur & aliam aquam ſanctificat, per quam Spiritus ſanctus Aqua Spiritus S.
ſignificatur, cui non ſolum ſal, ſed vinum miſcetur & cinis. Quod autem Spiritus ſanctus per aquam ſignificetur, audi ipſum Dominum dicentem. *Qui credit in me, flumina de* Ioan. 7.38
ventre eius fluent aquæ viuæ. Quod mox Euangeliſta exponens ait. *Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi*

erant credētes in eum. Pulchrè autem
huic aquę per quam Spiritus sanctus
significatur:& vinum miscetur,& ci-
5. nis: quia quos Spiritus sanctus lauat
& tangit,illi procul dubio & scientiæ
vino inebriantur, & pœnitentiæ pul-
uere asperguntur. Et valdè quidem
necesse est, vt nouiter baptizati tali
vino inebriētur,& tali puluere asper-
Actor. 2. 4. gantur.Hoc vino Apostoli inebriati,
linguis omnibus loquebātur. Ad hu-
ius vini ebrietatem nos inuitans Do-
Cant. 5. 1. minus ait. *Comedite amici mei & bibi-*
te, & inebriamini Charissimi. De hoc
Psal. 35. 9. & Psalmista dicit. *Inebriabuntur ab*
vbertate domus tuæ, & torrente volu-
ptatis tuæ potabis eos. Puluere verò as-
persi sunt:qui se peccatores esse intel-
ligunt. Hoc in suis afflictionibus fre-
quenter antiquos patres fecisse legi-
mus. Tali puluere aspersus Abrahā,
Gen. 18. 27. dicebat. *Loquar ad Dominum meum cū*
Ion. 3. 5. *sim puluis & cinis.* Tali & Niniuitæ as-
persi veniā accipere meruerunt. Vn-
de & in Ecclesijs consuetudo inole-
uit, vt in initio quadragesimæ capita
puluere aspergantur. Et vide quā or-
dinatè & rationabiliter omnia fiant.
Exteriùs aqua,interius spiritu domus
Dei lauatur & baptizatur, vt adim-
Ioan. 3. 5. pleatur quod Dominus ait. *Nisi quis*
renatus fuerit ex aqua & Spiritu san-
cto, non potest introire in regnum Dei.
Alphabeti inscriptio. Quia verò totum alphabetum bis in
pauimēto scribitur, quid aliud signi-
6. ficat, nisi quòd is qui baptizatus est,
vtriusque testamenti scientiam me-
moriæ cōmendare debet. Paucæ qui-
dem literæ sunt, omnis tamen scien
tiæ plenitudo in eis continetur. Scri-
bantur igitur hæ literæ in pauimen
to pectoris nostri, per quas Dei volū
tatem cognoscere & facere valea
Cerei 12. mus. Duodecim verò cærei, duode-
7. cim Apostoli sunt:quorum scientia.
fide,& doctrina tota Ecclesia illumi-
8. natur. Nunc verò ad altare acceda-
mus: & quid ibi Episcopus faciat vi-
deamus. Hoc est autē altare in Eccle-
sia, quod est cor nostrum in corpore
nostro. Nam & nos templum Dei su-
1. Cor. 3. 17. mus, dicente Apostolo: *templum Dei*
sanctum est, quod estis vos. Si verò tem-

A plum Dei sumus, & altare vtique in
nobis habere debemus. Altare ergo *Altare.*
tuum, ô Christiane, cor tuum est.
Hoc itaque vnguatur, hoc sanctifice-
tur, hîc sanctorum reliquiæ recondā-
tur, hîc odor fiat suauitatis, hîc offe-
ratur sacrificium laudis. Oleum mi- *Oleum.*
sericordia est: quo qui vnctus nō fue-
rit totus siccus & infirmus est. In hoc
igitur oleo semper natent corda no-
stra, vt nunquam misericordiæ obli-
uiscamur. Accedat itaque pontifex
noster ad altare cordis nostri, ponti-
B fex ille magnus Iesus: de quo scriptū
est. *Tu es sacerdos in æternum secun-* *Psal. 109. 4.*
dum ordinem Melchisedech. Accedat,
inquam,& oleum superfundat,& di-
cat. *Estote misericordes sicut & pater* *Luc. 6. 36.*
vester misericors est. Hoc oleo ipse
quoq; abundabat, cum pro suis cru-
cifixoribus oraret, dicens. *Pater igno-* *Luc. 24. 29.*
sce illis, quia nesciunt quid faciunt. Hoc
igitur oleo non cordis altare rātum,
sed omnia membra nostra vncta de-
bent esse. Manus arida non aperitur
inopi: & quia vncta non est, miseri-
C cordiam facere nescit. Multa de hac
vnctione: multa de misericordiæ o-
leo dici possunt: siquidem *misericor-* *Psal. 32. 5.*
dia Domini plena est terra. Sed quæ *Reliquiæ*
sunt sanctorum reliquiæ quæ in his *sanctorum.*
altaribus reponuntur? Ego quidem 9.
sanctorum reliquias, eorum doctri-
na & verba intelligo. Possumus igi-
tur non solum sanctorum, verum et-
iam ipsius Saluatoris nostri reliquias
habere in altari cordis nostri: vnde
quoque ipse ait. *Qui habet mandata* *Ioann. 14. 21.*
mea, & seruat ea, ipse est qui diligit me.
D Has reliquias in cordis sui altari ille
posuerat, qui dicebat: *In corde meo ab-* *Psal. 118. 11.*
scondi eloquia tua, vt non peccem tibi.
Beata illa altaria, in quibus tales reli-
quiæ positæ sunt. Beata illa corda,
quæ tales reliquias suscipere merue-
runt. Magnę sunt istę reliquię & mul-
tæ nimis: & mirum valdè, quod in
tantillo vasculo includi possunt. Sed
iam nunc commendemus Deo hæc
altaria nostra: ipse possideat & custo-
diat corda nostra, & dignetur habita-
re in tēplo pectoris nostri, Qui viuit
& regnat in secula seculorum. Amē.

D 5

DE EVANGELIIS.

Cap. VIII.

Matt.7.18. ON *est arbor bona quæ fru-
ctus malos facit: neque arbor
mala faciēs fructum bonum.*
Docet nos Dominus & sal-
uator noster, quo modo bonas arbo-
res cognoscere debeamus. Bonæ ar-
Arbores bonæ & malæ. bores, boni homines sunt: & malę ar
bores, mali homines sunt. Ex fructu
suo cognoscuntur arbores, ex operi-
bus suis cognoscuntur homines. Bo-
næ arbores paradisi quæ & visu pul-
chræ erant & ad vescendum suaues.
Tales arbores gignit Ecclesia: quarū
pulchritudinem & religionem nos
legere & audire delectat: quarū ver-
bis & doctrina mētes nostræ nutriū-
tur & reficiuntur. Talis arbor B.Pau-
1.Cor. 4. 4. lus: qui & visu tam pulcher est: vt ni-
hil sibi conscius sit: & tam ad vescen-
dum suauis, vt & paruos lacte, & cibo
1.Cor.3.2. solido nutriat sapientes. Tales arbo-
res & cæteri Apostoli sunt: quorum
fructus ab ipso Domino commēda-
Ioan. 15.16. tur. dum eis loquitur dicens. *Non vos
me elegistis, sed ego elegi vos, & posui
vos vt eatis: & fructū afferatis, & fru-
ctus vester maneat.* Isti sunt illi fru-
ctus, hæc sunt illa poma: de quibus ad
Cant.7.13. sponsum Ecclesia dicit. *Omnia poma
noua & vetera dilecte mi seruaui tibi.*
Vetera poma Prophetarū & Patriar-
charū doctrina est: noua verò Apo-
stolorum Ecclesiæque doctorum: &
isti quidem sunt, de quibus dicitur.
Mat.13.52. *Qui proferunt de thesauris suis noua &
vetera.* Tales autem arbores à fructi-
bus suis cognoscere non est difficile:
quia omnis earum doctrina & ope-
ratio sancta est, vera est, religiosa est,
sine fraude & simulatione est. Bouæ
Hypocritæ. arbores & hypocritæ aliquando esse
videntur: sed quia sola terrena & trā-
sitoria quærūt: & quia sanctorum hu-
militatem & patientiam non habēt,
facilè quidē deprehenduntur, & ipsa
Leuit.19.23 sua astutia manifestātur. Præceperat
Dominus filijs Israel, vt promissionis
terram ingressi, illius regionis arbo-
res circuncidérent, & vsque in quar-

A tum annum ab earum esu se abstine-
rent. Nisi enim per arbores homines
significarentur, ridiculum videretur
quod arbores illæ circūcidi iubentur.
Sed alienę arbores infideles homines
sunt, quos ad nos venientes circum-
cidere debemus. i. à suis iniquitatibus
per baptismum, & pęnitentiam emū-
dare. Quid verò per quatuor annos,
nisi quatuor Euangelia figurantur, *Euangelia.*
per quę quicunq; nondum transijt, &
eorum doctrinam nondum audiuit,
adhuc immūdus est, adhuc eius fru-
ctus suscipiendus non est, nondum
B eius verbis & doctrinæ credendū est.
Quid verò de malis arboribus præ-
cursor Domini Iohannes dixerit au-
diamus. *Iam*, inquit, *securis ad radices* Matt.3.10.
*arboris posita est. Omnis arbor quæ non
facit fructum bonum, excidetur, & in
ignē mittetur.* Talis erat illa ficulnea, Marc.11.20
cui Dominus maledixit & aruit. Ta- Ioan.15.2.
les erāt & illi palmites: de quibus ipse
ait. *Omnem palmitem in me non feren-
tem fructum, tollet eum.* Et quid inde,
vis audire quid? *Si quis autem in me nō* Ibid.vers.6
*manserit, mittetur foras sicut palmes
& arescet: & colligent eum, & in ignem
C mittēt & ardet.* Multi quotidie à Do-
mino maledicuntur, & de eius cor-
pore quod est Ecclesia tolluntur: fo-
ras proijciuntur, & in ignem mittun-
tur. *Arborem fici plantauerat quidam* Luc. 13.6.
*in vinea sua: cumq́, iam per tres annos
in ea fructum quæsisset: & non inuenis-
set: præcepit cultori vineæ vt eam succi-
deret.* Quæ tunc quidem fortasse suc-
cisa fuisset, nisi cultor vineæ pro ea
intercessisset. Considerate ergo & di-
ligenter attendite, quantum cultori-
bus vestris, Episcopis videlicet & sa-
cerdotibus debeatis: qui pro vobis
D quotidie intercedunt, ne fortè succi-
damini & in ignem mittamini. Per
tres annos expectauit: modicum vel *Anni tres*
nihil vlterius te expectat. Expectauit *quibus expectamur.*
te in adolescentia, expectauit in iu-
uentute, expectauit in senectute. De-
niq; expectauit te mala cogitantem:
mala operantem, & iam longo tem-
pore in malo perseuerantem. Quid
amplius quæris? Finiti sunt anni, no-
uissima hora est: tamen si hodie con-

uertaris, quãuis indigno, venia pro- Ezec.33.15. mittitur tibi. *Peccator* enim *in quacũque die conuersus fuerit & gemuerit,* Ibidem. *vita viuet & non morietur. Iustus quoque quacunque die à iustitia declinauerit: & sic ad iniquitatem conuerterit, iniquitate sua quã operatus fuerit, morietur.* A fructibus eorum cognoscetis eos. Ad fructus respiciamus, opera intueamur, nõ qualis fuit, sed qualis est inquiramus. Hodie bonũ fructum reddere cœpit, arbor bona est. Hodie malum fructum reddere cœpit, arbor mala est. Si ea quæ hodie bona est, cras malum fructum reddere cœperit dicam, & ego cras, quod Matth.7. mala arbor est. Quare hoc? Quia veritas ait à fructibus corũ cognoscetis eos. Magnum igitur & verum argumentum est in arboribus cognoscẽdis, fructus bonus & fructus malus. Tamdiu bona est arbor, quãdiu fru- Luc.6.44. ctus bonus in ea est. *Non enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuas.* Quod si aliquando contigisset, & ego spinam ficum dicerẽ, & rubũ vitem vocarem. Quare hoc? Quia vnaquæq; arbor, de fructu suo Mat.12.35. cognoscitur. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert ma-* Luc.6.45. *lum. Ex abundantia cordis os loquitur.* Quæ in corde sunt, videre non potes, cordis arcana clausa tibi sunt. Ad os respice, verba attende & quod in corde est ore reuelabitur, ex abundantia cordis os loquitur: ex bono fonte bonæ aquæ deriuãtur: ex venenoso fonte venenosæ aquæ emanant. Neq; fieri poterit, vt suam arborem fructus Mat.10.26. quandoq; non manifestet. *Nihil opertum quod non reueletur, & occultum* Luc.6.46. *quod non sciatur. Quare vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico.* Si bonæ arbores essetis, ea quæ dico faceretis, mandata mea custodiretis: & non folia mihi, sed fructus redderetis, verba folia sunt: fructus opera sunt. Meliùs est facere quàm dicere. Dominũ me vocatis, seruos vos esse cognoscite. Boni serui illi sunt, qui Ibidem. domini sui mãdata custodiunt. Quicunque audit verba mea hæc & facit

A ea: dicam vobis, cui similis sit. *Similis est homini ædificanti domum: qui fodit in altum & posuit fundamentum super petram. Inundatione autẽ facta, illisum est flumen domui illi, & nõ cecidit. Fundata enim erat super firmã petram.* Ecce quantum potest obseruatio mandatorum Dei. Magnam turrem sibi ædificat & munitissimam arcem sibi construit, qui Christi mandata custodit. Securus est, nullius tempestatis timet incursus: & quia firmum posuit fundamentũ, nec flumina timet, nec pluuiam, nec ventum. Si vis vt ædifi- B cium tuum altius ascendat, & sublimiùs erigatur, fundamentum tibi in profundo quærẽdum est. Multum se humiliet, qui multum exaltari desi- Verum 3. Reg.7. triginta cubitorum legitur. derat In centum & viginti cubitorũ altitudinem, templum Domini eleuatum est, quoniam firmum & altũ habuit fundamẽtum. Ad hanc igitur mensuram nos extendamus: bonum fundamẽtum habemus, fundamentum nostrum Iesus Christus est. *Fun-* 1.Cor.3.11. *damentum enim aliud ait Apostolus, nemo potest ponere praeter id quod positum est quod est Christus Iesus.* Nõ putemus C casu esse factum, quod templum Domini hanc altitudinis mensuram habuit. Aliqua & ipsa pulchra in hoc numero significatio est. Decies namque duodecim, vel duodecies decẽ, centum xx. fiũt. Quicunq; igitur per x. ad xii. vel per xii. ad x. se extendere valet: satis altus & magnus est: altius ascendere non quærat. Hæc illi mensura sufficiat. Decem sunt verba legis: duodecim verò Apostoli sunt. Per decem igitur ad duodecim ascẽdit, qui per obseruantiã decem mandatorum prouenire meruit ad vitam & societatem Apostolorum. Simili- D ter autem qui per duodecim Apostolorum doctrinam, Decem legis mãdata custodire didicit, per duodecim vtiq; ad decẽ peruenit. Ad hãc igitur mensurã extendere, & in huius mensuræ altitudinem nos erigere ipse dignetur: qui templum suum nos esse voluit, Iesus Christus Dominus noster: qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat in secula seculorum. Amẽ.

IN

IN DEDICATIONE ECCLESIAE SERMO.

Luc. 19. 1. *Ngressus Iesus perambulabat Hiericho. Et ecce vir nomine Zachaeus: et hic erat princeps publicanorum, & ipse diues.* Et reliqua. Homilia de eadem lectione.

EX quo tempore primus homo descendit ab Hierusalē in Hiericho, & incidit in latrones: omnes per Hiericho ambulamus: quicunq; hūc mundū inhabitamus. Hiericho nāq; Hiericho. interpretatur luna: cuius tanta mutabilitas est, vt nunquam in eodem statu permaneat. Vnde & non immerito hunc mundum significat, cuius mutabilitas perpetua est, & nisi mutationibus stare non potest: vt enim de coelo & tempore, de diebus & mēsibus & anno taceamus, quae semper voluuntur & in se replicantur: neq; aer, neq; terra, neq; mare, neque ipsi homines suam perpetuo seruant figurā. Quorum omnium mutationē quis vnquā valeat enarrare? Meritò ergo mundum istum luna significat, qui ad illius similitudinē, tantis semper mutationibus variatur. Hanc autem mutabilitatem Dominus & saluator noster secundum humanitatem suscipere dignatus est: vt hominem à latronibus vulneratū sanaret, & mūdum à morte perpetua liberaret: vnde & merito per Hiericho ambulasse dicitur: quia cùm sit immutabilis secundum diuinitatem, nostras mutationes in carne sua suscepit. Esuriuit.n. atque sitiuit, & super Ioan. 4. 6. puteum fatigatus sedit. Et ecce vir nomine Zachaeus, qui dignè satis lustificandus interpretatur: quoniam à Deo vocatus & iustificatus est. Hic autem erat non solùm publicanus, verumetiam publicanorū princeps. Mat. 19. 23. Erat insuper & diues: quē difficile est intrare in regnum coelorum. Difficile vtiq; & apud homines impossibile. sed quae apud homines sunt impossibilia, possibilia sunt apud Deū. Et quamuis talis esset, quaerebat tamen videre Iesum. Quaerebat quidē, sed videre non poterat: Sed quare nō poterat? prae turba: & quia statura pusillus erat. Haec enim duo valde impediunt hominem, ne videre valeat Iesum. Mala turba, quae à tanto taliq; bono hominē deturbat. Turba ista vitiorum est: qua qui circūdatus fuerit, Christum videre non poterit. *Turba impedimentum.* Statura vero pusillus est: qui ad scientiae ętatem & perfectionem nondum peruenit. *Statura pusillus.* Vnde Apostolus nos admonet dicens. *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote.* 1. Cor. 14. 20 Et iterū. *Tanquā paruulis in Christo lac vobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis, sed nec dum quidem potestis. Adhuc.n. carnales estis.* 1. Cor. 3. 2. Qui videre vult Iesum, exeat de turba: fugiat vitia & peccata, vitet malorum consortia, erigat se & extendat: crescat in fide & scientia, & proficiat in omni bonitate. Hoc.n. significauit Zachaeus, quādo praecurrens ascendit in arborem Sicomorum. *Sicomorus.* In arborem quidem ascendit, quatenus inde videret, quem per se videre non poterat. Haec arbor fides est: ad quā multi venientes, quāuis statura paruuli fuissent, & nondū in sciētia multum creuissent, inde tamē videre Iesum & cognoscere meruerūt. Vnde & hic dicitur quod erat illac transiturus. Haec est.n. via: & iuxta hāc fidei arborem trāsit Iesus. Inde videtur & videt: inde cognoscitur & cognoscit. Eos.n. Dominus respicere, & ad se vocare dignatur: qui in hanc arborem ascendūt: cuius fructus sanguineus est, per quē martyres significātur: qui fidei arbori adhaerētes: ꝓpter fidei constantiā proprio sanguine cruētati sunt. Tales itaq; fructus fert Sicomorus: talia poma fert arbor fidei: quae tam firmiter ei inhaerent, vt potius occidi, & proprio sanguine cruētari, quā à sua arbore.i. à Christi fide valeant separari. Inde igitur Dominus trāsiēs, suspiciēs vidit Zachaeū & dixit ad eum: *Zachae festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere.* Hodie, inquit, me quaerere

cœpisti, ad fidem venisti, in arborem ascēdisti, hodie in domo tua oportet me manere. Verū est igitur quod per Prophetam dicitur: quia *peccator quacunq, hora conuersus fuerit et ingemuerit, vita viuet & non morietur.* Quod .n. tunc in Zachæo factum est, quotidie in alijs peccatoribus fieri non dubium est: si tamen ex corde conuertantur, Christum quærāt & fidem teneant. Seqnitur. *Et festinans descēdit, & excepit illum gaudens.* Iam enim igne fidei interiùs ardebat qui sic exteriùs obediētiam & obsequium exhibebat. Multùm iā fide creuerat, & si statura pusillus erat. *Et cùm viderēt omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset.* Omnes enim sciebāt Zacchæum esse peccatorem, vtpotè publicanorū principem. Sed iste peccator melior erat, quàm illi qui murmurabant, & se iustos esse dicebant: hoc autem sequentia manifestant dùm dicitur. *Stans autem Zacchæus dixit ad Iesum. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudauerim reddo quadruplum.* Hac enim vna voce omnes ilicò à murmuratione cessauerūt, tàm subitā publicani pœnitentiam & conuersionē admirantes. Et fortasse nemo ibi erat, qui hanc tātam professionem etiam coactus facere voluisset. Diues enim erar valde quem ipse Euāgelista diuitē fuisse testatur. Et tamen omnium bonorum suorum medietatē se pauperibus dare promittit: & in quadruplum reddere, si quid aliquem defraudauit. Vide ergo à quanta perfectione cœpit: qui tunc primum Christum Dominū viderat & prædicantem audierat. Verum est vtiq; quod homines vidēt in facie, Deus autem corda intnetur. Qualē Dominus hunc & quā iustum post modicū futurū videbat, quem tā peccatorē homines iudicabāt? *Ait Iesus ad eū: q, a hodie sal' domui huic facta est*, & omni ægritudine, omni morbo, omni vitiorum contagione fugata, sanata est: & tota interiùs & exteriùs sanctificata est: eò q ipse qui hui' domus habitator est iā non publica-

A nus sit: sed *filius Abrahæ.* Abrahæ nāq; filij sūt: quicunq; Abraham imitantur, & Abrahæ opera faciūt: & Abraham quidem angelos. Zacchęus vero angelorūm Dominū hospitio suscepit. Venit enim filius hominis quęrere & saluū facere quod perierat. Non venit vocare iustos sed peccatores ad pœnitentiam. Ideo venit, ideo de cęlo descendit vt peccatores saluaret, & liberaret: & ad pœnitentiam vocaret. De talibus domus Dei ædificata est. De talibus sancta ecclesia fabrica-

Abrahæ cur filius Zacchæus.

B ta est. Hoc autem & filiis Israel præcipitur, vt ædificent altare Domino de lapidibus impolitis & quos ferrū nō tetigit. Impoliti lapides peccatores sunt, qui non dum ferramento Spiritus S. ad pulchritudinis normam formati sunt. Altare Dei ecclesia est, quę ex talibus lapidibus quotidie fabricatur. Ex peregrinis lignis & lapidibus aliundè aduectis, templū Dei cōstructū est. Inde est quod B. Petrus animalia immūda māducare iubetur. Inde est quod non solum munda: sed im-

Deut. 27. 6. Iosu. 8. 31.

Act. 10. 14. Genes. 7. 2.

C munda quoque animalia in arca seruantur. Inde est q Moyses æthiopissam duxit vxorē. Inde est quod Salomoni cū pauonibus & simiæ afferuntur. Deniq; q faciunt cilicia in tabernaculo. Quare in deserto inter Cedros & abietes spinæ quoque & vlmi plantatæ sunt. Si hæc & similia intelligere vultis: *discite quid sit misericordiam volo, & non sacrificium.* Si peccatores Deus non vocasset, Paulum & Matthæum, duo magna luminaria, Ecclesia nō habuisset. Lege in Cāticis canticorū, & audi vnde sponsam suā

Numer. 12. 1. 2 Par. 9. 21. Esa. 41. 9.

Matth. 9. 13.

D Dominus & ex qua gēte ad se venire pręcepit. *Veni*, inquit, *soror mea sponsa: veni de libano veni. veni de capite amana: de vertice sanir & hermon. Veni de cubilibus leonum, & de mōtibus pardorum*, ne erubescas. Obliuiscere populum tuum tantummodo: & domum patris tui, & cotonaberis. Hanc misericordiæ plenitudinē psalmista quoque admirans dicebat. *Gloriosa dicta sunt de ciuitas Dei &* quæ gloriosa? *Memor ero Raab & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ & tyrus & populus*

Cant. 4. 8.

Psalm. 86. 1.

Aethio-

Aethiopum: hi fuerunt in ea. Hæc est A igitur causa, hæc ratio vobis sufficit: vobis dico qui indignamini, quòd ad hominem peccatorem Dominus diuertisset: & quòd cum peccatoribus manducat & bibit magister Dominus & Deus noster. Qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

LIBER DE ORNAMENTIS ECCLESIAE.

Cuius hæc sunt capita.

DE FIDE.

CAP. I.

Fidei excellentia.

PRIMUM Ecclesię ornamentum fides est, quę in toto virtutum exercitu prima est. Omnes aliæ virtutes eã sequuntur, & sine ipsa cœlestis regni palatium nõ ingrediũtur. Si veniat humilitas, si patientia, si castitas, si ipsa charitas, quæ ab Apostolo maior dicitur, nisi fides adsit, omnes repelluntur & ingredi nõ permittuntur. Quanti gẽtiles & Philosophi his virtutibus claruerunt, qui fidei ornamentum nõ habentes, Domino non placuerunt? *Impossibile est* (ait Apostolus) *sine fide placere Deo.* *Hebr. 11. 6.* Nam vt de cæteris virtutibus taceamus: multi tanta charitate præditi fuisse leguntur, vt pro patria, pro ciuibus, & pro amicis, morti se tradere non dubitarent, & *maiorem* quidem *charitatem* seu dilectionem (dicit Dominus) *nemo habet quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* *Ioan. 15. 13.* Omnes autem isti quamuis multis virtutibus claruissent, perierunt tamen: quoniam fidem non habuerunt. Meritò igitur sancta Ecclesia neminem ad se venientem recipit, nisi prius fidei ornamento indutus fuerit. Ecce venit ad ecclesiam, baptizari vult: rogat vt suscipiatur: interrogatur an credat, an fidem Apostolicam teneat: Si se credere, si fidem Apostolicam se tenere responderit, suscipitur, baptizatur, & filijs Ecclesiæ sociatur. Si vero aliter dixerit, nequaquam suscipitur, sed quasi profanus abijcitur. Quibus autem B Ecclesiæ portæ clauduntur, illis cœli nunquam aperiuntur. Sic enim B. Petro Dominus ait: *Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* *Matt. 16. 19.* Magna est igitur virtus fidei, de qua ipse Dominus ait: *Omnia possibilia sunt credenti.* *Mar. 9. 23.* Suæ virtutis potentiam, non sibi sed fidei ascribit: & quod ipse facit, hoc fidem facere affirmat. Multos viros & mulieres eum sanasse: C & à grauibus languoribus liberasse legimus, quibus hoc tantum dicere solebat: *Fides tua te saluum fecit, vade in pace.* *Mat. 9. 22. Mar. 5. 34. Luc. 7. 50.* Venit aliquando (dicit Euangelium) in patriam suam: *Matt. 13. 58.* & cum homines illi de eius omnipotentia dubitarent: & fidem non haberent: non multas (vt verbis Euangelicis loquar) virtutes ibi facere potuit, nisi quia infirmos impositis manibus curauit: & mirabatur de infidelitate illorum. Ergo ne tan D tum potest fides, vt ille qui omnia potest à potentia suæ virtutis illius absentia impediatur? Similiter autem cum aliquando iret Hierusalem, accessit ad arborem fici quæ *Mat. 21. 19.* iuxta viam plantata fuerat, & quia fructum in ea non inuenit: maledixit eam, & aruit. Cumque altera die discipuli illac transirẽt, & ficulneam arefactam viderent: dixerunt ei: *Magister ecce ficulnea cui maledixisti, aruit:* Quibus ipse ait: *Si habueritis fidem, non solum de ficulnea facietis: sed montes quoque transferre poteritis.*

ritu. Multas ficulneas infructuosas quotidie Dominus maledicit, multos homines iniquos quotidie damnat, & arescunt. Montes autem transtulit, quando malignos spiritus in porcos misit, & in abyssum ire præcepit. Hoc autem & sanctorum fidem multotiens fecisse, innumeris sanctarum scripturarum docemur testimonijs. Merito ergo discipuli eum pro fide rogabant dicentes. *Domine adauge nobis fidem:* quoniam & per fidem se omnia posse & sine fide nihil posse sciebant. Nam & B. Petrus cum fidei virtute super aquas ad Dominũ venire cœpisset: mox vt dubitauit, & fides qua portabatur ab eo recessit, inter vndas mersus est: Quẽ Dominus manu appræhendens erexit, & sui mersionis causas protinus eum docuit, dicens: *Modicæ fidei, quare dubitasti?* Ac si diceret: Si tu nõ dubitasses, & fides à te non recessisset: securus super aquas currere potuisses: Ecce si Domino præsente, fide autem absente Petrus mergitur: quis vnquam sine fide cunctis etiam virtutibus circumastantibus securus esse poterit? *Si sine fide impossibile est placere Deo:* quæ alia virtus esse poterit quæ hominem perducat ad Dominum? *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, Sancti per fidem vicerunt regna. Hæc est autem victoria quæ vicit mũdum fides nostra. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Si quis indiget sapientia postulet à Deo qui dat omnibus affluenter: & non improperat & dabitur ei: Postulet autem in fide nihil hæsitans. Quod enim ex fide non est, peccatum est. Iustus autem ex fide viuit.* Sed quid est fides, docet Apostolus. *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentũ non apparẽtium.* Hoc autem tale est ac si diceret. Fides est virtus quædam, per quam ea quæ dicuntur nobis, & si nondum appareant, certissime tamen credimus, & fieri non dubitamus. Quę sit autem mensura fidei: ipsum Dominum audiamus: *Si habueritis, inquit, fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, tolle te & mitte te in mare, & fiet.* Parua valde videtur esse fides: si ad grani sinapis redigitur quantitatem. Et quid est quod mulieri Chananeæ dicitur: *O mulier magna est fides tua:* si tantilo grano fides comparatur? Aliquid ergo his verbis significatur, plusquam litera sonare videtur. Tria sunt in grano sinapis, quæ vtique digna esse videntur, quæ notare debeamus. Cùm enim granum sinapis, sicut Dominus ait, minimum sit in cunctis seminibus, crescit tamen & arborem facit: Ita vt volucres cœli veniant & habitent in ramis eius. Fructum autem non dicã trigesimum sexagesimum siue centesimum: sed vltra millesimum plerunque reddere solet. Granum vero ipsum si non lædatur, vel conteratur, nullam videtur habere vim. Si vero contritum fuerit, illicò eius virtus & potentia quanta sit manifestatur. Qui igitur talem fidem habuerit, quę ita semper crescat, ita bonorum operum fructum semper multiplicet, & in tempore persecutionis & contritionis, suæ virtutis potentiam & fortitudinem manifestet: ille procul dubio dignus est qui & montes transferat, & malignos spiritus eijciat: & cui omnia possibilia fiant. Nihil igitur est cui eleganrius quàm grano sinapis fides comparari potuisset. Sed videamus nunc etiã in sanctorum exẽplis: quantùm semper fides potuerit. Abrahã cum esset senex & vxor eius secundum naturam parere non posset: tamen quia credidit, filium contra ipsam naturam suscipere meruit. Quod vtriq; non potuisset, nisi fides affuisset. Similiter & Moyses decem plagis admirandis, multumq; stupẽdis flagellauit AEgyptios, mare aperuit, aquã de petra produxit, multaque alia soli Deo possibilia operatus est. Quæ vtique non fecisset, nisi fides affuisset. Sic & Iosue Iordanis alueum siccauit, muros Hierico tubarum sonitu à fundamentis diruit: solem ipsum stare coegit. Quod vtique nõ potuisset, nisi fides affuisset. Quid dicam de Gedeõ, qui & ipse tubarum clangore & lampadarum splendore

Madia-

Marc.5. 13. Luc 17.5. Matt.14. 31. Hebr.11. 6. Iac.2.6. Hebr.11.33. 1.Ioan 5. Mar ult. Iacob.1.6. Rom 14.23. Rom 1 17. Hebr.11 1. Matt 17.20 Fidei quantitas. Matt.15. 28 Grano sinapis tria insunt. Matt.13. 32. Fide facta mira.

Madianitas ſtrauit, fugauit, ſuperauit? Quod vtiq; non potuiſſet, niſi fides affuiſſet. Sed parua ſunt hæc, ſi ad ea reſpicias quæ per Apoſtolos, & martyres, & confeſſores, & virgines fides Chriſtiana operata eſt. Lege Euangelia: lege actus Apoſtolorū: lege paſſiones & vitas ſanctorum: & tunc videbis quid fides poſſit. Sed quid mirum, cum ipſe Dominus hoc eis promiſerit, dicens: *Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet.* (Ioan. 14. 12) O miſeri & per omnia infelices, qui fidem Catholicam & Apoſtolicam non habent, auferetur ab eis. Fidē itaq; teneamus & Chriſtū dicentem audiamus: *Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me non morietur in æternum.* (Ioan. 11. 25) Quod &c.

DE SPE.

Cap. II.

(Spes.) Magnum ornamentū Eccleſiæ Dei ſpes eſt: quam qui nō habet, omni bonitate nudus eſt, omniq; creatura infelicior. Hāc maligni ſpiritus non habent, & ideo ſummoperè nituntur vt quoſcunq; decipere poſſunt, ad deſperationem vſque perducant. Cui autem malo ſuo hoc contigit, Ille non ex parte, ſed totus à diabolo poſſidetur. Hoc peccatum omnib⁹ alijs peccatis maius eſt. hoc eſt illud peccatum quod non dimittitur hominibus: neque in hoc ſeculo neq; in futuro: vnde ipſe Dominus ait: *Omne peccatum & blaſphemia dimittetur hominibus: ſpiritus aūt blaſphemiæ non dimittetur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* (Matt. 12. 31.) Nullum enim peccatum eſt, quod pœnitentia non dimittatur: & ſine pœnitentia nullum peccatum dimittetur. (Pœnitentia neceſſaria.) Vnde & Pſalmiſta: cum dixiſſet: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuā:* (Pſal. 50. 1.) ſciens hoc ſe ſine pœnitentia conſequi non poſſe: protinus addidit. *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.* Ille .n. cognoſcit iniquitatē ſuam, qui pœnitet & erubeſcit de peccato ſuo. Si igitur ſine pœnitētia pec-

A cata non dimittuntur, manifeſtū eſt, quod peccatum deſperationis nunquam dimittatur: ſiquidem omnem pœnitentiā excludit & miſerum hominem à ſua iniquitate recedere nō permittit. Satis ergo conuenienter Dominus & Saluator noſter, cū certiſſima argumētatione nō in Beelzebub, ſed in Spiritu S. cuncta ſe facere & dicere probaſſet: mox addidit, dicens: *Omne peccatum & blaſphemia dimittetur hominibus, ſpiritus autē blaſphemiæ nō dimittetur.* Quod tale fuit ac ſi diceret: Miſeri Phariſæi (illis enim loquebatur) progenies viperarum, arbores malæ, fructum malum

B afferentes: ſic vos diabolus excœcauit, & in malitia obdurauit: vt neque Spiritui ſancto aliquādo credatis, neque à malitia recedatis: & hoc quidē peccatum nunquā dimittetur vobis. Sed quia hoc peccatum deſperationis ſolummodo cōtra Spiritum ſanctum fieri dicitur, cum ſit manifeſtū, & in patrem peccare & in filium, quicunque peccat in Spiritum ſanctum.

C Vnum enim ſunt, & Pater, & filius, & Spiritus ſanctus. Ac per hoc quicunque vnam perſonam offendit, & omnes vtique offendit. Difficilis eſt iſta quæſtio: ſed Spiritus ſanctus de quo loquimur, ipſe nos doceat qualiter hoc intelligere debeamus. Illud quidem iam vt arbitror manifeſtum eſt, quod præter peccatum deſperationis, nullum aliud peccatum eſt quod pœnitentia deleri non poſſit. (Peccatum irremiſſibile.) Hoc autem ideo pœnitentia nō deletur quia

D pœnitentiam non admittit. Si enim pœnitentiam recepiſſet hoc quoque ſicut cætera per pœnitentiam deleri potuiſſet. Sciendum eſt autem, quoniam ſicut ad ſolum filium pertinuit carnem recipere, vt nos redimeret; ita ad ſolum Spiritum ſanctum pertinuit in linguis igneis apparere, vt nos doceret & illuminaret. Vnde nō ſolum igne, ſed in linguis pariter & igne apparuiſſe dicitur vt in lingua doctrina, & in igne illuminatio intelligatur: (Attributa filio & Spiritui ſancto.) quandoquidem & per linguā doctrina, & per ignē illuminatio fit. Quod autē Spiritus Sanct. à patre

filioq;

filioque procedens, docere mundum & illuminare venerit. Ipse Dominus ad discipulos loquens ostendit: *Cum venerit*, inquit, *ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. (Ioan. 14.26) Hoc enim si voluisset, per seipsum Dominus facere potuisset. Sed sic placuit summę & indiuiduę Trinitati, vt nos filius redimeret; & Spiritus sanctus nos doceret. Peccat igitur in Spiritũ sanctum, quicunque eius doctrinam non recipit, & talis tantique magistri consiliis non obedit. Eius autem cõsilia sunt, quæcunque in lege & Prophetis, & in Euangeliis scripta sunt. Quæcunq; Apostoli & doctores prædicant, cæteriq; omnes qui puro corde & sincera intelligentia veritatem annunciant, non hominis, sed Spiritus sancti consilia sunt. Vnde & ipse Dominus: *Non enim*, inquit, *vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*: (Mat. 10.20) *Hodie* igitur *si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra*. (Psal. 94. 8.) Audite Apostolum: immo per Apostolum loquentem Spiritum sanctum. *Secundum*, inquit, *duritiam tuam & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iudicij Dei*. (Rom. 2.5.) Cum ergo vt modò ostensum est, omne peccatum omnisque inobediẽtia specialiter maximeque cõtra Spiritum sanctum fieri videantur: si quidem ipse qui magister est per omnes Ecclesiæ doctores hoc quotidie fieri interdicit. Illi tamen soli in malo perseuerantes, & de Dei misericordia desperantes, nunquam ad pœnitentiã conuertuntur. (Desperatio grauissima.) Et hoc quidem propter sceleris huius immensitatem, cui cætera peccata si cõparantur, quodammodo nec peccata quidem esse videntur. Multum enim interest inter eos qui peccant, & mox vel aliquando conuertuntur: & eos qui sic peccant, vt nunquam conuertantur. Multo melior est ille seruus qui post fugam reuertitur, illo qui post fugam nunquam reuertitur. Ille quidem venia; hic autem omni supplicio dignus est. Quantam spem, quantamque lætitiã pariunt hæc verba: *Ecce omne peccatum & omnis blas-* (Mat. 12.)

A *phemia dimittetur hominibus*: Dominus hoc dicit, noli dubitare: vnum tantum peccatum est, quod non dimittitur. Quod est illud? In malitia perseuerare, & propter hoc de Dei misericordia desperare. (Desperatio cum finali impœnitentia.) Neque enim bonum aliquod sperare potest, qui à peccato non recedit: & pœnitentiam non quærit: præsertim cùm Dominus dicat, *Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum*: (Mat. 18. 3.) Peccasti, desine: Declina à malo, & fac bonum: & esto securus. Quid sit autem spes à modò

B videamus. Est autem spes futurorum bonorum expectatio. (Spei definitio.) Et hanc quidẽ expectationem illi habent, qui certissimè se aliquandò recipere sperant, quæcunq; à Deo promissa sunt eis. Huic autem expectationi sola peccata impedimentũ faciunt. Tolle peccata, & spes certissima est. Tollis autem si ad pœnitentiam redis. Peccator enim quacunque hora conuersus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. (Ezech. 33. 12.) Ecce conuersi sumus, sublatum est impedimẽtum,

C expedita est via, iam nũc securi cum Psalmista dicamus: *Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te*: (Psal. 32. 22.) *In te Domine speraui, non confundar in æternum.* (Psal. 30. 2.) *Domine Deus meus in te speraui saluum me fac. Conserua me Domine, quoniam in te speraui*. (Psal. 15. 1. Psal. 16. 1.) Audiamus eundem ipsum dicentem: *Spera in Domino, & fac bonitatem. Et sperate in eo omnis congregatio populi.* (Psal. 61. 9.) *Melius est enim sperare in Domino: quam sperare in principibus.* (Psal. 117. 9.)

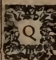
D *Maledictus homo qui spem suam ponit in hominem, & ponit carnem brachiũ suum: & à Domino recedit cor eius*. (Hier. 17. 5.) Spes autem ait Apostolus, *Salui facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus*: (Rom. 8. 24.) Ipse quoque Dominus & Saluator noster per Psalmistam ad patrem loquitur dicens: *In te sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: In te sperauerunt, & non sunt confusi*. (Psal. 21. 5.) Speremus

mus igitur & nos, ne confundamur. Imitemur patres nostros, vt & nos saluemur, & à periculis liberemur. Sperauit in Domino Noe, & securus in diluuio fuit. Sperauit in Domino Abraham, & liberauit eũ Dominus de Vr Chaldæorũ. Ferunt Hebræi Abrahã, quia ignẽ adorare noluit, quẽ Chaldæi adorabant, in ignem ab eis fuisse præcipitatum, & sine omni læsione à Domino liberatũ. Vr.n. ignis interpretatur. Sperauerunt in Domino filij Israel, & liberauit eos de AEgyptiorum durissima seruitute. Sperauit in Domino Dauid, & eripuit eum, vt ipse testatur, de manu inimicorum eius: & de manu Saulis. Sperauit in Domino Ezechias, & liberatus est de manibus regis Assyriorum, & percussit angelus Domini vna nocte centũ octoginta quinq; milia de castris Sennacherib. Quid dicam de Iob? atque Tobia? Quid dicam de Iudith? Mardocheo & Hester? Quid de tribus pueris? Quid de Daniele, & Machabæis dicam? Qui omnes sperantes in Domino, à summis periculis diuinitus liberati sunt. De Apostolis vero & martyribus, de confessoribus & virginibus, melius est tacere quàm pauca dicere: qui totam spẽ suam in Domino habentes, potestatẽ à Domino suscipere meruerunt calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil eis nocere potuit. Quorũ spes quanta fuerit si scire volueris, eorum vitas & passiones lege, & videbis quam mirabilis Deus in sanctis suis: *Deus Israel ipse dedit virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.*

Abraha liberatio. — *Luc.10.19.* — *Psal. 72.8*

DE CHARITATE.

CAP. III.

Vanta sit virtus charitatis, quantumque omnibus hominibus necessaria: B. Paulus Apostolus ostendit, dicens: *Si linguis hominum loquar, & angelorũ, charitatem autem non habeam, factus sum* A *velut æs sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & habuero omnẽ fidem, ita vt montes trãsferam, charitatem aũt non habuero: nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: & si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habeam nihil mihi prodest.* His verbis B Paulus apertissimè ostendit: quod quamcunque eloquentiam, vel facundiam, quamcunque sapientiam vel sciẽtiam, quam cunque fidei vel virtutum omnium B plenitudinem habeat homo; si solã charitatem non habet, nihil est: nihil ei prodest, & pro nihilo reputatur. Sed mirum valde, si ad hanc tantam quæ putatur perfectionem sine charitate peruenire aliquis valeat. Impossibile enim videtur esse, & si forsasse impossibile non sit, per fidem montes transferre: omnia sua pauperibus erogare, corpus incendijs tradere, prophetiæ spiritum habere & occulta Dei mysteria sine charitate intelligere. De linguis vero hominũ C & angelorum quid dicemus? Fuit hæc gratia aliquando valde necessaria: præsertim in primitiua Ecclesia, quando omnibus gentibus verbum Dei prædicare missi sunt. Quomodo enim eos docere potuissent si eorum linguam ignorassent? *Loquebantur igitur varijs linguis Apostoli magnalia Dei.* Vnde & Apostolus dicit: *Gratias ago Deo meo, quia omnium hominũ linguis loquor.* Modo autem vel pauci, vel nulli inueniũtur, qui linguarum D omnium peritiam habeant. Sufficit vnicuiq; lingua sua, quia sufficit vnũ quemque prædicare modò in patria sua. Quomodo aurẽ angelorum linguis aliquis loquatur; vel etiam quibus linguis angeli loquantur, dubitari potest. Legimus multos cum angelis fuisse loquutos: nos eos loquentes non audiuimus: quomodo loquãtur ignoramus. Ipsi qui cũ eis loquuti sunt, quam facũde, quam suauiter, quam iocunde, quam expedite, & quam ornate loquantur intelligunt. Neque ego dubito, valde iocundius, suauius-

Charitas. — *1.Cor.13.1.* — *Linguarum diuersitas* — *Actor.2.4* — *1.Cor.14.1* — *Angelorum lingua.*

suauius, & expeditius eos loquutos fuisse, quàm humana lingua alicuius artis peritia loqui valeat. Unde & Moyses cum angelum sibi loquentem audisset, impeditioris & tardioris linguæ se esse dixit, postquam linguæ eius disertitudinem audiuit. Exod. 4. 10. Non quod eius lingua ex angelica loqnutione tardior, vel impeditior facta fuisset: sed quia ad illius facundiæ & suauitatis comparationem, mutus ipse sibi & sine lingua penitus videbatur. Possumus autẽ & per homines, philosophos, cæterosq; huius mundi sapientes intelligere. Per angelos vero, patriarchas & prophetas, cæterosq; omnes designare, qui verbum Dei nunciantes angelico vocabulo digni sunt. Dicat ergo Apostolus, dicat vnusquisque nostrum. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem aũt non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens: quoniã alijs quidem prodesse possum, mihi autẽ prodesse non possum. Aes.n. sonans & cymbalum tinniens, alijs quidem prodesse possunt, vocando, adunando, delectando, ad prœlia incitando: sibi autem cum sint insensibilia, prodesse non possunt. Similiter autem & Ecclesiæ Doctores, qui cæteris omnibus meliores esse debent, etiam si linguis omnibus loquantur: & non solum philosophos & oratores, verum etiam ipsos angelos sermonis eloquẽtia & suauitate imitentur: tamen si solam charitatem non habeant, alijs quidẽ prodesse possunt, sibiipsis prodesse non possunt. Quando igitur ea intentione loquuntur vt Deus glorificetur, & fratres ædificentur: tunc eis prodesse & charitatem adesse nõ dubium est. Si vero de prædicatione sua humanam retributionem expectant, audiant Dominum dicentem: Matth. 6. 16 *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Et si habuero prophetiam & nouerim mysteria omnia: & omnẽ scientiam & habuero omnem fidem ita vt montes trãsferam, charitatem autem non habuero nihil sum. Nam & Balaã, & Sibylla, & Cayphas, mul-

A tique alij prophetiæ spiritum habuisse leguntur: qui quoniam charitatem non habuerunt, nihil eis profuit. Multi quoque vsque hodie magna scientia præditi sunt, & bene sanctarum scripturarum profunda mysteria exponunt: qui quoniam charitatem non habent, nihil eis prodest. Legitur autem in Actibus Apostolorum: de filijs Sceuæ: quia quamuis Christiani non essent: per fidem tamen dæmones eijciebant, adiurantes eos in nomine illius quem Paulus prædicabat. Act. 19. 14. B Qui etiam in iudicio dicturi sunt: *Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & dæmonia eiecimus? Quibus Dominus dicturus est: Amen dico vobis nescio vos.* Matt. 7. 22. Quod vtiq; non audissent, si charitatem habuissent. Qui aũt dæmones eijciunt, hi montes transferre intelliguntur. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeã, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Quod autem dicit, nihil sum. & nihil mihi prodest: sic C est accipiendum, quod hæc & similia sine charitate nihil ad beatitudinem percipiẽdam: quamuis multum prosint ad mitiganda tormenta. Notandum est autem, quod in facultatibus distribuendis, & eleemosynis faciendis magis syncerus affectus, quã larga manus à domino quæritur. Audiuimus autem de Donatistis, quod frequenter se flammis & præcipitijs alijsque mortis generibus tradidissent: vt non Dei, sicut ipsi stultè putabant, sed potius diaboli martyres fierent. Donatistarum stulta martyria. D Sed vt satis ostensum est, nullæ virtutes, nullaque bona prodesse possunt absente charitate. Ecce cognouimus quantũ bonum sit habere charitatem: nunc autem audiamus de ipsa charitate qualis sit. Dic igitur beate Paule, qualis est charitas. *Charitas patiens est, benigna est.* 1. Cor. 13. Et vnde hoc probas? Quia *non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. Non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet*

dei autem veritati. Ecce probatum est, & egregie probatum est, quod patiens est, & benigna est: hoc solum sufficere poterat. Patiens est, quia nulli irascitur, & nullis iniuriis mouetur, sed pro suis ipsis inimicis intercedit. Si enim irasceretur vel moueretur, patiens non esset. Et quia benigna est quibuscunq; potest benignitatem & misericordiã facit. Cùm igitur per patientiam, cunctis ignoscat & per benignitatem misereatur, quid est quod amplius facere possit? Quia enim benigna est: Ideo non æmulatur.i.nulli Inuidet. Nõ agit perperam, quod est temere vel iniustè aliquid agere. Non inflatur in superbiam: non est ambitiosa: quia mundi honores non appetit: non quærit quę sua sunt, sed quæ omniũ, vt salui fiãt. Sua postponit & aliena procurat. Nõ irritatur: alioquin patiens non esset. Non cogitat malum quod est contrarium benignitati: non gaudet super iniquitatem: congaudet autem veritati, quod vtrumque ad benignitatem spectat Omnia credit, quę credenda sunt. Quæ sunt autem illa? quę credenda, sustinenda, & speranda sunt. Vis audire quæ? Omnia illa quę vtrunq; testamentum credere & sperare & sustinere præcipit. Charitas nunquam excidit. Hoc est autem in quo duabus virtutib[9] superius dictis, id est, fide & spe charitas maior est. Vnde & subditur. Maior autẽ his est charitas. Maior quidem quia nunquam excidit: quia æterna est, quæ semper est, & finem non habet. Aliæ aũt post hanc vitam necessariæ nõ erunt: quia ad ea solũmodo pertinent, quæ expectantur & nondũ apparent. Est enim spes expectatio futurorum. Fides vero substantia sperandarũ rerum, argumentum nõ apparentium. Vbi igitur istæ erunt, postquam nihil sperabitur, & omnia apparebunt? Erit .n. Deus omnia in omnibus & ea quæ videbunt & habebunt sufficient omnibus. Sed audiamus quid etiam in Canticis canticorum sponsus ad sponsam de charitate dicat: *Pone me*, inquit, *vt signaculum super cor tuũ*,

Patiens est charitas & benigna.

Credenda.

Nõ excidit.

Cant. 8. 6.

A *vt signaculum super brachium tuũ: quia fortis est, vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Lampades eius vt lampades ignis atq; flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruent eam.* Præcipit Dominus & Saluator, non vt quasi signaculum semper eũ super cor habeamus & nunquam eum obliuiscamur: quod quidem ad magnam pertinet dilectionem, & hoc est quod alibi ait: *Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo*. Hoc igitur semper sit

B super cor nostrum: sit etiã super brachium nostrum: vt non sit charitas ociosa, & amor qui in corde est in manibus manifestetur. Prouocati hostibus occurramus: & mortem nõ timeamus, quia fortis est, vt mors dilectio, immo vero fortior. Fortior enim est qui superat, quàm qui superatur. Dura sicut infernus æmulatio. Quid enim per infernum, nisi pœnarum omnium genera intelligamus? Vnde eos quos in tormentis maximis videmus, In inferno esse dicere solemus. Quia igitur tormentis dile-

C ctio superari non potest, merito inferno & tormentis eius constãtia cõparatur. Lampades eius lampades ignis atq; flammarum. Beatus Laurentius & tres illi famatissimi pueri sunt nobis in exemplum: qui igne charitatis accensi, incendii flammas non timuerunt. Sic eos lampas charitatis inflammaueratintus, vt ignis illius lampades non sentirent foris. Vnde & martyr Christi dicebat: *Disce miser, quia non sentio tormenta tua*. Aquæ multę non potuerũt extinguere cha-

D ritatem, nec flumina obruerunt eã. Aquæ multæ populi multi sunt, nec vnus vel duo, sed tota ciuitas in martyrem insurgebat: & tantus erat ille ignis charitatis, qui in corde martyris ardebat, vt tota illa inundatio furentis populi illam flammam extinguere non valeret. Huic autem sermoni finem non pono, quoniam charitas finem non habet.

(·.·)

Deut. 6. 5.

Matt. 22. 37

Infernus.

DE QVATVOR VIRTVtibus Cardinalibus.

CAP. IV.

Virtutes quatuor.

QVATVOR sunt virtutes, quibus tot' regitur mũdus, ita sibi coniunctæ, vt sine se esse non valeant. Qui vnam habet, omnes habet: cui vna quælibet deest, nullam habet. Quarum prima *prudẽtia:* secunda *iustitia:* tertia *fortitudo:* quarta verò *temperantia* vocatur. Est autẽ prudentia quę alio quoq; nomine sapientia dicitur, diuinarũ, humanarumq; rerum cognitio. Dico autẽ non sapientiã huius mundi quæ stultitia est apud Deum. De qua & Apostolus ait: Quia *stultam fecit Deus sapientiam huius mundi.* Sed eam sapientiam dico, quæ ad morum honestatẽ & ad salutem pertinet animarũ. Non eam quam philosophi docent, & oratores: sed eam quam Apostoli prædicant & doctores. Et isti quidem habẽt cognitionem diuinarum rerum, sicut ipse Domin' ait: *Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eũ & manifestabo ei meipsum.* Hæc est igitur vera cognitio diuinitatis: vel illũ cognoscere qui est vera sapientia, & sine quo nulla est sapientia. Omnis enim sapientia à Domino Deo est: & cum eo fuit semper & est ante æuum. Talis est sapientia inter alias virtutes, quale est aurum inter omnia metalla. Vnde & non immerito in diuina pagina per aurum plerunq; sapientia significatur. Respice tabernaculum testimonij: respice templum Salomonis, & cum pœnè omnia ex auro purissimo composita videris, tunc tãdem intellige maximum decorem maximamq; sanctorum pulchritudinem esse sapientiam. Vbi ipsa non est: cæca, tenebrosa, & obscura sunt omnia. Quis ergo regnũ suum, prouinciam suam, terram suam, familiã suam, vel etiam seipsum sine ea honestè regere vel gubernare poterit? Intelligite seculi potentes, & sapientiæ operam date. ¶ Iustitia quoque

Prudentia. 1.Cor.1.20. Ioan.14.1. Auro comparatur sapientia. Iustitia.

A quam necessaria sit, ipsæ leges imperatorum & canones, & decreta sanctorum, quæ ad ipsius custodiam facta sunt, satis ostendunt. Tolle iustitiam & perit mundus. Vbi iustitia nõ est, iniquitas dominatur: Ibi cædes & rapina, furta, homicidia, timor & angustiæ, & securitas nulla. Timor iniquorum iustitia est, securitas bonorum ipsa. Dic igitur quid est ipsa? Iustitia est constans & perpetua voluntas: ius suum vnicuique tribuens. Qui enim hãc voluntatem semper habet, vt suum ius vnicuique tribuat: & ea quæ alterius iuris sunt neminem vsurpare permittat, iustus ille vtique est. Sed nullum ius habet diabolus in humana natura. Deus & non diabolus hominem fecit. Dei itaque iuris est homo: ipse debet regnare in nobis, ipse debet possidere membra nostra. Sic enim Apostolus ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.* Latro est, prædator est: non est iuris eius quod possidet, pelle eum à te; redde Deo possessionem suam, & iustus eris. Si quidem ille iustus est, qui suum ius vnicuique tribuit. Ideò hoc nomen omnium sanctorum commune est: & omnes sancti iusti dicuntur, quoniam hanc in seipsis iustitiam operantur: & vitijs expulsis quod suum est, Domino reddunt. Alioquin quomodo iusti dicerentur ad quorum iudicia nemo venit? Inde & Apostolus ait: *Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.* Maximè autem propter iustitiam imperatores, & reges & aliæ potestates ab initio constituti sunt: qui & suum ius vnicuique tribuant, & iniurias fieri prohibeant: iniquos coerceant, bonos foueant, & æquè cuncta disponant. Quod si fecerint, beati erunt. De ipsis enim scriptum est: *Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.* Itemque: *Diligite iustitiam qui iudicatis terram.* ¶ Sed quid de fortitudine dicam, sine qua & sapientia & iustitia inutiles esse videntur? Est autem fortitudo non corporis, sed

B C D

Ius nullum habet diabolus in homine. Rom.6.12. Iusti omnes qui sancti. 1.Cor.11.31. Psal.105.3. Sap.1.1. Fortitudo.

mentis constantia, qua iustitia supe- ramus: aduersa omnia patienter tolletamus, & prosperis non eleuamur. Hanc fortitudinem non habet quicunque superbia, ira, auaritia, luxuria, ebrietate, & his similibus superatur. Illi quoq; fortes non sunt, qui in aduersis positi, contra salutem animæ liberari satagunt. Vnde & Dominus ait. *Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere.* Similiter autem & illi qui in prosperis se extollunt, & superflua lætitia resoluuntur, fortes dici non possunt. Quomodo enim fortes sunt, qui cordis impetum celare, & retinere non valent? Fortitudo non vincitur: & si vincitur, non est fortitudo. Hanc fortitudinem habuerunt sancti: qui nec vitijs, nec tormentis, nec blanditijs superari potuerunt. ¶ Restat nunc de temperantia dicere: quæ in suis actionibus modum non excedit: quoniam superflua nulla quærit. hæc sit igitur eius diffinitio. & hæc quidem tam necessaria est, vt mundus ipse sine ea stare non posset. Cùm enim ex contrarijs elementis compositus sit, nisi esset aliqua natura quæ res contrarias & inimicas temperaret, in tanta discordia & tam immensa colluctatione diutius manere non posset. Sed hæc disputatio philosophorum est, neq; vno sermone concludi potest. In omnibus itaque negocijs temperantia vtilis est. Audi quid beatus Paulus de ipsa sapientia dicat, & quomodo eam temperantia indigere ostendat. *Non plus*, inquit, *sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* De iustitia scriptum est: *Noli esse iustus multum*, alias nimis. Beatus quoque Benedictus, cuius auctoritas maxima est: vt potè in quo Spiritus sanctus loquebatur, præcipit similiter. *Ne quid nimis.* De fortitudine verò sic habes. *Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, elicit butyrum:* Et qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Et hic igitur temperantia necessaria est. Vbera verò vehementer premit, qui postquam lacte

Mat.10.28.

Temperantia

Rom.12.3.

Eccl.7.17.

Benedictus.

Prou.30.33.

A exhausta sunt, adhuc ea premere, & quod non habent ab illis exigere non cessat. Quicunque igitur ieiunijs, vigilijs, alijsque afflictionibus, seipsum vel alios plusquam sua vel eorũ natura ferre valeat premere & affligere nititur: Ille nimirum vehementer vbera premit: & vnde sperat fructum vitæ, inde multotiens fructum trahit peccati mortis. Vnde Apostolus ait: *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.*

B Illud enim obsequium rationabile est, quo non ipsa natura, sed vitia perimuntur. Ecce satis breuiter dictum est de quatuor virtutibus principalibus: quales & quam necessariæ omnibus sint, maximeq; potentibus, quibus mundi regimina credita sunt. Videamus modò quomodo se sequantur, & quomodo sine se esse non valeant. Cui autem impossibile esse videtur vt omnes habeat, det operam quantam potest, vt vel vnam habeat: quam si habuerit,

C cæteræ procul dubio, eam sequantur. Fac ergo, ô princeps, quicunque es, vt institiam habeas, & teneas. Hæc enim tibi magis necessaria esse videtur, & mox per hanc vnam & sapiẽs, & fortis, & bene moderatus omnibus apparebis. Vide tamen vt qui alijs iustitiam facis, tuiipsius ne obliuiscaris: & qui in populo exerces iustitiam, exerceas etiam in temetipso. Iustus fuit Abraham: sicut enim de eo scriptum est: Quia *credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iusti-*

D *tiam.* Quæ enim iustitia maior quam creatori suo credere & obedire? Et quia hanc vnam virtutem habuit, cęteras quoque virtutes eum habuisse non est dubium. Fortis fuit Ioseph, qui se prouocantem libidinem sperauit, in qua fortitudine, sapiens, iustus, & modestus apparet. Iusti erant tres pueri, qui contra patrias leges idolum adorare noluerunt: in quo facto quam sapientes, quam fortes, quamque modesti fuerint, reuelatum est. Sapiens erat Daniel, cui sua

Rom 12.1.

Vnam virtutem habens omnes habet.

Rom.4.3. Abraham iustus.

Ioseph fortis.

Pueri tres iusti.

Daniel sapiens.

secreta reuelauerat Deus: cuius sapientiæ ipsi Prophetæ dant testimonium. Sed quia hanc habuit, aliæ ipsi non defuêre virtutes. Quam enim iustus fuerit duo presbyteri probauerunt: quam fortis quem in lacu positum, leones inuadere non audebant. Quia enim iam vitia superauerat, ideò leones eum timebant. Cuius verò temperantiæ fuerit, legumina quibus vescebatur, & illa tanta ieiunia ostendunt. Sed vis audire de illis quibus quoniam vna ex his virtutibus defuit, alias quoq; perdiderunt? Perdidit Dauid fortitudinem, quem in Bersabeç carnis voluptas superauit: à quo cæteræ virtutes mox territæ fugerunt. Quis eum tunc insipientem, iniustum, & sine temperantia fuisse dubitat; qui libidine superatus, tam grauia simul peccata commisit? Sed fœlix qui pœnitentia ductus audire meruit: *dimissum est tibi peccatum tuum*. Salomon quoque amissa sapientia, qua præ cæteris pollebat, idolis immolauit. A quo statim omnis iustitia, fortitudo, & temperantia recessit. Sic igitur quære per singula, & cognosces quod quatuor virtutes sine se esse non possunt. Si autem vis eas videre benè sibi coniunctas & societas: respice Apostolos & martyres, respice confessores, ecclesiæq; doctores: quos quidem sic istæ circundederunt & complexæ sunt, vt occidi quidem possent, ab eis separari omninò & diuelli non possent. Hoc autem significabat illi quatuor aurei circuli, qui in arca testamenti erant, per quos duo vectes inducti, nunquam ab eis separabantur. Erant autem illi vectes cooperti auro purissimo. Quod enim arca testamenti ecclesiam sanctā significet, satis notum est. Quatuor vero circuli, quatuor superius dictæ virtutes sunt: aureæ vtique omniq; pulchritudine clariores, quibus qui ordinatus non fuerit, neque clarus neq; pulcher est. Duos vero vectes Petrum & Paulum intellige, cæterosq; sanctos, sine quibus Ecclesia Dei, nec leuati, nec portari, nec regi potest. Et isti quidem

Temperās. Vnā amittens omnes amisit Dauid. Salomon. Exod. 25. 12

A aurei sunt, quia vitæ immaculatæ & sapientiæ luce refulgent. Nunquam vectes à circulis extrahuntur: quia viri sancti, nunquam à prædictis virtutibus separantur. His igitur portatur arca: quia istorum fide, doctrina & exemplis, sancta ecclesia regitur & virtutum gradibus episcoporum, & sacerdotum ministerio ad cœlestia subleuatur. Sed valde timendum semper est episcopis & sacerdotibus, ne sine vectibus arcam Dei ferre conentur. Sine vectibus enim arcam Dei hæretici ferunt: qui suas nenias prædicantes, Apostolorum auctoritates fugiunt, & à Catholica fide & doctrina recedunt. Sint semper memores quid acciderit filijs Heli, Ophni videlicet & Finees: qui arcam Dei captiuauerunt, & ipsi in prœlio perierunt. Erant enim repræhensibiles valde, & vita moribusque proterui. Vnde & non immerito Ophni discalciatus. Finees vero, os mutum interpretatur. Non enim est conueniens vt Ecclesiam Dei regendam suscipiat ille, qui mutus est: & qui nondum pedes calciatos habet in præparatione Euangelii pacis. Tales igitur Ecclesiam Dei captiuant: & malignis spiritibus in seruitutem tradunt: sed ipsi quoque in prœlio moriuntur, qui cæteros à morte liberare debuerant. Quatuor illi colores quibus vela & cortinæ tabernaculi intextæ erant, qui vbique simul & nunquam separatim ponebantur, quatuor istas virtutes significabant. Hyacinth⁹ videlicet & purpura, coccus bis tinctus, & byssus retorta: de quibus in Exodum sufficienter diximus. Nunc aut loquendi solummodo materiam ministramus. Illis tabernaculum, istis vero ecclesia ornatur & decoratur: quia sine sapientia, sine iustitia, sine fortitudine & temperantia nulla anima ornari vel decorari potest. Hęc sunt illa ornamenta de quibus dicitur. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietatibus.*

B C D

Hæretici propriās suas deprædicant nenias. Ophni & Finees prælati mali. Colores quatuor velorum. Exo. 26. 1. Author in Exodum scripsit. Psal. 44. 10.

DE HVMILITATE.

Cap. V.

Humilitas Mariæ.

Docet nos beatissima virgo Maria humilitatis mater & filia, quanta sit virtus humilitatis. *Magnificat* (inquit) *anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Non dixit, quia respexit patiētiam meam, pietatem meā, misericordiam meā, innocentiam meam, virginitatem meam, & cæteras virtutes, quibus virgo beatissima abūdat: quibus quasi regalibus ornamentis induta erat: sed hoc solummodo dicere voluit, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. *Ad quem enim respicit Deus nisi ad humilem, & quietum & trementem verba eius?* Multis ornamentis induta erat virgo nostra: conuenientius dicere potui domina nostra, & regina nostra, sed hoc vnum præ cæteris rutilabat, quod Deum & Dominum respexisse dixit. Et hoc est fortassis, quod in canticis canticorum, ad ipsam specialiter Dominus ait. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno crine colli tui, & in vno oculorum tuorum.* Nusquam enim humilitas tam facilè deprehendi potest, quomodo in collo & in oculis. Hoc enim humilium propriū est, vt inclinato collo & oculis ad terram deflexis, incedant. Sicut & contra, superbi semper erecta ceruice & supercilijs eleuatis gradiuntur. Vnde & Moyses præcepit de turture & columba quando immolantur, vt caput ad collum retorqueatur. Non recipit Deus sacrificia superborum, *excelsus* est, *& humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* Quid sunt alta, nisi erecta & superba? & hæc quidem cognoscit Deus, sed quia per superbiam longe fiunt ab eo, respicere dedignatur. Vnus igitur crinis, qui non erectus stat, sed humilis iacet, ipsa humilitas est, qua collum virginis decoratur. Vnum verò oculorum

Luc. 1. 46.

Esa. 66. 2.

Cant. 4. 9.

Humilitatis sedes.

Leuit. 1. 15.

Psal. 137. 6.

A dixit: quia non de pluribus, sed de vna virtute loquebatur. Habet tamen duos oculos soror & sponsa Christi; quorum altero terram, altero verò respicit cœlum. Per hos autem humilitas, & contemplatio designatur, & plus sæpe placet Deo, oculus humilitatis qui terram respicit, quam oculi contemplationis qui ea, quæ scire non licet, aliquando perscrutantur. Vnde & alibi ait. *Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt.* Si enim licitum esset omnia B scire, non diceret Apostolus: *quæ non licet homini loqui.* Quæ enim loqui non licet, neque scire licet. Egregiè autem factum est, quod humilem matrem Dominus elegit: humilis filius, humilem matrem habere debebat. Non enim de leæna, sed de oue nascitur agnus. Nihil in animalibus oue, & agno humilius est. Percute, macta, iugula, occide, nec voce queruntur, nec cornu minātur, nec dente vel pedibus se defendunt. Vnde & eleganter de ipso Domino per Pro- C phetam dicitur. *Sicut ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce: sic non aperuit os suum.* Diabolus per superbiam, quantum in ipso fuit, super omnes cœlos ascendit: Christus per humilitatem in terram descendit. *Humiliauit enim se,* vt ait Apostolus, *factus obediens vsque ad mortem.* Huius humilitate saluati sunt qui illius superbia perierunt. Ille altissimo similis fieri voluit: hic autem formam serui similitudinemque suscepit. Eua per super- D biam displicuit Deo, per humilitem Maria placuit redemptori. Illa superbiens obedire noluit, nimisque audacter & impudenter ad lignum vetitum accessit. Hæc autem verecunda, & humilis obedientiam profitetur, dicens. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Ad hanc igitur tantam humilitatem, respexit Deus, & ideò hæc vna ex omnibus mulieribus, quæcunque sunt vel fuerunt vel futuræ sunt, à Domino electa est, quæ & Dei mater fieret: & cœli terræque regina voca-

Cant. 6. 4.

2. Cor. 12. 4.

Ouis humilitas.

Esai. 53. 7.

Philip. 2. 8.

Luc. 1. 38.

retur. Dicat igitur virgo beatissima. *Magnificat anima mea Dominum: quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Dicat enim quid gloriæ, quid honoris, quid beatitudinis inde consecuta sit: quod sic eam Dominus respicere voluit. *Ecce enim*, ait, *ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Vide ergo quanta sit virtus humilitatis: quæ Deum in terram descendere, & hominem in cælum ascendere facit, hæc est quæ deponit potentes de sede, & exaltat humiles. *Omnis enim qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Quia benè inter se conueniunt hæc duo matris & filij testimonia, dum ea quæ mater dixerat, filius affirmat. Narrat Saluator, quod duo homines ascenderunt in templum, vt orarent: vnus pharisæus, & alter publicanus, vnus superbus & alter humilis. Alter omnes despiciebat, alter nec oculos ad cælum leuare audebat. Inclinatus igitur stabat quod (sicut superius diximus) magnæ humilitatis indicium est. Et superbus quidem nihil profecit, humilis autem iustificatus in domum suam rediit. Qui non intelligit quantum bonum humilitas est; hoc intelligere satagat, quantum malū superbia sit. Facilè enim vnaquæq; res per suum contrarium intelligi potest. Humilitas autem & superbia, contraria sunt: & de superbia quidem dicit Psalmista. *Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me. Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare.* Malus pes; mala manus. In illo cadunt omnes, ac expulsi pereunt omnes. Bonos pedes habebant primi parentes nostri, antequam per superbiam peccassent. Peccauerunt, ceciderunt, & pedibus illis infirmis & podagricis stare nō potuerūt. Quot sūt vitia, tot sunt & superbiæ pedes, quæ & peccatoris manus nihilominus dici possunt. Iste peccator diabolus est, cuius iniqua manus multos mouet, multos impellit, multos ab honestate & à iustitia diuellit: & in mortis præcipitium ire compellit. Singula-

Humilitatis virtus. — *Mat. 23.12.* — *Luc. 18.10.* — *Superbia mala.* — *Psal. 35.13.* — *Superbia pedes. Manus peccatoris.*

A riter pedem & manum posuit, quia vsitatissimum est scripturarum, pro plurali numero singularem ponere. Secundum illud. *Immisit in eos cynomiam*, id est, muscam caninam, *& comedit eos: & ranam & disperdidit eos. Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem:* ibi auarus, ibi raptor, ibi luxuriosus, ibi sacrilegus, ibi homicida, ibi periurus, ibi adulter & fornicator ceciderunt. Expulsi sunt enim & diabolica manu commoti: quia iam pedibus infirmi erant, stare non potuerunt. Non enim inconueniens, B si quis etiam sic intelligere voluerit: *non veniat mihi pes superbiæ*, id est, non sit superbia mihi pes: non ipsa me ferat: quia in ipsa ceciderunt omnes maligni spiritus qui vbique operantur iniquitatem. Expulsi sunt de supernis sedibus, nec potuerunt stare. Si quis autem hoc diligenter consideret, quare non cedrum vel abietem, quæ altissimæ sunt, se Dominus vocare voluerit: sed potius vitem, quæ inter alias arbores humillima est, & alieno egens auxilio, etiam in hoc cognoscere poterit, quā- C tum semper Dominus humilitatem dilexerit. *Ego* (inquit) *sum vitis, & vos palmites.* Discipulis loquebatur: quos ad humilitatis gloriam inuitabat. Et tale erat, ac si diceret. De parua arbore parui rami: de gracili arbore, graciles rami procedunt: tales tamen, quæ spatiosæ circa se terram valeant occupare. Hæc est enim illa vitis, de qua scriptum est. *Extendit palmites suos vsque ad mare, vsque ad flumen propagines eius.* Siquidem *in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* D Nulla arbor est quæ suo fructu tantum vtilitatis hominibus conferat, quantum vitis: & si parua & humilis sit. Granum quoque non in arboribus, sed in humili nascitur herba. De quo similiter Dominus ait. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum affert.* Se nimirum granum, frumenti esse significans. Nihil his duabus

Psal. 77.45. — κυνόμυιαν. — *Psal. 35.13.* — *Dominus cur vitem non cedrum se dixit.* — *Ioan. 15.5.* — *Psal. 79.12.* — *Psalm. 18.5.* — *Vitis vtilitas.* — *Ioan. 12.24.*

speci-

ſpeciebus hominum vitę in terra vti-
lius: per quam quia valdè humiles
ſunt, ſeipſum Saluator noſter ſignifi-
care voluit. Et notandum, quod penè
illę arbores quæ humiles ſunt, fęcun-
diores, magisque fructiferæ eſſe pro-
bantur. Ecce dum iſta pertracto: ſu-
bito in mẽtem venit illa arbor nobi-
liſſima, quã ipſa ſacra ſcriptura pul-
cherrimam vocat: quã quidem, quo-
niam & ipſa valde humilis eſt, ſilẽtio
Leui. 23. 40 pręterire nõ debeo. Lege Leuiticum,
& inuenies vbi Dominus per Moy-
ſen loquitur filijs Iſrael de feſtiuitate
tabernaculorum. Septem diebus hæc
feſtiuitas agebatur. Præcepitque Do-
minus filijs Iſraël vt ſumerẽt fructus
arboris pulcherrimæ, ſpatulasq; pal-
marum & ramos ligni denſarũ fron-
dium: & ſalices de torrente, & lætarẽ-
tur coram Domino. Omnibus igitur
diebus hanc feſtiuitatem agere debe-
mus, qui eam ſeptem diebus agere
Feſta cele- iubemur. Quid eſt autem feſta cele-
brare. brare, niſi ab iniquitate ceſſare, & in
bono opere perſeuerare? Illi verò in
tabernaculis perſeuerant, qui in hoc
mundo manere nolentes, ad aliam
patriam feſtinãt, dicentes cum Apo-
Heb. 13. 14 ſtolo. *Non habemus hîc manentem ci-
uitatem, ſed futuram inquirimus.* Hãc
enim feſtiuitatem noſtram dignè a-
gere non valemus, niſi pulcherrimæ
Arbor pul- arboris fructum habeamus. Pulcher-
cherrima rimam verò arborem, citri arborem
citrus. Hebræi intelligunt, quæ vtiq; & odo-
re, & ſapore, & fronde, & flore, & ip-
ſius fructus magnitudine & pulchri-
tudine tam nobilis eſt, vt difficilè in-
ueniatur, quæ ei dignè comparari
poſſit. Per hanc igitur pulcherri-
mam humilemq; arborem, beatam
Maria ci- virginem Mariam intelligimus, de
trus. quã ſcriptum eſt. *Et terra noſtra dabit*
Pſal. 84. 13. *fructum ſuum.* Itemque. *De fructu ven-*
Pſal. 131. 11. *tris tui ponam ſuper ſedem ſuam.* Qui
arborem intelligit, de fructu non
ambigit. Fructus enim Chriſtus eſt,
cuius omnis feſtiuitas eſt, & ſine quo
nulla feſtiuitas celebrari poteſt. Hũc
igitur fructum ſuſcipiamus in feſti-
uitatibus noſtris: hoc reficiamur, hoc
ſatiemur, huius carne & ſanguine

A impinguemur, & inebriemur. Arbo-
ris quoque huius pulcherrimæ nun-
quam obliuiſcamur, ad ipſam ſem-
per reſpiciamus, fructum vitæ & ſa-
lutis ab ea quæramus. O verè lignum
pulcherrimum, quæ talem meruit
portare fructum. Nos eam arborem Lignum
vocamus, ſed ſcriptura lignum ap- potius quã
pellat. Quia enim virgo peperit, non arbor virgo
arbor ſed lignum dicitur. Hanc enim Num. 17. 8.
ſignificauit illa virga Aaron, quæ cũ
ſicca eſſet, & flores & frondes & nu-
ces amigdalinas protulit. Per ſpatu-
las verò palmarum, quæ in hac feſti-
B uitate requiruntur, inſtrumenta vi-
ctoriæ deſignantur. Spatula enim di- Palma
minutiuum eſt à ſpata: palma verò ſpatula.
victoriam ſignificat. Victoriæ verò
inſtrumenta virtutes & bona opera
ſunt, quibus vitia & maligni ſpiritus
ſuperantur. Sunt itaque hæ ſpatulæ
valdè neceſſariæ in feſtiuitatibus,
quia tunc maximè inimicorum inſi-
dijs infeſtamur. Rami autem arbo-
ris denſarum frondium, ſanctorum
volumina, ſermones, verba, & exem-
pla intelliguntur. Talis arbor Beatus Pauli do-
Paulus, cuius frondes denſiſſimæ, cu- ctrina ne-
C ius verba copioſiſſima ſunt. Cuius ceſſaria.
folia non cadent, cuius omnia verba
adimpleri oportet. Et ipſe quidem
tam neceſſarius nobis in feſtiuitati-
bus noſtris, vt ſine ipſo vix vnum ſer-
monem facere valeamus. Si vis ſcire
de ipſo quam humilis arbor etiam
ſit. Audi ipſum dicentem. *Ego enim* Pauli hu-
minimus Apoſtolorum ſum: qui non militas.
ſum dignus vocari Apoſtolus. Arbo- 1. Cor. 15. 9.
rem aũt denſarum frondium: quan-
tum ad literam myrtum nõnulli in- Myrtus.
telligere volunt: quæ quidem arbor
ſatis parua & humilis eſt. Et propter
hanc fortaſſe humilitatem, non ſpa-
D tas ſed ſpatulas palmarum dixit: quia
quamuis palma procera arbor eſt,
ſpatula tamen diminutiuum eſt, in
quo apertiſſimè humilitas declara-
tur. Reſtant ſalices de torrente: per Salices.
quas memoria figuratur, quia in me-
moria quæcunque in feſtiuitatibus
fiunt & dicũtur, quaſi in vno faſcicu-
lo vinciuntur, vt à corde non dilabã-
tur, & ſemper in memoria habeãtur

Salix

Salix enim tenacissima arbor est, & præter hoc vnum nihil in ea esse videtur vnde, etiam si velit, superbire valeat. Benè autem de torrente salices assumuntur, quia illa memoria maxime nobis in festiuitatibus necessaria est, quæ de sanctarũ scripturarũ fluminibus habetur. Non enim nostra, sed sanctorum verba narrare debemus,& non ea quæ trahamus de corde nostro, sed quæ hauriamus de fontibus Israel. Videmus quod paruę arbores placent Deo, videmus quod omnis superbiæ altitudo displicet
1 Pet. 5. 6. Deo. *Humiliemur ergo sub potenti manu Dei:vt nos exaltet in tempore tribulationis*, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE MISERICORDIA.

CAP. VI.

Psal. 88. 1. Misericordia Dei.

Isericordias Domini in æternum cãtabo. Quid rex & propheta Dauid de misericordia sẽserit satis his verbis declaratur: dum se misericordiæ laudes in æternum cantaturũ promittit. De qua
Psal. 100. 1. & alibi ait. *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Sic misericors est Dominus, vt iustitiam non derelinquat: sic iustus est vt misericordiæ nõ obliuiscatur. Facit misericordiam, sed pœnitentibus & misericordiam faciẽtibus. Fac igitur misericordiam si vis vt tui misereatur: *dimitte, & di-*
Matt. 6. 14 *mittetur tibi: da & dabitur tibi*: ipse hoc dicit: si dimiseritis hominibus peccata eorum,& pater vester dimittet vobis peccata vestra: & si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Estote ergo misericordes sicut & pater vester misericors est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos,& pluit super iustos & iniustos.* Ad misericordiam nos prouocat Saluator noster, viam salutis ostendit: docet nos per quam viam ad patriam redeamus: non est alia via per quam redire possimus. Sed vide quam faci-
Mat. 18. 24 lis via: *dimitte & dimittetur tibi.* Non

A vis dimittere centum denarios, vt mille talenta dimittantur tibi? Scito quod tortores te expectant, qui te in carcerem trudant, neque te inde exire permittent donec vniuersum debitum soluas. Heu quo ibit modo: sunt qui quoniam in hoc seculo dimittere noluerunt, modo dolẽt modo seipsos accusant, modo pœnitent: sed talis pœnitentia sera, inutilis, & infructuosa est. Si modo diceretur eis: dimittite & dimittetur vobis: Cum quanto gaudio nunc dimitterent, suisque debitoribus parcerent?
B Et isti quidem non poterunt cantare misericordias Domini in æternum: quoniam tantum in hoc seculo misericordia eius, in inferno autẽ nulla est redemptio. Boni verò misericordias Domini in æternum cantabunt, quoniam sine fine gratias agẽt Deo: ipsum laudabunt, qui non ex meritis eorum sed ex sua misericordia tantã beatitudinem eis præparauit. *Misericors & miserator Dominus, patiens & multum misericors* cùm pro nobis Psal. 85. 15 in cruce pateretur nimia misericordia superabundans pro suis etiã cru-
C cifixoribus orabat dicens: *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Luc. 23. 34. Vnde & benè subditur. *Suauis Dominus vniuersis*: vniuersis quidem, quia ipsis quoque inimicis. *Et miserationes eius super omnia opera eius.* Cęlum, terram, mare, angelos,& homines fecit Deus: sed miserationes eius super omnia opera eius. Quas miserationes propheta considerans expauit, dicens. *Domine audiui auditum tuum &* Abac. 3. 2. *timui: consideraui opera tua & expaui. In medio duorum animalium cognosceris.* Et reuera hæc eius opera, istæ ip-
D sius operationes, super omnia illius opera sunt, multumque pauenda: quod rex regum & Dominus dominantium, qui ex nihilo omnia fecit pro seruis nequissimis inter iniquos deputatus est, & morte turpissima cõdemnatus est. Pulchre autem græci * eleon misericordiam vocãt: quia Oleum misericordia. * eleon. sicut in liquoribus oleum superius est; ita in cunctis Dei operibus misericordia superior est, sicuti & modo

superius

ſuperius dixit: quia miſerationiones eius ſuper omnia opera eius. Quemcunq; enim liquorem oleo ſuperfuderis, oleum ſemper deſuper natat. Oleum igitur miſericordiam ſignificat. Ideò enim toties vncti ſumus, vt nunquam miſericordiæ obliuiſca-
Vnctiones. mur. In vertice, in fronte, & in pectore omnes communiter vncti ſumus. Reges autem & ſacerdotes alias præter ipſas ſuſcipiũt vnctiones, quoniã iudices in populo Dei conſtituti, plures & maiores miſericordias quã cæteri facere debẽt. In vertice ſiquidem vncti ſumus, vt inde omni ſuperbia excuſſa: ibi miſericordia ſedẽ habeat: cui omnes ſenſus noſtri ſemper obe-
Senſus quinque in capite. diant. Quinq; enim corporis ſenſus in capite ſunt, qui omnes miſericordiæ ſeruire debent. Seruiunt autem ſi & oculi ſuper egenum & pauperem intendunt: & aures clamorem pauperum audiunt, & lingua ſermo-
Pſal. 111. 5. nes ſuos in iudicio diſponit. *Iucundus enim homo qui miſeretur & commodat, diſponit ſermones ſuos in iudicio, quia in æternum non commouebitur.* Quæ autem in frõte vnctio eſt; totam hominis faciem, & exhilarare, & ad miſericordiam præparare debet: vt bona voluntas, quæ in corde eſt, in ipſa
2. Cor. 9. 7. facie cognoſcatur. *Hilarem enim datorem diligit Deus.* In pectore verò vncti ſumus, vt miſericordię bonum nunquam à corde noſtro & à memoria recedat. Manus autem quæ vnctæ ſunt pauperibus non claudantur, rapere & ferire neſciunt, laborãt ſemper quod bonum, vt habeant vnde tribuant neceſſitatẽ patientibus. Qui ergo poſt tantas vnctiones ſe ad miſericordiam non extendit, ſed durus adhuc, contractus, infirmus, & paralyticus iacet, quia à miſericordia lõgè eſt, quam indulgentiam ſperare poteſt? Qui igitur aliter non poteſt, vel affectu vel deſiderio ſe extendat.
Vnctio inanimatorũ. Ipſi quoq; parietes, montes, & ligna ad miſericordiam nos inuitant. Ideò enim altaria lapides & parietes vnguntur, vt homines qui per eos ſignificantur ſuas vnctiones in eis intelligant, & intelligendo cuſtodiant. Fre-
A quenter Saluator noſter in montem oliuarum aſcendere, & orare ſolebat inde etiam cœlos aſcendit: ibi diſcipulos reliquit, quos tamen nũquam dereliquit. Sic igitur non ſolum verbis & exemplis, verum etiã ipſo actu nos ad miſericordiam prouocabat. Mons oliuarum, mons pacis & miſericordię eſt. Valde ſibi coniunctę pax & miſericordia. Vnde non immeritò vtraque per oliuam ſignificatur. Quot ſunt virtutes, tot ſunt & mon- *Montes virtutum.*
tes: in quos aſcendere, & in quibus o-
B rare poſſumus. In monte humilitatis ſtant humiles & orant. In monte patientiæ ſtant & patientes & orant. In monte obedientiæ ſtant obedientes & orant. Sic igitur in monte miſericordiæ ſtant pacifici & miſericordes & orant. In hoc itaque monte maneamus. Hic diſcipulos Dominus reliquit. Hinc eſt via qua itur in cęlum. Neque enim ſine cauſa de lignis oliuarum Cherubim fuiſſe referuntur, quæ alis extenſis in templo ſtantes populum docebant. Vis volare? Su-
C ſcipe alas miſericordiæ: iſtæ ad te ferent ad patrem miſericordiæ, & ad Deum totius conſolationis. Ad iudi- *Mat. 25. 34.*
cium veniens Dominus ſicut verba ſancti Euangelij docere videntur: de ſola miſericordia ſermonem facit: alios de miſericordia laudans alios quia miſericordiam non habuerunt reprehendens & damnans. *Eſuriui,* inquit, *& dediſtis mihi manducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Hoſpes fui & collegiſtis me. Nudus, & cooperuiſtis me. Infirmus, & viſitaſtis me. Venite*
D *ergo benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.* Illis autem interrogantibus quando ſic eum viderint, vel ſic ei miniſtrauerint, ait. *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Cæteris autem qui hoc facere noluerunt, ſola damnationis ſententia. Ecce quomodo ſunt miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Quicquid compaſſione, quicquid largitate, quicquid liberalitate, quicquid pietate fecimus, ſi tamen pro Deo facimus, totum ſpectat ad

isericordiam. Omnes scripturæ diuinæ, omnes Apostolorum & Prophetarum libri, misericordiæ laudibus pleni sunt: præcipuè tamen liber Psalmorum, qui tantum misericordiæ laudibus superabundat, ac si alia materia non esset, de qua loqui potuisset. *Confiteantur igitur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filys hominum. Confitemini Domino quoniã bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicat nunc domus Aaron quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Dicant nunc omnes qui timent Dominum quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.* Sed quis sapiens & custodiet hæc? & intelliget misericordias Domini? Qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE PACE.

CAP. VII.

GLORIA *in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis.* Hæc vox non est hominis, hæc vox angelorũ est, hoc angelorum cecinit multitudo, quando Christus natus, vt Euangelij verba testantur. Et reuera tunc cœlis gloria, & terris pax reddita est, quando princeps pacis Saluator noster de virgine natus est: quando populus qui sedebat in tenebris vero lumine illuminatus est. Et relicta idolorum cultura, creatorem laudare, magnificare, & glorificare cœpit, illi soli eam gloriam exhibendo, quam dæmonijs prius exhibere solebat. Et tunc quidem homines pacem habere cœperunt, Deum & proximum diligentes, iram, & odium, & discordiam à se repellentes: in vnius fidei concordiam conuenientes, sibi inuicem cõsentientes, vanam philosophorum & hæreticorum doctrinam fugiẽtes: idipsum cum Apostolo omnes dicẽtes, & nemini iniuriam facientes. Talis pax in Ecclesia Dei est, talis pax est hominibus bonæ voluntatis. Bestiæ pacem habere non possunt, quæ san-

A guine gaudent, & crudelitate nutriũtur. Non datur hæc pax hominibus malæ voluntatis, quia *non est pax impijs dicit Dominus.* Ista pax sanctorum est. Ista concordia illorum est de quibus dicitur: *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Hanc pacem habuit Hierusalem, quæ visio pacis interpretatur. Illa videlicet Hierusalem, in qua ille rex pacificus habitat, cuius vultum desiderat vniuersa terra, *& factus est in pace locus eius:* habi-

Esa. 48.22. *Act. 4.32.* *Psal. 132.1.* *Psalm. 75.3.*

B tatio eius in Sion. *Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum.* Nonne audis quod omnia instrumẽta discordiæ: omnia instrumenta litis & contentionis: confracta sunt in Sion: sola pax & concordia regnat in Hierusalem. Ideò enim tanta pax, tãtæ diuitiæ, tãta sapientia, & eloquentia illi Salomoni data est, qui pauco tempore habitauit in Sion & Hierusalem: quia istum nostrum Salomonem pacificum, verè sapientem, & eloquentem & diuitiarum omniũ affluentem, significabat: de quo mo-

Ibid. vers. 4. *Salomonis pax.*

C do diximus. *Et factus est in pace locus eius: & habitatio eius in Sion.* Qui suis discipulis promisit dicẽs. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi.* Sic igitur non tẽporaliter, sed in æternum facta est in Sion habitatio eius & locus eius in Hierusalem. Qui pacem non diligit, pacis principem à se repellit. Nõ habitat Christus, nisi in Hierusalem, nisi in loco pacis & quietis. Neque conueniẽs fuit, vt alibi quam in loco pacis rex pacificus habitaret. De quo videlicet

Mat. 28.20

D pacifico rege in canticis canticorum scriptum est. *Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos: tradidit eã custodibus, vir affert pro fructu eius mille argenteos: vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiũt fructus eius.* Breuiter autem sensus & ordo verborum talis est. Vinea fuit pacifico, in ea gente quæ habet multos populos. Quis iste pacificus sit, palam est, & tradidit eam custodibus, Apostolis videlicet & do-

Cant. 8.11.

ctoribus.

ctoribus. Vir affert pro fructu eius A mille argenteos, dicens de vinea sua. Vinea mea coram me est. Dicit igitur ille qui loquitur Ecclesiæ cui loquitur. Illi mille argentei tui pacifici, & ducenti alij dentur custodibus, qui custodiunt fructus eius, ego sic iudico, sic mihi bonum videtur esse. Nûc autem singula disseramus. Dixerat Ecclesia. ego murus, & vbera mea sic ut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Deinde sequitur. Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos. Prius, inquit, Ecclesia quam pacem habuissem, prius quam pacificum regem cognouissem, infirma & debilis eram: neque me ab hostibus defendere valebam: nunc autê fortis sum, & quasi murus inexpugnabilis facta sum, & vbera mea, doctrinæ meæ, quorum lacte nutrio filios meos, contra omnem huius mundi sapientiam: contra philosophorum & hereticorum argumentationes, quasi turres validissimæ facta sunt. Ad hæc satis conuenienter aliquis respôdere potest. Fortis quidem es, sed omnis hęc tua fortitudo in custodibus est. De quibus subditur. Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos, tradidit eam custodibus. Iste pacificus saluator noster est, qui mûdum Deo patri reconciliauit: *ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum.* Cuius vinea Ecclesia est, intra cuius terminos Hebræi, Græci, & Latini, & Barbari, omnes gentes, populi & nationes continentur. Hanc autem custodibus tradidit, Apostolis videlicet & doctoribus, qui eam custodirent, colerent, nutrirent, superflua resecarent, & alias vites pro alijs pastinarent. Quibus etiam custodibus vir affert pro fructu eius mille argenteos, quibus omnia quęcunque in expensis debitisque soluendis necessaria sunt, persoluere valeant. Millenatius namque numerus perfectus est, quoniam ex solis denarijs constat. Decies namque centum, vel centies decem, mille fiunt. Quibus igitur mille argentei dati sunt, illi nimirum omnem vtriusque testamenti

Vinea Domini.

Eph. 2. 4.

Custodes eius.

Millenarij perfectio.

scientiam, omnemq; gratiarum plenitudinem suscipere meruerunt. Vir autem Christus est, de quo alibi scriptum est. *Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum.* Et ipse quidem, ne vineæ suæ fructum amittat, omnem hanc gratiarum plenitudinê eius custodibus largitus est. Tota laus istius vineæ in solo fructu est: ideò laudatur, ideò amatur, ideò custodibus traditur & commendatur: quia multum & bonum fructum reddit: Sicut econtratiò, illa alia vinea, inde & damnata & repudiata est, quia in a- B maritudinem conuersa: pro vuis labruscas, pro vino dedit acetum. Bonus fructus: virtutes & bona opera sunt, cum quibus & angeli & homines creati sunt. Quod autem ait. Vinea mea coram me est: tale est ac si diceret. Custodibus quidem eam tradidi, non tamen ab eius custodia destiti: semper coram me est, eam per meipsum custodire non cesso. *Nisi enim Dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam.* Nunc autem videamus quid Salomon, siue potius Spiritus sanctus per C Salomonem de custodibus ad Ecclesiam dicat. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius. Ac si dicat. Mille argentei viri tui regis tui, & pacifici tui de quibus superius dictum est: & super illos mille alij ducenti dêtur his custodibus, qui custodiunt fructus eius. Digni enim sunt, qui & illos & istos suscipere debeât. Per mille argenteos, gratiarum omnium & totius scientiæ plenitudinem significari diximus. Hæc autem multos habuisse legimus, qui ad æternæ beatitudinis gloriam nô peruenerunt. Sicut illi qui in iudicio di- D cturi sunt: *Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus?* Quibus à Domino dicetur. *Amen dico vobis nescio vos.* Non ergo sufficiunt mille argentei ad beatitudinem suscipiendâ, quamuis sufficere videantur ad Ecclesiam tegêdam. Dentur igitur sanctis & alij ducenti, per quos omnium animarum & corporum perfectio-

Psalm. 1. 1.

Esa. 5. 24.

Psal. 126. 2.

Mat. 7. 22.

nem & sufficientiam intelligimus, vt duplicia in terra possidentibus, nihil ad beatitudinem deesse possit. Centenarius namque, perfectus est numerus: quoniam ex solis denarijs constat: in quibus omnes numeri continentur, cuius quidem duplicatio, ad vtriusque hominis perfectionem pertinere videtur. Si autem velimus dicere, quid, qualis, vel quanta sit pax, obuiat nobis Apostolus dicens. *Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum: custodiat corda vestra & intelligentias vestras.* Quis enim dicere valeat, quid, quale, vel quantum sit illud, quod omnem sensum exuperat, & omnem intelligentiam transcendit? Et reuera cùm hæc pax quæ in primo homine perierat, vt in secundo homine Iesu Christo redderetur hominibus; tantum precium solutum sit, vt arcanum volũtatis Dei, neque dici, neque cogitari possit. Si ergo fieri potest, quod in nobis est, cum omnibus hominibus pacem habeamus. Nam & si alter pacem fugiat, tu tamen si eam offeras, & habere cupias: quantum quidem in te est, tu pacis beneficio non priuaris. Vnde Psalmista ait. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Beati* autem *pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Meritò autem cum adhuc in diluuio arca fluctuaret, nihilque aliud vbique quam aquæ apparerent: cum ramo oliuæ columba redijt per quem pax reddita, & tranquillitas significabatur. In illa arca erat totũ genus, omnes gẽtes, omnes populi & nationes ibi erant: quibus tunc in illa columba Spiritus S. quodammodo loquebatur: & dicere videbatur. Pacem habete: pacem tenete: pacem diligite: sine qua nemo videbit Deum: & Deus pacis & dilectionis erit vobiscũ. Pauci quidem estis: sed res paruæ concordia crescunt, magnæ verò discordia dilabuntur. Omnia animalia ibi erant collecta: & pauca ex omnibus electa quæ pacem haberent, & tenerent, & sibi inuicem non nocerent. Puto autem hanc pacem etiam postea quam de arca egressa sunt, ali-

Centenarius. | Phil. 4. 7. | Psal. 119. 7. | Matth. 5. 9. | Genes. 8. 11. | Philip. 4. 9. | Salustius. | Pax animalium in arca Noë.

A quantò tempore inter ea fuisse. Alioqui oues & capras, boues & asinos, & cætera miria animalia: leones, & griphi, tigrides & pardi, lupi & vrsi, & aliæ bestiæ, quæ de rapina viuere solent; penitus consumpsissent: præsertim cùm non tam citò à se diuidi & recedere potuissent, quod quidem etiam de auibus intelligi potest: sed hanc pacem eorum filij postea violarunt, parentum fœdera ignorantes. Si igitur tanta pax inter bestias fuit in arca, quanta inter Christianos pax & concordia debet esse in Ecclesia? B Audiamus igitur Dominum dicentem, & hoc quod dicit memoriæ cõmendemus. *Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis, non quomodo hic mundus dat ego do vobis.* Pax mundi tẽporalis est, & cito transit: pax Christi est æterna & nunquam finitur. Ioan. 14. 27.

DE PATIENTIA.

CAP. VIII.

OMINVS & Saluator noster ad patientiæ constantiã & fortitudinem Apostolos inuitans: eis in C Euangelio loquitur dicens. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Non sunt igitur beati omnes qui persecutionem patiuntur. Multas enim persecutiones, & faciunt & patiuntur mũdi huius amatores, periuri, adulteri & fornicatores, homicidæ, fures, & latrones, auari, sacrilegi, & raptores: tamen non beati, sed miseri sunt: quia non propter iustitiam, sed propter suas concupiscẽtias & voluptates, propter mundi honoD res, & dignitates, & propter multas quas faciunt iniquitates talia multoriens patiuntur. Quis enim eorum miserias, & cruciatus, & exquisita omnium tormentorum genera valeat enumerare: quibus se vicissim isti filij iniquitatis excruciant & affligũt, vt alter alterius bona possideat? Hinc obscuræ carceris tenebræ: fames & sitis, frigus & calor, membro-

Patientia. | Matt. 5. 10.

rum

rum abscissio, oculorum euulsio, fœtor intolerabilis, & cætera quæ filij diaboli eius martyribus, ipso cogente & instigante inferre possunt. Nam & Satanas suos martyres habet: qui quantò maiora tormenta in illius seruitio in hoc seculo patiuntur, tantò fortiora in altero seculo eos expectant. Hæc est eius propria & singularis consuetudo, vt qui plus ei seruiũt & maiora & grauiora tormenta ab eo patiãtur. Huius martyres fuerunt Iudas Scariothes, & Nero impijssimus: qui seipsos digno suspendio & interemptu suffocauerunt & occiderunt. Huius & isti martyres sunt, qui vsque hodie contra se non pro iustitia pugnant, sed pro sua auaritia & iniquitate se vicissim impugnant: & iniquo odio persequentes se, quasi bestiæ crudeliter interficiũt. Non ergo beati sed miseri sunt, qui tales, & taliter persecutiones patiuntur: quoniam nunquam introibunt in regnũ cœlorum. Soli itaque illi sunt beati de persecutionibus suis, qui propter iustitiam eam patiuntur. Et vnde hoc probatur? *quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Vnde & Apostolus ait. *Non sunt condigna passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Beati igitur Apostoli, & martyres, beati confessores, & virgines, qui non pro rebus transitorijs, non pro diuitijs fugacibus, non pro vanis honoribus & dignitatibus, neq; pro suis offensis & iniquitatibus; sed pro sola iustitia quam prædicabant, tam dura tormenta, tantasque persecutiones passi sunt. Interroga Paulum de suis persecutionibus, & respondebit tibi. *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci: nocte & die in profundum maris fui in itineribus sæpe: periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: in labore & ærumna, in vigilijs multis.* Et alibi. *Nolo vos ignorare fratres de tribulatione nostra, quæ facta est nobis in Asia,*

Martyres diaboli.

Rom. 8. 18.

2. Cor. 11. 24

2. Cor. 1. 8.

A *quoniam supra modum grauati sumus, supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere.* Interroga eum propter quid discrimina hæc omnia passus sit, & audies pro nulla alia causa, nisi propter iustitiam, & veritatem quã prædicabat, & quia Christum Dei filium esse dicebat. Lege in actibus Apostolorum: vbi Iudæi præcipiunt Apostolis, ne amplius loquantur in nomine Iesu, & audies Petrum respondentem. Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Vnde in carcerem trusi, & flagellati, *ibant gau-*
B *dentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumelias pati.* Sed interim de Apostolis taceamus. Ad martyres veniamus, respice Laurentium, super craticulam extensum, & sua sponte patientem, atque Cæsari dicentem. *Infelix, has epulas ego semper desideraui*, & interroga quid fecerit, quid peccauerit, vt sic assari mereretur? Quid aliud respondere poterit, nisi quia iustitiam prædicauit, & idola vana & falsa esse dixit: quæ nec sibi nec alijs adesse possunt? Hoc ipsum dicimus de
C alijs omnibus. Interroga vnumquemque: & nihil aliud respondebit. Beati igitur isti. Beati & omnes alij qui propter iustitiam persecutionem patiuntur. Non dixit, quibus propter iustitiam persecutiones inferuntur, quoniam non illatio beatum facit. Non qui eis fugit, sed qui patitur beatus erit, quamuis & fugere aliquando licitum sit. Sed alia causa beatitudinis est fugienti, alia verò patienti. Aliud est pugnando, & aliud fugiendo hostem inuadere, quãuis vtrum-
D que ad salutem pertineat. Melius est pugnare, quam fugere: melius est fugere, quam negare. Sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo. Vtrumque Dominus præcipit & fugere & pugnare. *Si vos (inquit) persecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam.* Econtrariò verò, *nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam.* Bonus medicus

Act. 5. 29.

Ibi. vers. 41.

Laurentij patientia.

Matth. 10. 23

Ibid.

aliter infirmis, aliter ſanis reſpondet. Bonus dux aliter equites, & aliter ordinat pedites. *Beati eritis cum vos oderint homines & perſecuti vos fuerint: & dixerint omne malum aduerſum vos, mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlis. Sic enim perſecuti ſunt Prophetas qui fuerunt ante vos. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Vnde & Apoſtolus ait. *Quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.* Cùm enim audimus Patriarchas & Prophetas multas perſecutiones paſſos eſſe: cum legimus ſanctos patres, per multam patientiam quam habebant, Domino placuiſſe, & de ſummis periculis multotiens liberatos fuiſſe, debet & nos talis lectio inſtruere & docere, & ad patientiam prouocare, & magnam ſpem & conſolationem in tribulationibus dare. Tales fuerunt Iob & Tobias: tales Eſaias & Hieremias, Tales Aggæus & Zacharias, Tales tres pueri & Daniel, Talis Propheta Ezechiel. Tales Neemias & Zorobabel. Quære in libris Machabæorum, & videbis Eleazarum virum religioſum & ſenem: & cuius laudes difficilè explicari valeant: quam dura tormenta patiatur: quia carnes porcinas manducare noluit. Sed quare dico manducare noluit, cum neque ad ſimulandum cogi potuiſſet? Septem quoque fratres ſimul cum matre quia cibos illicitos & lege prohibitos comedere noluerunt, horrendis cruciatibus necati ſunt. De talibus itaque Dominus ait: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Alijs verò ſuffi cere poterunt pretioſæ manſiones quas ibi habebunt: de quibus Dominus ait. *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Nos vero infelices quid faciemus, qui non ſolum tales cruciatus, ſed & muſcas & pulices ferre non valemus? Quia ad facilem iniuriam, aliquando ad vnum verbum

Matt. 5. 12. Luc. 21. 22. Rom. 15. 4. 2. Mach. 6. 18. 2. Mach. 7. Ioan. 14. 2.

A incautè prolatum, multotiens etiam ad fratris riſum: & leuem ſubſannationem ſic ira ſcimur: vt vix aliquando placari poſſimus. In cibo quoque & potu ſic plerumque impatientes ſumus: vt neque horam neque menſuram cuſtodiamus: & niſi eos quotidie non ad neceſſitatem, ſed ad voluntatem & ſuperfluitatem habeamus: detrahimus magiſtris & præpoſitis noſtris, qui nobis eos præparare debuerant. Natura (ait quidam) paucis immò minimis contenta eſt:
B voluptati autem nihil ſatis eſt In veſtibus quoque patientiam non habemus: quia multotiès & plures & pretioſiores quærimus quam neceſſe ſit: neque deeſt inuidia ſi fortè aliquem fratrem meliores habere videamus. Si verò infirmitas contingat, ibi patientia nulla eſt. Cum vtique tunc magis neceſſaria ſit, quando mors proxima eſſe timetur. Non poſſumus omnia enumerare, quæ contra patientiæ bonum impatientes peccamus. Non ſumus de illis (quod val-
C dè nobis timendum & dolendum eſt, ſed vtinam aliquando eſſe mereamur) de quibus Dominus ait. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Et quam aliam quæſo poſſeſſionem habebit: qui nec ſeipſum, nec animam ſuam habebit nec poſſidebit? Valdè igitur homini neceſſaria eſt patientia, ſine qua perdit hoc ipſum quod eſt. Laudat Apoſtolus quoſdam qui rapinas bonorum ſuorum cum gaudio ſuſceperunt. Et Dominus in Euangelio loquitur di-
D cens. *Si quis te percuſſerit in vnam maxillam, præbe ei & alteram: & qui abſtulerit tibi tunicam, præbe ei & pallium. Et ſi quis te angariauerit mille paſſus: vade cum illo & alia duo.* Hæc quidem ad literam dici videntur: non tamen generaliter omnibus, ſed illis ſpecialiter qui ſic mundo mortui ſunt: vt in omni humilitate & patientia ſoli Deo placere deſiderent.

(∙.∙)

Monachum ſe oſtendit author. Seneca. Luc. 21. 19. Heb. 10. 34. Matth. 5. 1.

DE CASTITATE.

Cap. IX.

Castitas. EATVS Paulus Apostolus doctor & magister gentium, qui non in terris, sed in scholis cœlestibus dicitur sapientiam: cum de castitate loquitur, 1.Cor.7.29. sic ait. *Qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui solutus est ab uxore, non ducat uxorem.* Si igitur qui non habent, ducere non debent; & qui habent, sic debent habere quasi non habeant: quid aliud consequitur, nisi omnes continentiæ & castitati operā dare? Quid est ergo, quod paulò ante ibidem ait? *Vir uxori debitum reddat. Similiter autem & uxor viro?* Et illud. *Quia si se non continent nubant tantum in Domino?* Contraria sibi esse videntur: vir uxori debitum reddat & sic eam habeat quasi non habeat. Similiter autem & qui solutus est ab uxore, non ducat uxorem: & qui se non continet, nubat, contraria esse videntur. Sed unum verbum posuit Apostolus: in quo tota hæc quæstio videtur esse soluta: hoc videlicet quod ait: qui se non continet. Qui enim se continet, & castitatem custodire potest (si tamen & uxori eadem continentia sit) hic utique sic debet uxorem habere quasi non habeat, id est, sic debet eam habere quasi sororem, non quasi uxorem: non ad carnis voluptatem, sed pro coniugij necessitate. Ille quoque qui uxorem non habet, si hæc à Deo ei gratia data est, ut continentiam custodire valeat, uxorem ducere non debet: & quare ducere non debeat, hæc est causa: quia *qui solutus est ab uxore, cogitat*, id est, cogitare potest, *quæ Dei sunt: quomodo placeat Deo.* Illi verò qui se continere non possunt, & uxores ducere & debitum soluere non prohibentur. Hoc quoque ipse Dominus dicere videtur. Cùm enim Matt.5.32 & 19.11. dixisset, ut *excepta causa fornicationis* vir uxorem non dimitteret: cumque discipuli responderent: si ita est causa

A viri cum uxore non expedit nubere, subdidit; dicens: *Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Sunt enim Eunuchi qui sic nati sunt: sunt alij qui ab hominibus facti sunt: sunt & alij qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum.* Matt.19.11. Et hoc quidem tale est, ac si diceret. Dicitis quod non expedit nubere: verum quidem dicitis, si quis est cui hæc virtus à Deo data sit, ut se continere & castitatem custodire valeat. Sed nō omnes capiunt hoc verbum, non omnes huic sententiæ obediunt, sed illi soli, quibus hæc gra-B tia à Deo data est. Sunt enim eunuchi qui sic nati sunt, id est, sunt aliqui homines qui naturaliter casti sunt: & voluptatis impetus non sentiunt. Eunuchi triplices. 1. Sunt autem alij qui ab hominibus fiunt: sicut illi qui in monasterijs cæterisque locis religiosis sub disciplina ab alijs ita vi custodiuntur, ut ita eos, etiam si nolint, castos esse & continentes necesse sit. Talis autem castitas quia spontanea non est, non magnam habet retributionem. 2. Sunt autem eunuchi & ipsi quidem meliores, qui nemine cogente, sed ipsi C sua sponte seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum. 3. Et isti quidem quasi in prœlio constituti, contra carnis voluptatem, & luxuriæ impetus viriliter dimicantes, continentiam castitatemque custodiunt. Distat autem inter castitatem & virginitatem: Virgo. Casta. quia nec omnes casti virgines; nec omnes virgines casti sunt. Unde Apostolus ait. *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* 2.Cor.11.2. Si enim virgo & casta idem significarent, non esset necessarium simul utrumque D dicere. Et virgo quidem dicitur, qui Virgo. se à carnis pollutione custodit. Secundum illud. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt.* Apoc.14.4. Non sufficit autem virginitas ad beatitudinem sine castitate: sufficit autem multoties castitas sine virginitate. ¶ Maior igitur est castitas, quam virginitas. Castitas. Virginitas in uno membro, castitas in omnibus membris consideratur. Scriptum est

Psal. 11. 7. enim. *Eloquia Domini eloquia casta.* Itemque. *Quis gloriabitur castum se habere cor?* Sicut igitur lingua dicitur casta, & cor castum, ita oculi, aures, manus, pedes, & cætera membra casta dicuntur. Castitas autem & Circuncisio. circuncisio pœnè idem esse videntur: vt vbicunque circuncisio sit, ibi Deut. 10. 16. & castitas locum habeat. *Circuncidite*, inquit, *præputium cordis vestri.* Et Exod. 6. 12. Moyses. *Incircuncisum labijs se esse dicit.* Et Beatus Stephanus, *Incircuncisos auribus & corde* Iudæos reprehen- Act. 7. 51. dit. Arbores quoque circuncidi præ- Leuit. 19. 23 cipit Moyses. Talis autem circunci- Castus. sio castitas est. Videtur castus ab eo dici, qui stultitia careat: stultus autem qui, de statu suo tultus, id est, sublatus sit. Lingua igitur quæ loquitur vanitatem, quia stultitia non caret, casta dici non potest. Similiter autem & oculus & auris, cor etiam ipsum quando vana cogitat, castum non est: quia stultitia non caret. Et ideò quidem non caret, quia de statu suo sublatum est, & in naturali bonitate non manet. Illa itaque virgo quæ corde & ore, manibus & pedibus, lingua & oculis vaga est, quamuis virgo sit, casta tamen non est. Econtrario verò, quicunque honestè & sapienter, continentiæ virtute se suaque membra custodit, etiam si vxori debitum reddat, castus quidem est, virgo autem non est. Luc. 1. 48. Beata virgo Maria cùm dixisset: *Magnificat anima mea Dominum*: mox subdit, dicens: *quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Non dixit, quia respexit virginitatem, sed potius humilitatem: quoniam etsi vtraque virtus magna est, humilitas tamen potior est. Multæ virgines tunc erant, sed hanc solam respexit Deus: quæ præ cæteris humilior erat. Nescio an virgo in eo quod virgo est magis vel minus casta dici possit. Si ergo ad solam virginitatem Deus respexisset, multæ virgines erant, quæ Christi matres fieri potuissent. Non itaque superbiant virgines de virginitate, sed intendant ad castitatem & humilitatem. Audiant dicentem: *Quæ*

A *est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Mat. 12. 48. *Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est: ipse meus frater & soror & mater est.* Cum autem omnes Christiani continentiam & castitatem habere debeant, maximè tamen clericos hanc virtutem tenere Exo. 28. 42. & obseruare oportet. Vnde & Dominus Moysi præcepit: vt Aaron sa- Leuit. 16. 4. cerdoti & filijs eius fœminalia faciat: sine quibus ad altare nunquam accederent, ne fortè moriantur. Fœminalia enim castitatem significant: Fœminalia. quia illa membra in quibus maxi- B mè luxuria dominatur, coercent, & casta custodiunt. Illi sacerdotes & clerici fœminalia non habent, qui hæc membra non constringunt, sed per illicita vagari permittunt. Sed valdè timendum est, quod dicitur: *ne forte moriantur.* Si non vis mori, aut castitatem custodias, aut ad altare non accedas. Hinc est quod ser- 2. Par. 9. 21. ui Salomonis inter cætera quæ afferunt, ebur quoque ei afferre leguntur. Serui Salomonis nos sumus: qui eboris pulchritudinem & candorem, per quæ castitas figuratur, C Christo Domino vouere & offerre debemus. Castissima animalia sunt elephantes: & non nisi semel coire dicuntur. De nobis autem dictum est. *Sacerdotes mei semel nubant.* Le- Ibi. vers. 17. gitur de Salomone quod solium sibi eburneum fecerit, cuius excellentiæ nullum aliud poterat comparari. Duo leones erant ibi, vnus à dextris & alter à sinistris: inter quo medius ipse sedebat. Habebat autem sex gradus, super quos duodecim leunculi positi erant: sex hinc, & sex inde. Dic mihi quæ bestia illuc vnquam accedere auderet, vbi tot D leones congregati erant: præsertim cùm scriptum sit. *Leo fortissimus bestiarum, ad nullius timebit occursum.* Quot sunt vitia, tot bestiæ Prou. 30. 30. quæ Salomonis solio insidiantur. Ego duos leones, duo testamenta Leones duo. intelligo: quæ sua fortitudine omnes bestias interficiunt: quorum doctrina & consilio omnes Iudæos, gentiles & hæreticos superamus.

Duode-

Leunculi duodecim. Duodecim verò leunculi, duodecim apostoli sunt: qui Salomonis solium, sanctam videlicet ecclesiam die noctuque custodiunt. Ad hoc solium & ad eum qui in eo sedet, nisi per gradus eburneos, id est, per continentiam & castitatem ascendere nemo potest. Qui in tali solio sedere vult, castitatem custodiat. Solium tuum & sedes animę tuę, caro tua est, quæ si casta fuerit, eburnea est. In Canticis canticorum *venter* Christi *eburneus* dicitur. Vēter in medio corporis est, in medio vero esse spectat ad dignitatem. Quid enim Psalmista de gradibus eburneis dicat audiamus. *Myrrha*, inquit, *& gutta & casia à vestimentis tuis à * gradibus eburneis: ex quibus te delectauerunt filiæ regum.* Istæ quidem filiæ regum quæ regem delectauerunt per gradus eburneos, id est, per gradus continentiæ & castitatis, ad Deum ascendebant. Dicitur de adamante, quod nec igne nec aliqua vi frangi vel domari possit, solo tamen sanguine hyrci calido soluatur. Hyrcus fœtidissimum animal & luxuriosum est. Sanguis igitur eius luxuria est. Per adamantem verò, viri fortes intelliguntur: qui quamuis circa alia fortissimi sint, multoriens tamen luxuria superantur. Quam fortis erat Dauid, qui visa Bersabeæ, luxuria resolutus est? Quam fortis & sapiens Salomon, qui quamuis in solio eburneo, & inter leones securus sedebat: aliquando tamen à solio separatus, & inter mulieres iuuentus, in tantum à luxuria emollitus est, vt ceruicem miserabiliter idolis inclinaret. Quicunque igitur vult esse securus, à sede eburnea, & à leonum custodia non recedat, id est, cōtinentiam & castitatem & sanctorum volumina non relinquat. Gaudeo super fortitudine Ioseph & Iudith: quorum alter ab ipsa luxuria teneri non potuit, sed eius impias manus nudus euasit. Altera verò ipsum cupidinem viriliter decollauit. Dauid, quem vxor Vriæ Cethei de sede eburnea excussit, postea cum

Cant. 5. 14. — Psal. 44. 9. — * domibus. — Adamas.

A Abisac Sunamitide in lecto eburneo quieuit: & qui cum Bersabeæ incontinenter vixit: postea cum Abisac continentiam & castitatem custodiuit. Hoc autem exemplum omnibus sit ad imitationem: omnibus sit ad consolationem, quibuscunque de sede eburnea cadere contigerit. Benè autem Abisac pater meus superfluus interpretatur: Sunamitis vero despecta: quia tunc nimirum castitas, quæ per Abisac significatur à Dauid despecta fuerat: quo niam superfluè alienas vxóres insectabatur: qui tot vxores & concubinas habebat. Fuit autem Abisac non vxor, sed filia Dauid, qui non quasi cum vxore, sed cum filia cum ea dormiebat. Dicat igitur Abisac pater meus superfluus. Sic enim interpretatur nomen eius: castitatem & continentiam despexit in Bersabeæ: in me autem eam dilexit & complexus est.

3. Reg. 1. 4. — Abisac.

B C

DE OBEDIENTIA.

CAP. X.

Dominvs & saluator noster ipse nos docuit, quantum sit obedientiæ bonum. De quo scriptum est. Quia factus est obediens patri vsq; ad mortem. Per inobediētiam primi hominis perierat mundus: per obedientiam secundi hominis Iesu Christi saluatus est mundus. Ille inobediens ad lignum vetitum accessit, Iste obediens lignum crucis ascendit. Ille accedens rapuit quod non debebat: iste ascendens *quæ non rapuit* tunc *exoluebat*. Narrat Hieremias Propheta de filijs Ionadab, filii Rechab, quod eo tempore quo Nabuchodonosor cum exercitu suo venit obsidere Hierusalem: filij Ionadab de agris in quibus habitabant, fugerunt in ciuitatem. Accessit ad eos Hieremias ex præcepto Domini, & duxit eos in vnam hexedram templi, & anteposuit eis scyphos cum vino, quo illi non vtebantur. Et præ-

Philip. 2. 8. — Psalm. 68. 5. — Hiere. 35. 2.

D

cepit eis vt biberent. At illi respondentes dixerunt: *Non bibemus: quia Ionadab pater noster præcepit nobis, vt vinum non biberemus: domos non ædificaremus: agros non coleremus, vineas non plantaremus: sed tantum in tabernaculis habitaremus.* Et ait Dominus. Præualuit sermo Ionadab sermonibus meis. Ego dic no ctuque per seruos meos Prophetas populum istum ammonere non cesso, & non audiunt vocem meam: & filij Ionadab filij Rechab præcepta patris sui tam diligenter custodiunt, & transgredi formidant. Et dixit Hieremias filijs Ionadab. Quia obedistis præceptis patris vestri, hæc dicit Dominus. Non deficiet vir de semine vestro, qui stet coram Domino cunctis diebus. Populo verò sic ait. Quia non audistis mandata Domini & præcepta eius non custodistis omnia quæcunque loquutus est Dominus venient super vos, & super ciuitatem istam, & eritis in opprobrium cunctis gentibus. Hæc verba quamuis magnum exemplum sint, multumque proficiant ad obedientiæ custodiam & obseruationem, aliud tamen significare videntur. Iste enim Rechab, qui ascendens interpretatur, illum mihi significare videtur, de quo scriptum est: *Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* (Eph. 4. 8. Psal. 67. 19.) Ionadab vero qui Domini donum vel columba dedit, interpretari dicitur, quid melius quam Spiritum sanctum significare potest? qui & donum Dei & columba in sanctis voluminibus multotiens vocatur? Huius autem filij sunt quicunque ex aqua & Spiritu sancto renati sunt. Vnde & beato Petro dicitur: *Beatus es Simon Bariona*, (Mat. 16. 17) id est, Simon filius columbæ, quia bariona filius columbæ interpretatur. (Ionadab.) Merito itaque Ionadab columba dedit interpretatur: quia nihil boni habemus, nisi quod hæc columba nobis dedit. Isti ergo filij Ionadab, id est, Christiani & fideles quia Spiritui sancto obedientes fuerunt,

A in cœlesti Hierusalem coram Domino stabunt inæternum. Non solùm autem Ionadab, Rechab quoque filii isti dicuntur, illius scilicet de quo dicitur: *Qui ascendit super cælum cæli ad orientem.* (Psal. 67. 34.) Sicut enim in filiis Ionadab probatum est obedientiæ bonum, ita in Saul & filijs eius probari potest inobedientiæ malum. (Saul inobediens. 1. Reg. 15. 3.) Præceperat Dominus Sauli vt pugnaret contra Amalech: & omnes interficeret morte gladij, nec B homini, nec pecori, nec alicui parceret animali. Ille autem expugnato Amalech, pepercit Agag regi eorum, & quæque meliora de gregibus eorum reseruauit. Vnde & semen eius à Domino reprobatum est, ne regnaret super Israel. Dicente Samuele: quia obedientiam vult Deus magis quam holocaustum: (Ibid. 22.) *quoniam quasi peccatum ariolandi est non obedire: & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere.* Iste est Agag de quo prophetauerat Balaam, dicens. *Tolletur propter Agag rex eius, & auferetur regnum illius.* (Num. 24. 7.) C Et hoc quidem in Saule completum est: qui fuit primus rex in Israel: sed quoniam pepercit Agag regi Amalech, regnum illius destructum est, ne filij eius regnarent post ipsum. Audiant hæc inobedientes, & nec ipsa sacrificia sine obedientia Deo placere intelligant. Possumus autem per Amalech, (Amalech.) qui populus brutus interpretatur, vitiorum exercitum intelligere. Cui vtique parcendum non est, sed totus vsque ad internicionem deleri debet. Huius autem D rex vocatur Agag: (Agag.) qui tectum interpretatur, per quem diabolum intelligimus, cui talis exercitus famulatur, totusque in ipso quasi sub vno tecto, & vna domo collectus continetur. Inde vero in huius mundi latitudinem diffusus omnes homines vbique perturbat. Mala domus malos habet habitatores. Sed quid dicam de obedientia Noe, de quo scriptum est. *Noe vir iustus atque perfectus in generationibus suis fuit, cum Deo ambulauit: & fecit om-* (Genes. 6. 9. Noe obedientia.)

nia quæcunque præceperat ei Deus. Vide quam obediens vir iste fuerit, qui ea quæ sibi à Domino imperata fuerant, cuncta compleuit. Quem enim non tæderet per centum annos in vno ædificio desudare? Sed longa obedientia, longam & diuturnam mercedem promeruit: & cùm totus periret mundus, ipse solus cum domo sua in diluuio saluatus est. Abrahæ vero obedientia, quanta fuerit paucis verbis explicari non potest. Ipse est enim cui Dominus ait. *Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui: & vade in terram quam monstrauero tibi.* Fecit igitur Abraham quod sibi fuerat imperatum, & quemadmodum post ea Apostoli, relinquens omnia, ire cœpit quo nesciebat. Relinquamus igitur & nos terram nostram, relinquamus concupiscentias carnis nostræ: eamus in terram quam Dominus ostendit nobis. De qua Psalmista loquitur, dicens: *Credo videre bona Domini in terra viuentium.* Cùm iam senex esset vir iste beatissimus, & vxor eius quæ etiam sterilis erat, processisset in diebus suis, filium à Deo suscipere meruerunt. Qui cum adolescens factus esset vocauit Deus Abraham & dixit ad illum. *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum super vnum montium quem dixero tibi.* Ipsum, inquit, filium tuum, quem scio te iustum diligere; non Hismaelem dico, sed Isaac: ipsum tolle & offer mihi in holocaustum: sic volo sic iubeo, sic mihi placet. Et quid fecit tunc Abraham? Considera viri obedientiam: non expectauit vsque mane, sed de nocte surrexit, & veniens ad mõtem visionis, id est, ad montem Sion, qui speculatio interpretatur: in quo postea Dominus Crucifixus est, præparabat se, vt filium suum immolaret. Dixitque ad eum Isaac. *Ecce ignis & ligna: vbi est victima holocausti?* Sicut Iosephus refert, iam illius erat ætatis, vt si voluisset, à patre iam sene se defendere potuisset: verumtamen postquam Dei & parentis voluntatem cognouit, non restitit: sed sua sponte ligari permisit, gaudens quod Dei hostia fieri merebatur. Vter tibi horum duorum maioris obedientiæ fuisse videtur, cùm & Abraham Deo & filius eius parenti simul obediret & Deo? Magna quidem in vtroque obedientia, & tali patre talique filio digna. Hæc historia non est simpliciter accipienda: aliquid & magnum significare videtur. Quid enim per Abraham, nisi Deum patrem intelligamus: qui *proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit eum?* Quid vero per Isaac, nisi Dei filium saluatorem nostrum, qui *tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis?* Egregie autem factum est, quod non Isaac, sed aries pro eo immolatus est: quia non Dei filius secundum diuinitatem, sed potius hominis secundum humanitatē, sicut agnus ad victimam ductus est, & non aperuit os suum. Audiamus itaq; Petrum Apostolum dicentem. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius.* Quid est vt sequamini vestigia eius, nisi vt discatis & custodiatis obedientiam eius? Longum fit & vnius sermonis quantitatem excedat, si omnes ponere velimus, qui per obedientiā Domino placuerunt. Quid igitur dicent monachi inobedientes, & suas voluntates facientes: ac per hoc Deo non placentes, cùm tota monachorum religio, obedientia sit: & sine obedientia monachus nihil sit? Cùm viderint non solum rationales creaturas sicut angelos & homines, verumetiam quæ sensu & ratione carent iubentis Domini obedire voluntati? Inde est enim quod *cœli enarrant gloriam Dei.* Inde est, quod *venti & mare obediunt ei.* Inde est quod *terra nostra dedit fructum suum:* inde est quod *omne lignum dat fructum in tempore suo.* Denique quod virga in serpentem, & aqua mutatur in sanguinē: quod mare aperitur, quod petra fundit aquas,

quod

Margin notes: Abraha. — Genes. 12.1. — Psal. 26.13. — Gen. 21.2. — Gen. 22.2. — Sion. — Isaac obedientia. — Rom 8.32 — Eph. 5.2. — 1. Pet. 2. 21 — Obedientia insensibiliū. — Psal. 18.1. — Mat 8.27. — Psal 84. — Gen. 1. 14. — In Pentateuco per totum.

quod manna pluit. Quod asina loquitur: quod Iordanis conuertitur retrorsum: quod iubere homine, Sol non mouetur: totum hoc obedientia facit. Sunt & alia huiuscemodi innumerabilia, quæ in diuinis voluminibus inueniri & colligi possunt. Præsertim qui noui testamenti paginas legerit: ibi cognoscet quantum obedientia possit: ibi videbit ad hominis imperium dæmonia fugere,
Aquam in vinum. mortuos resurgere, elementa mutari, leprosos mundari, cœcos illuminari, paralyticos curari. Sed quid multa? Ibi videbit nihil rerum posse nec naturam contra illius voluntatem, qui creauit ipsam naturam. Sed ô miseria semper lugenda, & magis lachrymis quàm verbis exponenda: Omnis creatura est obediens Deo, præter illa quæ facta est ad imaginem Dei. Solus diabolus & homo inobediens inuenitur, cùm nulla alia creatura inobediens inueniatur.

DE ABSTINENTIA.

CAP. XI.

Abstinētia.

De virtute abstinentię ipse Dominus in Euangelio nos admonet, dicēs: *Luc.21.34.* *Videte, ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.* Nequaquam interdicit nobis manducare & bibere Dominus & Saluator noster: quoniam ipse scit figmentum nostrum. Manducare & bibere non est peccatum: siquidem & ipse manducauit & bibit. De quo *1.Pet.2.22.* scriptum est. *Qui peccatum non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius.* *Crapula mala.* Crapula verò & ebrietas peccatum est: quia superflua sunt, modum excedunt, corda grauant, corpus corrumpunt, libidinem prouocant, mētem euertunt, & simul exteriorem hominem debilem reddunt. Necessaria Dominus concedit, superflua prohibet. Vnusquisque sui corporis mensuram cognouit. Si quis parum comedens crapulatur, & parum

A bibens inebriatur, etiam de ipso modico aliquid minuat, donec ad mensuram cuncta suscipiat, & non voluptati sed necessitati obediat. Neque enim fieri potest, vt qui in manducando & bibendo carnis sequitur voluptatem, aliquando non veniat ad crapulam & ebrietatem. Maiorum sententia est. Sic comedat monachus vt semper esuriat: & *Patrum de cibo & potu lex.* sic bibat Episcopus, vt an biberit, nesciat. In talibus vt puto crapula & ebrietas locum non habet. Hinc est autem quod Beatus Petrus Apo-
B stolus ait. *Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam.* *1.Petr.2.11.* Non quasi subiectis vobis præcipio: sed quasi extraneos rogo, vt vos à carnalibus desideriis abstineatis, quæ militant aduersus animam, quæ bella spiritui mouent. *Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: vt non quæcunque vultis, illa faciatis.* *Gal.5.17.* In hac tali pugna, alij carni, alij spiritui auxiliantur. Econ-
C trariò verò spiritum opprimunt, qui carnis desideria sequuntur. Duæ sunt abstinentiæ: vna animalis, altera spiritualis: vtræque magnæ, sed *Abstinētia duplex.* maior altera: quia maius est abstinere à vitiis, quàm à cibis. Quamuis & ciborum abstinentia tam magna sit, vt non solum à Prophetis, verumetiam ab ipso Domino sit confirmata. Primum enim Moyses: deinde Helias, postea verò ipse Domi-
D nus noster Christus quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunasse leguntur. *Mat.4.4.* Beatum verò Ioannem Baptistam cuius abstinentiæ fuisse putamus? qui vinum & siceram non bibit: cuius cibus locustæ & mel syluestre fuisse narrantur. Primi parentes nostri ideo mortui sunt, quia abstinentiam non habuerunt. Iam mortis sententiam Ni- *Ion.3.4.* niuitæ acceperant, dicente Propheta: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur:* & triduano ieiunio liberati sunt. Dauid quoque de sua abstinentia sic ait. *Similis factus sum* *Psal.101.7.*

peli-

Pelicanus. *pelicano in solitudine.* Pelicanus auis A quædam dicitur esse, cuius magnitudo est ad vulturis quantitatem, semper solitaria & in solitudine moratur: quæ tantæ abstinentiæ est, vt sicut aliæ aues saturitate, ita ipsa ieiunijs delectatur. Talis auis fuit Antonius, talis Paulus & Hilarion. Talis beatus Benedictus: quorum deliciæ ieiunium: quorum vita abstinentia fuit. De talibus autem & Dominus loquitur ad Iob dicens. *Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluit? Cui dedi in solitudine domum & tabernacula in terra salsuginis.* B *Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit, circunspicit montes pascua sua, & virentia quæque perquirit.* Quos Dauid per pelicanum, eos Dominus per onagrum significat. Est autem onager asinus syluester, nunquam à solitudine recedens, qui propria vtens libertate, occidi quidem potest, vinculis hominum domari non potest. Per asinum ergo, qui stultum animal est, C illi intelliguntur, de quibus Apostolus ait. *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt perdat sapientia: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret.* Homines namque huius mundi, quasi asinos & stulta animalia, hos viros clarissimos, & Deo amabiles deputabant: quia dimissis seculi voluptatibus in solitudine habitantes, non quasi homines, sed quasi pecora & bruta animalia viuere videbantur. Nudi & sine te- D cto, frigus & calorem die noctuque patiebantur. Ab omni quoque mundana sollicitudine liberi, & vitiorum omnium atq; carnalium concupiscentiarum vinculis absoluti: per solitudinem vagabantur, cantantes & iubilantes, & soli contemplationi vacantes. Et hoc est quod Dominus ait: *Quibus dedi in solitudine domum, & tabernacula in terra salsuginis.* Et isti quidem contemnunt multitudinem ciuitatis, quia mundo mortui, soli Deo placere desiderant: & mente iam inter angelos conuersantes, hominum conuersationem non appetunt: dicentes cum Apostolo. *Nostra autem conuersatio in cælis est.* Clamorem autem exactoris non audiunt, quia non ventri sed spiritui seruiunt. Iste exactor, venter noster est: cui nisi debitam annonam quotidie persoluamus, quasi impius exactor nos torquere & cruciare non cessat. Tam improbus enim est, vt tota nostra substantia vix ei sufficere possit. Illi tamen ei non obediunt, & alio cibo refecti eius clamores & tortiones sic patiuntur, quasi eos non sentiant. *Non enim in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ab ore Dei.* Circumspiciunt igitur montes pascuæ suæ, & virentia quæque perquirunt. Isti sunt montes illi de quibus dicitur. *Leuaui oculos meos ad montes: vnde veniat auxilium mihi.* Duo magni montes duo sunt testamenta, cæteri ve r tot sunt quot prophetarum libri. In his autem inueniuntur pascua semper virentia, & nunquam deficientia: quibus nulli ciborum apparatus, nullæque delitiæ comparari possunt. His igitur Dei onagri refecti clamorem exactoris non audiunt. Ad hos itaque respiciant, qui abstinentiæ bonum cognoscere quærunt. De qua & Apostolus ait. *Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum & induamur armis lucis: sic vt in die honeste ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs: non in contentione & æmulatione. Sed induimini Dominum Iesum Christum: & carnis curam ne feceritis in desiderijs.* Nonne audis quod & Apostolus non necessaria, sed superflua interdicit? Comessationes enim, ebrietates, & carnis curam nō in necessitatibus, sed in desiderijs & voluptatibus superflua sunt. Dominum autem Christum induit quicunque sapientia, iustitia & veritate, castitate, humilitate, & virtutum omnium honestate vestitur. Vbi abstinenria non est, ibi castitas & honestas esse non possunt

Margin notes: Anachoretæ sancti. — Iob.39.8. — Onager. — 1.Cor.1.27. — Phil.3.20. — Venter exactor. — Deut.8.3. — Matt.4.4. — Psal.120.1. — Rom.13.12. — Christum quis induat.

Gen. 9. 21. A Plantauit vineã Noe, inebriatus est:
& nesclens, verenda discooperuit.
Ecce verenda quæ semper operienda
sunt, ebrietate manifestant. Et ideò
Eph. 5. 18. Apostolus ait. *Nolite inebriari vino*
in quo est luxuria. Si tantus patriar-
cha inebriatus, verenda sua cælare
non potuit, quomodo ebriosus mẽ
brorum suorum honestatem casti-
Gene. 19. 33. tatemq́ue seruabit? Loth quoque vi-
no inebriatus, filiarum pudicitiam
violauit. Quem in tãtum vino supe-
ratum, immò verò sepultum scriptu-
B rà commemorat: vt malum quod
Prou. 31. 4. fecerat ebrius, ignoraret. Vnde & Sa-
lomon non immeritò ait. *Visio La-*
muelis qua erudiuit eum mater sua. No-
li regibus Lamuel, noli regibus vinum
dare: quia nullum secretum est, vbi re-
gnat ebrietas. Ne fortè bibant et obliuis-
cantur iudiciorum, & mutent causam
Lamuel Apostoli. *filiorum pauperis.* Lamuel in quo est
Deus interpretatur: per quem Apo-
stolos intelligimus, qui amici Dei
appellantur. De quibus ipse Domi-
Ioan. 15. 14. nus ait. *Vos amici mei estis, & sicut di-*
lexit me pater, & ego dilexi vos. Isti
C autem à matre instructi: mater enim
eorum ecclesia est, vinum regibus
interdicunt. Reges isti Episcopi & sa-
cerdotes sunt, qui alios regentes &
corrigentes, ab omni vinolentia &
ebrietate, vt se custodiant necesse est.
Vnde & plenus Deo beatus Paulus.
1. Timo. 3. 3. tales episcopos & sacerdotes eligi
præcipit, qui non vinolenti, sed mo-
1. Tim. 5. 23. desti, non ebriosi sed sobrij sunt. Ti-
motheo tamen episcopo dicit, vt v-
tatur modico vino, *propter stomachũ.*
1. Tim. 3. 8. *& frequentes suas infirmitates.* Diaco-
D nos etiam non multo vino deditos
esse iubet. Sic igitur Lamuel non dat
vinum regibus, & dat vinum regibus.
Non dat vtique ad ebrietatem & su-
perfluitatem, dat autem ad modestiã
& sobrietatem, & corporis necessi-
Matt. 11. 19 tatem. Nam & Saluator noster sic à
Iudæis repræhenditur quasi potator
vini & amicus Publicanorum. Et igi-
tur non necessaria sed superflua pro-
Prou. 31. 4. hibentur. Et vini & concupiscentiæ
ebrietas mala est: *quia nullum secretũ*
est, vbi vel hæc vel illa ebrietas regnat.

Tales ebrij non possunt dicere. *In cor-* Psal. 118. 11.
de meo abscondi eloquia tua, vt non pec-
cem tibi. Et multotiens amisso sensu Esa. 5. 20.
& intelligentia & bonum malum, &
malum bonum dicunt: *ponentes lu-*
cem tenebras, & tenebras lucem: dicen-
tes dulce amarum & amarum dulce: &
vtroque vino inebriati peruertunt
causam filiorum pauperis. Illius vi-
delicet pauperis, qui *cùm* omnium 2. Cor. 8. 9.
diues esset, pauper pro nobis factus est.
Cùm igitur cibi potusq́ue abstinen-
tia tam vtilis sit, vitiorum & volup-
tatum abstinentiam quam necessa-
riam esse putabimus? *Hæc enim est vo-*
luntas Dei, ait Apostolus, *vt abstinea-* 1. Thess. 4. 3.
tis vos à fornicatione: vt sciat vnusquis-
que vestrum suum vas possidere in san-
ctificatione & honore: non in passione
desiderij, sicut & gentes quæ ignorant
Deum. Vno verbo omnium vitiorum
genera compræhendit. In eo enim
quod ait, *non in passione desiderij:* om-
nis spiritualis & carnalis abstinentia
continetur: & sine mentis carnisq́ue
desiderio rarò videtur fieri peccatũ.
Fit tamen aliquando, dum alij alios
etiam inuitos, vel vi vel blanditijs
peccare compellunt.

VBI, ID EST, IN QVIBVS Ecclesiã ornatur.

CAP. XII.

Diximus superius de
Ecclesia & ornamẽ-
tis eius: restat nunc
vt suis ornamentis
eam indutam videa-
mus, & in eius specie & pulchritudi-
ne delectemur: de qua Psalmista ad
Dominum dicit. *Astitit regina à dex-* Psal. 44. 10.
tris tuis in vestitu deaurato, circũami-
cta varietate. Hæc regina ipsa est de
qua loquimur, Ecclesia Dei: quę bene
à dextris stare dicitur: quia læta &
prospera ipsi parantur. In iudicio, vt Matt. 25. 33
Dominus ait, stabunt agni à dextris,
hœdi autem à sinistris. Multa sunt e-
ius vestimenta, multa sunt eius or-
namenta, & ideo varietate circum-
amicta perhibetur: sed nullum orna-
mentum habet, quod vel aureum,

vel

vel deauratum non ſit. Nullum ſine A
auro eſt ei ornamentum. Sæpè iam
Aurum. diximus quod per aurum, aut ſapien-
tia, aut vitæ integritas & puritas deſi-
gnatur: ſine quibus nullum ornamē-
tum pulchrum eſt: & quodcunque
his non decoratur, vile & abomina-
Gen. 24. 22 bile eſt. Talibus ornata dicitur Re-
becca, cui ſeruus Abrahæ inaures
aureas & armillas aureas, & aurea
3. Reg. 6. 20. veſtimenta dediſſe narratur. Ingre-
dere in templum Salomonis, & cir-
cumſpice diligenter: nihil ibi niſi au-
rum & ipſum puriſſimum videre po-
Ornatus fidei. teris. Quare hoc? Quia nihil fatuum B
3. Reg. 10. 10 & ſtultum: nihil turpe & immun-
dum in domo Dei apparere debet.
Regina Sabba, per quam Eccleſia fi-
guratur, veniens ad Salomonem at-
tulit ei centum & viginti talenta de
auro puriſſimo. Pulchrè igitur in
veſtitu deaurato eccleſia deſcribitur:
vt tota ſapiens, tota munda & in-
corrupta intelligatur. De qua per
Cant. 6. 8. Salomonem Dominus ait. *Vna eſt
columba mea, perfecta mea, immacula-*
Ephe. 5. 27. *ta mea*: de qua & Apoſtolus ait. *Vt
exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam, non* C
habentem maculam aut rugam. Nul-
lum igitur ornamentum illius eſt: &
ſi præcioſum & pulchrum videtur,
niſi aureum fuerit. Videntur enim
hæretici, pagani, philoſophi & Iu-
dæi eadem ipſa ornamenta habere,
quibus ſponſa Chriſti vtitur, ſed in
hoc differunt, quod aurea non ſunt,
quamuis aurea eſſe videantur. Nulla
enim alia ſapientia aurea eſt, niſi ea
quæ Euāgelica & Apoſtolica doctri-
na confirmatur. Quæcunq; igitur fi- D
des, quæcunq; charitas, quęcunq; hu
militas, quæcunq; miſericordia, pax,
patiētia, Iuſtitia, vel obediētia fuerit,
ſi Apoſtolicæ doctrinæ auro nō ſplē
duerit, falſa eſt, corrupta eſt, immūda
eſt, & tanquam mors & venenum fu-
gienda eſt. Meritò ergò in veſtitu de-
aurato eccleſia pingitur, cuiꝰ omnia
ornamenta tam puriſſimo auro In-
texta ſunt. Semper autē ſancta eccle-
ſia omnibus ſuis ornamentis induta
eſt, quāuis non ſimul omnia ſemper
videantur. Aliquando fidei, aliquan-

A do ſpei, aliquādo charitatis ornamē-
to induta conſpicitur: cæteris, quo-
dammodo ſub vna latentibus, & non
apparentibus. Quando autem fidei
ornamentum apparet; tunc mirabi-
le videas, dæmonia fugere, mortuos
ſurgere, cæcos illuminari, paraly-
ticos curari, leproſos mundari, alia-
que miracula fieri, quæ ab his qui eo-
dem fidei ornamento veſtiti non
ſunt omnia impoſſibilia eſſe credun-
tur. Hoc autem ornamento poſt
Chriſti paſſionem longo tempore
Eccleſiæ filij vſi ſunt: quoniam gen-
B tiles & infideles maxime hoc videre
delectabantur, hoc ad Chriſti amo-
rem trahebantur. Ita vt manifeſte
intelligerent, omnia poſſibilia eſſe
credenti. Quando verò ſpei orna- Mar. 9. 23.
mentum manifeſtatur, tunc tota in Spei ornamentum.
contemplatione erigitur & à terre-
nis ad cœleſtia ſublimatur: vt quam-
uis corpore in mundo ſit, confiden-
ter tamen dicere audeat, *noſtra con-* Philip. 3. 20.
uerſatio in cœlis eſt. Spe enim ſalui fa- Rom. 8. 24.
cti ſumus. Et tunc quidem tam ma-
gna promittit, vt quodammodo ex-
C tra ſe ducat, & in deſiderium obediē-
di inflammet audientes, ita vt ſimul
cum Apoſtolo quis audiens, dicat.
Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Et Phil. 1. 23.
cum pſalmiſta. *Sicut ceruus deſide-* Pſal. 41. 1.
*rat ad fontes aquarum: ita deſiderat a-
nima mea ad te Deus: ſitiuit anima
mea ad Deum fontem viuum, quando
veniam & apparebo ante faciem Dei.*
Sed quid mirum cum ea indubitan- 1. Cor. 2. 9.
ter ſperanda promittat: *quæ nec ocu-
lus vidit, nec auris audiuit, nec in cor*
D *hominis aſcendit, quæ præparauit De-
us diligentibus ſe?* Hæc autem ſpei
contemplatio facit, vt ſponſus ali-
quando de ea dicat. *Adiuro vos fi-* Cant. 2. 7.
*liæ Hieruſalem per capreas ceruoſque
camporum, vt non ſuſcitetis neque eui-
gilare faciatis dilectam, quoadusque ip-
ſa velit.* Hoc ſpei deſiderio teneba-
tur illa, de qua ipſe Dominus ait.
Maria optimam partem elegit, quæ Luc. 10. 42.
non auferetur ab ea. Si vero in chari- Ornamentum charitatis.
tatis ſe ornamento eccleſia reuela-
uerit, tunc videas omnes ſe viciſſim
ſalutantes in oſculo pacis: tunc intel-

Psal.132.1. Act.4.32. ligas *quam bonum sit & quam iocūdum habitare fratres in vnum*: & quomodo *multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: erantque illis omnia communia: & nemo dicebat aliquid esse suum*. Quando hoc ornamentum apparet, tunc idem volunt, atq; idem Cicer. lib. de amicitia. nolunt omnes. Idem enim velle & idem nolle ait quidam firma amicitia est. Ioan.15.13. *Maiorem autem charitatem nemo habet*, dicit Dominus, *quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Quotiens Ecclesiæ filii charitatis vestibus induuntur: totiens odium, ira, inuidia, indignatio, furor, detractio, contentiones, æmulationes, dissensiones, fugantur & perimuntur. Conueniunt enim, sibique vicissim opitulantur charitas & concordia: pax & misericordia: coram quibus hæc talia portenta consistere non præualent. Sunt alia quædam Ecclesiæ ornamenta tam artificiosè inter se coniuncta, vt vnum sine omnibus induere non valeat. Virtutum quatuor ornatus. Quatuor enim sunt quorum primum prudentia, secundum iustitia, tertium fortitudo, quartum temperantia dicitur. De quibus superius satis locuti sumus. His autem Ecclesiæ filii præcipuè in quadragesimis & magnis solennitatibus, & si quando concilia celebrantur, indui solent. Et tunc quidem videre & audire satis suaue & delectabile est, sapientiam prædicantem, iustitiam indicantem, fortitudinem superantem, & temperantiam pro quibusdam vtiliter interpellantem. Humilitas. At verò humilitatis ornamentum quando Ecclesię filii induuntur, tunc omnis superbia confunditur, arrogantia dissipatur: præsertim cum Luc.1.52. Beatæ Mariæ virginis sententia: *Deponit potentes de sede, & exaltat humiles*. & filius eius saluator noster eandem sententiam confirmans dicit. Luc.14.11. & 18.14. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Tunc virginum choros, & monachorum exercitus conspicias lana & pellibus indutos, quibus indumentis maximè humilitas gloriatur. Inter quos & pater noster Benedictus super eburneam sedens cathedram, totum humilitatis ornamentū in duodecim membra partitur. De 12. gradibus humilitatis. Quando autem cum misericordiæ vestibus se manifestat, Misericordia. tunc hospites colliguntur, nudi vestiuntur, carceres aperiuntur, Mat.25.35. infirmi visitantur, famelici satiantur, & ipsa mater humilis & misericordissima Domini sui exempla secuta pauperibus ministrare & pedes lauare non dedignatur. Nullum indumentum est, quò magis ornatam eam videre desiderent, quicunque paupertate, infirmitate vel quacunq; calamitate oppressi sunt. Hoc autem vestimento ipse Dominus & saluator noster indutus dicebat. Matt.11.28. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et, Mat.19.14. *Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum.* Sunt & alia ornamenta quibus huius reginæ nobilissimæ pulchritudo & gloria manifestatur, sed tantilla nos modo dixisse sufficiat.

INCIPIT LIBER DE NOVO MVNDO.

Cuius hæc sunt capita.

DE NOVO MVNDO.

CAP. I.

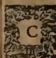
NOVVS homo venit in mundum, qui nouum & veterem cōdidit mundum. Ioan.16.28. *Exiuit enim à patre & venit in mūdum, vt de immūdo faceret mundum*

Ioan.1.9. *mundum qui illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum.* Sed quo-
Ioan.1.10. modo venit, qui vbique est? Et qui *in mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Quomodo etiam à patre exi-
Venire Dei. uit, qui à patre nunquam recessit? Venire Dei, apparere est, & quando se ostendit, tunc exire & venire videtur.
Baruch 3.37. De quo etiam scriptum est. *Hic Deus noster, & non existimabitur alius ad eum, qui adinuenit omnem viam scientiæ. Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus est.* Visus est enim per humanitatem, qui videri nō potest secundum diuinitatem: quia?
Ioan.1.18. *Nemo Deum vidit vnquam?* Veniens autem innouauit omnia: secundum
Apoc.21.5. hoc quod ipse dicit: *Ecce noua facio*
Rom.6.4. *omnia.* Debemus igitur sicut Apostolus ait, *In nouitate vitæ ambulare, & non veterem sed nouum hominem imitari.* Cùm à Iudæis Dominus teneretur, alterius mundi se regem esse
Ioan.18.36. ostendens ait. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Quod enim de mundo hoc non esse dicit, alterius mundi regnum suum esse ostendit. Est
Mundus alter. itaq; alius mundus supra hunc mundum; valde excellentioris naturæ & dignitatis, quam sit iste mundus, qui in maligno positus est. De quo ipse
Ioan.15.19. Dominus ait: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mun-*
Mundus tertius *dus.* Quibus verbis tertium quoque ostendiit mundum: per quem Ecclesiam intelligimus: quæ de mundo quidem electa est, sed iam nunc de mundo non est. Quia & ipsa mundus est de quo videlicet mundo scrip-
Ioan.3.16. tum est. *Sic enim dilexit Deus mundum vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam.*
Ioan. 12.47 *Non enim venit vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Iste enim mūdus qui saluatur per ipsum, nullus alius nisi Ecclesia intelligi potest. Hic est igitur ille mundus, de
Apoc.21.5. quo Dominus dicit. *Ecce noua facio omnia.* Quod si noua in hoc mundo facta sunt omnia, habet igitur eccle-

A sia nouum cœlum, nouam terram, nouum solem, nouam lunam, & stellas nouas, & nubes & pluuias, fulgura & tonitrua, montes & syluas, & homines nouos: cæteraque omnia, quæ tamen per illa vetera significata fuerant. Et quandam cum illis similitudinem habent. Noui enim sunt
cœli de quibus dicitur. *Cæli enarrant* Psal.18.1.
gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Noua terra il-
la est de qua dicitur. *Et terra nostra* Psal.66.7.
dabit fructum suum. Vis videre no-
B uum solem? *Vobis timentibus Deum,* Mala.4.2.
orietur sol iustitiæ. Et, *fulgebunt iusti* Sap.3.14.
sicut sol in regno Dei. Vis & nouam lu-
nam videre? *Quæ est ista quæ progre-* Can.6.9.
ditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Beatus quoque Ioannes dicit se vidisse mulierem,
quæ amicta erat sole: & luna sub pedi- Apoc.12.1
bus eius. Noua & inaudita luna, quam mulier sub pedibus habet. No-
ua stella virgo Maria, quæ stella ma- Maria.
ris interpretatur: & illa de qua dici-
tur. *Orietur stella ex Iacob: exurget* Nu.24.17.
C *homo ex Israel.* Nouum est hoc, vt ex hominibus stellæ oriantur: Vide etiam nouas nubes nouasque colum-
bas. *Qui sunt isti qui vt nubes vo-* Esa.60.8.
lant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Ecce inuenimus nouum mundum, qui solus vera diffinitione dicitur mundus: quoniam ex aqua & Spiritu sancto, de immundo factus est mundus. Hic sit igitur nobis materia loquendi & in Dei laudibus sermones componendi. Ipso adiuuante qui viuit & regnat in secula secu-
D lorum. Amen.

DE COELIS NOVIS.

CAP. II.

COELI *enarrant gloriam* Psal.18.1.
Dei, & opera manuum Cœli noui.
eius annunciat firmamētum. Cœli vocantur sancti Apostoli, & quare cœli vocentur dicendum est. Sicut enim illius mundi, qui ab initio

factus est, qui è cœlo constat & ter-
Gene. 1. 1. ra; de quo ait Moyses. *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Maxima pars & nobilissima cœlum est;
ita & hui[illegible] mundi de quo Do-
Ioan 12. 47 minus ait *Non venit filius hominis vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Maiores & clariores cæteris Apostoli sunt. De qui-
Psal. 46. 10. bus scriptum est. *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham.* Isti sunt illi senatores de qui-
Prou 31. 23. bus Dominus. *Nobilis in portis vir eius: quando sederit cum senatoribus terræ.* Quibus ipse Dominus. *Vos qui* B *secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Is-*
Mat 19. 28. *rael.* Pro quibus & patrem rogat di-
Ioan. 17. 24 cens: *Pater ego volo vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum.* Totus mundus cœlo cõcluditur, tota ecclesia Catholica intra Apostolicæ fidei & doctrinæ terminos continetur. Quicunque extra hos terminos est, prophanus & infidelis est. Vnde & per Salomonem à Domino dicitur. *Non transgrediaris terminos, quos posuerunt pa-* C
Prou. 22. 28 *tres tui.* Merito igitur Apostoli cœli vocantur, cùm tantam cœli similitudinem habeant: vt quorum habent similitudinem, habeant & no-
Cælum vnde dictum. men. Cœlum autem vt quibusdam placet ex eo dicitur, quod cœlatum, id est, variis cælaturis siue sculpturis depictum & variatum est. Ibi enim sol & luna, ibi stellæ maiores & minores positæ sunt: quatum splendore & pulchritudine sic decoratum est, vt nihil in creaturis inueniatur, D quod pulchritudinis eius valeat cõ-
3 Reg. 6. 29. parari. Nam & in templo Salomonis palmæ cœlatæ: & aliæ cœlaturæ valde prominentes fuisse referuntur: quæ quidem omnia Apostolis quoque conuenire videntur. In eis enim vt s[illegible] & lunam & stellas inuenire[illegible] est difficile: Ipsi sunt qui-
Matt. 5. 14. bus D[illegible] ipsis ait: *Vos estis lux mundi.* Si eorum fide & doctrina tota Ecclesia illuminata est: sicut huius solis & lunæ splendore tota terra illuminatur. In quibus & virtutum omnium pulchritudo, quasi stellæ

A quædam corruscant. [illegible] verò à celando cæli dicantur, eò quod arcana velant cœlestia & abscondunt: audio Apostolum quoque dicentem de su- 2 Cor. 12.
is arcanis, quod raptus in paradisum, audierit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quibus & Dominus sua secreta celare præcipiens. *Noli-* Matth. 7. 6.
te, inquit, *sanctum dare canibus, vel margaritas spargere ante porcos.* De istis ergo dictum est. *Cæli enarrant* Psal. 18. 1.
gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Quamuis & illi alij suo modo, Dei gloriam narrent & nuncient. alios dixi, quoniam & illi multi sunt secundum il-
lud: *Laudate Dominum de cælis.* Et, Psal. 148. 1.
cæli cælorum, Laudate Dominum. A- Ibid.
postolus quoque tres cœlos ponit: 2. Cor. 12. 2.
Moyses duos, ait enim: *in principio* Genes. 1. 1.
Deus creauit cælum & terram: ecce vnum. Secunda die fecit Dominus firmamentum in medio aquarum:
diuisitque aquas quæ erant super firma- Gen. 1. 6.
mentum ab his quæ erant sub firmamento, vocauitque firmamentum cælum. Ecce alterum. Et hoc quidem est illud cœlum quod per solem, lunam & stellas, quæ in eodem fulgent nostris oculis reuela[illegible]r. Primum enim cœlum de hoc mundo videre impossibile est, quoniam hoc quod videmus inter nos & illud positum est: Sed cuius excellentiæ pulchritudinis illud esse putabimus, cùm huius inferioris tantam esse videamus? Et primum quidem cœlum statim eadem die factum & illumi-
natum est, dicente Domino: *fiat lux,* Gen. 1. 3.
& facta est lux. Hoc autem tertia die postquam factum est; solem lunam & stellas suscepisse narratur. Erat igitur sine lumine vsque ad hanc diem: præsertim cum aquis omnia cõtinentibus, nondum appareret arida. Tertia namque die dictum est,
Congregentur aquæ quæ sub cælo sunt Genes. 1. 9.
in locum vnum & appareat arida. Nondum igitur arida apparebat [illegible] nondum firmamentum lumen habebat. Primum vero cœlum [illegible] luce sua fulgebat, illa autem lux dies à Domino vocata est: dicente scriptura.

vocauitque Dominus lucem diem, & tenebras noctem. Dies autem sine luce esse non potuit. Quo autem instrumento lux illius cœli, & illius diei facta sit: cùm nondum sol & luna vel aliqua luminis instrumenta facta fuissent, dubitari potest. Legimus tamen quod mundus ille non egebat lumine solis, quod & nox nō erat illic: vbi enim angeli sunt, tenebræ esse non possunt. Nam de sanctis dictum est quod: *Fulgebunt sicut sol in regno Dei.* Ipse quoque diabolus tunc niger & tenebrosus, propter nimiam claritatem prius lucifer vocabatur. Vbi igitur tot soles sunt, iste sol ibi necessarius non est. Quod autem mundus iste tertia die illuminatus est (Primus enim mundus, vt modò diximus, ex quo factus est, nunquam lumine caruit) hoc nobis significare videtur, quod tertia (vt ita dixerim) ætate, sol iustitiæ saluator noster natus de Virgine mundum illuminauit.

1. *Primus* siquidem dies fuit ab initio vsque ad Moysen.
2. *Secundus* à Moyse vsq; ad Christum.
3. *Tertius* verò à Christo Deo & Domino nostro vsque ad finem seculi.

Et tunc quidem *populus* gentium *qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis.* Quod Christus sol iustitiæ natus est eis. Cæteri verò dies qui præcesserant vsque ad Christum, sine luce fuerunt: Primum igitur cœlum, quod simul cum luce factum est. (Neque enim prius cœlum postea lux, sed eadem die vtraque facta sunt) non ad istum sed ad illum mundum pertinet, cuius habitatores angeli sunt: cuius & viri sancti post hanc vitam incolæ futuri sunt. Per lucem autem & tenebras, siue per diem & noctem, bonos & malos angelos intelligere possumus: qui quoniam eadem die diuisi sunt, subitam malignorum spirituum ruinam significare videntur. Vnde Dominus apud beatum Ioannem Apostolum & Euangelistam de eorū principe ait: quod *ab initio mendax fuit & in veritate non stetit.* Dicit

Margin notes, left column: Lux ante solem. — Sap. 5. 7. Matt. 13. 43 — Lucifer. — Dies tertio natus Christus. — Esa. 9. 2. — Ioan. 8. 44.

A enim ad Pharisæos. *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: & in veritate non stetit quia non est veritas in eo. Quum loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est & pater eius.* Nostri quoque cœli ad similitudinem firmamenti nequaquā simul & vocati & illuminati sunt: sed iam tertio anno postquam vocati sunt, sancti Spiritus illuminationem suscipere meruerunt. Nondum. n (vt beatus Ioannes Apostolus ait) scripturas intelligebant, quod Christum

B à mortuis resurgere oporteret. Erant igitur sine lumine tanta adhuc oppressi caligine. Sicut ergo firmamentum illuminatum est die tertia, sic & Apostoli, anno tertio illuminati sunt. In eo etiam quod aquæ quę sunt supra firmamentum, diuiduntur ab aquis quæ sunt sub firmamento, firmamenti similitudinem Apostoli habere videntur. In medio namque quodammodo positi, aquas ab aquis diuidunt: quia nouum à veteri separant testamentum. Aquas e-

C nim ab aquis Apostolus diuidit, quādo veteris testamenti doctrinam & ritum interdicit. Ait enim. *Ego Paulus dico vobis, si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest. Litera enim occidit, spiritus autem viuificat:* Hoc enim firmamentum, isti cœli nos docuerunt, quantum aquæ legis & Euangelij aquæ differant inter sese. Isti igitur sunt illi cœli qui enarrant gloriam Dei. Sed quo docente quove instruente, dicat psal-

D mista, *Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat scientiam.* Dies igitur est ille qui docet: dies sunt illi qui docentur. Ille qui docet vnus est: illi qui docentur multi dies sunt: sed *melior est dies vna in atrijs Domini super millia.* Dies itaque Christus est, dies Apostoli eius sunt: quoniam *ipse lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ:* qui suis quoque discipulis ait. *Vos estis lux mundi:* si autem lux & dies, sic autem superius scriptum, quia vocauit lucem diem & tenebras noctem. Dies igitur eructat verbum

Margin notes, right column: Gala. 5. 2. — 2. Cor. 3. 6. — Psalm. 18. 3. — Psalm. 83. 11 — 1. Ioan. 1. 5. — Matth. 5. 14

Domini: quia Dominus saluator noster, *vera lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* Ioan. 1. 9. fidei doctrinam, & verbum prædicationis discipulos docet, & Ecclesiam instruit: quæ quidem non immerito propter fidei vnitatem singulariter dies dicitur: quamuis multos in se & pœnè innumerabiles dies contineat. tot enim sunt dies quot Psal. 118. 16 & Sancti. De quibus dicitur. *Dies formabuntur, & nemo in eis.* Nemo enim inter eos est nisi dies: nemo in- Mat. 13. 43. ter eos nisi clarus, & splendidus. *Fulgebunt enim sicut sol in regno Dei.* Sed ô stultitia, ô impietas, ô insania! Quamuis dies diei eructet verbum: quamuis ipsa veritas per filium Dei & per ipsam sapientiam manifeste- Prou. 1. 20. tur. Sapientia enim prædicat in plateis: tamen nox non erubescit indicare suam scientiam, siue potius suam insipientiam, nocti. Adhuc enim Scribæ & Pharisæi prædicant: quia cœci sunt & duces cœcorum: se ipsos & alios secum in noctis ignorantiæ tenebras mergunt. Nox enim sunt isti cœci sine luce, nihilq; aliud quam tenebras habent: Ideoque nihil aliud quam errorem docent & prædicant. Dictum est autem qui sint cœci: quid nuncient: à quo acceperint ea quæ narrant & nunciant: restat nunc vt audiamus quibus linguis, quibusve sermonibus ea an- Psal. 18. 3. nunciant. *Non sunt* (inquit) *loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Hoc est enim quod in actibus Apostolorum le- Act. 2. 11. gitur. Quod *loquebantur varijs linguis Apostoli magnalia Dei.* Omnibus linguis loquebantur, id est, omnem scientiam docebant: Sed vbi. Vis Ibid. vers. 4 audire vbi? *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ* Ibid. *verba eorum.* Et quid dicebant? *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo: exultauit vt gigas ad currendam viam.* In sole, inquit, id est, in luce, in claro, in manifesto posuit tabernaculum suum .i. carnem & humanitatem suam: in qua velut in ta-

A bernaculo diuinitas occultata latebat, vt adimpleretur quod scriptum est. *Viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.* Esa. 52. 10. Erat supra solem & videri non poterat. Humiliauit se & descēdit vt in sole videretur, & per carnem quam assumpsit manifestaretur. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo: exultauit ad currendam viam factus vt gigas, fortis videlicet & insuperabilis: & non secundum hominum opinionem, sed secundum rei veritatem dupli- B cis naturæ: Deus pariter & homo. Gigātes enim secundum hominum Gigantes. opinionem & dij, & homines esse putantur. *Potentes à seculo*, sicut Gen. 6. 4. scriptum est, *viri famosi.* Processit igitur tanquam sponsus de thalamo suo: quia non solus, sed coniugatus de virginis vtero exiuit. In quo videlicet vtero Dei filius nuptias fecit, vxorem duxit, & priusquam nasceretur humanitatem nostram sibi coniunxit. Exultauit autem ad currendam viam: quia vt hominem redimeret & saluaret, ipsam cum C gaudio sustinuit passionem. & ipse quidem veraciter dicere potuit. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Psal. 118. 32 Hic est enim ille, *Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit: qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius.* Psalm. 1. 1. In hac via cucurrit ipse, in hac exultauit, in hac & nos currere D docuit: *A summo cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius.* 1. Pet. 2. 22 Hoc est enim quod ipse ait. *Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.* Ioan. 16. 28. Denique à summo ad summum est occursus eius: quia per omnia æqualis est patri secundum diuinitatem: de quo & Daniel ait. *Aspiciebam in visu noctis, & ecce in nubibus cæli filius hominis venit: & datum est ei regnum & honor & potestas: & vsq. ad antiquum dierum peruenit.* Dan. 7. 13. Vsque ad antiquum namque dierum perueniet Dominus, quando

similis

similis patri & æqualis per omnia apparebit. Si enim esset aliquid secundum diuinitatem in quo differret ab ipso, non vtique perueniret vsque ad ipsum. Peruenit igitur vsq; ad ipsum, quia in nullo distat ab ipso. Beati illi cœli qui sic enarrant gloriam Dei.

DE NVBIBVS NOVIS.

CAP. III.

Psal. 107. 15. POSVIT *Dominus tenebras latibulum suũ, in circuitu eius tabernaculum eius tenebrosa aqua, in nubibus aeris. Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt: grando & carbones ignis.* Nouus mundus, nouas tenebras habet, vetera transierunt & facta sunt omnia noua. Iste mũdus Ecclesia est, in qua cęli noui, & terra noua, & homines noui, & omnia noua & munda sunt. Quid igitur nubes nisi Apostolos intelligamus. De quibus scriptũ est. Esa. 6. 8. *Qui sunt isti qui vt nubes volãt, & quasi columbæ ad fenestras suas?* Et cęli & nubes, & montes, & fontes, & multis alijs nominibus vocantur sancti Apostoli, propter quasdam sibi conuenientes significationes. Sed quo volant? Dicat Psalmista. Psalm. 2. 4. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Vnde veniunt? Psal. 134. 7. *Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit.* Istæ nubes pluunt super bonos & malos: & terram infœcundam & infructuosam doctrinæ pluuijs fœcundam faciunt. Misera illa terra, quæ harum pluuijs non irrigatur. Misera Iudæa & synagoga: de qua scriptum est. Esa. 5. 6. *Mandabo nubibus meis, ne pluant super eam imbrem.* Vnde & Apostolus dicit. Act. 13. 46. *Vobis primum oportebat prædicari verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes.* Volant igitur Apostoli quasi nubes, vbique compluentes, totam terram fœcundantes, ad fidem vocantes, miraculis coruscantes, & fulgura in plu-

A uiam facientes. Fulgura namque in pluuiam fiunt, quando miracula doctrinam sequuntur. Sic enim de Apostolis in Euangelio dicitur. Quia *profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.* Marc. vlt. vers. 20. Per nubes igitur Apostolos: per pluuiam doctrinam, per tonitrua voces, & fulgura miracula intelligamus. Vnde etiam Iacobus & Ioannes *Boanerges, id est, filij tonitrui* vocantur: Marc. 4. 17. quorum altisonis vocibus quasi magnis quibus-B dam tonitruis mundus, perterritus ab infidelitate ad fidem conuersus est. Similiter & Bartholomæus filius suspendentis aquas interpretatur. Mirabili enim & ineffabili modo aquas in nubibus suspendit. Quas videlicet aquas quomodo nubes eleuent, quomodo teneant, & quomodo fundant longè est ab humana scientia. At si Beatus Bartholomæus filius suspendentis aquas, noua nubes atque fœcunda, de fonte vitæ, de fontibus Israël C aquas haurit, *salientes in vitam æternam:* Ioan. 4. 14. quas & tenere & fundere suo tempore nouit. His aquis irrigatur tota nostra terra, lauatur corpus & anima nostra. Has autem nubes auster Domini & aquilo fugat: de quo scriptum est. *Ventus aquilo dissipat pluuiam.* Prou. 25. 23. *Ab aquilone pandentur mala super omnes habitatores terræ.* Hier. 1. 14. *Ponam* (inquit diabolus) *sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo.* Esa. 14. 13. Ipse est igitur qui nubes fugat, qui sanctos persequitur, qui D de infidelium ciuitatibus Apostolos pellit, & ad alias ciuitates fugere compellit. Hoc enim & ipse Dominus eis præcepit. *Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* Mat. 10. 23. Sed si Dominus surgens à somno imperet ventis & mari, illico fiet tranquillitas magna. Mat. 8. 26. Et dicetur aquiloni: *Surge aquilo,* immò fuge: *& veni auster, perfla ortum meum, & fluent aromata illius.* Cant. 4. 16. Sunt ergo venti boni, & venti mali. Nubes malæ. Nubes bonæ, & nubes malæ. Malè nubes hæretici, & schismatici, qui non pluuiam Mali venti sunt hæretici.

sed grandines ferunt. Ex quibus sagittæ & fulgura procedentia non vitia, sed animas interficiunt. Boni venti de thesauris Domini producuntur: de quibus dicitur. *Qui producit ventos de thesauris suis.* Talis ventus est charitas, pietas, & misericordia, cæteræque virtutes quæ de thesauris cœlestibus producuntur. His autem feruntur nubes, his Apostoli ducuntur, istæ cogunt eos volare, mundum peragrare, & Euangelium prædicare, vnde & Apostoli. *Non possumus non loqui ea quæ audiuimus & scimus. Charitas* enim *Dei vrget nos.* Valde conueniens est, vt talibus ventis tales nubes circunferantur, de quibus scriptum est. *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt & turbatæ sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarum, vocem dederunt nubes.* Sed quomodo viderunt aquæ Dominum, vel quibus oculis eum videre potuerunt? quare etiam timuerunt? Quæ sunt istæ aquæ? insensibiles videre & timere non possunt, id est, *aquæ multæ* (dicit scriptura) *populi multi.* Merito populi aquæ vocantur, qui semper ad inferiora currunt & ad mortem festinant. De Iordane tamen dicitur: *Et tu Iordanis quia conuersus es retrorsum.* Vsque inferius currebas: nunc te ad superiora conscendere video. Quid enim per Iordanem nisi populus baptizatus significatur? Ibi cœpit baptismi sacramentum. Ibi Dominus baptizatus est. Solus igitur iste fluuius, solus populus Christianus superius ascendit & ad cœlestia scandit: cæteræ verò aquæ cæterique populi in mare demerguntur, & in infernum præcipitantur. Iste autem aquæ de quibus dicitur: *Viderunt te aquæ & timuerunt*, bonæ aquæ esse videntur: quæ Dominum cognoscere & timere meruerunt: vnde & turbatæ sunt abyssi: quia multitudo facta est sonitus aquarum. Hæc, inquit, fuit causa quod abyssi turbarentur, quod infernus & maligni spiritus formidarent, & confunderentur: quia aquæ illæ de quibus modò diximus,

Venti boni

Psal. 134. 7.

Act. 4. 20

2. Cor. 5. 14

Psal. 76. 18.

Apoc. 17. 15.

Psal. 113. 3.

Matth. 3. 1.

A Dominum viderunt & timuerunt. Insuper & multitudo facta est sonitus aquarum Deum laudantium & confitentium, & se ad fidem conuertentium. Hoc autem totum factum est, quia vocem dederunt nubes: quia Apostolorum tonitrua audita sunt: quia verbi Domini sagittæ torculatæ sunt: & quia miraculorum coruscationes visæ sunt. Hoc est enim quod ait. *Etenim sagittæ tuæ pertransierunt, vox tonitrui tui in rota, illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est, & contremuit terra.* Quid est commota est & contremuit terra, nisi B hoc quod modò dixit. Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ & timuerunt? Benè igitur commota est, & contremuit terra. Sic enim commoueri & sic tremiscere, ad salurem pertinet animarum. Vox autem tonitrui in rota facta est: quia Apostolorum prædicatio (ipsi enim sunt tonitrua Dei) per rotam huius mundi rotunditatem audita est. Isti ergo sunt qui vt nubes volant. Istæ nubes claræ & præfulgidæ. Isti sunt illi *Cherubim super* quos Dominus *ascendit* C *& volauit: volauit super pennas ventorum.* Et qui prius posuit tenebras latibulum suum: siquidem obscura & tenebrosa erat aqua in nubibus aëris: modò per nubes lucidas & præfulgidas cunctis est gentibus manifestatus. Et quem antea ipsum suum tabernaculum videre non poterat, modò reuelata facie ipsi gentiles eum cognoscunt: Cherubim autem scientiæ Plenitudo interpretatur. Sicut igitur vocantur Apostoli nubes, quia fidei doctrinæque aquis abundant; ita etiam D Cherubim vocantur, quia sapientia & scientia pleni sunt. Super hos autem Dominus ascendens volauit, quod gloriam sui nominis cunctis gentibus per eos reuelauit: volauit autem super pennas ventorum, quia principes & sapientes huius seculi in initio derelinquens, pauperibus & insipientibus se manifestauit. Vnde Apostolus ait. *Videte vocationem ve[...] [...]am fratres: quia* non

Psal. 76. 19.

Psal. 17. 11

Cherubim.

1. Cor. 1. 26.

non multi nobiles: non multi sapientes: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus vt perdat sapientia. & infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia: & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret. Egregie autem potentes huius seculi, & sapientes venti vocantur: quia ipsi sunt qui hoc mare magnum & spatiosum, id est, mūdum vbiq; ventilant & perturbant. Latibulum autem Dei legis & Prophetarum libri intelliguntur: qui ideò quidem latibulum vocantur, quoniam Dei virtutem & sapiētiam Iesum Christum saluatorem nostrum ibi latētem Iudęi cōprehendere nequiuerunt, quāuis die noctuq; eos legerent & meditarentur in ea. Et hoc est quod ait. *In circuitu eius tabernaculū eius.* Tabernaculum Dei synagoga fuit: quæ circa hoc latibulum vsq; hodie residens totum vitæ suæ tempus casso labore legendo cōsumit. Vnde & Dominus eis dicebat. *Erratis non sciētes scripturas, neque virtutem Dei.* Tenebrosa enim aqua est in nubibus aëris, & valde obscura scientia est in libris Prophetarum, quę nisi per Spiritum sanctum intelligi non valet. Nostræ verò nubes claræ & lucidæ sunt, quarū pluuia suauis est, quarum doctrina melliflua est, quarum prædicatio & sapientibus & insipiētibus conueniēs est. Et hoc est quod dicit. *Præ fulgore in conspectu eius nubes transierūt.* Quo autem transierint, iam superius dictum est. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorū.* Sic igitur volant & sic transeunt nubes Dei. Illis autem transeuntibus, *grando & carbones ignis*, vbiq; subintelliguntur sparsi sunt. Istæ sunt illæ nubes de quibus dicitur. *Nunquid nosti semitas nubium, magnas & perfectas scientias?* Vias namque nubium, magnæ perfectæq; scientiæ illæ sunt, quibus nos Apostoli cœlestia petere & æterna cuncta despicere docent. Has autem vias sublimes & magnas, & has scientias plusquam perfectas, ipse quoque Dominus atq; saluator nos docuit dicens. *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me: & habebis thesaurum in cælo.* Nam & ipse nubes est sicut de ipso scriptum est. *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur omnia simulachra eius.*

Venti. — Latibulum Dei. — Tabernaculum Dei synagoga. — Mat. 12. 24. — Psal. 14. 4. — Iob. 37. 16. — Mat. 19. 21. — Esa. 19. 1. — *commouebuntur.

DE MONTIBVS NOVIS.

CAP. IV.

LEVAVI *oculos meos ad montes, vnde veniet auxilium mihi.* Et isti mōtes noui sunt, & de nōuo mūdo sunt: ad quos oculos leuare, & à quibus auxilium expectare debemus. Isti montes Patriarchæ & Prophetæ, Apostoli, & doctores intelliguntur, qui à terrenis omnibus eleuati & cœlo propinquiores effecti mundana omnia despiciunt. De quibus Dominus ait. *Qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & dicant montibus cadite super nos, & collibus operite nos.* Isti sunt montes, *qui exultauerunt vt arietes & colles sicut agni ouium.* Sed quare exultauerunt, *quia à facie Domini mota est terra à facie Dei Iacob.* Non sicut lupi & leones aliæque bestiæ exultauerunt, quæ sanguine gaudent & de crudelitate viuunt. Talis est enim tyranno rum & hæreticorum exultatio, sed sicut oues, sicut agni, sicut mites, & absque macula exultauerunt. Montes quidem sed non superbi, colles sunt sed mites, & hoc quidem per arietes & agnos significatur. Lætantur autem, quod terra commota est, quia ab infidelitate ad fidem, & ad vitæ pascua festinant peccatores. Sicut enim sancti vocantur cœlum, ita & peccatores vocantur terra. Isti sunt montes æterni de quibus dicitur. *A montibus æternis conturbati sunt insipientes corde.* Cęteri montes non sunt ęterni. *Præterit* enim *figura huius mūdi. Cœlum & terra transibunt. Iusti autem in perpetuum viuent: & apud Dominum est merces eorum.* Ab his autē omnes insipientes corde, Iudæi, videlicet & gentiles ore sapientes, corde insipien-

Psal. 120. 1. — Montes. — Luc. 21. 21. — Luc. 23. 30. — Psal. 113. 4. — Psal. 75. 7. — 1. Cor. 7. 31. — Luc. 21. 33. — Sap. 5. 16.

insipientes philosophicè loquentes,
& nihil intelligentes turbati sunt.
Quare turbati sunt? Propter signa
quæ videbant, & quia eis resistere
non valebunt. Non enim ipsi loque-
Mat.10.20. Marc.13.11. bantur, sed Spiritus sanctus in eis: *qui-
bus os & sapientiam Dominus dederat,
cui non poterant resistere & contradice-
re omnes aduersarij eorum.* Turbati
sunt igitur: alij benè & alij male. Alij
Psal. 45.3. credentes, & alij sæuientes. Et *propter-
ea non timebimus dum conturbabitur
terra, & transferentur montes in cor
maris:* quia Deus nostrum refugium
est & iustus, adiutor in tribulationi-
B bus quæ inuenerunt nos nimis. Quid
enim cor maris, nisi reges & princi-
pes cæterique potentes huius seculi
intelligãtur? Sic enim sunt isti in hoc
mundo sicut cor nostrum in corpore
nostro. Eorum consilio credunt om-
nes, eorum voluntati obedinnt om-
nes. Isti sunt enim cor maris illius vi-
delicet maris, de quo dicitur. *Hoc ma-
Psal.103.25. re magnum & spatiosum, illic reptilia
quorum non est numerus.* Quando er-
go montes nostri, montes ęterni san-
cti Apostoli videlicet transferuntur
C In cor maris, in huius pelagi profun-
dam voraginem, cùm trahentur an-
te reges & principes, quando terra
conturbabitur, & Ecclesia perterrita
contremiscet, tunc vtique non erit
timendum nobis, quia Dominus re-
Psal. 45.4. fugium nostrum est. Sonuerunt qui-
dem & turbatæ sunt aquæ eius, vnde
ipsi quoque montes ad momentum
conturbati sunt in fortitudine eius.
Sed neque sic timendum, quia Do-
Ibid. minus adiutor noster est in tribula-
tionibus, quæ inuenerunt nos nimis.
Quantò maior tribulatio est, tantò
D amplior est & consolatio. Sonabant
aquæ maris: non vnus vel duo, sed to-
ta ciuitas in martyres fremebat: mõ-
tes autẽ quid faciebant, quid in tanta
Psal.45.4. tempestate martyres agebant? *Con-
turbati sunt*, inquit, *montes in fortitu-
2. Cor. 1.8. dine eius.* Hoc est enim quod ait Apo-
stolus. De tribulatione quæ facta est
ei in Asia, quoniam *supra modum gra-
uatus est super virtutem: ita vt tæderet
eum etiam viuere.* Et quid faciebat

A terræ mons iste fortissimus cum tot
& tantæ insurgerent in eum procel-
læ. Audi ipsum dicentem: *Quia neque* Rom. 8.38.
*mors neque vita, neque aliqua fortitudo
poterit me separare à charitate Domini
quæ in Christo Iesu.* Meritò itaque su-
pra tales mõtes Ecclesia fundata est
dicente scriptura. *Fundamenta eius in* Psal. 86.1.
montibus sanctis. Vnde & ipse Domi-
nus ait. *Ego autem constitutus sum rex* Psal. 2.6.
*à Deo super Sion montem sanctum eius,
prædicans præceptũ Domini. Venite ergo* Esa. 2.3.
*ascendamus in montem Domini, & ad
domũ Domini Iacob.* Nam & ipse Do- Mons Dominus
B minus mons vocatur mons, *vtique
Selmon, mons Domini, mons pinguis. Vt* Psal. 67.16.
quid suspicamini montes coagulatos: vt
Sina *mons est iste, in quo beneplacitum
est Domino habitare in eo. Etenim Do-
minus habitabit vsque in finem.* Et iste
quidem mons Dominus est: cæteri
vero non dominus, sed currus Do-
mini sunt. Illis loquitur Propheta
qui Heliam, & Hieremiam, & Ioan-
nem Prophetam Christum esse puta-
bant. Præcedentia videamus vt hæc
planius intelligamus. *Dum*, inquit, *di-* Ibidem.
*scernit cælestis reges super eam niue de-
C albabuntur in Selmon.* Quis est iste cœ-
lestis? noster Dominus Iesus cęlestiũ,
terrestrium, & infernorũ rex & Do-
minus, Qui dum discernit, disponit,
& ordinat reges & magistros super
Ecclesiam suã ea quæ superius in hoc
psalmo continẽtur locutus est. Lege
à principio psalmũ & intelliges. Isti
aũt reges niue dealbabũtur. Quid est
niue dealbabuntur? hoc est niuis can
dorem & pulchtitudinem suscipiẽt.
Hunc autem candorem & hanc pul-
chritudinem suscipiunt sancti, quan-
do baptizantur, quando super niuem
D dealbãtur. Et ab omni vitiorum ma-
cula mundantur. Hæc autem fit puri-
ficatio in Selmon. i. in Christo. *Ipse est* Selmon.
enim *qui lauat nos à peccatis nostris in
sanguine suo.* Nemo enim baptizatur.
Nemo à peccatorũ contagione mũ-
datur nisi in ipso & per ipsum. *Qui-
cunq; enim baptizati sumus in Christo* Rom. 6.3.
Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.
Selmon imago fortitudinis, vel vm-
bra offendiculi interpretatur. De

Christo

147

Hebr.1.3. Christo enim dicit Apostolus. *Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substātiæ eius.* Ipse quoq; *lapis offensionis est, et petra scandali,* in quo nō illuminati sed cæci offendunt: qui nō ipsum, sed eius vmbram intuentur .i. non diuinitatem, sed solam eius humanitatē cognoscunt. Vmbra enim non spiritus, sed corporis est. Hic est ergo mōs Selmon, mons Domini, mons pinguis, mōs coagulatus, mons pinguis. Ipsa verborū replicatio manifestissimè ostendit, quanta sapientiæ & sciētię vbertate, quanta virtutum omniū fœcūditate, quantaq; gratiarum pinguedine mons iste abundet. *In ipso enim* (vt Apostolus ait) *habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ipse est flos de radice Iesse, super quem requiescit spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & spiritus timoris Domini.* Stulti ergo sunt, qui illos alios montes quamuis coagulati sint, quamuis pingues & vberes sint, quamuis melle & lacte fluāt, quāuis arbores multas nutriāt, quamuis oues & boues & multa animalia pascantur in eis, quāuis sapientię & scientię fontes deriuētur ab eis. Stulti, inquam, sunt, qui illum montem hos esse suspicātur: in quo beneplacitum est Domino habitare: non quasi diuersum In diuerso, sed quasi idem in eodem. Vnde idem ipse Dominus ait. *Ego sum in patre, & pater in me est, & ego & pater vnum sumus.* Illi verò alij non dominus sed currus domini sunt, milites domini, equites & equi domini. De quibus dicitur. *Qui ascendit super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio.* Sunt autem & alij montes per quos virtutes intelligimus, ad quos ascendere nos oportet, si volumus videre Christum pugnantem & vincentem, & discipulos eligentem. Si volumus eum videre, de paucis panibus multa millia hominū reficientem: & si volumus simul cum Apostolis eum videre super cœlos ascendentem. Deniq; & quando transfiguratus est super montem, eum ascendisse Euangelista testatur. *Assumpsit*

[Margin: 1.Petr.2.8. — Colos.2.9. — Esa.11.2. — Ioan.14.10. — Ioan.10.30. — Abac.3.8.]

A *enim Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & duxit eos in montē seorsum, & transfiguratus est coram eis.* Matt.17.1. Securus Abraham in montibus habitauit. In planitie Loth ab hostibus captus est: sed ab ijs liberatus qui in montibus habitabāt. Dauid quoq; fugiens Saulem in locis tutissimis, solisque ibicibus peruijs demorabatur. 1.Reg.24.3. Sic & Iacob immolaturus Domino, super montem Bethel ascēdisse legitur. Gen.35.14. His igitur & similibus edocemur, si securi esse volumus, si Domino placere, & ei' gloriam

B videre desideramus, ad mōtem nobis fugiendū esse. Multi sunt montes, multæ sunt virtutes: In quācunq; earū ascenderis, securus eris. Abrahā in monte fidei saluatus est: In monte mititatis Moyses: in monte mansuetudinis Dauid: in mōte patientię Iob: & in monte misericordię Tobias saluati sunt. Beata quoque virgo Maria in mōte humilitatis ab angelo inuēta est: sicut ipsa ait. *Magnificat anima mea Dominum, quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Luc.1.46. Audiamus Prophetā

C dicentē. *Supra montem excelsum ascende tu qui Euangelizas Sion.* Esa.40.9. Ego montem excelsum charitatē intelligo de qua Apostolus ait. *Adhuc excellentiorem viam vobis ostendo: sequimini charitatem.* 1.Cor.12.31. In hunc igitur montē ascendant qui euangelizant Sion. In hunc montem ascendant prędicatores Ecclesiæque doctores. In hunc B. Petrus ascenderat, quādo ei Dominus oues suas commendauit. Prius enim ter à Domino de charitate interrogatus est, prius charitatem ter professus. Ioan.21.17. Et

D sic pascēdarum ouium curā suscepit. In montem oliueti frequēter ascendere, & discipulos secū Dominus ducere cōsueuerat: vt nos quoq; in mōtem olei, in montem pacis & misericordiæ ascēdere, & illic manere gaudeamus: & inde Domino ascendente viā notemus, per quā post ipsum scādere valeamus. Sunt aūt alij montes, in quos ascendere, & ad quos appropinquare periculosum est. De quibus Propheta ait. *In Domino cōfido: quomodo dicitis animæ meæ transmigra in mōtes sicut passer?* Psal.10.1. Et Dominus in Euangelio.

Mat. 21. 21. gelio. *Si habueritis, inquit, fidem sicut* A *granum sinapis: montes quoque transferre poteritis.* Mali montes in quibus
Gen. 19. 30. Loth inebriatus filias proprias violauit.
2. Reg. 1. 21. Mali montes Gelboe quos Dauid maledicens, ait. *Montes Gelboe nec ros, nec pluuia veniat super vos, vbi ceciderunt fortes Israel Saul & Ionathas.* Gelboe lubricum interpretatur. *Fiāt* (inquit Psalmista) *via eorum tenebra*
Psal. 34. 6. *& lubricum.* Montes igitur Gelboe,
Haeretici quales sint montes. haeretici sunt, montes volubiles, mōtes lubrici & instabiles. In quib⁹ quia veritas non est, facile cadūt quicunque in eos ascendunt, eis credunt & B ad eos confugiunt. Ibi ergo cecidere ibi vsque hodie cadunt fortes Israël:
Matth. 24. 24. sicut ipse Dominus ait. *Surgent pseudochristi, & pseudoprophetae & dabunt signa & prodigia multa, ita vt in errorem inducantur (si fieri posset) etiam electi.* Talis mons fuit Arrius, talis Sabellus, & Simō magus. Tales & multi alij, in quibus ipsi quoq; Episcopi innumerabiles cecidêre. Tales montes maledicti, sunt super quos si ros coelestis gloriae, vel pluuia verae spiritualisq; doctrinae cecidisset, nequaquam maledicti essent. Hos igitur montes C fugiamus & ad montes Catholicos redeamus: ad mōtes aeternos: ad mōtes pingues & vberes: & videamus *agnum stātem super montem Sion, & cum*
Apoc. 14. 1. *eo centum quadraginta millia. Ego,* in-
Psalm. 2. 6. quit, *cōstitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, praedicans praeceptum Domini.*

DE ARBORIBVS NOVIS.
CAP. V.

POSTQVAM de montibus locuti sumus, conueniens erat vt de arboribus loqueremur D Sed quia satis (sicut nobis videtur) de arboribus superius diximus. Illo videlicet in loco, vbi de bonis & malis arboribus Dominus loquitur: quibus boni & mali homines significantur: eadem hîc repetere non videtur necessarium, & facilius est chartas reuoluere, quam eadem ipsa iterum scribere.

DE ANIMALIBVS NOVIS.
CAP. VI.

ADIVRO *vos filiae Hierusalem per capreas, ceruosq; camporum, vt non suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam quoadusque ipsa velit.* Nunquam Cant. 3. 5. sic filias Hierusalem Salomon sapiētissimus adiurasset: nisi per hos ceruos & capreas aliud intelligere voluisset. Quis enim per istos adiuratus tali exorcismo à propriae voluntatis intentione reducatur? Quę enim ceruis & capreis reuerentia exhibenda est, vt tanta per eos adiuratio fieri debeat. Noui igitur cerui & nouae capreae Apostoli videlicet & doctores Cerui noui. per istos intelligantur; quos quidem tanquam patres honorare, & velut ijs qui nos Domino genuêre, omnē reuerentiam eis exhibere debemus. Vnde Apostolus ait. *Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Gal. 4. 19. Itemque. *Et si multos paedagogos habetis, sed non multos patres.* 1. Cor. 4. 15. *In Christo enim Iesu per Euangelium ego vos genui.* Nihil igitur maius post Dominum inuenire potuit, cui filiae Hierusalem obedire debuissent. Sunt autem filiae Hierusalem, animae sanctorum, quae pacem & concordiam Filiae Hierusalem. diligunt. Siquidem Hierusalem visio Hierusalē. pacis interpretatur, & omnē discordiam, lites & cōtentiones à se repellunt. Dilecta vero omnis anima intelligi potest, quae per fidei sacramentum Deo desponsata & coniūcta est. Haec autem dilecta tunc dormire dicitur, quando terrenorum omnium oblita quasi suauissimo somno, in sola Domini contemplatione insoporata quiescit. A tali igitur somno eā suscitare, & à tanta quiete separare & ad mundi curas velle reuocare peccatum est, nisi forte ipsa velit alio zelo commota, & nō aliqua vi: sed fratrum precibus inclinata, vt pro multorum salute Ecclesiastica regimina aliquādo suscipiat. Hoc autem apertius in Euāgelio significatur, vbi cum

Martha

Luc. 10. 40. Martha dixisset ad Iesum. *Domine non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare: dic ergo illi vt me adiuuet.* Neque eam surgere coegit, neque surgere vetuit; illius volūtati derelinquens, vtrum horum duorum potius elegisset. Hoc igitur exemplo tales viri rogari quidem possunt, cogi non possunt. Dicat ergo Propheta. Adiuro vos filiæ Hierusalem, filiæ cōcordiæ & pacis per capreas ceruosq; camporum, quorum fide & doctrina ad hanc tantam gratiam peruenistis, vt de malis seruis sponsæ & filiæ vocemini, vt non suscitetis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa velit. Nullam vim ei faciatis, in illius deliberationem & potestatē omnia ponatis. Quando autem Apostoli sicut cerui vel capreæ, vel vnicornes, vel cameli, vel onagri, equi vel boues, oues vel arietes vel huiusmodi aliquid vocantur, tunc in illis animalibus quærendū est si fortasse tale aliquid in illorū natura inueniatur, quod virtuti conueniat, & Apostolicæ dignitati non sit contrariū. Omnia enim hæc & bonam & malā significationem habere possunt. Fertur quod Plato leues homines & instabiles capreas & ceruos vocare cōsueuerat. Crudeles verò & immites, leones Pigros & fatuos asinos. Luxuriosos verò porcos & hircos vocabat. Vnde factum est vt quidam stulti verba eius malè intelligētes, ad tātam insaniam peruenissent, vt homines in bestias, & bestias in homines post aliquanta sæcula conuerti crediderint. Hoc illi dixerint: nos autem quare Apostoli cæterique sancti cerui vel capreæ, vel tale aliqd dicantur videamus. Cerui namq; & capreæ munda animalia & innocua sunt: quæ cùm multam ab alijs persecutionem patiantur, nullam tamen alijs persecutionē faciunt: præter hoc quod cerui serpētes interficiūt: quod quidem Apostolis conuenire maximè videtur: qui vitia & malignos spiritus persequentes aliam discordiam habere nesciunt, cùm ipsos suos diligant inimicos. Sunt autem cerui agiles ad currendum, sed non quantum

Cerui. Leones. Asini. Porci. Hirci.

Metempsychosis.

Cerui.

A Apostoli, qui paruo tempore non vnam tantum prouinciam, sed & totū mūdum peragrarunt. Capreæ quoq;, quas græci dorcadas vocant, acutum visum habere perhibentur, sed acutiorem illi habent, qui Deum ipsum & cūcta inuisibilia mentis oculis cōtemplantur. Non sunt itaq; Apostoli cerui, sed propter hæc & similia cerui vocātur. *Sicut* enim vt ait Psalmista, *Ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.* Ecce alia similitudo, propter quam anima iusti, ceruus appellatur. Vocantur autem Apostoli & leones nō quod sanguine gaudeant, & crudeles sint: sed quia fortissimi bestiarum ac nullius timent occursum. Hoc enim de leone scriptū est. Nulli leones tā fortes, quam Apostoli fuerunt: nulli tantas bestias interfecerunt, nulli tantos in deserto rugitus dederūt. De istis leonibus est etiam Marcus Euangelista. Isti sunt qui sua fortitudine sedē Salomonis, Ecclesiam Domini defendunt. Vocantur autem Apostoli & vnicornes, quoniam vno fidei cornu omnes ventilant potestates. Hoc enim animal vnum cornu in frōte super nasum habere dicitur, vnde & Rhinoceros græcè vocatur, quatuor pedum altitudine, ita validū & acutū, vt nulla alicuius animalis fortitudo ei vnquam resistere valeat, cùm etiā ipsos elephantes eius impetu perforet & prosternat. Maior tamen fortitudo est in cornu, & in fide Apostolorum, quibus Dominus *dedit potestatem*, sicut in Euangelio dicitur, *calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Nulla virtus excipitur, omnis virtus inimici hoc vno fidei cornu prosternuntur. *Sancti* enim *per fidem vicerunt regna.* Et *omne quod natum est ex Deo vincit mundum. Et hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra.* Hæc est igitur causa quare vnicornes Apostoli dicantur, & non solum Apostoli, verumetiam ipse Dei filius vnicornis vocari non dedignatur. Vnde est illud. *Et ædificauit sicut vnicornis sacrificium suum.* Benè autem sicut vnicornis:

Capreæ Dorcades. *Psal. 41. 1.* *Leones.* B *Prou. 30. 30.* *Vnicornes.* C *Diuersa dicuntur animalia.* *Luc. 10. 19.* D *Hebr. 11. 33.* *1. Ioan. 5. 4.* *Ibidem.* *Psal. 77. 69.*

Psal.23.8. A cornis:quia ipse *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Talis virtus & fortitudo necessaria fuit, vt tantum ædificium fundaretur. Alibi quoq; de eo scriptum est. Psal.28.6. *Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani. Et comminuet eas tanquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium.* Ecce attende quanta huius vnicornis sit fortitudo, qui sola voce tātas talesq; cedros cōfringere potest. Quid enim per has cedros, nisi mundi huius virtutes & potestates intelligamus? quarum quidem aliæ benè, aliæ malè cōfractæ sunt, voce Euangelica super eas intonante. Et illæ quidem benè confractæ sunt: de quibus templum ædificatur: malè verò quę exciduntur & in ignem mittuntur. Vitulus Libani. Vitulus verò Libani ille mihi esse videtur, qui in festiuis diebus ad templum oblatus, in frusta diuisus & comminutus, Domino offerebatur. Ad huius igitur similitudinē arbores istæ comminuūtur, siue seipsos immolando Domino, siue in ignem mittantur iubente Domino. Vocatur autē Libanus Hierusalem dicente Propheta. Zach.11.1. *Aperi Libane portas tuas, & deuoret ignis cedros tuas.* Quando enim potentes Hierusalem, qui per cedros significantur, in ipsa ciuitate ab hostibus trucidabantur: tunc etiam quasi vitulus immolandus, cedri Libani comminuebantur. Quod autem sequitur. *Et dilectus filius sicut vnicornium:* tale est ac si diceret. Dilectus Dei filius sic veniet, sic pugnabit, sic sua fortitudine cuncta prosternet & superabit, sicut vnicornis vnicorniumq; filius. Nam & Dauid cæterique Reges & Iudices Israël ex quibus secundum carnem Saluator noster originem traxit, quasi vnicornes omnes gētes circa se sua fortitudine vicerunt, & prostrauerunt. Vnicornis captio. Dicitur autē de vnicorne, quod nullo ingenio capi vel teneri queat: sed virgo speciosa opponitur ei, ad quā cū omni mansuetudine conueniens, dum in eius sinum se humiliat, à venatoribus capitur, vel tenetur. Similiter autem & Saluator noster nunquam teneri potuisset, nisi in virgine venisset, & carnem de ea suscepisset. Vocātur autem & Apostoli Onagri, Onagri. asini siluestres. De quibus ipse Dominus ad beatum Iob loquitur dicens. Iob.39. *Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluit? Cui dedi in solitudine domum & tabernacula in terra salsuginis: Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascua sua & virentia quæque perquirit.* Hæc autem superius exposuimus in illo sermone, qui de abstinentia editus est. B Et quod viri sancti onagri dicantur, satis hæc verba apertè manifestare videntur. Equi & boues. Equi præterea & boues vocātur Apostoli, quoniā per ipsos & bella sua fecit, & agrū suum coluit Dominus. Nullum animal tam idoneū ad bellum sicut equi, nullū tam idoneum ad agriculturam sicut boues, inuenitur. Isti sunt illi equi, de quibus dicitur. Abac.3.8. *Qui ascendis super equos tuos, & quadriga tua saluatio.* Hos ille equus albus significat in Apocalypsi, Apoc.6.2. super quem Dominus cum arcu sedere describitur: cui corona datur, qa ad hoc exiuit vt vinceret. C Isti sunt de quibus scriptum est. Cant.6.11. *Nesciui: Anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab.* Interpretatur enim Aminadab, spōtaneus populi sui. Ipse est autem Saluator noster, qui spōtaneam mortem sustinuit, vt populū suū à morte perpetua liberaret. Hunc autem synagoga non cognouit: quia sicut ipsa dicit, cum vili apparatu & rusticano comitatu eum incidere vidit. Isti sunt illi duodecim boues, à 3.Reg.7.25 quibus mare ęneū portatur, per quod baptisma significatur. Isti sunt de quibus Apostolus ait. 1.Cor.9.9. D *Non alligabis os boui trituranti.* Canes quoque vocantur Canes. Apostoli: quoniā oues Domini contra lupos, latronesq; custodiunt. De quibus dicitur. Psal.67.24. *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.* Vocātur autem & Arietes. arietes de quibus scriptum est. Esa.60.7. *Omne pecus Cedar congregabitur tibi: arietes Nabaioth ministrabunt tibi.* Et Salomon. Prou.30.31. *Aries, inquit, succinctus renes non est rex qui resistat ei.* Quales sunt

isti arietes qui & Domino ministrāt, & contra reges pugnare non timent? Tales arietes sunt Petrus & Paulus, qui gladio spiritus succincti, Neronē ipsum regem omnium nequissimū & crudelissimum superauerūt: & Simonem Magū de aëre præcipitaue runt. Interpretatur autem Nabaioth, Propheta principij: illius videlicet principij qui ait. *Ego principium qui & loquor vobis*. De cuius prophetia, qui cunque biberit valde dignum est vt Domino ministret. Si velimus omnia animalia, per quæ Apostoli figurantur scribere, non sermonem, sed magnum volumen nos edere oporteat. Addat igitur vnusquisq; ad hæc quod sibi placuerit, nobis autem tantula dixisse sufficiat.

Ioan. 8. 25

DE POTESTATIBVS NOVIS.

CAP. VII.

Mat. 19. 27.

ECCE *nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Vos*, inquit *Dominus, qui reliquistis omnia, cētuplum accipietis in hac vita, & post hæc vitam æternam possidebitis*. Et quia secuti estis me, *sedebitis super sedes duodecim, iudicātes duodecim tribus Israël*. Nouus mundus, nouum Imperatorem, nouos reges, nouos duces, nouos principes, & iudices habet. Noui autem reges, duces, ptincipes, & iudices Apostoli sunt. Et in Domino quidem noui: quia omnibus mundi huius potestatibus quæcunque fuerunt, sunt vel erūt sapientiores, potentiores, fortiores, iustiores, & ditiores sunt. Sapientiores quidem sunt: quia omnem virtutē edocti sunt, sicut ipse Dominus ait. *Cum aūt venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Sapientiores item sunt: quia os & sapientiam à Domino suscepe rūt, cui non possunt resistere, nec cōtradicere omnes aduersarij eorum. Vnde Apost. ait. *Sapientiam loquimur inter perfectos*. Sunt autē & potentiores, quia non solum in terris, verumetiam in cœlis obtinent potestatem.

Apostoli quales potestates.

Ioan. 16. 13.

1. Cor. 2. 6.

A Sic enim ipse Dominus ait. *Quæcunque ligaueritis super terram erunt ligata & in cœlis: & quæcunq, solueritis super terram erūt soluta & in cœlis*. Non sufficit eis terra, ipsi cęli in eorū principatu & imperio continentur. Habent potestatem claudere cœlos & aperire: suscipiunt quos volūt, quosq; volunt excludūt. Quid de eorū fortitudine dicā, quos ipsi etiā maligni spiritus formidāt? Eis quippe venientibus fugiunt, & ante eorum præsentiā stare non possunt. De diuitijs autem quid attinet dicere, cùm tam diuites B sint, vt nihil amplius habere concupiscant? Sunt enim vt Apostolus ait. *Sicut egentes, multos autem locupletentes tanquam nihil habentes & omnia possidentes*. Ille ditissimus est cui sua sufficiunt. Sola necessaria habebat Diogenes, & cunctis imperatoribus ditior erat: quia nihil amplius habere volebat. Pauper est qui mendicat: mendicant autem Imperatores: non quidem voce (quamuis aliquando & voce) sed desiderio: quia huiusmodi pro vna domo quam habēt, centum desiderant. Contra autem Dominus C ait. *Vos qui reliquistis omnia centuplum accipietis in hac vita*: quia satis habebant & nihil amplius cupiebant. Ipsa autem sufficientia plusquam centuplum computatur. Susceperunt igitur sancti nō solum centuplum, verumetiam plusquam centuplū: quia cum Christo adhærent, omne ipsorū desiderium finitum est, quod eis auaritia suscitare poterat. Maior est sufficientia omnibus diuitijs. Qui igitur sufficientiā habet, omnes & plusquā omnes diuitias habet. Habent ergo non solum centuplum, verumetiam plusquam cētupla. Sequitur. *Vos* D *qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël*. Illi soli digni sunt iudicare, qui sequūtur Iesum. Qui eadem post ipsum via incedunt. Qui veritatem & iustitiam diligunt, & hominis personam non respiciunt. Tales sunt iudices nostri: tales sunt sancti Apostoli, qui sedentes super sedes duodecim, iudicant duodecim tribus Israël. Sed

Matt. 18. 18

2. Cor. 6. 10.

Diues quis.

Mendicant reges.

Mat. 19. 29.

Sufficiētia.

quare super sedes duodecim. Quia totidem sunt mundi partes secundū illud: *quando diuidebat altissimus gentes: quando separabat filios Adam constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel.* Duodecim igitur mūdi partes fecit: quia tantus est numerus filiorum Israël. Hanc aūt diuisionem tunc Dominus fecit, quando ad prædicādum discipulos ire præcepit dicens eis. *Ite in mundū vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Nullam mundi partem reliquit, qui mundum vniuersum prędicari iussit. Sic igitur diuisit Dominus gentes, & ita separauit filios Adam, vt alij per Petrum, alij per Ioānem, atq; alij per alios conuerterentur ad fidem. Hoc autē & illud significare videtur quod in psalmis de Christo legitur. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Constitues eos principes super omnem terram.* Pro patribus enim Saluatori nostro filij nati sunt: quia secundum numerum patrum factus est & numerus filiorū. Duodecim quippe fuerunt filij Iacob ex quibus synagoga tota manauit. Duodecim sunt & filij Christi, ex quibus Ecclesiæ multitudo pullulauit. Non dedignatur saluator noster eos dicere patres: ex quibus secūdum carnem originem duxit. Audi ipsum dicentem. *In te sperauerūt patres nostri, sperauerunt & liberasti eos.* Vocantur igitur Apostoli & reges & principes. Vocātur autem duces & iudices, vocantur & alijs nominibus, quæ viris cōuenire valeāt O iudices super omnes iudices, qui non solum homines, sed ipsos quoq; angelos iudicabunt. Hoc enim & Apostol. dicit. *Nescitis, quia & angelos iudicabimus,* in illo tremendo iudicio: cui omnis rationalis creatura astabit: quando & angeli & homines simul omnes in vnum conuenient: quando nobilis in portis Ecclesię spōsus & Dominus cū his senatoribus terræ iudicibus sedebit. Ille quoq; superbus cū omni suo exercitu ibi astare necesse habebit, qui supra cęlos ascendere, & sedē suam ponere minabatur. Ad istorum sententiam damnabitur ille, qui eos ipsos qui sibi seruiunt, & quos in peccato viuere consulit quotidie accusare nō cessat. Isti ergo soli reges & principes. Isti soli duces & iudices dicendi sunt. Isti sunt de quibus dicitur. *Principes Iuda duces eorū. Princeps Zabulō, & princeps Neptalim.* Isti sunt illi reges de quibus dicitur. *A templo tuo in Hierusalem tibi offerent reges munera.* Sunt autē Apostoli & pastores, nōn qui oues pascāt herbis: sed qui animas reficiant spiritualibus verbis. Si pastores sunt, & oues habent. Oues eorum nos sumus, si tamen oues sumus. Si verò oues nō sumus, de eorū gregibus non sumus: quoniam isti pastores non custodiūt nisi oues. Vnde & Petro à Domino dicitur. *Si diligis me pasce oues meas.* Et Dominus de seipso ait. *Ego sum pastor bonus & cognosco oues meas.* Vis esse ouis? Esto humilis & Innocens; esto patiens & māsuetus. Pelle superbiam & rapacitatem, nulli noceas, nulli iniuriam facias: lacte tuo viuant pauperes Christi, & lanis tuis caleſiant. Tales pastores tales oues diligūt. Sūt autem negociatores & tales quæ terrena cœlestibus & transitoria æternis commutare valeant. Isti sunt illi negociatores qui inuenta vna preciosa margarita, venditis omnibus, eam emerunt. Isti sunt quibus Dominus peregrè proficiscēs tradidit bona sua dicens. *Negotiamini dum venio.* Cui redeunti omnem pecuniam multiplicatam restituunt. vnde & vnicuiq; eorū Dominus congratulās ait. *Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* De Ecclesia scriptum est, quia facta est *quasi nauis negotiatoris, seu institoris, de longè portans panē suū.* Isti negotiatores neminem fallūt: & incomparabiles magnasque diuitias vili precio vendūt. Architecti quoq; sunt sancti Apostoli non inferiores Beseleel & Ooliab, quos omni sapiētia Dominus impleuit ad tabernaculum testimonij construendum. Illorum structura & operatio iam nimia vetustate cōsumpta & soluta est: horum autem ædificium manet in ęternum. Illi auro & gēmis; isti virtutibus induūt sacerdotes. De quibus dicitur.

Sacer-

[Margin notes: Deut. 32. 8. — Diuisio apostolorū. — Marc. vlt. 17. — Psal. 44. 17. — Apost. loco patrum. — Psalm. 21. 5. — Optimi iudices & summi Apostoli. — 1. Cor. 6. 3. — Lucifer. — Esa. 14. 13. — Psal. 67. 28. — Ibidem. vers. 30. — Pastores. — Ioan. 21. 17 — Ioan. 10. 14 — Oues Christi. — Mercatores. — Mat. 13. 45. — Luc. 19. 13. — Prou. 31. 14. — Architecti. — Exod. 31. 2.]

Psal. 131. 9. *Sacerdotes tui induantur iustitiam, & sancti tui exultent.* Illi tamen istos figurabant, quorum operatio si spiritualiter intelligatur, non illorum sed istorum est. Qualis Architectus Beatus Paulus, qui de seipso loquitur di-
1. Cor. 3. 10. cens. *Secundum gratiam quæ data est mihi, vt sapiēs Architectus fundamentum autem posui. Fundamentum autem aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam: vniuscuiusque opus manifestū erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur. Et vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, qui superadificauerit mercedē accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.* Hæc verba longa indigent expositione, in quibus iam à pluribus laboratum est. Ego tamen quod intelligo breuiter dicam. Fundamentum Christus est, super quod tota Ecclesia & boni & mali fundati sunt. Vnde ipse Dominus ait. *Omnem*
Ioan. 15. 2. *palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* Ostendēs etiam malos palmites per baptismi sacramentum in se esse fundatos. Et quamuis aliquando tollēdi sunt, adhuc tamē in Christo sunt, quoniā in Ecclesia sunt. Aurum autem, argentum & lapides pretiosi bona opera sunt: lignū verò fœnum & stipula peccata intelligūtur. Magnam igitur iniuriā facimus huic tam nobili fundamento, quando illud in nobis peccata nostra portare
Esa. 53. 4. & sustinere cogimus. De ipso tamen scriptū est, quod peccata nostra portauit & pro nobis dolet. Sustinet enim & libenter expectat: tantum vt conuertamur & pęnitentiā agamus: & sarcinā inutilē abijciamus. Quod si fecerimus, salui erimus, sic tamen quasi per ignem. Quicunq; enim dignè conuersus fuerit, & pęnitentiam egerit, nō solum à minoribus, vt quidam intelligere voluerunt: verumetiam à maioribus peccatis liberabitur
Mat. 12. 31. & saluus erit. *Omne* enim *peccatum di-*

sit Dominus, & omnis blasphemia remittetur hominibus: spiritus autē blasphemia per quam in malo perseuerantia intelligitur, *non dimittetur.* Ecce omne peccatum dimittitur, dicit Dominus, vnum tantum excipitur, quod illi quidem faciunt qui pęnitere nolūt. Dimittitur quidem per pœnitentiam omne peccatum, sed nōn penitus dimittitur pœna peccati. In baptismo verò vtrum; dimittitur. De martyribus quoque nulla post martyrium pęna exigitur. Potens est igitur Dominus & breuiare quātum voluerit, & penitus dimittere cui voluerit pœnam peccati. *Beatus* igitur
Psal. 31. 1. *ille cui non imputauit Dominus peccatum.* Gaudeant itaq; pęnitentes, quia peccata dimissa sunt eis: timeant tamen, quia nesciunt an adhuc pœna peccati dimissa sit eis. Quacunque enim die conuersi fuerint, si tamen digne conuersi fuerint, salui erunt. Et hoc quidem per ignem. Salui igitur sunt, sed ignis manet: peccatum dimissum est, sed non pęna peccati. Legimus quosdam post mortem miraculis claruisse, & tamen purgatorio deputatos fuisse. De quibus dubitari non potest, & peccata eis dimissa fuisse, & pœnam peccati dimissam non fuisse. De talibus igitur dictum est: *si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipse verò saluus erit sic tamen, quasi per ignem.* Cæteri verò homines quorum opera ardebunt, non vtique saluabuntur per ignem, sed potius æternum mittentur in ignem. Cæteri, inquam, omnes præter eos qui pœnitentiam egerunt de peccatis suis. Pœnitentiam agere dico, sine pœnitentiæ remedio de hac vita non exire. Qui enim sine pœnitentia moriuntur, sine fine cruciabuntur. Hoc est enim illud vnum peccatum, quod nō dimittitur hominibus, neque in hoc seculo neque in futuro. *Vigilate itaque,* dicit Dominus, *quia nescitis diem*
Mat. 25. 13. *neque horam.* Sunt autem & alia nomina Apostolis valde conuenientia, quæ his quæ dicta sunt superaddere potest qui longiorem vult facere sermonem.

Blasphemia in Spiritum sanctum.

Peccati remissio à culpa & pœna.

Miracula per eos qui in purgatorio erant.

Pœnitentia necessaria ad salutem.

Peccatum irremissibile.

DE MARI NOVO, ET *nouis piscatoribus.*

CAP. VIII.

Psal.103.25. OC *mare magnum & spatiosum: illic reptilia quorum nō est numerus. Animalia pusilla & magna: illic naues pertransibunt.* Narrat Matthæus Euangelista, quod Dominus & Saluator noster transiens iuxta mare Galileæ, vidit Petrum & Andream, Iacobū & Ioannem, & vocauit eos, dicēs. Matt.4.19. *Venite post me faciam vos fieri piscatores hominū.* Quando audio homines pisces vocari, & Christi discipulos piscatores hominū fieri, quod ad literam quidem intelligi non potest: necessariò nouū mare, & noua retia, nouos piscatores, & nouos pisces intelligere cogor. Nouum igitur mare mundus iste est, Mare nouum. de quo modo superius diximus. *Hoc mare magnū & spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus.* Retia, Euangelia; pisces, homines; Piscatores. piscatores verò Apostoli sunt. Tātum est hoc mare, quantus & mūdus: in quo animalia magna sūt, & vt in Genesi legitur: Genes.1.21. Cete grandia, per quæ reges & principes, cæteriq; maiores & potentiores homines intelliguntur. Pusilla verò animalia & reptilia, quorum non est numerus, cætera hominum multitudo infinita vniuscuiusq; sexus, cuiuscunq; ætatis, cuiuscunque ordinis & conditionis, cuiuscunq; linguę & nationis intelligi potest. Sicut aūt pisces Pisces. maris alij mites sunt & simpliciter viuunt; alij verò raptores sunt, qui alios persequuntur & deuorant: ita & in hoc mūdo inter homines fieri videmus, & simplicem turbam à latronibus & iniquis hominibus quotidie deuorari multisq; modis perturbari conspicimus. Est autem in hoc mari Draco magnus. & draco ille magnus, serpēs antiquus qui est diabolus & satanas: quem Dominus formauit ad illudēdum ei. De quo & ad B. Iob ipse Dominus loquitur dicens. Iob.40.10. *Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedit. Ipse est*

A *principium viarum Dei: qui fecit eum, applicabit gladiū eius. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.* Creatura Domini est diabolus, ipse eum formauit: ipse eum fecit, sed nō qualis est talem eū fecit. Quod enim ait: *draco iste quem formasti ad illudendum ei:* non de prima eius creatione intelligendum est, sed quia per superbiam eleuatus in veritate non stetit: talis postquam cecidit est formatus. Ideò ad talem formā talemq; suæ infirmitatis mensuram redactus est, cui iam homines illudere possunt. Nisi B enim sic ligat⁹ à Domino teneretur, quis illius superbię astutiæq; resistere potuisset? Vnde & dicitur. Qui fecit eum applicabit gladiū eius. Si enim gladius eius plicatus non fuisset: quis tanti acuminis vulnera ferre potuisset? Gladij igitur applicatio virtutis illius infirmitatem ostendit. Omnes autem illi illudūt, quicunq; eum fugiunt, & ad pœnitentiā redeunt. Quā bene B. Paulus ei illusit, qui cū Ecclesiam persequeretur, in ore eius, & intra illius dentes iā stringebatur, mox ad fidem conuersus tristem eum reliquit. Sic & Maria Magdalena eū de- Magdalena. C cepit, quæ conuersa ad Dominū, *optimam partem elegit quæ nō auferetur ab ea.* Luc.10.42. Vno sermone illuditur ei, & vno verbo iā deuorata de ipso eius vētre reijcitur prędа. Sufficit peccatrici suā culpam dicere, & ab eo vlterius teneri non potest. Valdè ergo illuditur ei, multumque complicatus est gladius eius. Vocatur autē Behemoth, quod Behemoth. bestia interpretatur, quoniam crudelis est & sensu bestiali vtitur. Angelica namq; dignitate priuatus, bestias crudelissimas ꝑ omnia imitatur. Ecce, inquit, Behemoth quem feci tecū, D quem feci sicut & te (vnus est enim vtriusq; creator) fęnum sicut bos comedit. Dicat Propheta. *Verè fœnum est populus, siccatum est fœnum & cecidit flos.* Esa.40.7. Non ergo viros & sapientes, sed populum stultum & indisciplinatū comedit Behemoth. Ipse est enim principiū viarū Domini. Principium viarum Domini. Ipse ante alias creaturas fact⁹ esse creditur: ꝗ sic tamē intelligi potest, ac si diceretur,

ipse

ipse est causa atq; principium vt via Domini quæ vna erat, in duas vias diuideretur: vt iā nō oēs per vnam viā cœlos ascenderent, sed alij per aliam viam in infernum descenderēt: dum alijs dicatur, Ite, alijs dicatur venite. Et *huic montes herbas ferūt*. Mali mōtes qui diabolum nutriunt, & draconi cibum ministrant. Cibus diaboli & refectio eius peccatum est. Qui pl' peccat maiora ei cōuiuia parat. Nulli igitur sic ei seruiunt, sicuti mali reges & principes: sicuti omnes auari & diuites, qui per montes significantur. Isti enim non solum peccant, sed & alios secum peccare cōpellunt. Considera modò quanta homicidia, quātæ rapinæ, quāta perturbatio per eos vbiq; fiat. Vnde & bene subditur. *Omnes bestiæ agri ludunt ibi*. Bestiæ agri vitia sunt & maligni spiritus. Istæ igitur bestiæ ludunt ibi, id est, in montibus supradictis, in cordibus videlicet iniquorum. Ibi delectantur, ibi suauiter requiescunt, ibi theatra faciunt, & palatia construunt. Illinc socios introducunt, vt faciant eorum nouissima, peiora prioribus. Misera illa pectora, miseræ illæ animæ quæ tam crudelium bestiarum habitatio facta sunt. Tales pisces habitāt in hoc mari vbi reptilia, quorum nō est numerus: vbi animalia pusilla & magna, vbi & draco iste quem Dominus formauit ad illudendum ei. De quibus vsque modo locuti sumus. In magnū & profundum pelagus mittūtur piscatores populi, qui in hoc mare piscatum veniunt. Difficilis piscatio est, vbi & pugnare & piscari necesse est. Hinc ponunt retia ad pisces capiendos. Inde gladios extendunt ad hostes pellēdos. Quid dicam, quod quidam pisces sua sponte capiuntur & retia ingrediuntur, qui postea eadem retia scindere & dissipare nituntur? Tales pisces fuere Arrius, Sabellius, & Manichæi, & multi alii, qui Apostolicam prædicationem & Catholicā fidem enacuare conati sunt. A quibus sancta Ecclesia nauesq; Apostolicæ magis fatigatæ & concussæ sunt quam ab ipsis etiā tyrannis, qui cru-

Montes mali.
Cibus diaboli.
Bestiæ agri.
Matt. 12. 45
Piscatio difficilis.
Pisces mali.
Hæreticorū pernicies.

A tis eas gladiis persequebantur. Hanc tam immēsam perturbationem prævideratPropheta, cùm diceret. *Qui descendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis: ipsi viderūt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. Dixit & stetit spiritus procellæ: & exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsq; ad cælos & descendunt vsq; ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est. Et clamauerūt ad Dominum cum tribularētur: & de necessitatibus eorū liberauit eos. Statuit procellā eius in auram &* B *siluerunt fluctus eius: et lætati sunt quia siluerūt, & eduxit eos in portū voluntatis eorum*. Paucis verbis Apostolorum prædicationem, miraculorum efficaciā, tyrannorum sæuitiam & cœlitus datā consolationem psalmista comprehendit. Quando.n. sancti Apostoli alijq; Doctores in huius maris profundissimum pelagus ad prædicandū descendebāt, facientes operationem in aquis multis .i. in populis multis: C per singulas videlicet ciuitates, mortuos suscitātes, cæcos illuminātes, leprosos mūdantes, paralyticos curantes, & alia mirabilia facientes, tunc ipsi viderūt opera Domini & mirabilia eius quæ in hoc profundo Dominus per eos operabatur. *Dixit et stetit spiritus procellæ, & exaltati sunt fluctus eius*. Eo nāq; iubente stetit: ideo non transijt sed perseuerauit spiritus procellæ. Ipse est.n. de quo scriptum est. *Ego Dominus qui cōturbo mare, & intu*- D *mescūt fluctus eius*. Sic igitur & tunc eo iubente turbatum est mare & exaltati sunt fluctus eius, alij bene, alij male. Alij per ipsos, alij cōtra ipsos. Alij dicebāt, dimittātur quia boni sunt: alij dicebant, occidantur, quia mali sunt. Alij vidētes signa quæ faciebāt, Deos eos vocabant, & vsque ad cœlos laudibus exaltabant: alij indignantes & super eos impetum faciētes, in abyssum mergere conabantur: & hoc est quod ait. *Ascendit vsq; ad cœlos & descendit vsq; in abyssum*. Vnde & anima illorum in malis tabescebat, tantos aliquando cruciatus ferre non valens.

Psal. 106.
Esa. 51. 15.
Psal. 106. 26

2. Cor. 1. 8 Inde est quod Apostolus ait. *Nolo vos* A
ignorare fratres de persecutione quæ fa-
cta est nobis in Asia, quoniam supra mo-
dum grauati sumus; ita vt tæderet nos
etiam viuere. Turbati sunt itaque &
moti sunt sicut ebrius non calice vi-
ni inebriati, sed calice passionis & af-
flictionis. Et omnis sapientia eorum
deglutita est, sicut & B. Iob de seipso
Iob. 17. 11. loquitur dicens. *Cogitationes meæ dis-*
sipatæ sunt, torquentes cor meum. Bonæ
namq; cogitationes quibus vir san-
ctus in Dei contemplatione vacare
solebat, tantarum angustiarum affli- B
ctione dissipatæ erant. Tantaque erat
vis passionis & doloris numerositas,
vt nihil aliud cogitare posset. Sic igi-
tur & in hoc loco, omnis eorum sa-
pientia dolorum immēsitate aliquā-
do deglutita est. Cumque eam ferre
non possent clamauerūt ad Deum &
exauditi sunt: & eduxit eos Dominus
in portū voluntatis eorum. Aliquan-
do enim nec ipsa tormenta sentiebāt
quæ illis ab impijs inferebātur. Quod
bene quidem in Euangelio significa-
tum est, quando discipuli clamantes,
Matt. 8. 25. dixerunt, *Domine salua nos perimus.* C
Qui surgens, imperauit ventis & ma
ri, & facta est tranquillitas magna.
Hæc autem maris huius tam immen-
sa perturbatio à temporibus Aposto-
lorum, vsque ad tempora Constanti-
ni Imperatoris sanctam Ecclesiam
instanter perturbauit, & vix aliquan-
do quieuit. Inde verò pax & trāquil-
litas facta est: Christi piscatores quie-
ti & securi, vbique piscari & sagenam
ad terram trahere cœperunt. De qua
Mat. 13. 47. in Euangelio dicitur. *Simile est re-*
gnum cœlorum sagenæ missæ, in mare, D
& ex omni genere piscium congreganti:
quam cùm impleta fuisset educentes &
secus littus sedentes elegerunt bonos in
vasa sua, malos autem foras misere.
Sed nondum sagena plena est, adhuc
Rom. 11. 25. pisces ingrediuntur: *cum autem ple-*
nitudo gentium introierit, tunc omnis
Israel saluus fiet: tuncque malis pis-
cibus reprobatis, boni ad vi-
tam ducentur æter-
nam.

A

DE AVIBVS NOVIS.

CAP. IX.

LEgimus in Genesi Do- Gen. 1. 20
minum præcepisse, vt a-
quæ producerent, & pis-
ces in genere suo, & a-
ues secūdū species suas.
Et factum est ita. Benedixitq; eis De⁹ &
ait. Crescite & multiplicamini, & re-
plete aquas maris: auesq; multiplicētur
super terram. Pisces & aues vnam ori- Pisces & aues ex aquis.
ginem habent, & vtraq; ex aquis crea-
B ta sunt. Alteri profunda petunt, alte-
ræ ad cœlestia eleuātur. Boni sunt illi
& illæ: quia inter oēs alias creaturas
isti primā benedictionem suscipere
meruerunt. Per hos igitur viri sancti
significātur, qui ex aquis regenerati
sunt. *Nisi e. quis renatus fuerit ex aqua* Ioan. 3. 5.
& Spiritu sancto, in regnū Domini non
intrabit: qui & profunda scripturarū
quæ per aquas significantur, penitus
rimantur, & virtutum alis ad cælestia
eleuātur. Sed satis de piscibus modò
superius locuti sumus. Dignum est
vt de auibus amodo loquamur. Nisi
C per istas aues quæ ante nos volare vi- Aues nouæ
demus, aliæ aues significarētur, longè
melioris digniorisq; naturæ, nunquā
ecclesia colūba vocaretur dicēte Do-
mino. *Vna est colūba mea.* Nunquā Io- Cant. 6. 8.
annes Euangelista aquila diceretur. Ezech. 1. 10.
Nunquam Dauid rex & pellican⁹, &
nycticorax, & passer vocaretur, sicut
vocatur restante scriptura. *Similis fa-* Psal. 101. 7.
ctus sum pelicano in solitudine, & sicut
nycticorax in domicilio. Vigilaui & fa-
*ctus sum sicut passer vnicus in * ædificio.* * tecto.
Et non solum homines, verumetiam
D ipsi angeli auium speciē atq; naturā
suscipere videntur. Vbique alatos &
pennatos eos esse videmus. Volare
quoq; magis, quam incedere descri-
būtur, quod auium quidem propriū
est. Vela quoque tabernaculi opere
plumario facta leguntur. Et quatuor Exo. 26. 1.
animalia in Ezechiele & Apocalypsi Eze. 1. 27. Apoc. 4. 16.
plena oculis ante & retro, senas ha-
bere alas scribuntur. *Et primum qui-* Ezech. 1. 6.
dem animal simile est homini, secundum
simile leoni, tertium verò simile vitulo,
quartum autem simile est aquilæ volāti.

Simi-

Esa. 6.1. Similiter autem & Esaias. *Vidi* (inquit) *Dominum sedentem super solium excelsum, & plena erat omnis terra maiestate eius: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum. Seraphim stabant super illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri.*
Aues vbiq. Aues igitur in mari, aues in terra, aues in cœlo, & aues super cœlum. Omnia elementa nos volare docent: omnia nos ad superiora & ad cœlestia prouocant. *Quis igitur mihi dabit* Psalm. 54.7 *pēnas sicut columbæ, & volabo & requiescam?* Iam aues facti sumus, quia in aquis regenerati sumus. Alæ solummodo desunt nobis, illas quæramus: quoniā sine alis & pennis volare non possumus. *Penna Struthionis similis* Ala & penna. Iob. 39 16 *est pennæ accipitris & herodij*, qui inter alias aues velocissimi sunt. Strutiones hypocritæ. Struthio verò propter alarum infirmitatem à terris se eleuare non valeat. Habet igitur alas, sed infirmas: habet pennas debiles. Tales sunt hypocritæ & hæretici, qui accipitres, & herodij esse vidētur: sed struthiones sunt: neque habent alas quibus volare valeant, vel ad cœlestia erigantur. Alæ Alæ. itaq; virtutes sunt, alę bona opera intelliguntur, sine quibus volare non possumus. Ipsæ nos ferant, ipsæ ad cęlestia eleuent. Habes humilitatem, ala tibi est. Habes misericordiam, ala tibi est. Habes patientiam, ala tibi est: quot virtutes habes, tot alas habes. Si habes charitatem, vt Deum & proximum diligas, duas alas habes quæ tibi ad volandum sufficere possunt. Seraphim tamē & quatuor animalibus non sufficiunt duæ alæ: senas .n. habent: quoniā alijs volant, alijs capita pedesque tegunt. Per caput & pedes Velatio capitis & pedum in Euāgelistis. initium & finem intelligimus. Velāt igitur animalia caput suum, ne fortè ab eis quærere velimus ea quæ ante mundi initium facta sunt. Velant aūt similiter & pedes, quoniā ea quæ post mundi finem in hoc mundo futura sunt, nequaquam nobis pandere Esa. 41.22. volunt. Vnde & Esaias Deos gētium irridens ait. Dicite mihi quæ prima fuère: & vltima quę futura sunt, & dicam quod dij estis vos. Sed non potestis & ideo nihil estis. Superfluum igi-

A tur esse videtur, vel ea quærere quæ ante mundi Initium fuère, vel ea quæ post finem futura sunt. Nam etsi quęras, nemo est qui tibi dicat. Si posses à capite & à pedibus animantium istorum alas amouere, tunc fortè & prima & vltima scire possis. Solēt enim homines hæc quætere, & quamuis ex superabundanti in talibus laborare scire cupientes, an post mūdi finem cœlum voluatur, sol & luna & stellæ solito more circunferātur: an flumina currant, fontes ptorumpāt, vtrum B arbores & herbæ sint: & multa alia quę hominum curiositatem mouere solent. Hæc aūt interrogātibus honestissimè respōdetur: Seraphim & quatuor animaliū pedes obuolutos esse, Curiosis aūt responsio. & videri nō posse: expectandum autē esse, donec alæ amoueantur. Volant aūt duabus alis, illis videlicet quæ in medio sunt, quia de omnibus quæ in hoc mundo fiunt à principio vsq; ad finē, plenissimè loquuntur. Sunt aūtē plena oculis ante & retro: quia & futura vident, & pręterita non ignorāt. Quicquid in eis est, lumen & claritas C est. Quot verba tot oculi in eis sunt. Quicunq; ea non credūt, cæci & sine lumine sunt. Vnde & quibusdā Dominus ait. *Erratis non scientes scripturas, neq. virtutem Dei.* Sūt igitur ocu- Mar. 12. li in scripturis, intelligentiæ videlicet spirituales, quibus viri sancti illuminati errare non possunt. Hos autem oculos Pharisæi non habentes, cæci à Domino vocantur & duces cæcorū. Dictū est aūt quid per animaliū alas, Matt. 15. D & quid per oculos significetur. Vtinā & nos alas ad volādum habeamus, & oculos ante & retro, quibus & recto itinere ad Deum veniamus, & peccatorum memores simul cum Psalmista dicamus. *Quoniā iniquitatem meam ego agnosco, & delictum meum contra me est semper.* Et ante quidem ocu- Psal. 50.4 los habemus, si via regia incedimus, si mala fugimus & bona tenem⁹. Vnde Salomon ait. *Sapientes oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat.* Eccl. 2.1. Retro verò oculos habent, qui antiquorum memores patrū, eorum vitā & sanctam conuersationem imitati conan-

Psal. 76. 6. conantur. Sicut ille qui dicebat. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Retro enim oculos habebat, quando dies antiquos cogitabat: ante verò oculos, quando annos æternos in mente habebat. Si solum istum versiculū custodiamus, & ante & retro oculis pleni simus. Nec vacat à mysterio, quod animal primū hominis faciem habere describitur, per quod videlicet Matthæum Apostolū *Matthæus homo.* & eius Euangelium intelligimus. Ipse enim à Christi natiuitate incipiens, perfectū hominem & de hominibus natum eum ostendit esse: totam eius B ab Abraham vsq; ad ipsum genealogiam describens. Marcus verò leonis *Marcus leo* faciem habere videtur: in cuius Euāgelij principio vox in deserto clamare describitur. Lucas autem bouis fa- *Lucas bos.* ciem habet, quoniam à sacerdotio scribere incipit: quod maximè propter sacrificia institutum est. Bos autem inter alia sacrificia maior hostia est. Quare autem aquilæ faciem Ioā- *Ioannes aquila.* nes habet, ipsius Euangelij initium apertissimè ostendit. *In principio*, in- *Ioan. 1. 1.* quit, *erat verbum, & verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum.* Qui C sic loquitur, longè sublimius quā aquila volat. Istæ tamē quatuor animalium facies tam diuersæ aliquid nobis cōferre videntur: quoniam homo ad rationem, leo ad fortitudinem, & aquila ad contemplationem nos prouocat. Homo denique prædicare, leo pugnare, bos laborate, & aquila volate nos docet. Has igitur aues imitemur: istæ nobis sint in exemplum. Nō respiciamus ad struthionem, cu- D ius alæ infirmæ sunt. non attendamus ad hypocritas, qui se fingunt esse quod non sunt: quibus tunc alæ deficient, quando eis maximè necessariæ erunt. Alas potius accipitris & herodij suscipiamus, non vt aliquid rapiamus, verùm vt obedientiam nobis iniunctam celerrimè faciamus. Talium enim auium alarumq; om- *Alæ accipitris & vngues.* nium quæ de rapina viuunt, alæ quidem & pennæ bonam significationē habere possunt: vngues verò & rostra & actionem & significationem A aliquam gerunt. Per tales enim significantur maligni spiritus, quorū omnis operatio furtum & rapina est. Istę sunt illæ aues quas abigebat Abrahā. *Genes. 15. 11* Istæ sunt quæ rapiunt bonum Dei *Matt. 13. 4.* verbum de corde hominum: ne credentes salui fiant. Talibus auibus totus hic aer plenus est: quæ quoniam veloces & inuisibiles sunt, magnam vbiq; cunctis hominibus persecutionem faciunt.

DE FLVMINIBVS NOVIS.

CAP. X.

FLuminis impetus lætificat ciuitatem Dei: *Psal. 45. 5.* sanctificauit tabernaculum suū altissimus. Legitur in Genesi q *Gene. 2. 10.* fluuius egrediebatur de paradiso, qui inde diuiditur in quatuor capita. Nomen primo Phison: secundo Gyon: *Gyon.* tertio Tigris: quarto Eufrates. His autem irrigatur & fertilis redditur tota illa terra. Legitur autem similiter in Apocalypsi, quod de illa nobi- *Apoc. 21. & 22. Ciuitas sancta Hierusalem.* lissima ciuitate, cuius muri ex lapidibus preciosis ædificati sunt, cuius singulæ portæ ex singulis margaritis factæ sunt, cuius plateæ ex auro purissimo stratæ sunt, qnod fluuius inde egrediatur: cuius aqua lucidissima est quasi crystallus. Sunt autem & per ri- *Apoc. 22. 1.* pam fluminis arbores nobilissimæ, quæ ferūt fructus duodecim per singulos menses: quarum ipsa folia gentibus sunt ad sanitatem. Hæc ad literam intelligere ipsa litera prohibet: nobisque aliud valde sublimius, quā id quod litera sonat significare videtur: præsertim cùm alibi scriptum sit: *flumina plaudent manibus in idip- *Psal. 97. 8.* sum.* Quomodo enim flumina quæ manus nullas habent, manibus plaudere possunt? Noua sunt ista flumina, *Flumina noua.* & de nouo mundo sunt. Nouus mūdus, hæc ciuitas Dei est, quā fluminis impetus lætificat. Hoc autem flumen Christus est, cuius affluentissima sapientia & sciētia sanctam Ecclesiam lætificant. Vnde & alibi dicitur. *Sa- *Prou. 1. 20.* piētia prædicat, foris clamitat, in plateis*

dat

dat vocem suam. Hæc & in templo clamat dicens. [Ioan. 7.] *Si quis sitit, veniat & bibat, & de eius ventre fluent aquæ viuæ.* [Psal. 35.10.] Hic est ille fons de quo dicitur. *Quoniam apud te est fons vitæ.* Qui & mulieri Samaritanæ loquitur dicēs. [Ioan. 4. 14.] *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Hic igitur fluuius quo paradisus mūdatur, & Ecclesia lætificatur, in quatuor capita diuiditur, p̄ quæ quatuor [Euangel. 4.] Euangelia significantur. Et primum [Phison.] dicitur Phison, q̄ oris mutatio interpretatur. Euangelica namq; prædicatio, ora hominū linguasq; mutauit: vt qui prius falsos Deos laudabant & prædicabāt, nunc vnū & verū Deum eiusque mirabilia laudent & prædicent. Quid enim, nisi Euangelium, B. Pauli os mutauit, vt qui prius circūcisionem prædicabat, postea mutato [1. Cor. 7. 19 Gal. 5. & 6.] ore loquitur dicens. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est.* Lege [Valerianus Sebastianus & similes.] sanctorum historias, & videbis illum qui paulò ante Iouem vt Deū omnipotētem laudabat, mox ore mutato Iouem ipsum nō Deum esse, sed dæmonium affirmare. [Augustin. Iulia.] Videbis & illum qui vanas poetarū fabulas ludendo & insaniendo cantare solebat, hymnos & psalmos cum fletibus iubilare: Hanc autem oris & linguarum mutationē facit Phison, quia sermo Euāgelicus *& ora mutorum soluit, & linguas infantium disertas facit.* Quanta tunc oris [Actor. 2. 4.] mutatio facta est, quando Apostoli qui vix vna lingua, vtpotè pauperes & rusticani loqui nouerant, mox diuinitus inflammati omnibus linguis [Gyon.] loqui cœperunt? Gyon autem pectus interpretatur. Respice nunc ad pectus pontificis, & vide ibi rationale. [Num. 18.] Quære etiam quare pontifices de sacrificijs pectusculum in partem suscipiant. Ideò fortasse quia de Pontificis pectore Gyon iste fluuius, qui pectus dicitur, fluere debeat. Et reuera semper de pectore pontificis fluuius Euangelicus manare debet, cuius impetu populus Christianus, & Domini [Cor.] ciuitas lætificetur & satietur. Cor enim in pectore est, in quo est sedes & fons totius sapientię atq; scientię. De

A hoc fluuio bibebat beatus Ioannes, quando super pectus in cæna recumbens vidit illud quod postea scripsit. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* [Io. 13. & 21.] Quandocunq; de fluuio Gyon bibere volumus, ad pectora pontificum respiciamus. Ideò enim sic ornata sunt, vt magnum ibi sapientiæ thesaurum reconditum intelligamus.

¶ Tigris verò sagitta dicitur: quoniā [Tigris.] hic fluuius quasi sagitta velocissimus est. Sed quid tantæ velocitatis, vt Euangelica prædicatio: quæ quocunque discurrens, satis breui tempore B mundum vniuersum impleuit? Iam ab Hierusalem vsque Illiricum nobilis ille sagittarius beatus Paulus prædicauerat euangelium, [Rom. 15. 19.] cum se in Hispaniam proficisci velle dicebat: vt ibi quoque Euangelij sagittas effunderet. *Misit* enim *Dominus sagittas suas & dissipauit eos.* [Psal. 17. 15.] De quibus & alibi dicitur. [Psal. 76. 18.] *Etenim sagittæ tuæ pertransierūt.* [Sagitta.] Quid enim aliud quam sagittæ sunt Euāgeliorum verba? quibus C maligni spiritus fugantur, & totus vitiorum exercitus perimitur & dissipatur? Vnde scriptum est. *Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit & parauit illum: et in ipso parauit vasa mortis & sagittas suas ardentibus effecit.* [Psal. 7. 14.] Istę sunt illæ *sagittæ, in manu potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs.* [Psal. 126. 4.] *Sicut enim sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum. Beatus vir qui impleuit desideriū suum, ex ipsis non confundetur dum loquetur inimi-* D *cis suis in porta.* Verba Dei in sagittas [Sagitta Dei.] conuertuntur quibus nullæ iniquorum munitiones resistere possunt. Vnde & discipulis Dominus ait. [Luc. 21. 15.] *Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere et cōtradicere omnes aduersarij vestri.* Restat nunc Eufrates, [Eufrates.] qui fertilitas interpretatur, quę interpretatio quantum Euangelijs conueniat omnibus patet. Respice in mundum vniuersum, Euāgelica prædicatione, ab errore ad fidē cōuersum, & tunc intelliges quā fertilis fuerit Eufrates: quātumq; nobis sua fertilitate contulerit. Hanc autem fertilitatem

psalmista

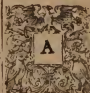
Psal. 118. 17 psalmista admirans ait. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus: nimis cōfortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam mul-* *Psal. 39. 6.* *tiplicabuntur.* Vnde & alibi ait. *Annunciaui & loquutus sum, multiplicati sunt super numerum.* Hinc & Domi- *Ioan. 15. 16.* nus discipulis ait. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Hinc est etiam quod per Salo- *Can. 7. 2.* monem de Ecclesia dicitur. *Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs.* Quod enim ager Dei, vinea Dei: hortus Dei, sancta videlicet Ecclesia, tam fructifera est, hoc facit iste Eufrates, cuius flumine perfunditur & irrigatur. Hæc sunt quatuor flumina paradisi, de vno fonte procedentia, & de vno Christi pectore emanātia, quibus totus irrigatur mūdus. Ab his autē & multa alia flumina sunt. Tot enim sunt flumina, quot & librorum *Libri veter. testamenti.* volumina. Habet autem & vetus testamentum suos fluuios: qui nisi istis fluminibus commixti fuerint, simulque conuenerint, mortiferi sunt & *2. Cor. 3. 6.* insuaues ad bibendum. *Litera enim occidit, spiritus autem viuificat.* Apostoli verba sunt. Si autem simul conueniant, omnem superāt potionem. *L. b. hereticorum.* Sunt aūt & alia flumina, & ipsa mortifera, quorū aquæ quia amaræ sunt, homines interficiunt. De quibus in *Apoc. 8. 11.* Apocalypsi Ioannes Apostolus ait se vidisse stellam magnam, ardentem quasi faculam in tertiam partem fluminum de cœlo cecidisse. Nomen autem stellę dicitur absynthiū. Mortui sunt autem multi homines de aquis: quia amaræ factæ sunt. Per hæc autem flumina omnium hęreticorū, philosophorum & poetarum erronea scriptura intelligitur. Quæ quoniam duobus noui & veteris testamenti fluminibus non cōuenit, non immerito tertia pars fluminum vocatur. Fuge has aquas Christiane, amarę & mortiferę sunt: nota sunt flumina, nota sunt sanctarum scripturarum volumina, notæ sunt aquæ salientes in vitam æternam, de quibus qui biberit non sitiet vltra.

LIBER DE FESTIVITATIBVS FESTIVITATVM,

Quo continentur hi tituli.

DE SANCTA TRINITATE.

SERMO I.

AVDI *Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Nō habebis Deum alium absq; me.* *Deut. 6. 4.* In psalmis quoque scriptum est. *Israël si me audieris non erit in te Deus recens, neq; adorabis Deum alienum: ego enim sum Dominus Deus tuus.* *Psalm. 80. 9* Hæc Iudæi legentes & non intelligentes, irrident Christianos, quasi qui non vnum, sed tres Deos colant. Quibus dignè satis in Euangelio Dominus ait. *Erratis, non scientes scripturas neque virtutem Dei.* *Marc. 12. 24. Trinitas fidelibus declaratur.* Nos enim nō tres Deos, sed Deum vnum in tribus personis colimus & adoramus, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Deus quidem vnus est, sed personę tres sunt. Nam & Pater Deus est, & Filius Deus est, & Spiritus sanctus Deus est; non tres tamen Dei, sed vnus est Deus. Tres enim istæ personæ, vna essentia sunt: vna deitas, vna virtus, vna maiestas, vna sapiētia, vna fortitudo, vna omnipotentia, vnum lumen, vnum principium, vna claritas: & quæcunque aliæ sunt præter personalem proprietatem, quę de

vna persona dicuntur,&de omnibus pariter dicuntur. Et qualiter enim pater,taliter &Filius & Spiritus sanct. Deus est,omnipotens est, fortis, magnus & sapiens est, & quæcunq; alia simili modo dici possunt. Non tamen tres dij, vel tres omnipotentes sunt,sed vnus Deus,vnus omnipotēs, vnus fortis, magnus,& sapiens. Personalis autem proprietas hæc est, vt Pater genitor,Filius genitus,Spiritus verò sanctus nec genitor nec genitus, sed ab vtroque procedens credatur & intelligatur. Hæc autem fides nostra non argumentis, non syllogismis, non humanis rationibus edita est, sed solis sanctarum scripturarum auctoritatibus, non ab homine inuentis, sed diuinitus inspiratis firmata. Vnde & Iudæis non credentibus,sibiq; contradicentibus,Dominus ait. *Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi,de me enim ille scripsit.* Si quis quæ rat vbi de ipso scripserit Moyses, audiat ipsum dicentem. *In capite libri scriptum est de me.* Ab ipso cœpit Moyses. Ipsum in capite posuit, vt Iudæus cito facileq; inueniat, quem inuenire non vult,nec laborat quærendo,cum nisi per ipsum ad cætera quæ ibi scripta sunt, peruenire non valeat,legendo. *In principio,* inquit, *fecit Deus cœlum & terram: & spiritus Dei ferebatur super aquas.* Côueniens fortasse fuerat,vt nomen patris prius poneretur: qui vbique maximè ab ipso filio honoratur: sed noluit hoc Moyses: immo Spiritus sanctus,qui loquebatur per Moysen.Pri' nomen filij posuit, ne Iudæus quærēdo,erraret.Sed dices fortasse, quid est principiū?Ipse tibi respondeat, ipse tibi dicat.Dixit aliquando,sed non intellexisti, iterum dicat si fortè in telligas. *Ego principium qui & loquor vobis.* Crede igitur Moysi, crede auctoritatibus scripturarum, vel ipsa auctoritas te cogat. & Spiritus sanctus te compellat, vt vnum Deum in tribus personis cōfitearis.Ecce statim in capite huius libri, quod inter alios primus est, vnus Deus & tres personæ positæ sunt:Deus videlicet pater, qui fecit cœlum & terram,& Spiritus Dei per quem Pater & Filius disposuit,& ordinauit quęcunq; facta sunt in cœlo & in terra: hoc enim videtur significare quod dicitur: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Spiritus namque sanctus à patre filioque procedens, vtriusque consilio voluntateque disponit,quicquid per filium pater operatur. Quia enim filius sapiētia vocatur, vt tam pulchrum opus sapienter factum intelligatur, merito per filiū qui sapientia dicitur, factum perhibetur: quamuis à tota sancta & indiuidua trinitate factum esse non dubitetur. Bene autem pater & filius in Spiritu S. qui vtriq; communis est, disponere dicuntur, quæcunq; eis agerę placet: vt communis sit dispositio quorū communis est operatio. Fecit igitur Deus cœlū & terram: per quē patrē intelligimus. Deus.n. cōmune nomen est: & sicut ad Patrē, ita & ad Filium pertinet, & ad Spiritum sanctū.Sed quia prędixerat in principio, fecit,necessario pater intelligitur, qđ per principium .i. per filium operatus sit. Prima itaq; persona pater: secunda principium, id'est, filius: tertia vero spiritus Dei, qui super aquas ferebarur: per quem Spiritus sanctus manifestissimè demonstratur. Si nihil amplius scripsisset Moyses, solùm hoc quod in capite huius libri scriptum est, sufficere poterat ad fidei nostræ assertionem: vt vnum Deum in tribus personis colere debeam'. Pulchrè igitur per psalmistam Dominus ait. *Holocaustum & pro peccato non postulasti,tunc dixi ecce venio, vt faciam voluntatem tuam.* Et quasi ab aliquo interrogaretur, quis esset: ait. *In capite libri scriptum est de me.* Quod tale est ac si diceret.Ego sum illud principium, quod in capite libri scriptum est:in quo cęlum pater creauit & terram. Qui ideo nunc patris voluntatē facere veni, quoniam per sacrificia & holocausta mundus saluari nō potuit.Hanc fidem habuit Moyses: quā fidem Dauid quoq; habuerit, videamus.*Verbo Domini,*inquit,*cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus*

Marginal notes: Personalis proprietas. — Ioan.5.46. — Psal.39.8. — Gene.1.1. — Ioan.8.25. — Gen.1.2. — Psal.39.9. — Psalm.32.6

eorum. Nulla differentia est inter eos, quod vnus dicit vterq; dicit. Vna fides vtriusque est: vnum Deum in tribus personis, vterque adorat & venerarur. Dominus enim, & verbũ Domini, & Spiritus Domini, tres personæ sunt, & vnus Deus, à quibus cœlum & terra creata sunt. Et vide quomodo vnus spiritus loquitur in vtroque, vide quomodo id quod ait Dominus. *In capite libri scriptum est de me*, vtrique conueniat. In capite nãque libri scriptum est de me. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum*. Igitur quod in capite libri scriptum est, Dei filius intelligitur: vt & nos inueniamus Christum in capite libri nostri: & Iudæi eundem inueniant in capite libri sui & nostri. Quem enim Dauid & Ioannes verbum vocauerunt: ipsum Moyses *principium* dixit. Idem ergò per verbum & principium significatur. *Verbum est principium.* Sed nobis verbum vocari debuit, qui docibiles sumus, qui ipsius verbum & doctrinam audire, & discere parati sumus. Illis vèro certè debuit vocari principium, qui eum principium esse non credebãt, qui eum nouiter cœpisse, ante matrem non fuisse, quadraginta annos nondum habuisse dicebant. *Ioan. 8. 57.* Ecce cogunt vos ô Iudæi libri vestri, auctores vestri, & patres vestri quibus contradicere nõ audebitis, vt vnum Deum in tribus personis adoretis. Sed fortasse adhuc erratis non scientes scripturas, neq; virtutem Dei: & ideò non creditis neq; Moysi neque Dauid: quorum vterq; vt superius ostensum est, vnum Deum, & tres personas confitetur. A-lia est enim persona patris, alia filij, alia Spiritus sancti. *Personarũ distinctio.* Vnde hoc? Quia alia est quæ loquitur, alia cui loquitur, alia de quo loquitur. Loquitur autem pater de filio, vbi dicit. *Isa. 48. 27.* *Ipse inuocabit me, pater meus es tu*. Loquitur & filius de patre vbi ait. *Psalm. 2. 7.* *Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te*. Loquitur pater de filio vbi ait. *Matt. 3. 17.* *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite*. Loquitur & filius de patre vbi

A ait. *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor*. *Ioan. 5. 17.* Loquitur autem & ipsi patri vbi dicit. *Pater iuste, mundus te non cognouit: ego autem cognoui te: quia tu me misisti*. *Ioan. 17. 25.* Et ibi. *volo pater vt vbi ego sum, illic sit et minister meus*. *Ibid.* Loquitur autem filius de Spiritu sancto vbi ait. *Cùm venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me*. *Ioan. 15. 26.* Longum est autem si omnia testimonia colligere velimus, vbi filius de patre, & ad patrem & de Spiritu sancto

B in Euãgelio locutus est. Sed hæc pauca nos dixisse sufficiat, ad credendum & intelligendum aliam esse personam patris, aliam filij, aliam Spiritus sancti. Siquidem alia persona est quæ loquitur, alia cui loquitur, & alia de qua loquitur. Sed Iudęi filij Dei auctoritatem non suscipiunt: nos autem hanc vnam auctoritatẽ præ cunctis auctoritatibus habemus. Dicat igitur ipse nobis, quid credere debeamus: ab ipso audiamus: ipse nos doceat fidem nostram, videamus

C quid dixerit, quando discipulos ad prædicandum misit. *Ite, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti*. *Matt. 28. 19.* Quare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti? Quia à quo creati sumus ab ipso nos restaurari & sanctificari necesse fuit. Non dixit, vt baptizarent in nomine patris solummodo: quia non solus pater nos creauit. Addidit filium, quia & ipse creator est. Addidit & Spiritum sanctum, quia ipse

D quoque nihilominus creator est. Nihil amplius posuit, quia cætera omnia creaturæ sunt. Ab his tribus personis creata sunt omnia, & istæ tres personæ, non tres dij: sed vnus Deus, sunt Pater & Filius & Spiritus sanctus. Nunquam in hac parilitate has tres personas Dominus posuisset, nisi per omnia ęquales essent: nisi in diuinitate, in maiestate, in omni potẽtia & in alijs omnibus similes essent. *Qualis enim pater, talis filius, talis Spiritus sanctus, immensus pater, immensus filius, immensus Spiritus sanctus*. *Verba symboli B. Athanasij.*

Aeternus

Aeternus pater, aeternus filius, aeternus Spiritus sanctus. Non tamen tres aeterni, sed vnus aeternus. Stulti & per omnia insani, q Platonicis syllogismis, & argumentis Aristotelicis de summa & omnipotẽte trinitate disputare conarur. Alirer.n.se habet substãtia Dei, & aliter substantia creaturarum omnium. Illa.n.sola aeterna: caeterae temporales. Illa sola immutabilis est: caeterę mutabiles. Illa sola contraria non suscipit, aliae verò contrariorum susceptibiles sunt. Sic enim Aristoteles substantiam diffinivit.

Substantia. Substantia est, quae cùm sit vna & eadem numero, susceptibilis est cõtrariorum secundum sui mutationem. In hac autem diffinitione, Dei substantia non continetur: quia cùm sit vna, & eadem numero, neq; contraria, neq; mutationem suscipiens est. Hanc autem quęstionem quia in hoc sermone tractare non sufficimus, in alium tractandum differemus.

DE TRINITATE.

SERMO II.

Sabbata sabbatorũ.

SICVT quędam sabbata dicũtur, *sabbata sabbatorum*, quia maiora sunt: & quaedam sancta dicuntur *sancta sanctorum*: quia maiora sunt, & quędam cantica dicuntur *cantica canticorum*, quia maiora sunt, & beata virgo Maria dicitur *virgo virginum*, quia cunctis virginibus maior est; ita quaedam festiuitates possunt dici *festiuitates festiuitatum*, quia omnibus aliis festiuitatibus maiores sunt. Tales sunt autem omnes illae festiuitates, quas ad specialem Dei omnipotentis laudem colimus & celebramus. Sicut est hodierna festiuitas, quae in honore sanctae trinitatis celebtatur. Diuiditur.n. haec vnitas indiuisibilitet: quia quamuis personae tres sunt, Deus tamen vnus est, qui non pet partes diuisus, sed totus in singulis est. Quia enim vna Dei substantia in singulis personis est, diuisa quodãmodo esse videtur: sed quia tota in singulis est, A indiuisa esse probatur. Tota enim essentia diuinitatis est in Patre, totã in Filio, tota in Spiritu sancto: quoniam & Pater Deus, & Filius Deus, & Spiritus S. Deus: & hi tres vnus Deus. Quia enim non est Deus nisi vnus, non potest alius Deus praedicari de Patre, alius de Filio, & alius de Spiritu sancto: sed idem Deus, & vnus numero de omnibus & de singulis prędicatur. Hoc autem sic esse credere quidem omnino debemus: quomodo fit vel fieri possit, quaerere penitus non B debemus: quoniam nullatenus (nisi diuina inspiratione) huius sacramẽti profunditatem intelligere valemus. Et hoc ideo fortasse, quia in nulla alia substãtia tale aliquid inueniri potest. Difficile enim creditur, quod nulla similitudine, nulloque exemplo ptobatur. Nulla enim alia substantia est quaecunque sit, vna & eadem numero in pluribus esse possit: vt hic homo, hic oculus, hic pes, haec manus, hoc caput: cùm vnumquodque horum sit vnum numero, nullũ C horum in pluribus esse potest. Si verò articulus inde tollatur, qui certi numeri significatiuus est, vt nõ dicatur hic, vel haec, vel hoc: sed tantũ sine articulis dicatur homo, oculus, pes, manus, caput: nihil est quod vnumquodq; horum de pluribus prędicari prohibeat. Sic.n. prolata, iam nõ numero, sed essentia vnum sunt. Vnde & Philosophus ait. Participatione speciei plures homines sunt vnus homo. Petrus enim, Iacobus, & Ioannes cùm sint plures numero, in specie quae est homo, vnum sunt: quoniam D & Petrus homo est, & Iacobus homo est, & Ioãnes homo est. Sed si addatur articulus, vel nomen proprium, & dicatur ita, Petrus, Iacobus, & Ioannes sunt hic homo, non erit verum. Similiter autem non erit verum, si dicatur hi tres homines sunt Petrus, vel hi tres sunt Iacobus, vel hi tres sunt Ioannes. Manifestum est ergo, q nulla substantia vna eademq; numero, aut articulo, aut proprio nomine demonstratur. Quod autem vniuersaliter dixi nulla substantia, sic est

accipiēdum, ac si dixissem, nulla substantia temporalis, nulla substantia mutabilis & contrariorum susceptibilis. De hac enim sola loquuntur Philosophi: hanc solam diffiniuit Aristoteles. Nulla, inquam, talis substantia, cùm sit vna eademque numero, de pluribus prædicatur. Diuina verò substantia (quæ vtique æterna est, immutabilis est, & nullius cōtrarietatis susceptibilis, cum semper simplex & vna sit, eademq; numero, semper tamen in pluribus est. Semper enim Deus vnus, & qui nūquam potest esse sine numero, vnus, hic videlicet (vt cum articulo dicam) Deus noster, qui fecit cœlum & terrā, semper, inquā, & Pater est, & Filius est, & Spiritus sanctus est: & totus Pater, totus Filius, totus Spiritus sanctus. Nūquam tamen pater filius, nunquā filius pater, nunquam spiritus sanctus, vel pater vel filius est. Et hoc igitur ab humana intelligentia longè est: quia tale aliquid in hac substantia tēporali & mutabili inueniri non potest. Si enim hic homo, quem tibi digito ōstendo, & Simō & Petrus est, & semper Simon & Petrus, semperq; totus & Simon & Pettus est, necessario cōcluditur & Petrum esse Simonem, & Simonem esse Petrum. Hac.n. collectione talis syllogismus fieri potest. Si Simon est hic homo, & hic homo est Petrus, ergo & Simon est Petrus. In diuina autem & æterna substantia aliter fit. Semper enim verum est dicere, hic Deus noster (quem tibi non digito, sed fide ostendo) & Pater & Filius est, semperque Pater & Filius est, totusque & Pater & Filius est. Nō tamen verum est dicere, ergo & Pater & Filius, & Filius & Pater. Potest enim ex his talis fieri, sed non cōcludit syllogismus. Si filius Dei est hic Deus, & hic Deus pater est, ergo & filius pater, & pater filius est. Quod quidem dicere vel credere falsum & impium est. Hoc autem si Arrius intellexisset, & duas istas substantias æternam & mutabilem, tam diuersas ab inuicem diuisisset, neq; ipse errasset, neque alios in tam multos errare

Substantia diuina.

A fecisset. Dum enim æternam & incōmutabilem substantiam intra terminos temporalis mutabilisq; substantiæ concludere voluit, omnia in illa fieri arbitratus est, quæ in ista esse cognouit. Dixit igitur filium patre minorem, & patrem filio antiquiorem: quoniā inter homines hoc esse non dubium est. Nullus enim filius nascitur, qui patre minor non sit, ætate & persona. Stultus qui non considerauit substantiam simplicem & ęternā, neque maius neque minus suscipere. Deus enim semper vnus est, æternus est,

B immutabilis est: & quod ei proprium est, semper est hoc quod est. Vnde Moysi interroganti & scire volenti quis esset: ait. *Ego sum qui sum*, hæc dices filiis Israel, *qui est misit me ad vos.* Ille enim vera diffinitione dicitur esse, qui semper est, qui immutabilis est, qui nunquā cępit esse, qui nunquā desinit esse: cuius tota essentia vna semper est, & eadē est. Semper enim & totus Deus sapientia est: semper & totus virtus est, veritas est lumen est,

Exod. 3. 14. *Ibidem.*

C principiū est, & similia. Neque aliud est ei esse, & omnipotentē esse: & hæc omnia in ipso sunt vnum. Omnia hęc est pater, omnia filius, omnia spiritus sanctus. Quomodo ergo pater maior filio, vel antiquor esse potest: cū filius æternus sit, & ante æternum nihil sit? Si ante æternum aliquid esse potuit, & antequā filius esset, pater esse potuit. Sed ante ęternum nihil esse potuit, non est ergo pater antequā filius. Præsertim cum filius Dei, verbū

D Dei sit, virtus Dei sit, sapientia Dei sit. Neque .n. antequam verbum, antequā virtus, antequā sapienria, pater esse potuit Qualis enim esset, si fortis & sapiens non esset? Neque enim sine virtute fortis, neq; sapiens sine sapiētia esse potest. Sapientia enim in Patre & Filio & Spiritu sancto vna est: & præter ipsam nulla est. Ipsa est autem de qua dicitur. *Omnia in sapientia fecisti.* Et ipsa quidem est verbum Dei, per quod sicut scriptum est. *Omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil.* Si ergo hæc sola. & non alia sapientia in Deo est: aut sine sapientia

Psal. 103. 24 *Ioan. 1. 3.*

(quod

(quod nefas est dicere vel cogitare) pater aliquando fuit, aut ante hanc sapientiam nũquam fuit, impossibile est igitur ante filium patrem fuisse.

Arg. Arrianum. Sed dicit Arrius: prius est qui gignit, quam ille qui gignitur: quoniã eum qui gignit necesse est esse: neq; enim qui non est, gignere potest: ille verò qui gignitur nondum est, quia secũdum philosophorũ sententiã, quod fit non est. *Soluitur.* Miser & infelix, qui verbi Dei generationem sicut alias omnes generationes fieri arbitratur, Propheta de filio Dei miratur & dicit. *Esa. 53. 8.* Generationem eius quis enarrabit? Et Arrius infelix ab alijs generationibus, hanc vnam singularem & admirabilem differre non putat. Possumus autem in creaturis etiam talia inuenire, in quibus ille qui gignit, nõ sit priusquam ille qui gignitur. De igne namq; est calor & splendor simul cum igne. Vnde & non immerito *splendor patris* vocatur filius Dei: dicente Apostolo. *Hebr. 1. 3.* *Qui cùm sit splendor gloriæ & figura substãtiæ eius.* Sed melius est vt in nobis ipsis qui ad Dei imaginem & similitudinem facti sumus, hãc trinitatis imaginem requiramus. Nusquam enim Dei similitudo tam facilè reperiri debet, sicut in illa creatura, quæ ad Dei imaginem & similitudinem facta est. Solus autem angelus, & homo Dei similitudinem habere perhibetur. Et de bonis quidem angelis dubitari non debeat, cùm de malis quoque scriptum *Ezec. 28. 12.* sit. *Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, perfectus decore: in delicys paradisi Dei fuisti.* De homine verò quid? *Gen. 1. 26.* *Faciamus* (inquit Deus) *hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Hanc ergo similitudinem habent angeli, & homines ad Deum: quia naturaliter sapientia pleni sunt: & quia nulla alia creatura ad hanc sapientiam pertingere potest. *Sapientia.* Est autem hæc sapientia diuinarum humanarumque rerum intelligentia. Hanc autem intelligentiam præter angelum & hominem, nulla creatura habere potest. Vt enim de alijs taceamus, quæ alia creatura, vel literarum peritiam vel numerorum scientiam habere valet? Secundum hanc ergo ad imaginem & similitudinem Dei facti sumus: in qua ipsius quoque trinitatis similitudinem quãdam habemus. Ttinitas autem nostra hæc est. Intelligentia, memoria, & vsus. *Trinitas in homine.* Hæc autem tria quodammodo vnũ sunt, & sine se esse non possunt, neque vnum ex his prius aliis vel posterius est. Et de intelligentia quidem iam dictum est, quod diuinarum sit humanarumque rerum cognitio.

B Memoria verò est, qua ea quæ intelleximus, retinemus. Vsum autem voco naturalem quandam potentiã, per quam ea quę intelleximus & memoriæ commendauimus, alios quoque docere valemus. Gignitur autem quasi de patre filius, ita de intelligentia memoria. Neque enim de re non intellecta, memoriam habere possibile est. Vsus autem sancti spiritus similitudinem habere videtur, qui de intelligentia, memoriaque procedit. Neque enim docere quis potest id quod non intellexit, C neque memoriæ commendauit. Nõ est tamen intelligentia priusquam memoria, quamuis de intelligentia memoria fiat: quoniam nullius rei intelligentia, etiamsi paruissima, sine memoria haberi potest. Vtputa nomen duarum syllabarum, paruissimum quidem est, sine memoria tamen neque sciri neque intelligi potest. Quomodo enim si memoriæ nõ affuerit, prima syllabæ secunda iungetur, vel ipsa prima sine memoria D scietur? Statim enim dicta, obliuiscetur: immò non obliuiscetur, quia nũquam sine memoria intelligetur. Non est ergo intelligentia priusquã memoria. Vsus quoque, id est, docendi potentia, his duabus posterior non est: quia non prius aliquid intelligimus, vel memoriæ commendamus, quam etiam docendi potestatem habemus. Quia ergo nulla alia creatura hanc trinitatem & vnitatem habere potest, non immerito secundum hanc vnitatem & trinitatem angelus & homo Dei similitudinem

nem habere videtur. Sic ergo etiam in creaturis inuenitur aliquid quod quamuis ex aliquo gignitur, tamen non est posterius eo ex quo gignitur.

DE SACROSANCTA Trinitate.

SERMO IIII.

CVM loquimur de vnitate & trinitate, quę Deus est: & inuisibilem, æternã, quæ Dei nostri substãtiã caligantibus oculis infirmisq; luminibus videre desideramus: valde timẽdum est, ne fortè nobis dicatur illud quod in Canticis Canticorum. *Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt.* Vnde Apostolus ait. *Nõ plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem* Et in psalmis. *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Et Salomon, *Dixi, sapiens efficiar, & ipsa longè fugit à me.* Et alibi. *Sicut,* inquit, *qui multum mel comedit, non est ei bonum: ita qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Loquebatur facie ad faciem Moysés cum Domino, sicut loqui solet homo ad amicum suum,* & tamen dicebat, *si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam, vt sciam te.* Cùm Dominus ait: *Non me videbit homo & viuet. Deum nemo vidit vnquam.* Vocem Moyses audire poterat, speciem vel imaginem aliquam videre non poterat. Audiuêre & Apostoli vocem eius, cùm de nube loqueretur, dicens. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Ipsum quidem audiuere, speciem autem non videre. Nos quoque in sanctis voluminibus eum sæpè loquentem audimus, sed speciem non videmus. *Non enim eum videbit homo & viuet.* Non videbitur in hac vita quia istis oculis videri non potest. Videbitur autem post hanc vitam: sicut Ioannes Apostolus ait. *Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Et Apostolus. *Videmus nunc* (inquit) *per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nam cognosco ex parte. Tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* Si Moyses & Apostoli, qui spiritu Dei pleni erant: in quibus, & per quos Dominus ipse loquebatur, eum sicuti est, videre & audire & intelligere non potuere; temerarium valde esse videtur, de eius nos essentia iudicare, præsertim cùm ipse dicat: *non me videbit homo & viuet.* Inuisibilis est Deus: non enim corporis, sed mentis oculis videtur. Mentis vtique innouatæ & resurrectiõis gloria illuminatæ, & omni corruptione corporea liberatæ. Talis tunc erit humana natura, quæ corporeis oculis Christi humanitatem; & mentis oculis eius diuinitatem contemplari valeat. Considera modò, quanta tunc lætitia esse poterit videntibus Deum, cùm & corporeis oculis videant Christi humanitatem in vno loco manentem: & mentis oculis contemplentur eius diuinitatem omnia continentem. Neuter visus erit ociosus, vterque videbit illud bonum, in quo multum valeat delectari: & quo videndo nequeat satiari. *Sed* interim *qui de terra est, de terra loquatur:* nemo se supra se extendere velit. Dicamus cum Psalmista. *Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me.* Arrius miser non intellexit hęc verba: sed nimium exaltauit cor suum, nimiumque exaltauit oculos suos. Et dum immundo corde & impuris oculis maiestatem videre & intelligere non potuit, blasphemare cœpit, & filium à patre diuidere conatus est. Neque timuit infelix ambulare in magnis, & in mirabilibus quæ erant supra se: quæ eius intelligentiam excedebant, & eius ingenium superabant. Quid enim de Deo dici vel cogitari potest, quod magnum & mirabile non sit? Magnum enim multumque mirabile est, quod & Pater est, & Filio prior non est. Quod quia iste intelligere non potuit, sanctorum auctoritatibus credere noluit: neq; humilibus

Marginalia: Can. 6. 4. — Rom. 12. 3. — Psalm. 63. 7 — Eccles. 7. 24 — Prou. 25. 27 — Exod 33. 11. — Ibid. vers. 13 — Ioan. 1. 42. — 1. Ioan. 4. 12 — Matth. 3. 17 — Exod. 33. 20 — Ioan. 3. 2. — 1. Cor 13. 12 — Ioan. 3. 31. — Psalm. 130. 1 — Arrij stulti superbia.

bus voluit consentire, sed exaltauit animam suam. Spreuit Episcoporum consilia, & in superbiam eleuatus, Catholicorum damnauit sententiam. Ideoq; *sicut ablactatus super matrem suam, ita & retributio facta est in anima eius.* Quia paruuli quos interfecerat (si quos tamen interfecerat, & ad petram allidendo contriuerat) omniaque vitia quæ in baptismo deposuerat, vel pœnitentia superauerat, iterum ad perdendam æternisque incendijs cruciādam eius impiam animam reuersa sunt Er sicut puer ablactatus, à lacte auulsus, importunè se ingerere solet super matrem suam, vt vbera iam desiccata penitus exhauriat: ita & maligni spiritus cum omni vitiorum exercitu, huius infelicem animam lacerare, cruciare, & perdere, sine fine non cessant. Fides ergo sanctorum nobis sufficiat: neq; enim meliores sumus quam patres nostri, neque vltra ea quæramus quæ illis diuinitus sunt reuelata. Et qui nosipsos, & ea quæ in nobis sunt intelligere non valemus, ad ea quæ supra nos sunt, nos extendere nō laboremus. Audiamus Prophetam dicentem. *Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est & non potero ad eam.* Cępi (inquit Propheta) meipsum cōsiderare, & quid vel qualis esset humana natura, volui inuestigare: & tā mirabilem scientiam in meipso inueni, vt penitus me ad ipsam extendere nō valeam. *Confortata* enim *est*, omniq; humano ingenio fortior & sublimior facta est, *& non potero ad eam.* Ecce Propheta nescit seipsum, & tu in hac vita vis videre, & intelligere ipsius diuinitatis naturam. Dic mihi si nosti, vnde oculis visus est, vnde auribus auditus: quomodo nares odorem, quomodo fauces, & palatum saporem sentiunt. Quod si ista intelligis, altius ascendo. Quære quomodo iste mundus sit factus, quo impetu quotidie cęlum voluatur, & quomodo tam stabile moueatur. Quære vbi tanta machina firmata sit, quis locus, qualis, & quantus circa ipsam sit. Neque aliter volui potuisset, nisi in A aliquo loco inani & vacuo ab obstaculo firmata fuisset. Et ego quidem tantam loci spatijq; immensitatem circa hoc cęlum videre videor, vt totus iste mūdus paruum quid mihi videatur. Vnde & ipse quoq; hic meus visus magnum mihi miraculum facit: quomodo sub vno momento tātum ascendere, tamq; immensa spatia circa se comprehendere valeat. Nihilq; aliud sentio in me, vnde magis omnium creatori Deo simul cū Psalmista dicere debeam: *mirabilis* B *facta est scientia tua ex me.* Considera etiam terram, quæ suis librata ponderibus, sic in medio cęli firmata est, vt cùm nullum habeat fundamentum, in nullam tamen partem se inclinare valeat. Vnde benè per Prophetam dicitur. *Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & liberauit in pondere montes, & colles in statera?* Considera, si potes, quanta est illa manus, quæ tantis aquis impleri non valet: quanta est il- C lius fortitudo, qui cælos palmo ponderauit: quales sūt illi tres digiti, quibus tanta moles totius terræ appensa est. Tres isti digiti, tres personę omnipotentis trinitatis sunt: quarū operatione vnus Deus fortis, & potens cūcta creauit. De quibus videlicet trib^9^ digit. scriptum est. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Et isti quidem tres digiti ad faciendum hominem inuitantur: vbi ab vno summo Deo dicitur. *Faciamus hominem ad imaginem & si-* D *militudinem nostram.* Deus enim, & verbū Dei, & spiritus Dei, tres personæ sunt & vnus Deus. Et iste quidem est, qui tribus digitis appēdit molem terræ. Iste quidem est qui librauit in pondere montes & colles in statera. Et cū ex altera mundi parte tam immensa montiū moles pondusq; excreuerit, ex altera verò planities sola remanserit: sic tamen tota librata est, vt alterius partis pondera alteram partem mouere non valeant. Cælorum autem natura talis esse putatur, vt omnia ponderosa à se repellat.

Margin notes: *Psal. 130. 2.* — *Psal. 138 c.* — *Esa. 11.12.* — *Digiti tres.* — *Psal. 32. 6.* — *Gen. 1. 26.* — *Isa. 40. 12.* — *Cælorum natura.*

Vnde ſolem, & lunam, ſtellarumque globos ſine pōdere eſſe putamus. Sicut ergo ponderoſa omnia à ſe repellit, ita & leuia ad ſe omnia trahit. Et inde eſt quod ignis, nubes, & nebulæ ſemper ſuperiora petunt. Fertur ſimulachrum ferreum deauratū miræ magnitudinis in quodam templo in aëre poſitum fuiſſe: quod cū nullis catenis nulloq; inſtrumento teneretur, cunctis videntibus & quomodo ſic ſtaret neſcientibus, miraculum faciebat. Erant autem ibi duo lapides temperatæ qualitatis quos magnetes vocant: quorum alter in pauimento, alter in teſtitudinis ſublimitate firmatus erat. Huius autem lapidis hæc virtus eſt, vt ferrum ad ſe naturaliter trahat. Dum ergo ſtatua in medio poſita eſſet, & ab vtroq; lapide æquali virtute attento pondere, traheretur: neq; ſurſum aſcendere poterat, tenēte eam inferiore: neq; deorſum cadere, trahente ſuperiore. Stabat itaque in medio fixa, & ſic virtute lapidum tenebatur, vt in neutram partem declinare poſſet. Sic fortaſsè de terra opinari quoque poſſimus, quæ cùm in medio ſita ſit, naturali cœleſti virtute in nullam partem valeat declinare: aut cùm propter pondus vtraque pars centrum petat, altera alteram ſuſtineat. Ego tamen magis eam firmam immobilemq; ſtare puto virtute Dei, quam virtute cœli, quamuis & virtus cœli ſi qua eſt, non cœli ſed Dei ſit.

Tumba Mahumeti.

DE NATIVITATE DOMINI.
Sermo ſeu Homilia.

Eſa. 8. 1.

MAXIMVS Prophetarum Eſaias de incarnatione filij Dei loquitur, dicens. *Et dixit Dominus ad me. Sume tibi librum grandem & ſcribe in eo ſtilo hominis. Velociter ſpolia detrahe, cito prædare. Et adhibui mihi teſtes fideles Vriam ſacerdotem & Aſariam filium Barachiæ: & acceſsi ad Propheti ſſam & concepit filium, & dixit mihi. Voca nomen eius: Accelera ſpolia detra-* A *he, feſtina prædari, quia antequam ſciat puer vocare patrem & matrem, auferetur fortitudo Damaſci & ſpolia Samariæ, corā rege Aſſyriorum.* Nunc videamus quid iſta ſignificēt. *Sume,* inquit, *tibi librum grandem.* Liber iſte grādis, totus iſte mūdus intelligitur: tot ſunt iſtius libri mēbranæ, quot ſunt & homines. Hæc verba non in tabulis lapideis, ſed in cordibus noſtris ſcribēda erant. Sume (inquit) tibi librum grādem, *& ſcribe in eo ſtilo hominis.* Quid eſt ſtilo hominis? plano vtiq; faciliq; ſermone, & quali homines inter ſe B loqui ſolent: & quę omnes quicunq; audierint, intelligere valeant. Et fortaſsè hic Propheta ideò cæteris omnibus facilior eſt. Alij verò Prophetæ non ſcribunt ſtilo hominis, quia longè eſt eorum ſcriptura à ſtilo, atque dictatu cęterorum hominum. Scribe, inquit, ſtilo hominis: & hoc eſt q; te ſcribere volo. *Velociter ſpolia detrahe, cito prædare:* Quā magnus liber, & quam pauca verba. Hæc tamē ſufficiūt, ſi quis eſt qui ea intelligere, & cuſtodire valeat. Præparemus corda noſtra ad hanc ſcripturā ſuſcipiē- C dam. Vtinam ſit paratum cor meum hæc in ſe ſuſcipere verba, & tali atramento ibi ſcribantur, vt nunquā inde deleri valeant. Ecce audiuimus & præceptum accepimus, vt ſimus ſpoliatores & prædatores. Hoc enim ſignificatur illis verbis quibus dicitur: *velociter ſpolia detrahe, citò prædare.* Hactenus fures & latrones hoc officium habuêre: hoc, inquam, homines facere ſolebāt. Vim tamen vi repellere nullæ leges prohibent: latrones perſequi nō eſt peccatum. Vtinā D qui iniuſtè ſpoliati & prædati ſunt, aliquando ſe vindicare valeant. Recordare illius Euangelij, vbi homo ille qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hierico incidit in latrones: qui etiam expoliauerunt illum. In hoc vno homine omnes homines expoliati & prædati ſunt. Hos ergo latrones perſequamur, & ſpolia noſtra in quibus glorianturdiripiamus. Dicamus cum Pſalmiſta. *Perſequar inimicos meos & comprehendam illos:*

Vim vi repellere licet.

Luc. 10. 30.

Pſal. 17. 38.

& non

& non conuertar donec deficiant. Confringam illos nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Si aliam prædam & alia spolia ab eis auferre non possumus: vel nostra nobis vindicemus: ab eorum impia seruitute nos ipsos liberemus. Credamus Apostolo di- Rom.6.19. centi. *Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniustitiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.* Bonam prædam fecimus, & magna spolia cepimus, si de istorum seruitute membra nostra liberauimus. Nullos amicos propinquiores habuimus pro quibus pugnare debuis- Gen.14.16. semus. Abraham persecutus est inimicos, & liberauit Loth nepotem suum de manibus eorum. Ecce Deo gratias pugnauimus, inimicos expo- Esa.9.3. liauimus. *Exultemus* igitur, *sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.* Amodo membra nostra, nostra sint: amodo membra nostra, non vitijs sed Deo seruiant: cuius auxilio liberati sumus. *Et adhibui* (inquit) *testes fideles.* Non enim sine testibus Iudæi credere potuissent, & homines iam superati, tam subitam de inimicis victoriam sperare non possent, vt eos quibus resistere non valebant, nunc versa vice superarent & expoliarent. Benè igitur fecit Esaias testes fideles sibi adhibendo, qui se hæc verba à Domino simul cum ipso audisse affirmarent. Hoc autem & nos facere tunc debemus, quando conuersis peccatoribus veniam, & de inimicis victoriam per pœnitentiam pollicemur: si verbis nostris credere nolunt, fideles testes adhibeamus, de quorum testimonio dubitare non possint. Sed quos testes? *Vriam sacerdotem & Azariam filium Barachiæ.* Isti duo testes, duo sunt testamenta: quorum auctoritate quicquid dicimus, confirmare debemus. Si peccator mihi non credit veniam promittenti: & se post tanta flagitia saluari posse diffidit: adhibe- Marc.ult. vers.16. bo Euangelicum testem fidelem: *qui crediderit* (inquit) *& baptizatus fuerit, saluus erit.* Adhibebo insuper &

A alium testem. *Peccator quacunque hora conuersus fuerit & ingemuerit, vita viuet & nō morietur.* Ezec.33.11. Vnde benè Vrias Vrias. ignis interpretatur, per quem legem intelligimus, de qua scriptum est. *In dextera eius ignea lex.* Deut.33.f. Azaria auxi- Azaria. lium dicitur, per quem Euangelium significatur; cuius vtique magno & ineffabili auxilio liberati sumus, cuius pater Barachia vocatur, qui be- Barachia. nedictus Dominus interpretatur. Euangelij pater Christus est, qui super omnia benedictus Deus & Dominus est. *Et accessi ad Prophetissam,* B *quæ concepit & peperit filium.* Egregiè autem postquam hanc tantæ memoriæ tantæque beatitudinis promissionem Propheta accepit, se ad Prophetissam accessisse dicit, vt illum tandem de virgine matre nasci vide- Maria virgo. ret: in quo, & per quem hæc tanta promissio compleretur. Hæc autem Prophetissa Beata virgo Maria est, quæ plena Spiritu sancto, pulcherrimam nobis edidit prophetiam. *Magnificat* (inquit) *anima mea Domi-* Luc.1.46. *num. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo &c.* Accessit autem Pro- C pheta ad Prophetissam, quando à Spiritu sancto ductus est, vt Christi natiuitatis sacramentum in spiritu videre mereretur. Sic enim accedebant Prophetæ ad omnia quæcunque videbant. *Et dixit mihi. Voca nomen eius. Accelera spolia detrahe: cito prædare, quia antequam sciat puer vocare patrem aut matrem suam, auferetur fortitudo Damasci: & spolia Samariæ coram rege Assyriorum.* Ecce puer noster, cuius hodie celebramus natiuitatem, antequam carnem susciperet & de virgine nasceretur: & priusquam secundum carnem infan- D tiam compleret, & ad virilem ætatem perueniret, fortitudinem Damasci & spolia Samariæ abstulit: & regem vicit Assyriorum. Isti enim contra Hierusalem pugnabant, & filios Israël illis diebus in quibus Esaias prophetabat, vehementissimè affligebāt. Miseri Iudæi, qui eum venientem non susceperunt, quē solūmodo, & nō aliū, semper adiutorem

& de-

A & defensorem habuerunt. Sed quomodo vocari debuit rex fortis & potens noster, nisi spoliator & prædator. Ipse est enim de quo scriptum est.
Genes. 49. *Ad prædam fili mi ascendisti:* Ipse est qui prius Aegyptum & postea infernum expoliauit. Illa enim prima expoliatio, hanc secundam futuram significabat. Ipse est qui per angelum
4. Reg. 19. 35 suum de castris Assyriorum centum octoginta quinque millia interfecit, eorumque spolijs filios Israël diuites
Esa. 37. 36. fecit. Hæc Esaias qui hæc scripsit, suis oculis vidit, & hanc victoriam, hunc puerum nostrum fecisse narrauit. Senex est iste puer, & antiquus dierum, & antequam Abraham fieret ipse est. Paruulus quidem videtur modò, qui secundum carnem natus est modò: cuius natiuitas secundùm diuinitatem, nullum temporis habet modum. Ipse est enim de quo scriptum
Ioan. 1. 1. est. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat, & vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus à Deo cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.* Lege totum Euangelium & extende te, simulque cum B. Ioanne, cuius hæc verba sunt, sume pennas aquilæ, & ascende super Cherubim, vt volare valeas super pennas ventorum, & accedens vsq; ad thronum gloriæ: ibi videas puerum istum qui hodie natus: qui modò ad prædandum & expoliandum venit, in sinu & corde æterni summique patris regnantem & gloriantem, vt audias
Psalm. 44. 1. ipsum dicentem. *Eructauit cor meum*
Psal. 109. 3. *verbum bonum. Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum, ex vtero ante luciferum genui te.*

(∴)

IN OCTAVA NATALIS DE circumcisione Domini.

SERMO I.

POSTQVAM *impleti sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in vtero conciperetur.* Luc. 2. 21. Primus omnium hominum iubente Domino, circuncisus est Abraham: de quo Apostolus ait. *Et signum accepit circuncisionis, signatulum iustitiæ fidei.* Rom 4. 11. B Est ergo circuncisio signum, quo Iudæorum populus, qui vbique gentium dispergendus, & in captiuitatem ducendus erat, ab alijs nationibus discerneretur. *Circuncisio quale Iudæis signu.* Est autem signaculum, id est, significatio quædam iustitiæ fidei, quoniam Christianorum iustitię quę non per circuncisionem, sed per fidem habetur, in illa tali circuncisione significata est. Nemo enim iustus veraciter dici potest, nisi ille, qui nō solum vnum membrum, vt Iudæi, sed omnia membra circuncisa habet. de hac enim circuncisione
C scriptum est. *Scindite corda vestra, & nō vestimēta vestra.* Ioel. 2. 13. Vnde & Moyses incircuncisum labijs se esse dicit. Linguæ quoque circuncisionem necessariam esse significans. Exod. 6. 12. Hinc & B. Stephanus, quasi non benè circuncisos Iudæos redarguens ait. *Incircuncisi auribus & corde: vos semper Spiritui sancto restitistis: sicut & patres vestri, ita & vos.* Actor. 7. 51. Sic igitur omnia membra circuncidi & omnia superflua & nociua ab omnibus membris resecari & purgari debent. Superflua autem & nociua sola peccata & vitia
D sunt. Hæc ab omnibus membris auferantur, & benè totus circuncisus est homo. Si oculi non videant vanitatem: si aures non audierint detractiones: si lingua non fuerit locuta verba ociosa atque mendacium, circuncisa est. Hæc est vera circuncisio: *Circuncisio vera.* sic omnia membra circuncidantur. Hanc circuncisionem illa circuncisio patris nostri Abrahę significabat, *Abraham patrem vocat.* & propter hanc circuncisionem illa

talis

talis circuncisio data est: sicut & cetera omnia, quæ in figura contingebãt illis. Hoc signum & hoc signaculum iam nunc necessaria non sunt, quoniam vterq; populus vnus est, & paries inimicitiarum de medio sublatus est: & ex duobus gregibus vnum ouile, & vnus pastor effectus est: & totũ quod prius in significatione agebatur, nunc ab omnibus intelligitur, & in veritate seruatur. Quia autem Saluator noster hãc in carne sua circuncisionem suscepit: Hæc valdè rationabilis causa fuit: quia *non venit legem soluere, sed adimplere. Finis enim legis*, dicit Apostolus, *Christus est ad iustitiam omni credenti.* In ipso lex cõpleta est: nihil proficiunt qui post ipsum circunciduntur. Vnde & Apostolus ait. *Ego Paulus dico vobis, quoniam si circuncidamini, Christus vobis nihil proderit. Si enim data esset lex quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia: sed cõclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Nihil ad perfectum adduxit lex. Manifestum est autem quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Domino.* Ad hoc igitur valuit circuncisio: quia quicunque in illo populo Dei: neque simul cum alijs Christi sanguine liberatus & redemptus est. Omnes autem vsque ad Christi passionem, non solum ab originali peccato, verum etiam ab alijs omnibus Christi sanguine liberati sunt, quicunque illam circuncisionem susceperunt, & legem custodierunt. Si enim circuncisione vel baptismo originale peccatum deleri potuisset: Christi passio necessaria non fuisset. Sed impossibile erat sine effusione illius sanguinis, originale solui peccatum: Vnde & Ioannes Apostolus ait. *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei. Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Non in aqua solum sed in aqua & sanguine.* Nonne audis quia Saluator noster, non per circuncisionem, sed per aquam & sanguinem venit saluare & redimere mũndum. (Non in

Circumcisionis Dominicæ causa. — *Matt. 5. 17.* — *Rom 10. 4.* — *Galat 5. 2.* — *Galat. 3. 21* — *Circumcisio ad quid valuit.* — *1. Ioan. 5. 5.*

A aqua solum quia impossibile erat sine Christi sanguinis effusione solo baptismate hominem liberari: sed in aqua & sanguine, vt sanguis ad precium, & ad lauacrum aqua proficeret. *Quoniam tres sunt qui testimonium dant in terra. Spiritus, aqua, sanguis: & hi tres vnum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in cælo. Pater, verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. Et cælum nobis testatur & terra, quod filius hominis venit in hunc mundum, vt nos redimeret atque saluaret.* B Vnde & Apostolus ait. *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.* Tres (inquit) sunt in terra, qui nobis testimonium dant, certosque nos faciunt de salute nostra, spiritus videlicet & aqua, ex quibus in baptismo regenerati sumus: & sanguis filij Dei, quo redempti sumus. Et de baptismo quidem scriptum est. *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, saluus erit, de sanguine verò. C *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Itemque. *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Et hi tres vnum sunt. Tres quidem isti, id est, spiritus, aqua, & sanguis vnum sunt, quoniam & spiritus lauat, & aqua lauat, & sanguis lauat. Omnes enim in eo vnum sunt, in quo vicissim à se nõn differunt. Sunt igitur hæc tria vnum, quia vnum operantur. Et tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, D & Spiritus sanctus, & hi tres non tantum vnum, sed substantialiter vnum sunt. Lege omnes scripturas vtriusque testamenti, quæ horum trium, Patris videlicet & Filij & Spiritus sancti, inspiratione compositæ sunt: tunc intelliges qualia quantaque in cœlo de salute nostra testimonia habeamus. Quod si plura legere non vacat, illud nobis vnum interim sufficiat. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Quod enim Filius dicit hoc & Pater dicit, & Spiritus sanctus.

Ibid. vers. 7. — *1. Tim. 1. 15.* — *Marc vlt. vers 10* — *Apoc. 1. 5.* — *Ioan. 6. 54.* — *Marc. vlt. vers. 16.*

Illa autem clausula quæ interposita est, qua dicitur & spiritus est, qui testificatur quoniam Christus est vnitas, ad superiora respicit, vbi ait, quoniam Iesus est Dei. Quasi enim aliquis diceret, vnde hoc probas, quod Iesus iste tuus quem prædicas filius Dei: subdidit dicens. Spiritus qui in ipso est, in quo tanta & talia opera tur, ipse apertissimè ostendit quod filius Dei est: & quod mendacium in illo non est. Et quicquid de selpso vel de alijs dicit, totum verum est.

DE CIRCVNCISIONE.
Sermo requirendus. II.

QVONIAM autem circũcisio & castitas idem significant, conueniens nobis esse videtur, vt sermonem illum qui superius de castitate editus est, huic sermoni coniungamus. Require in libro *de ornamentis Ecclesiæ*, capite nono; vbi dicitur B Paulus Apostolus doctor & magister Gentium.

IN EPIPHANIA DOMINI
Homilia B. Brunonis confessoris.

Matt. 2. 11. AVDIVIMVS modo cùm Euãgelium legeretur, quod tres magi ab oriente venerunt: quos noua stella duxit ad Iesum, qui mox *apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham: & responso accepto in somnis ne redirẽt ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.* Dicendũ est igitur, quid tres isti Magi, quid stella, quid tria munera, & quid itineris mutatio significet. Non enim vacat à mysterio, quod tribus solum viris extraneæ gẽtis, suæ natiuitatis gloriam Saluator noster manifestare voluit. Tres fuerunt filij Noë, qui tempore diluuij in arca saluati sunt ex quibus vbiq; disseminatum est omne hominum genus. In tres partes totus diuisus est mundus. In Asiam, Africam, & Europam. *rium ma- rum ty- ci.*

A Tres mulieres venerunt vt vngerent Iesum, Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome. Mulier quoque in Euangelio abscondit fermentum in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totum. Sunt autem & multa alia, quæ eandem habent significationem. Tres igitur isti viri venientes ad Iesum ex omnibus mundi partibus, sanctam Ecclesiam in vnam fidem colligendam significabant: siquidem ex tribus hominibus orti sunt omnes, & in tribus mundi partibus habitabant omnes, & vnum Dominum *Luc. 13. 21.*

B in tribus personis adorare debemus omnes: quoniam ab hoc vno creati sunt omnes. Per cęlos autem qui hãc nouam stellam dederunt, Apostolos intelligimus, de quibus dicitur. *Cæli enarrãt gloriam Dei.* Noua autem stella, eorum fides est atq; doctrina. Cœli nobis prædicant, cœli nos vocant, cęli nos inuitant ad Dominum. Multi sunt cœli: sed vna stella: quia multi sunt Apostoli, & doctores, sed vna fides atque doctrina. Vnum enim dicunt omnes. Vnam fidem prædicant omnes. *Vnus Dominus, vna fides, vnũ* *Psal. 18. 1.* *Eph. 4. 5.*

C *baptisma* prędicatur ab omnibus. Hãc stellam sequamur, hanc fidem & doctrinam teneamus. Hæc nos ducet ad Iesum. Hoc lumine veniemus ad Christum. Neque nos errare in itinere permittet: tantum nos eam non deseramus, semperque ad ea respiciamus, & via regia incedamus. Ad Herodem non diuertamus, cuius consilium non audiamus: neq; scribarum & pharisæorum responsa quæramus. Si enim magi hoc fecissent, si ad Herodem non venissent, si recto itinere

D perrexissent, & in domo impia Christum non requisissent, nequaquam stellam perdidissent. Hoc enim ex eo probari potest, quod postquam ab Herode magi recesserunt, & ij quorum consortium reliquerunt, confestim, vt ait Euangelista, *Stella, quam viderant, in oriente, antecedebat eos, donec veniens staret supra, vbi erat puer. Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magno valde.* Illorum igitur error sit nostra correctio: & qui noua stella *Matt. 2. 9.*

& vero

A

& vero lumine: fide Catholica & doctrina Apostolica illuminati sumus, Herodis domum, hereticorum & Iudæorum doctrinam, quæ est synagoga Satanæ fugiamus. In itinere positi sunt isti, & ad Christum festinātibus parant insidias: Sed vide quanta est iniquitas Herodis, quanta est astutia diaboli Fingit se adorare velle, quem molitur occidere. Mittit magos ad Iesum, rogat vt ab ipso redeant ad se
Iob. 40. 18. *Habet* enim *fiduciam*, sicut scriptum est, *quod influat Iordanis in os eius Sunt enim escæ eius electæ*, neque magno opere curat alios deuorare, nisi eos qui iam per fidem & baptismum venerunt ad Iesum: & in Christi militia computati, eius signaculum suscipere meruerunt. *Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.*
Nestorianorum error. Nestoriani non inueniebāt puerum cū Maria matre: quia non credebant Christum habuisse matrem. Vnde in detestationem eorū Beata virgo Maria vocata est *theotocos*, id est, Dei, qui etiam homo est, mater. *Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Gentiles erant isti: legem & prophetas non nouerant: legis tamen & prophetarum dicta complebant. Scriptum est enim:
Deut. 16. 16. *Non apparebis vacuus ante conspectum Domini Dei tui.* Isti sunt de quibus
Esa. 60. 6. scriptum est. *Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.* Et in Psalmis.
Psal. 71. 10. *Reges Tharsis & insulæ munera offerent: reges Arabum & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes seruient ei.* Docent nos isti viri, qui primitiæ gentium fuerunt, & per quos omne genus hominum significatum est, qualiter debeamus quærere Christum, & quomodo ad Iesum venire. Non debemus venire sine muneribus: non debemus ad eum accedere sine aroma-
3. Reg. 10. 10 tibus. Sic regina Saba (quæ & ipsam Ecclesiam Gentium significabat) venit ad Salomonem, offerens ei aurum multum, & aromata multa, & qualia prius non sunt allata in Hierusalem. Sic & illæ mulieres, de quibus iam superius locuti sumus, *emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum.* Marc. 16. 1. Lege Cantica canticorum, & videbis quod totus liber vnguentis optimis & aromatibus redoleat. Vbi sponsa vnguentis suauibus delibuta sponsi odoribus delectata dicit. *Trahe me post te: & curremus in odorem vnguentorum tuorum:* Cant. 1. 4. Cuius & sponsus odoribus nihilominus delectatus, ait. *Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris.* Cant. 4. 11.

B

De sapientia quoque dicitur: quia *in plateis sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedit, & quasi myrrha electa dedit suauitatem odorū.* Eccl. 24. 20. His & similibus apparet, quantum bono odore & sanctis aromatibus delectatur Deus. Bonus odor & sancta aromata, virtutes sunt: sine quibus ad Christi incunabula, & ad matrem totius virginitatis accedere nō licet. Odor bonus. Fides, spes, charitas, humilitas, & patientia, misericordia, & obediētia, aromata sunt, quorum odor suauissimus est: in quo & Christus, & mater Christi multum delectantur.

C

Valde sapientes fuerunt homines isti, qui talia munera Domino obtulerunt. Hos igitur imitemur, & aurum, & aromata Domino offeramus. Omnium metallorum aurum preciosissimum est, nec igne minui tur, nec vetustate corrumpitur. Aurum preciosissimum. Omnia vasa tabernaculi aurea sunt, arca, mensa, altare, candelabrum, thuribulum, tabulæ, crateræ, scyphi, cyathi, & ipsi Cherubim, de auro purissimo facti sunt. Sic & in templo Salomonis omnia de auro purissimo facta erant. Nihil in toto templo nisi aurum videbatur. Ad nos fratres ista respiciunt: nos sumus vasa tabernaculi, Vasa tabernaculi. diuitiæ Dei, arcana Dei, sapientia Dei, si in corde tuo reposita sunt: tu arca es. Si cibis spiritualibus alios pascis, mensa es. Si sapientiæ doctrinæque lumine alios illuminas, candelabrum es. Si de tua sancta conuersatione bonum odorem circumquaque diffundis thuribulum es. Si

D

Spiritui S. in corde tuo habitaculum A
præparas, templum Dei es. Hoc enim
1. Cor. 3.16 dicit Apostolus. *Nescitis quia templū Dei estis & Spiritus S. habitat in vobis?* Aureos igitur nos esse oportet, siquidem tabernaculi vasa sumus. Sed videat vnusquisque quale aurum offerat domino: ipse enim falli non potest: faber est, & filius fabri, non Ioseph, vt Iudæi dicebant, sed illius qui cælum fabricauit & terram, sicut nos dicimus. Ipse est de quo scriptum est.

Faber & fabri filius Christus.

Malac. 3.3. *Et sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum.*
1. Cor. 3.15. *Si cuius opus manserit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse verò saluus erit: sic tamen quasi per ignem.* Apostoli verba sunt. Quid nos miseri faciemus, qui nō aurum sed plumbum habemus. Sed potens est Dominus plumbum nostrū in aurum conuertere: qui in tot & tam diuersa animalia solidam terram conuertere potuit. ¶ Ecce audiuimus, quid Domino offerre debeamus. Audiamus etiam, per quam viā in patriam redeamus: dicat Euangelista: *Et admonitis*, inquit, *Magi in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suā.* Vna via prohibetur, cæteræ bonæ sunt. Redire ad Herodem malum est, hāc viam fugiamus. Hæc via non ducit nos ad patriam. Herodes iste diabolus est, Herodes iste peccatum est. Omnis via quæ ad ipsum ducit, mala est. Alias ergò vias teneamus: quæ nos sine errore in patriam perducāt.

Via bona & mala Herodes diabolus.

Psal. 24.10 *Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Hæ duæ sufficiunt nobis: sed duæ vna sunt. Dominus hoc dicit:
Ioan. 14.6. *Ego sum via, veritas, & vita: nemo venit ad patrem nisi per me.* Omnes igitur viæ in istam conueniunt: nulla nisi per istam ad patrem vel ad patriam perducit. Hanc ergò teneamus, vt læti tandem & incolumes in antiquam patriam nostram redire valeamus. Ipso adiuuante qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN OCTAVIS EPIPHANIAE Homilia B. BRVNONIS confessoris.

DEFVNCTO *Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto dicens: Surge & accipe puerum & matrē eius: & vade in terram Israel. Defuncti sunt qui quærebant* animam pueri. Mat. 2.19.
¶ Sicut Ioannes Euangelista dicit: *In propria venit* Dominus & Saluator Ioan. 1.11.
B noster, *& sui eum non receperunt.* Derelicta igitur synagoga, transiuit ad gentes, & abijt in Aegyptum, vbi patriarchæ & prophetæ peregrinati sunt, vt adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: *Ecce* Esa. 19.1.
Dominus ascendet super nubem leuem: & ingredietur Aegyptum: & corruent omnia simulacra eius. Vnde & ipse Dominus ait: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Et in Psalmis. *Ecce elongaui fugiens: & mansi in solitudine.* In templo quo vt Iosephus refert, auditæ sunt voces angelorum, Mat. 23.38. Psal. 54.8.
C dicentium: *Relinquamus has sedes.* Vnde & Apostolus ait: *Vobis oportebat primum prædicari verbum Dei: sed quia repulistis illud, & indignos vos fecistis æterna vitæ: ecce conuertimur ad gentes.* Hoc igitur fuga Domini significauit. Venit in Aegyptum, vt *populus qui sedebat in tenebris, videret lucem magnam.* De quo videlicet populo per Prophetam ante prædixerat: *Populus quem non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi: filij alieni inueterati sunt: & claudicauerunt à semitis suis.* Et alibi: *Vocabo* Act. 13.46. Esa. 9.2. Psal. 17.44.
D *non plebem plebem meam: & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam: & quibus prius dictum fuerat non populus meus vos ipsi vocantur filij Dei viui. Laudate* ergò *Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi: quoniam confirmata est super nos misericordia eius: & veritas Domini manet in æternum.* O felices illi gentium: cum quibus, & in quibus Osee 2.23. 1. Petr. 2.10. Psal. 116.1.

Domi-

Dominus habitat. Miseri Iudæi, qui eum recipere noluerunt, & clamantes dixerunt: *Non habemus regem nisi Cæsarem*. Miserunt insuper legationem post ipsum, dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos*. Hanc impiam legationem mittunt post Iesum, & incredulo corde & obstinato dicunt: nolumus hunc regnare super nos. Nondum illis mortuus est Herodes. adhuc super synagogam diabolus regnat. Nondum omnes mortui sunt, qui Christi animam quærunt: & eius nomen & fidem in cordibus fidelium occidere conantur. Sed sciant Iudæi, nisi omnes isti prius moriantur & diabolus in eorum cordibus regnare desistat, ad terram Israel & ad Synagogam non veniet Iesus. Dedignatur enim Dominus cum talibus habitare, omnesque illos fugit, super quos Herodes & diabolus regnat. His autem mortuis, reuertetur ad eos: quod quidem iuxta secundam consummationem Hieremias Propheta futurum esse testatur. Ait enim: *In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter: & hoc est nomen quod vocabit eum Dominus iustus noster. Si enim fuerit numerus filiorum Israel sicut arena maris, reliqua salua fient*. Vnde & in Psalmis legitur. *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem*. Et tunc quidem archisynagogi filia exsuscitabitur, per quam ipsa synagoga significatur. Tunc ille qui hircum seu caprum emissarium, tanto tempore vagabundus per desertum duxit, lotis vestibus aqua munda ad castra reuertetur. Obscura sunt nisi clarius differantur. Narrat Moyses Dominum præcepisse, vt ante ostium tabernaculi duos hircos statueret: quorum alterum immolaret domino: alterum in desertum mitteret pro homine, ad hoc officium præparatum. Homo verò ille immundus erat vsque ad vesperum: & tunc lotus aqua, ad castra reuertebatur. Quam friuola hæc esse viderentur, nisi magnum aliquid significarent? Duo hirci,

Ioan. 19. 15. *Luc. 19. 14* *Hier. 23. 16.* *Rom. 9. 27.* *Psa. 58. 2. 7.* *Mar. 5. 23.* *Leui. 16. 10* *Ibidem.*

A Christum & Antichristum significant. Hircus in lege pro peccato offerebatur, mundum quidem animal, sed fœtidum & luxuriosum. Munda enim animalia sunt, quæcunque vngulam diuidunt & ruminãt. Nos quasi hircum Antichristum abominamur. Similiter autem & Iudæi Saluatorem nostrum seductorẽ & peccatorem dicunt. In quorum persona Esaias propheta loquitur, dicens: *Et nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Ipse*

B *autem vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra*. Hic igitur hircus ad ostium tabernaculi, & ante portas templi ductus & damnatus est; & pro peccatis nostris Domino immolatus. Nunc autem de altero videamus, super cuius caput filij Aaron sacerdotes manus suas ponentes, omnes maledictiones imprecabantur. Filij Aaron nos sumus qui cottidie Antichristũ damnamus & maledicimus. Huic enim Apostolus maledicens, ait: *Et tunc reuelabitur ille iniquus, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur*

C *supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur*. Similiter autem & beatus Ioannes in Apocalypsi multis maledictionibus ei maledicit. Homo verò ille qui eum in desertum ducit, populus Iudaicus est, qui per totũ mundum in captiuitatem ductus, & quasi per magnum quoddam desertum diuisus, Antichristum, quem ipsi Messiam vocant, secum portat, illum prædicat, illum annunciat, illum ad sui liberationem venturum esse dicit. Sic igitur vsque ad vesperum, vsque ad huius diei seculique finem simul

D cum hirco suo populus ille in huius deserti amplitudine errabit: & tunc tandem lotus aqua, & baptismate sanctificatus & mundatus, Ecclesiæ castris sociabitur: & sicut superius diximus: *In diebus illis saluabitur Iuda: & Israel habitabit confidenter*: & tunc tandem reuertetur Dominus in terram Israel, & habitabit in ciuitate Nazareth: quæ munditiæ interpretatur. Hæc vna ciuitas duobus

Hirci duo. *Hircus animal mundum.* *Esa. 53. 4.* *Antichristus.* *2. Thes. 2. 8.* *Nazareth.*

populis sufficit, vt simul omnibus in vnum collectis, fiat solummodo *vnum ouile, & vnus pastor.* Et tu igitur quicunque es, si vis suscipere Christum in domum tuam, & in tēplum pectoris tui, esto Nazareth: esto domus pulchritudinis, & munditiarum. Dic simul cum Psalmista: *Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Audi Dominum in Euangelio dicentem: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Congruè igitur per Nazareth, Ecclesia tota ex vtroque populo congregata significatur: quoniam tota munda est, tota pura est, tota super niuem dealbata est: de qua ipse Dominus ait: *Ecce tu pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Ab hac ergò Nazareth Saluator noster, vt dicit Euangelista, *Nazaraeus* dictus est: *vt adimpleretur quod scriptum est per prophetas, dicentes, quoniam Nazaraeus vocabitur.* Pulchrè autem à Nazareth Nazaraeus dictus est: quoniam (sicut diximus) Nazareth munditiae, & Nazaraeus, mundus interpretatur: & mundus quidem à munditijs deriuatur. Multa autem de Nazaraeis loquitur Moyses, qui sicut viri valdè religiosi, seipsos Domino vouebant & consecrabant: & ab omnibus à quibus lex abstinere praecipit se custodiebant: neque vinum, neque siceram, neque aliquid quod inebriare posset, bibebant, comam capitis sui non radebant, & ad mortuum non accedebant. Tandem autem peracto tempore, quod ex voto debebatur, totius professionis hostiam Domino offerebant. Quod si fortè in tempore consecrationis suae qualibet occasione ad mortuum accessissent, omnes priores dies irriti erant: & mox eadem die, similiter autem & die septima radebant capita sua. Die verò septima offerebant par turturum, aut duos pullos columbarum. Aliter in synagoga, aliter in Ecclesia Nazaraei fiunt. Et pauci quidem fiunt in synagoga: multi verò in Ecclesia. Sunt enim Nazarei, quicunque baptizantur: quoniam ab

Ioan. 10. 1. 6
Psal. 50. 12.
Mat. 5. 8.
Cant. 4. 7.
Nazaraeus.
Mat. 2. 23.
Iudi. 16. 17.
Num. 6. 19.
Nazaraei in Ecclesia.

A omni peccato lauantur & sanctificantur. Et quamuis omnes Christiani in baptismate Nazaraei fiant: ad Episcopos tamen & sacerdotes caeterosq; clericos, & praecipuè ad monachorū ordinēm hoc pertinere vidētur: qui arctiori voto Domino coniuncti, ab omnib⁹ immunditijs se prę cęteris custodire debent. Tales igitur à vino & sicera, alijsq; omnibus quae inebriare possunt, abstinere oportet, ne fortè inebriati sensum amittant, suaeq; professionis obliuiscātur. Hoc B aūt non tantùm de corporis, quantū de animae ebrietate intelligi debet. Vtraq; enim mala est, sed animae peior. Qui enim vitiorum calice inebriati sunt, facilè à diabolo praecipitantur. Et tali quidem calice ebrij sunt omnes superbi, omnes auari, omnes luxuriosi, omnes raptores, oēs quibus furor & ira dominatur. Ipse etiam impetus irrationabilis, ebrios eos esse ostendit. Non est igitur Nazaręus, qui à tali se nō continet ebrietate. Vinum bibit Iesus, & Nazaraeus C erat. In quo maximè probatur per vinum & siceram aliud significari. Interdicitur quoque Nazaraeis ad mortuum accedere, id est criminalia & mortalia peccata committere. Quāuis sine peccato nemo esse possit, sine crimine tamen Nazaraeum esse necesse est: quoniam si crimen commiserit, iam Nazaraeus non est. Vnde & Nazaraeis praecipitur, vt si qualibet occasione ad mortuum toto tempore consecrationis accesserint, statim eadem die radantur, & septima similiter. D Dies quoque irriti fiebant, quos vsque ad illam diem pro voto custodierant. Nūquam Nazaraeis ante terminum constitutum caput radere licitū erat: nisi prius fortasse ad mortuum accessissent. Qui igitur ante terminum caput radebant, nolebant apparere foris, quod se cognouerant perdidisse intus. Hos & nos imitari debemus, vt quando peccatum aliquod magnum committimus, statim eadem die ad poenitentiam curramus: neque in alteram diem differamus, sicut scriptum

Monachi.
Ebrietas animae.
Vinum bibit Christus licet Nazaraeus.
Nazaraei in quibus imitandi.

Eccl.5.8. *Non tardes conuerti ad Dominum: neque differas de die in diem.* Radamus capita, vt tota nuda appareat conscientia: & dolor qui in corde est, in facie manifestetur. Sicut bonæ comæ nutriendæ sunt, ita & malæ radendæ. Bonæ comæ, bonę sunt cogitationes: Coma bona. Psal.75.11. de quibus dicitur: *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.* Quas videlicet beatus Iob, se Iob 17.11. perdidisse flebat, dicens: *Cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.* His ornatur caput interioris hominis. His amissis infirmatur anima. B Ideò Sampson perdidit fortitudinem, quia talibus comis subrasus fuerat. Coma mala. Malæ verò comæ illæ sunt, de quibus in Euangelio Dominus ait: Mat.15.19. *Ex corde exeunt cogitationes malæ, furta, adulteria, periuria, & similia.* Hæ radendæ sunt, quia *hæ sunt quæ coinquinant hominem*, & quæ Nazaræos immundos faciunt. Hæ tollantur à corde, his animæ caput radatur, & totus homo mundus erit. Debet autem caput radere qui peccauit, & prima & septima die: quoniam Mat.10.22. & 24.13. *qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit.* C Septima namque dies vltima est. Octaua verò die offerat par turturum, vel duos pullos columbarum: per quod videlicet intelligimus, quod cùm veniet ad resurrectionem, quæ vtiq; octaua die futura est, totus & corpore & anima mundus, quasi digna & acceptabilis hostia Domino offeretur. Multa sunt quæ de Nazaræis dici possunt. Sed hæc pauca nos dixisse sufficiat.

IN RAMIS PALMARVM.

Sermo I.

Mat.21.1. Q*Vvm venisset Iesus Bethphage ad montē Oliueti.* Et reliqua. Dominus & Saluator noster, fratres charissimi, veniēs ad passionem pro humani generis redemptione accessit prius ad montem Oliueti: & inde præmisit duos discipulos suos Hieru- A salem, & ait illis: *Ite in castellum, quod contra vos est; & ibi inuenietis asinam alligatam, & pullum: soluite, & adducite mihi.* Quibus adductis, dū Christus supersedisset, & Hierusalem veniret, vniuersa ciuitas in aduētu eius commota, obuiam illi venit, tantāq; deuotionem exhibuit, vt quidam vestimenta sua in via prosternerent, alij ramos palmarum & oliuarū prosternendos cæderent: omnesque & præcedentes & subsequētes, vna voce in laudem illius, cum pueris simul clamarent: *Osanna filio Dauid, Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis.* Quæ omnia sic sunt actualiter gesta, vt tamē aliquid spiritaliter significarent. Mons Oliueti. Mons quippe Oliueti, cui Redemptor noster prius appropinquauit, quid aliud significat, quam ipsum Saluatorem nostrū? Quia sicut mons cū de terra sit, terræ tamen eminet; sic & Saluator noster homo qui similis fuit nobis, mortalis: sed quia sine peccato fuit, quia Deus & homo, super omnes est sublimatus & exaltatus. De quo Propheta ait: Psal.67.17. *Mons in quo beneplacitum est Deo habitare: in eo etenim Dominus habitabit in finem.* Ipse mōs est Oliueti: quia sicut ait Apostolus: 2.Cor.1.3. *Pater est misericordiarum, & Deus totius consolationis.* Oleos enim seu eleos græcè, dicitur misericordia. Duo autem animalia, asina & pullus, significant duos populos, Iudæos & gentes. Asina & pullus. Sicut enim asina erat domita iugo, & solita supersedentem suscipere, pullus verò non; ita Iudæorū populus iugū legis & prophetarum habuerat, & vnius Dei cultū: Gentiū verò populus nec iugū legis & prophetarū susceperat, nec Deum, sed dæmonia adorabat: D Ambo tamen populi sub iugo peccati erant: sicut ait Apostolus: Rom.3.23. *Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.* à quo iugo vt possēt solui, misit Christus duos discipulos .i. duos ordines discipulorum: vnum in Iudæam, alterum in Gentilitatem. Vnde B. Paulus Galat.2.8. ait: *Qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Hos enim Apostoli Apostoli.

conuertendo à peccatis ſoluerunt, & templum & ſedem Dei fecerunt. Vnde diuina ſcriptura ait: *Anima iuſti, ſedes eſt ſapientiæ.* Poſt Apoſtolos autem ſubſecuti ſunt & ſancti martyres, qui proſternebant veſtimenta ſua in via: quia pro teſtamento Dei ſua corpora tradiderunt. Inde ſancti confeſſores ramos de arboribus cædunt, dum exempla benè viuendi de libris noui & veteris teſtamenti nobis aſſumunt. Clamant omnes: *O ſanna filio Dauid:* quia omnes ſancti vna mente, vnoq; ſpiritu laudant Deum, qui per miſericordiã ſuam nos à poteſtate diaboli liberauit. Cum quibus fratres, & nos pariter mortificantes carnem noſtram cum vitijs & concupiſcentijs, palmã victoriæ per veram pœnitentiam, & per opera miſericordiæ quam oliua deſignat, contra diabolum habeamus, vt ad cœleſtem Hieruſalẽ, Redemptore noſtro duce, quandoque peruenire & illic gaudere valeamus in ſecula ſeculorum. Amen.

[Margin: Martyres. — Confeſſores.]

IN RAMIS PALMARVM.

SERMO II.

NARRAT beatus Ioannes Euangeliſta, quod turba multa quæ conuenerat ad diem feſtum, cùm audiſſet quia Ieſus venit Hieroſolymam, acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiam & clamabant, *O ſanna filio Dauid: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Bona turba quæ Saluatori noſtro obuiam proceſſerat, quam ipſi quoq; ſcribæ & phariſæi timentes, quamuis Chriſtum occidere cupiebant, in eum tamen manus mittere non audebant, vnde & dicebant: *Non in die feſto ne fortè tumultus fieret in populo.* Ad feſtum namque diem venire, Dei filio obuiã exire, & non ſolùm exire, verum etiam cum palmis obuiam ire: ad religionem & virtutem pertinet. Septẽ diebus faciebant Iudæi hanc maxi- A mam ſolemnitatem: in qua fermentum comedere, & opus ſeruile facere non licebat. Sed ſicut Apoſtolus ait: *Omnia in figura contingebant illis. Scripta ſunt autem propter nos.* Hæc feſtiuitas noſtra eſt: Iudæi Chriſtum occiderunt, ſed nobis & propter nos occiſus eſt Chriſtus: nobis & propter nos immolatus eſt agnus, qui tollit peccata mundi. Nos igitur hanc feſtiuitatem celebrare debemus, *non in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis*, id eſt, non in vetuſtate literæ, B quia *litera occidit: ſed in nouitate ſpiritus: quia ſpiritus viuificat.* Debemus autem eam celebrare ſeptem diebus, hoc eſt omnibus dieb9, & quãto tempore in hac vita ſumus. Quia enim non ſunt dies niſi ſeptem: ideò per ſeptẽ dies omne tẽpus & omnes dies intelliguntur. Seruilia aũt opera ſunt, non illa quidem quæ ſerui faciunt, ſed potius illa quæ etiã liberos ſeruos faciunt. Non eſt enim ſeruile opus ignem in ſabbato accẽdere, catinum lauare, infirmos ſanare, paralyticos curare: ſicut Iudæi Saluatori C noſtro detrahentes, dicebant: *Hic homo non eſt à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit:* ſicut & Archiſynagogus indignans, dicebat: *Sex dies ſunt in quibus licet operari: in his ergò venite, & curamini, & non in die ſabbati.* Seruile ſcilicet opus exiſtimans ſanare, & ipſos miſeros homines à dæmonibus liberare. Sed ſi vis ſcire quæ ſunt ſeruilia opera: Audi prophetam, dicentem: *Non occides: non mœchaberis: non furtum facies: non falſum teſtimonium dices: non concupiſces rem proximi tui.* Hæc ſunt ſeruilia opera: hæc faciunt homines ſeruos: hæc D tradunt miſeros homines ad diaboli ſeruitutem. Hæc ergò & ſimilia fugiamus: ab his nos cuſtodiamus: & non faciemus opus ſeruile in feſtiuitatibus noſtris. Et illi quidem qui ſic feſta celebrant, digni ſunt qui proceſſionem Domino faciant: & ei cum palmis obuiam pergant. Neque enim ſine palmis licet obuiam Chriſto ire: quoniã in palmis victo-

[Margin notes: Ioan. 12. — ...ba bo- — ...26 3. — 1.Cor.10.11. — Feſtum noſtrum eſt. — 1.Cor.5.8. — 2.Cor.3.6. — Seruilia opera. — Ioan. 9.16. — Luc. 13.14. — Exo. 20.13. Deut. 5.17. — Palmis op9 eſt.]

Deut.1.17. ria significatur. Vnde & in lege præcipitur: ne iudices in iudicio personam respiciant, sed quicunque iustam causam habuerit: ei palmam dabunt. Vadant ergo illi obuiam Iesu qui victores sunt: & suos vicerunt inimicos. Si vicisti superbiam, vnam palmam habes: si vicisti auaritiam, alteram habes: si vicisti luxuriam, aliam habes: & quot vitia superasti, tot palmas habes. Si autem nullum vicisti, nullam habes. Noli ergo ire obuiam Christo, non te suscipiet, quia indignus es, qui in tali triumpho suscipiaris. Videamus modò quid asinus ille etiam significet, super quem rex iste humilis & mansuetus sedere dignatus est. Animal stultum, vilis precij, ignobile, omnibus iniuriis, omnique subditum seruituti est asinus. De sanctis autem dicit Apostolus: *Videte vocationē vestram fratres: quod non multi sapientes inter vos, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt perdat sapientia: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret.* Et in alio loco: *Si quis videtur sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, vt sit sapiens.* De talibus quoque Esaias ait: *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* Vnde ait: Delbora (quæ apis interpretatur.) *Qui ascendistis super nitentes asinos, benedicite Dominum.* Nitentes asini illi sunt, qui Apostolorum vestibus ornati sunt. Qualis iste est super quem modò Dominus sedet. De quo Euangelista ait: quod *imposuerunt Apostoli super eum vestimenta sua: & eum desuper sedere fecerunt.* Apostolorum vestimenta & ornamenta, virtutes sunt, & mores honesti: Fides, spes, charitas, prudentia, fortitudo, temperantia, humilitas, misericordia, pax, patientia, & similia ornamenta sunt: quibus Sancti Apostoli ornati sunt, & alios ornant: vt apti & pulchri sint, super quos Deus sedere, & in quibus habitare dignetur. Qui igitur talibus ornamentis ornati sunt, illorum quidem animæ super nitentes asinos sedere dicuntur. Isti itaque sunt sedes Dei, isti de ignobilibus & vilissimis animalibus facti sunt thronus Dei. Nouem sunt angelorum ordines, sed super thronos nullus ordo est. Quanto melius est cum simplicibus & mansuetis asinos Christi fieri: quam cum superbis & arrogantibus, equos & currus fieri Pharaonis? De illis enim scriptum est: *Currus Pharaonis, & exercitum eius proiecit in mare.* De istis autem: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Denique super quod aliud animal debuit sedere Iesus, cùm ad crucem pergeret: nisi super illud quod crucem naturaliter super se ferre videtur. Naturaliter enim hoc animal crucis signum super se designatum habet. Audiamus etiam quid illi significent, qui ramos de arboribus cædentes, viam Domino præparabant. De talibus præcursor Domini ait: *Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri.* Nō omnium est hoc officium, neque omnibus data sunt ferramēta quibus huiusmodi rami de arboribus succidantur. Episcoporum est hoc & sacerdotum: Ipsi tales ramos de arboribus cædere, & viā Domino præparare debent: per quā & nos ad ipsum ire possimus, vt ipse ad nos venire dignetur. Arbores autem patriarchę, & prophetæ, Apostoli, & Euangelistæ intelliguntur. De his autem ramos succidimus: quando eorum fidem & doctrinam eorum vitam & sanctam conuersationem, aliis exponimus, & ad imitandum proponimus. Tales fuerunt arbores, Esaias, Hieremias, & Daniel: Tales fuerunt Petrus, & Paulus, & Ioannes. Talis & ille qui ait: *Ego sicut oliua fructifera in domo Dei: speraui in misericordia Dei mei in æternum, & in seculum seculi.* Ex qua videlicet arbore rami succiduntur, quibus illa via paratur: de qua dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Præcipitur filiis Israel, vt in festiuitate tabernaculorum, fructum arboris pulcherrimæ suscipiāt, spa-

Margin notes: Asinus. — 1. Cor. 1. 26. — 1. Cor. 3. 18. — Esai. 1. 3. — Iud. 5. 10. — Asini nitentes. — Matt. 21. — Vestimenta Apostolorum. — Angelorum ordines nouem. — Exod. 15. 4. — Matt. 5. 3. — Asinus crucifer. — Matt. 3. 3. — Episcoporū officium. — Arbores rami. — Psal. 51. 10. — Psal. 118. 1. — Leui. 23. 40.

spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente: & in ipsis lætentur coram Domino. Qui ista intelligunt, non ignorant quid arbores & rami arborum significent: quibus Domini ad nos, & nobis ad Dominum via præparatur. ¶ Quid illæ quoque duæ turbæ significent, audiamus. De quibus hic dicitur: *Turbæ autem quæ præibant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini.* Illa turba quæ præibat, patriarcharum & prophetarum exercitus est, omniumque illorum qui à primo homine vsque ad Christum Domino placuerunt. Illa verò quæ sequebatur, tota fidelium ecclesia intelligitur à Saluatoris nostri aduentu vsque ad finem seculi. Lege prophetarum libros, & videbis quomodo præcedens turba laudet Dominum & benedicat. Lege Euangeliorum volumina, & Apostolorum actus, & tunc intelliges quantum in Christi laudibus sequens turba quotidie personet. Egregiè itaque factum est, quod Saluator noster in medio positus est inter vtrunq; videlicet testamentū: synagoga præcedit, ecclesia sequitur. Ipse verò in medio stat, & vterq; populus vna & consona voce eum laudat, & benedicit: Qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Turba præcedentes & sequentes.

IN COENA DOMINI. SER. B. BRVNONIS.

RIMA die azimorum quādo necesse erat comedere pascha: Dominus & Saluator noster Petrum & Ioānem ante se ad ciuitatem misit, qui ei hospitium & cœnam præpararent. Hæc autem cœna finis est veteris, & initium noui testamenti. Vnde & Saluatori nostro vnam cœnam suam in duas cœnas diuideret placuit, vt per primam vetus, & per secundam nouum testamentum intelligamus. De hac autem cœna locutus est Dominus

Cœna Domini.

A nus ad Moysen & Aaron in Aegypto, dicens: *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cætum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die mensis huius tollat vnusquisq. agnum per familias & domos suas*, & cætera quæ sequuntur. Mensis, inquit, iste aliorum mensium principium est, qui apud nos Martius vocatur. Hic autem sit nobis primus, id est, maximus & principalis anni: quia maiora in hoc mense, quam in B cæteris fiunt sacramenta. *Loquimini ad cœtum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die mēsis huius tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: sin autem minor est numerus est, quā vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui coniunctus est domui eius, iuxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus agniculus. Iuxta quem ritum, tolletis & hædum: & seruabitis eum vsque ad quartumdecimum diem mensis huius. Immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam.* C Decima namque die tolluntur agnus & hœdus, & seruantur vsque ad quartumdecimum diem eiusdem mensis, & tunc immolantur. Nam quia tabulæ testamenti decem verba, id est, decem præcepta principalia scripta habuerunt, in quibus tota lex quodammodo continebatur; ideo frequenter per decem totum vetus testamentum intelligitur. Quia verò sunt quatuor Euangelia, in quibus nouum testamentum clauditur; D ideo per quatuor nouum testamentum designatur. Decima igitur dies vetus testamentum: quarta verò post decimam, nouum designat. Decima autem tollitur agnus, sed vsque ad quartam decimam immolandus seruatur: quia Christi passio in veteri testamento per figuras & ænigmata significata, tandem in nouo veraciter est adimpleta. Ibi Christus monstratur, hic immolatur. Ibi significatur, hic sacrificatur. Ibidemque agni immolatio narratur, hic

Exod. 12. 3.

verò Christi passio prædicatur. Vetus namq; testamentum eo tempore finem fecit, quo Christus Dominus
Marc.14.25 noster discipulis ait : *Amen dico vobis, non bibam de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno Dei.* Vetus igitur vinum spernitur, nouum permittitur. Non quod vetus lex omninò destruatur, sed quod nouo & spirituali sensu intelligatur. hoc autem in regno Dei, quod est ecclesia. Christus autem & agnus est, propter innocentiam; & hœdus dicitur, propter similitudinem carnis peccati. De hoc
Ioan.1.29. enim dicitur: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* De hoc simili-
Exod.23.19 ter dicitur : *Non coques hædum in lacte matris suæ.* Ad hunc autem vescendum, vicinos & proximos inuitare debemus: vt qua charitate omniũ salutem desideramus, innotescat. Vicinus enim noster, omnis Christianus est: & quicunque ab ecclesia longè non est. Est autem agnus iste absque macula: quia sicut scriptum est:
1.Pet.2.22. *Peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.* Est autem masculus agniculus: quia nihil habet molle, nihil est fœmineum, nihil corruptioni obnoxium, nihil carnalis sentiens titillationis. Et agnus quidem per domos comeditur : Hœdus verò ab omni multitudine immolatur. Per quod apertissimè designatur, & hoc sacrificium quod modò in ecclesia assiduè sumitur : & illud quod à Iudæis insanientibus in ara crucis est immolatum. Quamuis enim & hoc & illud vnum sit, tamen aliter & aliter fit. Vnde & illi hœdum occidunt, inter iniquos & peccatores mundi Saluatorem deputantes. Sicut scrip-
Luc.22.37. tum est. *Et inter iniquos deputatus*
Ioan.18.30. *est.* Itemque. *Nisi esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Nos autem innocentem, sanctum, & iustum, & sine omni contagione peccati, Dei filium esse credimus. Agnum absque macula & immolamus & sumimus. Ideoq; quamuis agnus & hœdus immolatur, solus tamen agnus à populo manducatur. Illud enim sacrificiũ

A in isto sumitur, quia hoc in illud conuertitur. Est autem hæc mutatio dexteræ excelsi. Omnis autem multitudo filiorum Israel hœdum immolauit. Sed quando? Ad vesperum: quia proditor Iudas circa hanc horam cum Iudæis locutus, Christũ vendidit, nummos accepit, atq; altera die circa horam vespertinam, id est, post nouam Saluator noster spiritum emisit. Vnde Psalmista ait:
Eleuatio manuum mearum, sacrificium Psal.140.
vespertinum. Et sument de sanguine
B *agni, & ponent super vtrunque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum.* Super vtrunq; etenim postem agni sanguinem ponunt, qui & ore & corde illum suscipiunt. Qui verò vel indignè suscipiunt, vel etiam suscipientes Christi sanguinem esse non credunt, isti super vnum tantummodo postem sanguinem Christi ponunt. De quibus Apostolus dicit : *Qui enim man-* 1.Cor.11.29
ducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Nos ergo & ore sumentes, & corde Christi sanguinem
C esse credentes, super vtrunque postem eum ponamus; & corpore & mente suscipiamus. Cùm autem crucis signum, quę Christi sanguine cruenta est, in nostris frõtibus facimus, tũc quidem in superliminaribus domorum Christi sanguinem ponimus. Sequitur. *Et edent carnes illa nocte assas igni & azimos panes cum lactucis agrestibus.* Idem enim hoc loco: & per carnes, & per panes azimos intelligimus. Et bene vtrunque posuit:
D quia de panibus hæ carnes fiunt. Has autem cum lactucis agrestibus co- Lactuca
medunt, qui corde compuncto & agrestis.
humiliato eas suscipiunt : & crucis amaritudinem Christo compatientes in cordis palato quodammodo sentiunt. *Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctũ aqua, sed assum tantum.* Agni etenim carnes, si vel crudæ, vel aqua coctæ edantur, facile stomachum peruertere solent. Si verò assæ fuerint, & confortant, & auidius sumuntur. Qui igitur à cæteris carnibus eas nõ discernit, & omni cibo

sua-

suauiores & salubriores esse non intelligit: & quasi fastidiens, dignè eas sumentibus salutem & vitam præstare non credit: is vel crudas, vel aqua coctas has carnes comedit. Ille verò assas igni eas manducat, qui vitam in eis esse credens auidissimè suscipit: & suscipiendo Christi passioni communicat. Ipse enim Dominus dicit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* (Ioan. 6.55.) Non sunt prętere a hæ carnes crudæ edendæ, quia passus est Christus: neque in aqua coctæ, quia non occultè, sed palam & cunctis videntibus est crucifixus. Redolet caro cùm assatur, redolet & passio Christi. *Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam vsque mane.* Caput enim Christi (sicut Apostolus ait) *Deus est.* (1. Cor. 11. 3.) Pedes verò qui terram tangunt, eius carnem significant, quæ de terra assumpta est. Quid eius verò intestina omnino occulta? omnia profunda mysteria. Caput igitur illius cum pedibus & intestinis vorant, qui & Deum & hominem esse credunt; & quęcunque de eo scripta sunt, dignè fideliterque suscipiunt. Non enim sufficit, si & Deum & hominem esse eum credamus, nisi intestina eius quoque suscipientes, & de virgine natum & circuncisum, & veraciter passum, & die tertia surrexisse, & cætera quæ de eo scripta sunt, indubitanter crediderimus. Vnde subditur. *Nec remanebit ex eo quicquam vsque mane.* Omnia sumantur, omnia credantur: nihil de hoc agno remaneat, quod in fidei pectore non claudatur. Mane autem vitæ huius finis intelligitur, quando Christus sol iustitiæ apparebit, & fugatis tenebris nox vlterius non erit. Tunc autem non erit tempus conuertendi, vel agni carnes comedendi: quia qui tunc credere incipient, cum fatuis virginibus audient: *Amen dico vobis, nescio vos.* (Matt. 25. 12.) *Si quid residuum fuerit, igne comburetis.* Residua enim sunt quæ comedi nequeunt, vt est pellis & ossa. Pellis etenim

A agni caro Christi est: quæ quidem qualiter Deo vnita, id est, qualiter verbum caro factum est, neque dici, neque intelligi potest. Sed quis illa ossa comedere, vel (vt ita dixerim) corrodere valeat, vt qualiter ante omnia tempora sit à patre genitus, diutissimè si licuerit semperque inuestigando intelligat. Sunt autem alia multa, quæ quoniam comedi & intelligi non possunt, charitatis igne fideique ardore comburantur. Sufficit enim credere, si non datur intelligere. (Intelligere qui nequit, credat.) Plures enim credendo, B quam intelligendo has carnes comedunt. Comedant igitur qui possunt: qui verò non possunt, credant, & charitatis igne comburant. Sequitur. *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis, & calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus: & comedetis festinanter. Est enim phase, id est, transitus Domini.* Renes quidem accingere, (Renes cingere.) est castitatis & continentiæ cingulo luxuriam refrenare. Vnde ipse Dominus ait: *Sint lumbi vestri præcincti.* (Luc. 12. 35.) C Calciamenta verò in pedibus habent, qui quasi alio pergere parati peregrinos se in hoc mundo esse cognoscunt. Et isti quidem viam mandatorum Dei currentes, securè & sine timore, vtpotè benè calciati super serpentes calcant & scorpiones. Baculos autem in manibus teneant, (Baculi in manibus.) vt se ab incurrentibus aduersariis defendere valeant. Habes humilitatem, baculus est tibi. Hoc enim superbiam vincis. Habes castitatem, D & hæc baculus est, quo luxuria superatur. Sed quid multa? quot virtutes, tot baculos habes. Sic igitur præparetur, sic muniatur, sic crementur, qui has carnes comedere venit. Citò autem & festinanter comedetis eas, vt cùm Dominus venit iam pleni & saturi sitis: nec tunc credere incipiatis, quando liberari per fidem debetis. In fide namque suscipienda, nulla mora debet esse *Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam.* (Matt. 25. 13.) Postquam autem illam cœnam & agnum illum significatiuum Salvator noster

cum Apostolis comedit, ad verum paschę transit sacramentum: vt quod prius fecerat in figura, iterum faceret in veritate. Et prius quidem fecit secundum ordinem Aarõ, posterius vero secundum ordinem Melchisedech, vt se vtriusque testamenti auctorem esse ostenderet. Alterum igitur sacerdotium complendo finiuit, alterum autem in æternum fieri & manere constituit. De quo scrip-

Psal. 109. 4.
tum est: *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* *Surgens* igitur *à cœna & accipiens linteum præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes dis-*

B

Ioan. 13. 5.
cipulorum. Pedes quidem, quoniam *qui locutus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus.* Hoc enim faciebat vt pueri mundi, & digni essent ad tantum accedere sacra-

Alludit ad pueros Dauid & panes proposit.

mentum: nobis quoque exemplum tribuens, vt prius nos abluamus ad eius carnem & sanguinem accessuri.

1. Reg. 21. 4.
1. Cor. 11. 27
Qui enim, vt Apostolus ait: *manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Probet igitur se prius homo*, lauet pedes & conscientiam: & sic accedat. Postquam autem pedes eorum lauit, cùm iterum recubuisset, antequam secundam cę-

C

Ioan. 13. 13.
nam agere cœpisset, ait: *Scitis quid fecerim vobis. Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego Dominus & magister laui vobis pedes, & vos debetis alter alterius lauare pedes.* Et paucis verbis interpositis: *accipiens calicem bi-*

D

Mar. 14. 25.
bit, & ait: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiscum nouum in regno Dei.* Quod ta-

Apoc. 21. 5.
le fuit, ac si diceret: *Vetera transierunt, ecce noua facio omnia.* Hinc est enim quod Lucas Euangelista duos

Luc. 22.
calices ponit. Deinde vero accipit panem: & benedicens fregit & dedit eis, dicens: *Accipite & diuidite inter vos: Hic est enim calix sanguinis mei noui testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ac si diceret: Dixi vo-

Ioan. 6. 55.
bis aliquando: *Nisi manducaueritis*

A

carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed non intellexistis. Modo autem quod dixi expono: & quod nunc me facere videtis, illorum verborum expositio est. Quidam ex discipulis hæc verba tunc audientes, & non intelligentes, scandalizati sunt, & conuersi abierunt retrorsum, & amplius eum non sunt secuti. Putabant enim quod eius carnes membratim concisas vel crudas, vel coctas comedere debuissent. Nimis adhuc carnales erant isti, nimisque carnaliter intelligebãt.

B

Ecce modo cùm discipulis sedet Iesus: manducat & bibit cum illis: & cum nihil patiatur in membris suis, eius tamen caro comeditur, & eius sanguis bibitur à discipulis suis. Hoc facit potentia diuinitatis. Illa videlicet de qua scriptum est: *Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra: in mari & in omnibus abyßis. Ipse enim dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt.*

Psal. 134. 6.
Psalm. 32. 9.

C

Sic igitur & modo cum dixisset: *Hoc est corpus meum*: &, *Hic est sanguis meus*: tanta fuit potentia in verbo eius, vt illico & panis mutaretur in carnem, & vinum mutaretur in sanguinem. Miratis hoc? Scio quod miraris: mirabile enim est: nihil enim fecit Deus, quod mirabile non sit. Similiter autem & ego miror de te, quomodo cibus tuus & potus tuus mutatur in carnem & sanguinem tuum. Non facit cibus tuus carnem tuam, quæ iam facta

Eucharistiæ veritas.

D

est: sed nutrit & mutatur in eam videlicet carnem tuam, quam habes & quam suscepisti de matre tua. Sic igitur & panis iste & vinum quod super altare consecratur, ad imperium & potestatem cœlestis benedictionis, in Christi carnem & sanguinem commutatur: non in aliam carnem Christi, quia aliam non habet, nisi illã quæ nata est de matre Christi. Ergo ne potuit digestio tua mutare cibum tuũ in carnem tuam: & cælestis benedictio non potest panem & vinum mutare in carnem sanguinem Christi? quomodo ergo verum

Translementatio panis ac vini, in corpus ac sanguinẽ Christi.

est:

Psal. 33. 9. est: *Ipse dixit: & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt?* Concedas igitur necesse esse, quod sicut digestiōe mutatur cibus in carnem tuam, quam tu suscepisti de matre tua; ita & panis iste cœlesti benedictione mutatur in carnem Christi, non in aliam quidē, quia non habet aliam, nisi illam quā de virgine matre suscepit. Audi adhuc quod mirabilius est; cùm tantus panis qui per totum mundum cottidie sacrificatur, cœlesti benedictione mutetur in carnem Christi; & comedatur à fidelibus Christi, ipsum tamē corpus Christi neque augetur, quando panis in illud mutatur: neque minuitur, quando manducatur. Illi quinque panes sint nobis in exemplū Marc. 6. 41. Ioan. 6. 13. ex quibus Saluator noster quinque milia hominum satiauit, exceptis paruulis & mulieribus, qui in hoc numero non computantur. Si vnusquisque ex illis panibus solummodo in mille particulas diuisus fuisset, ego non puto vnam particulam os vnius hominis implere potuisse. Illud tamen tantillum quod singuli susceperunt, tantum in ore vniuscuiusque multiplicatum est, vt neque dentibus ad molendum, neque ventri ad implendum minus esset, vsque ad perfectam satietatem. Illæ quoque paruissimæ micæ, quæ de panibus cum frā gerentur ceciderūt, & his qui comederant necessariæ non fuerunt, sic multiplicatæ sunt, vt duodecim ex eis cophini implerentur: cùm prius ne duo quidem cophini ex omnibus illis panibus impleri potuissent. Et certè poterat Domin⁹, si ipsi placuisset ex solis istis reliquijs pascere omnes homines huius mundi, quantò tempore fuerit iste mundus: tanta est potentia Domini: & tantum valet benedictio Christi. Ecce inuenimus aliquid ad exemplum valde conueniens, quod à multis comedatur & nō minuatur. Sic igitur corpus Christi cùm cottidie comedatur ab omnibus, nullam tamen patitur diminutionem: quia sicut Apostolus ait: Rom. 6. 9. *Christus resurgens à mortuis, iam non moritur: Mors illi vltra non dominabi-*

A *tur.* Vidi ego aliquos, & quales multos inuenire non est difficile, qui nulla ciborum abundantia, maiores vel crassiores fiebant, quamuis multi cibi in eorum carnes conuertebantur. Hoc autem dixi, quamuis fortasse nō videatur competens exemplum, vt tu intelligas aliquid esse quod non augeatur: quāuis ei cottidie aliquid addatur. Si igitur hoc in carne mortali fieri potest, quantò magis in carne Saluatoris, & ipsa iam per resurrectionem clarificata? Nondum enim

B consummatum vel perfectum est, quod in aliquo augeri vel minui potest. Sed quare nos in istis laboramus? Ipsius verba nobis sufficiant. Ipse enim dixit: *Hoc est corpus meum:* postea Mat. 26. 26. dicit: *Hic est sanguis meus.* Ipse dicit: Ioan. 6. 56. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Ipse dicit: *Qui mandu-* Ibid. ver. 55. *cat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Si Christo non credimus, cui credemus? Vbi tanta auctoritas est, ibi argumenta necessaria non sunt.

C *HOMILIA B. BRVNONIS DE imitando Christo in paupertate, misericordia, charitate, & cæteris virtutibus: in die Parasceues, aut alio quolibet ad fratres habenda.*

ESTOTE *imitatores Dei,* Ephes. 5. 2. *sicut filij charißimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationē & hostiam Deo*

D *in odorem suauitatis.* ¶ In omnibus quæ Dominus noster Iesus Christus gessit, fratres charissimi, & dixit, nobis formam humilitatis & doctrinæ bonæ conuersationis reliquit. Sicut enim verbis nos voluit docere, ita & exemplis. Vnde scriptum est: *Cœpit* Actor. 1. 1. *Iesus facere & docere.* Et quantum ad humilitatem ait ipse Dominus: *Dis-* Matt. 11. 29. *cite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Quinetiam cùm ipse sit omnipotens atque Dominus omnium, pro nobis pauper esse voluit, honores re-

spuit,

spuit, passiones sponte subiit, & etiam pro persecutoribus exorauit. Et hoc totum fecit, vt in omnibus eum pro capacitate nostrę infirmitatis sequi non negligamus: alioquin veri Christiani non sumus. Nam qui dicit se Christum diligere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare. In hoc ergo quod ipse pauper esse voluit, ne nos diuitias pro magno habeamus, neq; eas immoderarius appetamus: satis aptè docuit. Nam homines huiusmodi comprobantur esse auari: de quibus dicit Apostolus: *Auari, fornicatores, & immundi, regnum Dei non possidebunt.* Idemq; alibi: *Qui volunt in hoc mundo diuites fieri, incidunt in tentationes & in laqueos diaboli.* Ecce qui volunt fieri dixit, non qui sunt. Cupiditatem damnabilem ostendit, & non diuitias. Possunt diuites esse & boni: sed illi de quibus dicitur: *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Quales legimus fuisse Abraham, & Iacob, & Dauid: quos & diuitias cognoscimus habuisse, & eas cum non habentibus communicasse. Et in Apostolo scriptum habemus: *Præcipe diuitibus huius seculi, non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo.* Diuites sint in operibus bonis: facile tribuant. Ecce isti sunt boni diuites, qui non superbè sapiunt, neque sperant in incerto diuitiarum .i. fiduciā suam non ponunt in diuitijs, quæ sunt in incerto: quæ hodie habentur, & cras facilè amitti possunt. Facilè tribuant, vt de ijs quibus abundant, inopiā fratris subleuare studeant: vt de eorum vnoquoq; dicatur: *Hilarem datorem diligit Deus.* Et hoc est, quare cùm Dominus diues esset in cœlis, pauper voluit esse in terris. Quod etiā passionem & crucem spōte subijt, per ipsam mortem suam de potestate diaboli nos eripuit: atque in cruce pendens, pro peccatoribus orauit, vbi nobis exemplū dedit, valde ęquanimiter mala à proximis illata, homines ab hominibus perpeti: cū ipse omniū Dominus à seruis, iustus à peccatoribus tanta tā benignè

Auaritiam damnat. *Eph. 5. 5.* *1. Tim. 6. 9.* *Diuites & boni.* *Psal. 61. 11.* *1. Tim. 6. 17* *2. Cor. 9. 9.*

A pertulerit. Et nos, fratres, in tribulationibus positi, orationibus maximè insistere debemus, quæ tribulationes geminæ sunt. Est n. tribulatio quum patimur dāna temporaliū: & est tribulatio quę longè maior est, quando ad quæcūq; crimina inclinamur. Verumtamen sic orādum est, vt oratio nostra nō vertatur in peccatū. Quod si perfectas eleemosynas fecerimus Perfectæ autem eleemosynæ sunt in duobus: dando.s.& dimittendo. Vnde Dominus dicit in Euangelio: *Date, & dabitur vobis: dimittite, & dimittetur vobis.* B Item: *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Alioquin scriptura testante, Frustra à peccatis rogans manus ad Dominum expandit, qui eas ad pauperes pro posse non extendit. Et si quis vos offendit, dimittite ex corde, vt Deus dimittat vobis vestras offensas. *Quia nisi dimiseritis, nec pater de cœlis dimittet vobis. Quoniam qui odit fratrem suum, homicida est. Et scimus quod omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem: neq; partem in regno* C *Christi & Dei.* Et hæc sunt, quibus perueniendum est ad regnum cœlorum: Ad quod perducat nos Christus Dominus noster, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Oratione contra tribulationes orandum est. *Eleemosyna perfecta.* *Luc 6. 38.* *Matth. 5. 7.* *Matt. 6. 15.* *1. Ioan. 3. 15.* *Galat. 5. 12.*

IN PARASCEVE, SIVE IN resurrectione Domini.

Ser. II.

Idelis sermo & omni acceptione dignus, quia Dominus noster Iesus Christus venit in hunc mundū peccatores saluos facere. D B. Apostolus Paulus doctor & magister gentium, verba sua vera & fidelia esse dicit, omniq; acceptione digna: & quibus nemo vnquā contradicere debet: quod Dominus noster Iesus Christus ideo in hunc mūdum venit, vt peccatores saluos faceret. *Non enim venit vocare iustos; sed peccatores:* quia *non indigent qui sani sunt, medico: sed male habentes.* Tota enim intentio saluatoris nostri, quod verbum caro factū est, quod de virgine

1. Tim. 1. 15. *Luc. 5. 32.* *Ibidem. & Mar. 2. 17.*

natus est, quod inter homines conuersatus est, quod passus est, & resurrexit: tota, inquam, illius intẽtio fuit, vt peccatores redimeret atque saluaret. Hodie igitur completa est hæc intentio tam pia, hæc voluntas tam sancta, hæc misericordia tam immensa. Hoc & ipse ostendit illis verbis quibus ait:
Luc.18.31. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur & flagellabitur, & crucifigetur: & tertia die resurget.* Nonne audis quod in resurrectione consummantur, quæ lex & Prophetæ de eo prædixerant? Non erat alia via qua homo in patriam reuerteretur: non erat aliud preciumquo redimeretur, non erat alia medicina qua sanaretur. O clemẽtissimum medicum qui de proprio sanguine fecit medicinã ne infirmi perirent: quos sanare venerat. Ipse est enim de quo scriptum
Apoc 1.5. est: *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Sanguis igitur Christi, & precium est quo redempti sumus, & lauacrum quo lauati sumus, & antidotum quo sanati sumus. *Si enim data esset lex quæ posset viuificare: verè ex lege esset iu-*
Heb.7.19. *stitia. Sed nihil ad perfectum adduxit lex. Manifestum est.n. quia ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram Deo.* Apostoli verba sunt. Hic est igitur dicit B. Ioannes, qui venit per aquam & sanguinem redimere, lauare, & sanare. Nõ in aqua solum, quia non solo baptismate, hęc tanta salus, tanta redemptio, tanta liberatio fieri poterat: sed in aqua & sanguine, vt sanguis ad precium, & ad lauacrum aqua proficeret. Vnde & de latere e-
Ioan.19.34. ius simul cum sanguine aqua profluxit. Iam Saluator noster obierat, & adhuc in ipsa sui sanguinis effusione nos prędicabat & docebat: vbi nostrę redemptionis auxilium quærere &
Matt.16.21 credere debeamus. Cũ suæ passionis mysterium aliquãdo discipulis reue-
Marc.8.31. lasset, & B. Petrus intellexisset, ipsique displicuisset, atq; dixisset: *absit hoc à te Domine, non fiat istud.* Respondit ei Ie-

A sus. *Vade post me satana: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ hominum.* Non enim Beatus Petrus cognouerat illud magnum & ineffabile sacramentum diuini consilij, non intellexerat quod peccatum originale, nisi Christi sanguine solui non poterat. Nondum sciebat quod oportebat pa- Mar.8.14
ti Christum & resurgere à mortuis: Luc.24.27
& ita intrare in gloriam suam. Si enim hoc intellexisset, nunquam eius voluntati Satanas, id est, contrarius extitisset. Iuit tamen ipse post
B ipsum: quia non solum in morte, verum etiam ipsum secutus est simili morte. Illis diebus quibus Ioannes Baptista decollatus est: Venerũt quidam ad Iesum dicentes: *Exi & vade* Luc.13.32.
hinc, quia Herodes quærit te interficere. Et isti quidem vt homines loquebantur: & humanum consilium dabant. Quibus Dominus Iesus respondens ait: *Ite dicite vulpi illi. Ecce eycio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Veruntamen oportet me & hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non ca-*
C *pit perire prophetam extra Hierusalem,* dicens, inquit, quod Herodes quærit me interficere: ite & dicite vulpi illi: Dicite illi callido insidiatori: ecce eijcio dæmonia, quæ valde illo fortiora & potentiora sunt: qui & ipsam si volo & de regno & de corporis tabernaculo eijcere possum. Hoc autem facio hodie & cras, & quantotempore mihi placuerit. Cras e- Cras.
nim frequenter in diuina pagina, pro futuro tempore ponitur. Secundum
D quam significationem Iacob ad Laban loquitur, dicens: *Respondebit* Gen.30.33
mihi cras iustitia mea. Sed quid prodest Herodi si me interficeret, cùm ego statim tertia die consumar, id est, à mortuis resurgam? Tantum enim & non amplius temporis erit, quicunque me interfecerit, inter passionem & resurrectionem meam. Veruntamen quamuis Herodes hoc facere quęrat, quamuis hanc voluntatem stultam & impiam habeat: oportet me tamẽ hodie & cras, & sequenti tempore

post

post cras, quantū mihi placuerit, ambulare, & prædicare, ac patris facere voluntatem. Quare hoc? *Quia non capit perire prophetam extra Hierusalem.* Non capit, inquit, non recipit, non patitur sermo propheticus, & diuina dispositio perire prophetam extra Hierusalem. Ibi & non alibi passurus sum: quia & locus & tēpus, & dies, vbi, & quādo, & à quibus hoc fieri debeat, statutum & dispositum est: & aliter fieri non potest. Stultus igitur est Herodes, qui alterius officium & peccatum, sibi vendicat, & locum & tempus, & cætera immutabilia mutare contendit. Multotiens Iudæi voluerunt tenere & occidere Iesum, & non potuerūt. Vnde etiam eisdem ipsis signa quærentibus, & cum superbia loquentibus ait: *Generatio praua & peruersa signum quærit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* (Mat. 12. 39.) Ecce audistis quid amplius quæritis? Tribus diebus & tribus noctibus: & non amplius erit filius hominis in corde terræ. Quid est in corde terræ? In affectu & in desiderio peccatorum. Tribus enim diebus & tribus noctibus desuper Iudæis data est potestas, vt facerent in eum quod facere cupiebant Sicut enim cœli vocantur iusti; ita terra vocantur peccatores. Vnde primo homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* (Genes. 3. 19.) Fuit igitur filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus: quamuis non integris tribus diebus & tribus noctibus. Nocte enim illa qua à Iudæis insanientibus, & super eum irruentibus captus est, ex quo ipse ait: *Si me quæritis, finite hos abire:* (Ioan. 18. 8.) in potestate illorum fuit Saluator noster. Similiter autem & illis duabus aliis noctibus quæ post illam sequuntur: in quibus vsque in diem dominicam ne resurgeret, custoditur eius corpus, quod duntaxat in eorum potestate fuit. Tres quoque dies ita computantur & sexta feria: & sabbatum

A & tertij diei initium: in quo mundi creator & Dominus, valdè mane à mortuis resurrexit. Vsitatissimum omnium scripturarum est, totum (Resurrectio Dominica.) pro parte, & partem pro toto, aliquādo ponere. Vnde & Propheta muscam & ranam singulariter posuit: (Psal. 77. 45.) cùm muscas & ranas pluraliter dicere debuisset. *Immisit,* inquit, *in eos * muscam caninam, & comedit eos, & ranam & disperdidit eos.* (* κυνόμυιαν.) Sufficiat vobis hoc signum ô Iudæi, neque vlterius quæratis aliud signum. Magnum e-
B nim & admirabile signum est: quod malo vestro, & bono nostro, ad perniciem vestram, & ad salutem omnium gentium illum tenere & ligare, & occidere potuistis: qui simul ex nihilo cuncta creauit. De quo scriptum est: *Qui manet in æternum, creauit omnia.* (Eccl. 18. 1.) In cuius potestate & voluntate vniuersa sunt posita: (Esther 13. 9.) & non est qui eius possit resistere volūtati: quia Dominus & creator vniuersorū ipse est. Sic igitur quāto tempore voluit, fuit Iesus in corde terræ. Nec antea,
C nec postea se alicuius tradidit potestati, qui die tertia à mortuis resurgēs *iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur:* (Rom. 6. 9.) Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN DIE SANCTO Pascha.

HAEC *dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea.* (Psal. 117. 24.) Inter cunctas solennitates charissimi, quas
D ad honorem redemptoris nostri sancta Ecclesia colit & veneratur: vt præcipuam & egregiam, & omnibus alijs excellentiorem pręsentis diei solennitatem celebrat & contemplatur. Sicut enim *sancta sanctorum* per excellentiam olim dicebantur, in quæ summus pontifex non nisi semel intrare quotannis audebat: sic & festiuitas ista per excellentiam potest dici *festiuitas festiuitatum.* Quia per hanc expoliatus est infernus iustis, qui ibi detinebantur: & reserata

fuit ianua paradisi, quæ per Cherubin gladio igneo contra totum genus humanum custodiebatur. Quid enim homini prodesset verbum natum, nisi per mortem infernum triũphasset, & per resurrectionem suam spem nobis resurgendi dedisset? Duæ quippe vitæ erant: quarum vnã multis miserijs subiacentem, omnes experimẽto cognoscebamus. Alteram vero, quæ incognoscibilis est & immortalis, ignorabamus. Suscepit igitur Christus hanc mortalem vitam nascendo: recepit alteram vitam immortalem resurgendo. Vnde Paulus B ait: *Christus resurgens à mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Sic & duplex mors est, vna corporis, per quam ab anima separatur: quæ est communis omnibus hominibus & iustis & iniustis: De qua Dauid ait: *Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem?* Hęc autem mors pœna peccati est, illata.s. toti humano generi pro peccato primi hominis. Cui à Deo dictum est: *Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem* C *scientiæ boni & mali ne comedas. In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris*, id est, mortalis corpore efficieris. Homo enim illo die quo Adam hoc comedit, non mortuus est corpore: sed mortale corpus cœpit habere: qui si non peccasset, immortale corpus habuisset. Altera verò mors est animæ scilicet, per quam anima peccando à Deo separatur. Vnde & Ezechiel Propheta ait: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Sicut e- D nim corpus ex anima viuit: sic anima viuit ex Deo. Et sicut recedente anima, corpus moritur: sic recedente Deo propter peccatum, anima moritur. Nos igitur quum duplici morte .s. corporis & animæ tenebamur, Christus non vtranq; suscepit, quia sic neutra nos liberasset, sed tantum vnam mortem videlicet carnis suscepit: & per ipsam nos ab vtraq; morte liberauit. Propterea enim in monumento non nisi vno die & duabus noctibus iacuit, vt per diem vnum significaretur duplex mors nostra ex

Rom. 6. 17.

Mors duplex.

Psal. 88. 49

Gen. 2. 17.

Ezec. 18. 19.

peccaro illo illata. Per vnicam ergo mortem Christi nos à duplici nostra liberati sumus, eò quod per ipsum in anima & corpore resurgere possumus. Meritò igitur Psalmista pro gloria resurrectionis nos admonet, dicens: *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Licet enim omnes dies fecerit creando Deus; hanc tamen diem præcipuè dicitur fecisse, dum in ea hominem in melius per sanguinem suum recreauit; & eum ad immortalitatem tam corporis quam animæ per vtriusque resurrectionem reuocauit. Vnde in ea exultare debemus: quia absorpta est mors corporis in victoria per resurrectionem Christi. Et lætari debemus, quia à morte animæ per triumphum resurrectionis Christi liberati sumus. Cui Domino & Deo resurgenti & spem nobis resurgendi donanti, sit laus & gloria in secula seculorum. Amen.

1. Cor. 15. 14.

EIVSDEM B. BRVNONIS. In Ascensione Dominica.

SER. I.

DOMINVS *Iesus postquam locutus est discipulis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.* Redemptore nostro, charissimi, hodie in cœlum secundum formam corporis ascendente, gaudere nobis conuenit, & exultare: quia nos qui per peccatum primi hominis à cæli gloria deiecti eramus, iam cum capite nostro ad cœli palatium, ad angelorum consortium, ad ineffabilem visionem Dei reducimur & portamur. Hodie siquidem impleta est illa prophetia Dauid, dicentis: *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Nos quippe, fratres, fuimus ista captiuitas, quia per peccatum fueramus à diabolo captiuati: sed hanc captiuitatem scilicet nos, Christus quum ascendit in cœlum, captiuam duxit .i. in suam

Mar. vlt. vers. 19.

Ephe. 4. 8 ex ps. 67. 19.

pote-

670

potestatem secum recepit, ad similitudinem alicuius principis triumphantis, & suos liberantis, vt fecit Abraham. Bona quidem est fratres, ista captiuitas Christi, qua nos captiuamur, & in cœlum reportamus. Sed mala captiuitas diaboli, per quam irremediabiliter suffocamur. Videmus ergo, charissimi, hanc captiuitatem diaboli, scilicet peccata: & amemus captiuitatem Christi, qui nos de terris ad cęlum leuat, de tenebris ad Dei inaccessibilem alioqui lucem portat. Sed ad hanc lucem nullus nostrum potest ascendere, nisi imaginē ipsius redemptoris nostri in nobis sumamus: vt. s. *sicut ille ambulauit, & nos ambulemus*. Vnde & Ezechiel propheta, cùm esset in captiuitate Babyloniæ positus, vidit visionem Dei, in qua inter cętera vidit speciem electri, & in ea similitudinem quatuor animalium: quorum vnum habebat similitudinem hominis, secundū similitudinem vituli, tertium leonis, quartū verò gestabat similitudinē aquilæ. Quid. n. fratres, per speciem electri nisi naturā redemptoris nostri significat? In electro enim dum duo diuersa metalla. s. aurum & argentū iungūtur, aurum à suo fulgore temperatur & imminuitur: sed argentum maiori claritate illustratur. Sic redemptor noster electrum fuit, ex auro diuinitatis, & argento humanitatis: coniunctus. s. ex duabus naturis diuina & humana in vnam personam. In quo Christo aurum, id est, diuinitas, à suo splendore quasi imminuta est, sicut legitur in Psalmo: *Minuisti eum paulominus ab angelis:* sed argentum. i. humana natura in maiorem splendorem excreuit: quia sicut ibidem legitur: *Gloria & honore coronasti eum Domine: & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues boues vniuersas: insuper & pecora campi. Volucres cœli, & pisces maris.* Et Beatus Paulus ait: *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est supra omne nomen: vt in nomine Iesu omne genuflectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum.* In specie autem huius electri videbat Ezechiel similitudinem quatuor animalium. Ista quoq; quadrifaria similitudo redemptorem nostrum significat: qui habuit similitudinem hominis, quia verus homo: & in similitudinem hominum factus est, & habitu inuentus vt homo, habuit similitudinem vituli, quia erat sacerdos talis hostia, in cruce velut vitulus hostia moriendo. Habuit similitudinem leonis, tertia die resurgendo de sepulcro: & corpus suum vt leo catulos rugitu viuificando. Habuit similitudinem aquilæ, in cœlos quadragesimo post resurrectionem die, ascendendo. Nos ergo fratres secundū Paulum dicentem: *Sicut portauimus imaginem terreni hominis, portemus imaginem cœlestis hominis*. i. Christi: vt in virtutibus vt homines nascamur, in vitijs veluti vituli moriamur: & contra vitia vt leones fortiter resistentes, ad meliora resurgamus: pennisque virtutum, velut aquilæ, per contemplationem subleuemur. Adiuuante nos ipso Christo, qui in cœlis & vbique regnat in secula seculorum. Amen.

Captiuitas bona & mala.

Ezec. 1. 4

Electri similitudo in Christo.

Psal. 8. 6.

Philip. 2. 9

Ibid.

1. Cor 15. 49

IN ASCENSIONE DOMINI.

SER. II.

HODIERNA die sicut scriptū est, Christi discipuli in montem Olioeti conuenerūt: ibiq; recubuerunt, & apparuit illis Iesus: & recubuit cū eis. Qui postquam de eorum incredulitate eos redarguit: & in vniuersum mundum ire, omniq; creaturæ Euāgelium prædicare præcepit: *videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Omnia opera Saluatoris nostri plena sunt sacramentis: quicquid agit, figura & significatio est. Non. n. vacat mysterio, hoc tā felix, tamq; lętū cōuiuium. In quo rex regū, & Dominus dominantiū simul cū vniuersæ terræ principibus recūbere digna-

Luc. vlt. vers. 50.
Mar. 16. 14.

Actor. 1. 9.

Psal. 86. 1. dum illud: *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Tot sunt isti montes, quot sunt vtriusq; testamenti volumina: Quia in his montibus poteris reperire, quæcunq; ad suauitatem, ad iocunditatem, ad sanitatem, & ad beatitudinē pertinent. Fides quoq; spes, & charitas, cæteræq; virtutes montes sunt: quorum altitudinē Dominus conspicit. Ad quos qui confugerint, securi erunt. In monte obedientiæ saluatus est Noe. In monte fidei Abraham. In monte castitatis Ioseph. In mōte mititatis Moyses. In monte mansuetudinis Dauid, & alij in alijs. Hodie tamē specialiter in montem Olíueti, in monte pacis & misericordiæ ascēdere debent Christiani: vt dū pauperes pro Christo suscipiunt, ipsum quoq; Christum suscipere mereantur. ¶ Diximus quid mons Oliueti, & quid conuiuia quę in eo fiūt, significent. Nunc ad Euangelij verba redeamus. Et quid Dominus discipulis iusserit, audiamus: *Ite*, inquit *in vniuersum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Quod alius Euangelista planius exposuit, dicens: Marc. vlt. *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Mat. vlt. 19. Per oēm videlicet creaturam, omnes gentes significari volens. Vnde & Apostolus ait: *Omnis creatura ingemiscit & parturit vsq; adhuc.* Quāuis non Rom. 8. 22. de omni creatura, sed de solo homine loqueretur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: Qui verò nō crediderit condēnabitur.* Credere autē in hoc loco, quid est nisi fidem cū operatione custodire? Quia *fides sine operibus mortua est. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis: assumptus est in cælum, & sedet ad dexteram Dei.* Vnde scriptum est: *Ascendens in altū Dominus, captiuam duxit captiuitatē.* Ascendens quippe in altum Dominus, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam: & qui prius sub dura detinebamur captiuitate diaboli, ab eo in melius capti & liberati sumus. Cōsidera modò cū quanta gloria, quāta lætitia, quali triumpho, & quali apparatu, omnis illa malitia cęlestis exercit⁹, creatori suo Saluatori nostro obuiā venerit: quib. laudibus, quibus hymnis & iubilationib⁹ vsq; ad thronū gloriæ eum deduxerit. Video videre illam totam viam, per quam Saluator noster ascendit, omnium supernorum ordinum à terris vsq; in cælum vndiq; stipatam militibus. Video videre malignos spiritus illo tam magno, tamq; terribili exercitu perterritos, omnes in fugam cōuersos, & se in tenebras præcipitantes: totumq; hunc aërem quē possidere solebant vacuum & liberū relinquentes. *Ascendit igitur Deus noster in iubilatione, & Dominus in voce tubæ.* Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Credere. Fides sine operibus mortua. Ephes. 4. 8. Psal. 46. 6.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

SERMO I.

Hodierna solennitate, dilectissimi, recogitare monemur, quanta dilectione Redemptor noster erga nos teneatur: qui & primò per habitum assumptæ carnis nobiscum conuersando, nos ad cælestia cōfortauit, & postea de cœlo spiritum suum mittēdo, de promissione sua nos certificauit. Hodie siquidem discipulis Christi in vnum orantibus, Spiritus sanctus in specie ignis aduenit: & ipsos qui prius in passione Christi titubauerant, sic modo interius ardere fecit & confirmauit, vt iam non solùm vocem vnius ancillæ non timerēt, sed nec flagellati, conspectum Iudaici concilij formidarent: nec etiam ipsius Romæ mundi dominæ, minas perhorrescerent. Propterea enim Spiritus sanctus in specie ignis aduenit, vt omnem æruginem peccatorum consumeret & purgaret: & eos contra omnem mundi principatum, fortes faciendo, accenderet, & in omni eos spirituali scientia illuminaret. Sicut enim ignis triplicem naturam habet, vt scilicet consumat, calefaciat, & illuminet: sic

Ignis sub specie quare descendit Spiritus S.

Ignis natura triplex.

& Spiritus sanctus, qui ignis consumens est, & consumpsit, & purgauit in Apostolis omnem peccatorũ vetustatem, & calefecit & accendit eos ad tantum amorem Dei, vt flagellati gauderent, *quoniam digni habiti erãt pro nomine Iesu contumeliam pati*. Illuminauit etiam eos ad tantam scientiam, vt omnium linguis magnalia Dei loquerentur: vt linguę gentium, quæ olim in fabricatione turris Babyloniæ fuerant confusæ per superbiã, vnirentur modò per humilitatẽ Apostolorum. Vt quia totus mund⁹ ad agnitionem vnius veri Dei rediturus erat, vna lingua per ora Apostolica resonaret, & in laudẽ Christi in omnem terram diffunderet. Quia autem Spiritus S. quinquagesimo die à resurrectione Christi super discipulos aduenit, figuram designat veteris testamẽti. Legimus.n. quod populus Hebræorum à transitu maris rubri, vsq; ad diem illam qua data est lex per Moysen in duabus tabulis lapideis, quinquaginta dies fuerũt: vnde & illa dies dicitur Pentecoste: quia quinquagesima dies est à resurrectione Christi. Et hæc omnia decenter conueniunt. Sicut enim transito mari rubro populus Dei liberatus est, & hostes Aegyptij submersi sunt; sic & in morte redemptoris nostri & resurrectione liberati sunt sancti de inferno, & dæmones à sua potentia detrusi perierunt. Vnde per Osee prophetam Dominus dicit: *O mors ero mors tua, & mortuus ero inferne*. Mors enim Christi fuit interitus mortis, dum in electis suis eam penitus exterminauit. Momordit infernum, dũ more mordentis panem, partem reliquit, scilicet malos: & partem extraxit, scilicet bonos. Et sicut illa lex data est in monte, cum sonitu & igne, quinquagesimo die: sic & nostra lex, gratia scilicet Spiritus sancti data est in cœnaculo, & in ignis specie, & repentino sonitu. Vnde in actibus Apostolorum dicitur: *Factus est repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis*. Sed illa lex in tabulis lapideis datur, designando dura corda Iudæorum. Nostra verò data est in tabulis cordis, *non in Spiritu timoris* (vt Paulus ait) *sed in spiritu adoptionis filiorum Dei: in quo clamamus Abba pater*. Nos ergò fratres, si hunc Spiritum sanctum habere in nobis volumus, in cœnaculo maneamus, vt *quæ sursum sunt quæramus, non quæ super terram: & vnus spiritus simus cum Domino*, adhærentes ipsi, per omnia secula seculorum. Amen.

Act. 5. 41. *Act. 2. 11.* *Pentecostes ratio.* *Exod. 19. 15.* *Ose. 13. 14.* *Act. 2. 2.* *Tabula diuersa.* *Rom. 8. 15* *Coloss. 3. 1.* *1. Cor. 6. 4.*

IN PENTECOSTE.

SERMO II.

QVVM *complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco: & factus est repentè de cœlo sonus tanquã aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam totum vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquã ignis: seditq́; super singulos eorum* Spiritus S. Sunt quædam apud Hebreos festiuitates, & ipsę quidem maximæ & principales: quales sunt omnes illæ quæ septenario numero celebrantur, in quibus hodierna quoq; festiuitas continetur, quæ septies septem completis diebus. i. septem hebdomadibus peractis, & à nobis & ab illis colitur & veneratur. *Prima* eorum festiuitas est, quæ omninò die septimo celebratur, de qua illis in lege præcipitur, vt colant dies Sabbatorum. *Secunda* verò pascha vocatur, quæ primo mense colitur, duabus hebdomadibus adimpletis. *Tertia* verò pentecostes, quæ septem cõpletis hebdomadibus celebratur. *Quarta* autem septimo mense colitur, quæ dicitur festiuitas tabernaculorum. Septimo verò anno *quinta* festiuitas est, qui annus totus ex integro festiuus habetur. *Sexta* verò festiuitas ipsa est iubileus, quæ anno quinquagesimo celeberrima custoditur: septies septem annorum curriculis euolutis. Inde autem *septima* & æterna festiuitas in cœlis expectatur, quæ in istis omni-

Act. 2. 1. *Festiuitates Iudæorum præcipuæ.*

bus

Septenarij perfectio. bus alijs per tot & tanta secula significatur. Constat igitur non solū apud nos, verum etiam apud huius seculi sapientes, septenarium numerum sacratissimum & perfectissimum esse. quoniam & omnia tempora, & omnes numeri in eo continentur. Constat enim ex pari, id est quatuor & ex primo impari, id est tribus. Omnis autē numerus aut par est aut impar. Omnis igitur numerus ex septenarij partibus constituitur, ac per hoc omnes alij numeri in hoc numero continentur. Hinc est igitur quod Iudæi septem diebus comedūt azima. Hinc est quod septem diebus celebrant festiuitates. Hinc est quod manus sacerdotum quando ordinantur, septē diebus vnguntur & consecrantur. Hinc est quod Pontifex tangens in sanguine digitum septies proijcit cōtra propitiatorium & fores tabernaculi. Leuit. 16. Hinc est quod leprosus concluditur septem diebus. Leuit. 5. 26 Hinc est quod Maria soror Moysi septem diebus Num. 12. 14 mansit extra castra. Hinc est quod muri Hiericho septies circumdātur, Iosue. 6 4. & corruunt. Hinc est quod septies in die laudem Domino dicimus. Hinc Mat. 18. 22 est quod non solùm septies, sed vsq; septuagies septies nostris debitorib9 1. Reg. 6. 38 dimittere iubemur. Hinc est quod templum Salomonis, septem annis ædificatur, & in septem diebus dedicatur. Hoc septem Ecclesiæ, septem candelabra, septem lucernæ, septem sigilla, septem angeli tuba canentes, septem panes turbam multam in deserto reficiētes, & septem gratiæ Spiritus sancti significare videntur. Sunt autem & alia multa, quæ eandem significationem habere possunt, quæ studiosus lector in diuinis voluminibus poterit reperire. Illæ igitur festiuitates per septenarium numerum disponuntur, quæ integram & perfectam habent celebrationem. Siquidem hic numerus tam perfectus est, vt omnes numeros omnesq; dies in Pentecosten iubilaum. se concludat. Nunc ad Pentecosten & ad Iubileum redeamus, & quali quantaq; diligentia celebrari debeāt videamus. Hæ duæ festiuitates proxi-

A mæ sunt, quarum altera quinquagesimo die, altera verò quinquagesimō anno celebratur. Non possumus modò de omnibus festiuitatibus dicere: quoniam vnaquæq; tanta est per se, vt non communem sed propriū velit habere sermonem. Dictum est enim, & adhuc dicendum est, quod Deus omnipotens per septenarium numerum has omnes festiuitates ordinare voluit: quare etiam septimū & vltimum diem festiuum & celebrem constituit. Quod enim significat septimus dies, hoc significet septima hebdomada & septimus mēsis, B & septimus annus. Quod igitur septima die festa celebrantur, hoc significare videtur, quod finita hac vita quæ septem diebus agitur, *relinquetur*, vt Apostolus ait, *sabbatismus, & requies populo Dei*: vt sicut ipse requieuit die septima ab operibus suis, ita & nos tunc requiem habeamus à laboribus & fatigationibus nostris Per septenarium numerum in quo istæ festiuitates ordinatæ sunt, in quo etiam dies & numeri omnes continētur: quid aliud significari debet, nisi quod festiuitatem nostram conti- C nuam & perfectam esse oportet, vt quanto tempore in hoc mundo sumus, nunquam seruilia opera faciamus, sed in Dei laudibus & bonis operibus vacare studeam9. Malè enim celebrat sabbatum, qui vacat à bonis operibus. Aliter aūt iubileus, qui annus remissionis interpretatur, celebrari non potest, nisi continuā habeat celebrationem. In hoc anno seruis redditur libertas, Dominis hæreditas: omnibus omnia cōmunia fiunt quæcunq; in agris, in vineis, in arboribus nascuntur. Totus hic annus fe- D stiuus, iocundus, & celebris est Nulli seruile opus facere licet, vt ex ipsa sua imagine ostendat, non tantum se ad hanc vitam quantum ad alterā pertinere. Quamuis in hac vita temporibus Apostolorum iubilei festiuitas in sancta Ecclesia continua celebraretur, inter eos præcipuè, quibus est cor vnum & anima vna, quibus non fructus arborum vt Iudæis, sed omnia

Heb. 4. 9.

Iubilei celebratio.

omnia ex integro communia sunt Christianis. Quia iam libertate & hereditate donati, non seruilia, sed liberalia opera faciunt. Est autem serui opus, non quod seruus facit, sed illud quod etiam liberos homines in diaboli seruitutem trahit. Si non regnat peccatum jn nostra mortali carne liberi, sumus & liberalia opera facimus. Statim autem incipiente iubileo per totam terram sacerdotes personabant tubis, quibus totus populus ad totius anni festiuitatem se præparabat. Hoc autem & in nostro iubileo factum est, quando nostri quoque sacerdotes, sancti videlicet Apostoli tubis primitus sonare, & gentes ad fidem & ad baptismum vocare cœperunt. Sicut scriptum est. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Et alibi. *Canite in initio mensis tuba: in die insigni solemnitatis vestræ: quia præceptum in Israel est*. Sed si ad illam festiuitatem respiciamus, & ad illum iubileum mentis oculos erigamus, qui post hanc vitam omnibus iam completis hebdomadibus, in cœlis futurus est: tota hæc nostra festiuitas vmbra quædam, & imago esse videbitur. *Mittet filius hominis angelos suos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis: à summis cœlorum vsque ad terminos eorum:* & isti quidem erunt qui æternum illum iubeleum annunciabunt. *Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti*. Et tunc quidem incipiet illa festiuitas, quæ æterna erit & finem nunquam habebit. De qua videlicet festiuitate melius est silere, quam pauca dicere: quia nulla lingua sufficiens est eius gloriam prædicare. Nunc autem quid ille ignis, & quid illæ linguæ significent videamus, quæ super Christi discipulos apparuerunt, cùm omnes, vt Euangelista dicit, in vno essent loco congregati. *Deus enim noster ignis consumens est*. Meritò itaque Spiritus sanctus in igne apparuit, vt peccata consumeret, mentis oculos illuminaret, & totum hominem in Dei amorem inflammaret. Hic est ille Baptismus, quem Ioannes Baptista promittebat cùm diceret. *Ego vos baptizo in aqua, & alius venit post me, qui vos baptizabit in Spiritu sancto & igni*. In linguis quoque debuit apparere Spiritus sanctus, quia ipse est qui loquitur in nobis. lingua igitur est Spiritus sanctus: siquidem ipse est qui in Apostolis loquitur. Quis enim loquitur nisi lingua? Hoc officium non est alterius membri. Qui hac lingua loquuntur, non habent necesse cogitare quomodo aut quid loquantur. Hac igitur lingua suscepta, loquebantur varijs linguis Apostoli magnalia Dei, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

[Margin: Seruile op. Rom.6.12. — Psal.18.4. — Psal.80.4. — Mat.24.31. — 1.Cor.15.52. — Act.2.1. Deut.4.24 — Mat.3.11. — Lingua est Spiritus S. — Act.2.11.]

SERMONES QVINQVE DE B. VIRGINE.

DE LAVDE B. MARIAE ciuitatis Dei. I.

AD laudem matris Domini inuitat nos dilectissimi, Spiritus sanctus per os Dauid patris ipsius virginis, dicendo: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei:* Solet quippè ciuitas vocari quælibet magna hominum collectio, munita vndique muro & turribus, vt illius munitionibus hostes repellant, & se per illas defendant. Non incongruè ergò virgo Maria ciuitas Dei appellatur, quàm virginitas mentis & corporis quasi murus ita ex omni parte vallauit, vt nul-

[Margin: Psal.86.3.]

vt nullus vnquam libidinis accessus adesset, & omnis inimicus à suæ virginitatis corruptione deesset. Vnde & in laude ipsius Salomon applaudit, dicens. *Pulchra es & decora filia Hierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata*. Virgo quippe Maria meritò filia Hierusalem vocatur: quia ipsa fuit filia visionis pacis, id est filia & mater illius qui fecit pacem, ijs qui erant longè à Deo, id est, Gentilibus idololatris: & ijs, qui propè, scilicet Iudæis: qui propinqui erant Deo, per cognitionem legis. Vnde in natiuitate eius ab angelis canitur: *Gloria in altißimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hæc filia Hierusalem pulchra est per internarum decorem virtutum: & decora est per exemplum virginitatis, quod toti exhibuit mundo. Est etiam terribilis, vt acies castrorum ordinata, ad quam omni virtute circummunitam non audet aliquis hostis accedere: vt quæ Spiritus sancti protegitur adumbratione. Vnde & de hac ciuitate, iure gloriosa & magnalia dicuntur, non solùm ab hodiernis, sed etiam ab antiquis patribus & angelis. Nonne enim valdè gloriosum est, quod de ea ipse Dauid pater eius in hoc eodem psalmo dicit. *Homo natus est in ea: & ipse fundauit eam altißimus*. Impossibile enim est, quantum ad alios homines, vt aliquis sit fundator ciuitatis in qua nascitur. Quia antequam sit natus, non potest fundare ciuitatem. Sed Christus, qui est altissimus, per hoc quod Deus est, ante omnia tempora fundauit ciuitatem hanc, id est, matrem creauit: & tamen vt homo in fine temporum natus est in ea, sumendo carnem ex ea. Mirabile est ergò & gloriosum in hac ciuitate, quod ille qui fundauit eam, natus est in ea. Gloriosum etiã fuit & admirabile quod in figura istius ciuitatis virga Aaron subitò floruit in templo, & nuces amigdalinas produxit sine aliquo humore. Significabat enim, quod hæc gloriosa virgo, quæ secun-

Cant.6.3. *Luc.2.14.* *Gloriosa dicta de Maria virgine.* *Num.17.8*

A dum Isaiam fuit *virga de radice Iesse*: genuit florem, id est Christum qui est *flos campi*, id est, mundi, & lilium conuallium, secundum Salomonem: & eum non exæstu mentis, sed ex superueniente Spiritu sancto concepit. Vnde Salomon in Canticis Canticorum gloriam istius virginis decantat dicens: *Hortus conclusus soror mea sponsa: hortus conclusus, fons signatus: Emißiones tuæ paradisus*. Virgo quippè Maria fuit hortus, in quo varij flores virtutum B erant: & conclusus, quia vndique virginitate munitus. Est & fons signatus sigillo sacrosanctæ trinitatis. Et emissiones, id est. fructus eius sunt paradisus, id est deliciæ quibus delectatur Deus. Cuius odorem longè ante adorauerat Isaac dicens: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Et Isaias. *Ecce virgo concipiet & pariet filium*. Et Hieremias. *Faciet Dominus miraculum super terram: fœmina circumdabit virum*, id est, virgo Maria portabit in C vtero Christum, quem totus mundus capere non potest. Et Ezech. *Vidi portam in domo Domini clausam*: quam Dominus intrauit & exiuit & clausam reliquit. Quia virgo ante & post partum. Vnde angelus ad eam. *Aue gratia plena, Dominus tecum. Ecce concipies in vtero & paries filium*. Sed *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altißimi adumbrabit tibi*. Rectè ergò dictum est à Dauid. *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei*. Et nos ergò, fratres, matrem D Domini gloriosam cum patriarchis & prophetis & angelis prædicemus & laudemus, vt eam apud filium suum pro nobis orantem sentiamus: & ipsum filium ei pro nobis annuentem agnoscamus, in secula seculorum, Amen.

Esa.11.1. *Cant.2.1.* *Cant.4.12.* *Gen.27.27.* *Esa.7.14.* *Hier.31.22.* *Ezec.44.1.* *Luc.1.31.*

DE NATIVITATE B. MARIAE *Sermo qui est II.*

Mat. 1. 1. LIBER *generationis Iesu Christi filij David filij Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.* Et reliqua.

SERMO B. BRVNONIS CONfessoris de eadem lectione.

AVDIVIMVS modò in lectione euangelica, de qua gente, de qua tribu, de qua stirpe beatissima virgo Maria originem duxerit. De qua ipse Dominus & Saluator noster secundum carnem factus est: & verus homo inter homines conuersatus est. Et valdè quidem ad rem pertinuit, vt Euangelistæ hanc lineam Christi generationis tam longam componerent, & ordinarent, quatenus sciamus non solùm ex patribus Dominus natus sit. Verùm etiam vnde mortem & vnde vitam habeamus. Primum huius lineæ caput est Adam. Secundum verò Christus. Hæc linea incipit ab Eua, & definit in Mariam. In principio mors: & in fine vita consistit. Mors per Euam facta est, vita per Mariam reddita est. Illa à diabolo victa est. Hæc diabolū ligauit & vicit. Cùm enim ab Eua vsque ad ipsam lineam extendatur, in ipsa tandem ille hamus ligatus & incarnatus est, per quem captus est ille Leuiathan, serpens antiquus, qui est diabolus & satanas, vt qui per fœminam in regnum intrauit, per fœminam de regno extraheretur. Et qui fœminam illusit, & suis sibi vinculis ligauit, ab hac vna fœmina illuderetur & ligaretur. Hoc est enim quod Dominus ad beatum Iob loquitur dicens. *Nunquid extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis?* Iob. 40. 40. Non tu quasi dicat ancillis tuis eum ligabis, quem

A nec ipsi viri fortes ligare potuerunt. Ego tamen per vnam ancillam meā eum ligabo, & fortitudine priuabo. Hæc est illa nobilis ancilla, de qua modò loquimur, beatissima virgo Maria, quæ etiam de seipsa loquitur dicens: *Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Luc. 1. 48. Vide humilitatem, ancillam se vocat: quæ cœli terræq; regina à Deo constituta est. Legerat enim. *Quantò maiores es, humilia te in omnibus, & coram* Eccl. 3. 20. B *Deo inuenies gratiam.* Sed considera potentiam Dei, qui tantam superbiam per vnius virginis humilitatem domuit. Nihil ad eam superandam cælestes fortitudines mittere, vnam ex ancillis mandauit: cuius humilitate & sapientia ille ligatus est, & superatus, de cuius potentia & fortitudine ipse Dominus ad eundem Iob loquitur dicens. *Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet. Habet autem fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Non est potestas sub cælo, quæ ei comparari possit.* Iob 40. 18. C *Omne sublime videt: & ipse est rex super omnes filios superbiæ.* Verba consolatoria sunt, quibus Dominus beatum Iob de suis tantis afflictionibus consolatur, quibus hic hostis superbissimus & iniquissimus eum afflixit. Quædam siquidem consolatio illi est, dum audit cum quanto hoste bellum gesserit, & Domino protegente, superatus non fuerit. Ecce enim ille qui quasi bos fœnum, ita omnes populos & nationes deuorat D & perdit: Hunc tamen vnum hominem totis suis viribus superare, ad blasphemiam (sicut putabat) vel peccatum aliud prouocare non potuit Vnde etiam scriptum est. *Quia in omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neq; stultum aliquid contra Deum locutus est.* Iob. 1. 22. Quod autem fœnum populos significet, testatur propheta qui ait. *Verè fœnum est populus.* Esa. 40. 7. Et quare fœnum? quia citò florem & pulchritudinem amittit: siccatur & perit.

Absor-

Iob. 40. 18. *Absorbet* autem Behemoth iste omnes fluuios & non miratur: sed *insuper habet fiduciam quod influat Iordanis in os suum*. Quid per fluuios intelligere debeamus, scriptura nos docet vbi ait. Apoc. 17. 15. Aquæ multæ populi multi. Sed non miratur Beemoth, neque pro magno hoc habet quod alios fluuios absorbet: nisi ipse quoque Iordanis, Iordanis. in quo Dominus baptizatus est, & per quem baptizatorum populus designatur, influat in os eius. Sunt enim sicut scriptum est *esca eius electa*. Ipsos Christi discipulos cribrare non timuit, & ad perditionem Iudam concitauit. Non curat latrones, & adulteros: non curat vulgus ignobile, monachos & sacerdotes persequitur, & ipsos episcopos deuorare conatur. Iob. 41. 24. *Non est potestas sub cælo quæ ei comparari valeat*. Solas igitur eas potestates timet, quæ super cœlos sunt: & has & illas iam expertus est. Istas quidem vicit, sed ab illis superatus est. Secundum illud. Apoc. 12. 7. *Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non præualuerunt: neque locus est inuentus eorum amplius in cælo*. Cum illis igitur pugnat, qui sub cœlo sunt, & qui adhuc vanitatibus subditi sunt. *Omne tamen sublime videt*, cor eius exaltatum est, oculi eius elati sunt, adhuc in magnis ambulat, & in mirabilibus super se: nescit humilia cogitare. Sed si vis scire quam sublime videat: ipsum interroga, & ipse tibi respondeat. Esa. 14. 13. *In cælum* (inquit) *ascendam, supra astra cæli exaltabo solium meum*. Ascendam super altitudinem nubium, & ero similis altissimo. Pro hac superbia deiectus est, nondum tamen humiliatus est: adhuc in eadem perseuerat. Vnde non immeritò dicitur, Iob. 40. 25. *quod ipse est Rex super omnes filios superbiæ*. Omnes enim superbi, superbiæque filij seruiunt ei, obediunt ei, eum sequuntur, & ab eo reguntur. Hic tamen tam superbus, & tam arrogans, tam potens, tam fortis, ab vna ancilla captus, & illæsus, & ligatus est. O beatissima inter mulieres hæc ancilla, hæc Dei mater, & superni Regis nobilissima filia, cuius hamo Leuiathan captus est, cuius humilitate quasi auis illusus est, cuius sapientia quasi latro & vile mancipium ligatus est. In carne enim quæ ex ipsa nata est, quasi hamus in esca verbum incarnatum & absconsum est: quia *verbum caro factum est*. Ioan. 1. 14. Quid igitur verbum in carne, nisi hamus in esca? Hanc escam vidit Leuiathan, cõcupiuit, nihil intus latere cogitauit: purum hominem esse credidit, linguam extendit, quæ videlicet lingua suæ perditionis fune ligata & suspensa est. Lingua diaboli Iudas fuit: quia per eum summis sacerdotibus locutus est dicens. Lingua diaboli Iudas. *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Mat. 26. 15. Sed hæc lingua fune ligata est: quia proditor infelix statim abiens laqueo se suspendit. Mat. 27. 4. Omnes illi sunt lingua diaboli, per quos ipse loquitur, & sua consilia reuelat. Sed has linguas Dominus ligat, quando eorum consilia destruit, & per viros catholicos eos superatos tacere compellit. Sic enim Arrius vt lingua fune veritatis ligatus est, quando eius impia hæresis, à concilio damnata est. Quod autem ait. *Nunquid illudes ei quasi aui*. Eadẽ sententia est. Nam & auis dum ad escam attendit, multotiens illuditur, Psal. 103. 27. & suspensa laqueo suffocatur. Vnde & in psalmis dicitur. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei*. Qui enim fecit eum, ipse plicauit gladium eius, & ad talem formam redegit eum, cui non solùm viri, verùm etiam mulieres illudere possint. Quanti latrones, quantæ meretrices, quanti adulteri & homicidæ ei cottidie illudunt? quos dum se iam deuorasse, & in ventre habere lætatur, subito ad pœnitentiam conuersi, ex eius impio vtero foras erumpunt: & eum inanem & vacuum derelinquunt. Ezec. 33. 19. *Peccator enim* (ait propheta) *quacunque hora conuersus fuerit, vita viuet & non morietur*. Beemoth. Tribus nominibus in hoc loco vocatur diabolus. Vocatur Beemoth, id est bestia propter crudelitatem, 1. Pet. 5. 8. quia *tanquam leo ru-*

giens semper circuit quærens quem deuoret. Ipse est enim qui ait: *Circuiui terram & perambulaui eam.* Vocatur & draco, quia callidus & venenosus est, & nunquam recto itinere incedit. *Siquidem à principio mendax fuit & in veritate non stetit.* Vocatur & auis propter superbiam, quia quamuis angelicæ dignitatis alas amiserit: adhuc tamen se erigere conatur: & quantum in ipso est superba intentione super cœlos eleuatur. Considera modò, quantas gratias debeamus beatissimæ Dei genitrici. Considera quantis laudibus eam extollere & prædicare debeamus: si tamen digni sumus, quorum laudes inter omnes creaturas pulcherrima suscipere dignetur: cuius humilitate & sapientia hic tantus hostis captus, & ligatus, & de regno quod tanto tempore iniustè possederat, eiectus est. Sicut ipse quoque eius filius Saluator & Redemptor noster ait. *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras.* Ipsam igitur laudemus, ipsam prædicemus, simulque cum Gabriele Archangelo dicamus. *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Qui cum Patre & Spiritu sancto, viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Iob.1.7. — Draco. — Ioan.8.44 — Auis. — Ioan.12.31. — Luc.1.24

IN PVRIFICATIONE SANctæ Mariæ. III.

Luc.2.22.

POSTQVAM *impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem vt sisterent eum Domino sicut scriptum est in lege Domini, quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Et vt darent hostiã. Sicut in lege Domini scriptum est, par turturum aut duos pullos columbarum.* ¶ Duo sunt de quibus in hoc sermone locuturi sumus, de muliere pariente, & de hostia quam offerre debet. Dicit enim Moyses, quod mulier quæ suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, & octauo die circuncidetur puer. Ipsa verò manebit triginta tribus diebus in sanguine purificationis suæ. Si autem filiam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus: ipsa verò sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Duæ istæ mulieres, quarum altera masculum, altera verò fœminam parit. Duæ partes synagogæ sunt, quarum altera bona est, altera verò mala. Mala quidem pars illa est, de qua in Apocalypsi Ioannes Apostolus Smirnensis Ecclesiæ Episcopo dicit, *quia blasphemaris ab his qui se Iudæos esse dicunt, & non sunt: sed sunt synagoga Satanæ.* Sic igitur synagoga in duas partes diuisa est: in synagogam Dei, & in synagogam Satanæ: in populum Dei, & in populum diaboli. Illæ ergò mulieres, illa pars synagogæ, illa pars illius populi bona erat: quæ suscepto semine verbi Dei masculum pariebat. Illa verò quæ fœminam pariebat, mala erat & non bona. Filij masculi bona opera sunt, fœminæ verò mala, opera intelliguntur. Sancti prophetæ multos filios, & paucas filias habuisse leguntur. ¶ Sed prius de illa muliere dicamus, quæ bona erat, quæ masculos pariebat: quæ non duabus, sed vna tantum hebdomada fuit immunda. Duæ hebdomadæ, duo tẽpora sunt, sub lege videlicet & sub gratia. Vna veteris, altera noui testamẽti. Prima à Moyse vsq; ad Christum: secunda à Christi natiuitate vsque ad finem seculi. Illa ergò mulier bona, illa pars populi quæ masculos pariebat, quæ legem custodiebat, in bonis operibus se exercebat: septem diebus immunda fuit, quia vsq; ad Christi natiuitatem, quando illa hebdomada finita est; à peccato originali solui non potuit, neq; circumcisione, neq; filiorum generatione, neque alia qualibet legis obseruatione. *Nihil enim,* vt Apostolus ait, *ad perfectum adduxit lex.* Non ergò toto illo tempore mulier ista munda dici potuit, quæ tanta macula sordebat. Habere

Exod.13. — Leui.12.2. — Mulieres duæ. — Apo.2.9. — Mulier bona. — Heb.7.19.

originale peccarum. & mundam esse impossibile erat. Sed dicis. Ergò naro Christo mulier ista mundara est: siquidem in eius natiuitate hebdomada finita est. Non est ira. Quare? Quia triginta rribus diebus adhuc eam manere oportuit in sanguine purificationis suæ. Non enim nariuitate, sed passione & sanguine Christi solurum est peccatũ originale. Trigesimo nãque terrio anno à natiuitare sua Saluator noster passus est: vt per rriginta tres dies roridem annos intelligamus: & runc quidem ab originali peccaro mundati sunt, quicunque legem custodierunt, & masculos genuerunt, id est in bonis operibus perseuerauerunt. Sanguis igitur Christi, & eos redemit qui fuerunt ante eũ, & eos qui fuerunt post eum. Quicunque enim ante passionem Christi fidem tenuerunt, & legem custodierunt, eius sanguinis effusione & mundati sunt, & redempti sunt. Similiter autem illi de quibus Apostolus ait. *Ite docete omnes gentes baptizãtes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit*. Nunc autem videamus de muliere mala, de illa quæ non masculos sed fœminas parit. Mala filia superbia, mala filia inuidia: auaritia quoque, luxuria, discordia, inobedientia, malæ filiæ sunt, quas quæcunque animæ pariunt, mundæ esse non possunt. Cessent igitur à tali partu, si mundæ esse volunt, alioquin duabus hebdomadibus immũdæ erunt. Diximus iam quod prima hebdomada fuit vsq; ad Christum, in qua nulla quidem mundari poruit: secunda verò vsque ad finem seculi. Quæcunque igitur anima, neq; veterem legem custodiuit, neq; nouum testamentum suscepit, duabus hebdomadibus immũda est. Insuper autem quia sexaginta sex diebus manet in sanguine purificationis suæ, longè ab omni purificatione esse videtur. Ipse enim numerus hoc indicat, qui tales animas præuaricatrices esse apertissimè ostendit. Decem quidem sunt verba legis, quæ quicunq; transA greditur, pręuaricator esse probatur. Sexies autem vndecim, sexaginta sex fiunt, in quo quia denarius numerus transitur & præuaricatur, decalogi præuaricatio manifestissimè demõstratur. Sexies namque decem decalogo continentur: sexties vndecim decalogum transeunt. Quid est autẽ decalogum transire, nisi legem præuaricari? Tales igitur Christi sanguine nõ redimuntur neque lauantur. De quo in Apocalypsi Ioannes ait. *Qui dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris*, & Dei mandata custodiB rent, & masculos parturirent. ¶ Non videntur autem pertinere ad beatam virginẽ Mariam ea quæ de prædictis mulieribus dicta sunt, quãuis & ipsam legem custodierit, præsertim cũ non simpliciter dictũ sit: mulier quæ peperit masculum: sed cum additamẽto & determinatione, quæ suscepto semine pepererit & masculũ. Hoc enim specialiter dictum est propter ipsam: quia ipsa sola nullo suscepto semine peperit, quæ virgo ante partum, virgo in partu, & post partum virgo permãsit. Oblatio auC tem illa turturum & columbarum, quã simul cum filio Domino obrulit, maximè ad ipsam pertinuisse videtur, quæ & castitatis & mansuetudinis præcellit virtute. Hoc enim in his auibus significatur: quarum altera de castitate, altera de innocentia commendatur. Obtulit igitur hodie beatissima virgo Maria oblationem gratissimã Domino: quę quidem per multas alias oblationes significara prius fuerat: sed talis nunquam amplius oblata fuerat. Nos quoque qui dignã volumus offerre Deo oblatioD nem, hanc reginam & Dominã nostram imitari debemus. Offeramus igitur & nos par turturum, & duos pullos columbarum, & animæ corporisq; integritatem, & innocentiã Domino reddamus. Docet nos Moyses, qualiter hanc oblationem facere debeamus. Vult enim vt sacerdos qui eam suscipit, caput auium ad collum retorqueat, & rupto vulneris loco super crepidinem altaris san-

Dierum in annos, supputatio.

Mat. vlt. 19

Mulier mala.

Sexaginta sex.

Apoc. 1. 5.

Maria purificationẽ tractat.

Oblatio auium.

Leui. 1. 15.

sanguinem decurrere faciat: vesiculam verò gutturis & plumas ad orientalem partem proijciat: axellas frāgat sed ne penitus abscindat. Hæc oblatio perfectorum, & præcipuè Monachorum esse videtur. Venit homo cum oblatione, rogat vt suscipiatur, offert turtures & columbas, promittit corporis & animæ integritatem; & vt beati Benedicti qui huius rei peritissimus est exemplo loquamur, promittit obedientiam, stabilitatem, & morum conuersionē. His paucis verbis vir ille beatissimus totū hoc sacrificium nobis exponit. Ecce homo turtur & columba factus est, retorqueatur caput eius ad collū, vt inclinato capite incedat, quod est signum humilitatis. Aufertatur ei vesicula gutturis vbi cibum reponere solebat, vt discat amodò ieiunare, qui prius crapulæ operam dabat. Sanguinem verò super altare cordis eius decurrere facit, vt semper memor peccatorum suorum simul cū Psalmista dicat. *Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, & peccatum meum contra me est semper.* Sanguis enim peccata significat: secundum illud. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mea.* Expoliatur plumis, quia omnes possessiones relinquere & nihil proprij vlterius habere iubetur. Quas ad orientalem plagam proijcit, vt post dorsum eas habens earum amplius non recordetur. Quia enim semper ac occasum & ad finem tendimus, orientalem plagam quasi post dorsum habemus. Franguntur axellæ, quia vagandi licentia tollitur: & loci propositique stabilitas imperatur. Sed non penitus abscinduntur, quia si quando necesse fuerit, pro loci vtilitate adhuc iterum volare permittitur. Felices illi qui turtures & columbæ fiunt. Qui simul cum Dei Filio à matre Domini Domino offeruntur, & in vna eademque oblatione Domino sociantur, qui, &c.

Benedictus

Psal. 50. 3.

Psal. 50. 16.

A *IN ANNVNCIATIONE BEATÆ Mariæ. IV.*

Missus *est angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomē virginis Maria. Et ingressus angelus ad eā dixit. Aue gratia plena Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Consideremus personam mittentis, & personam legatione fungentis, & personā B illam ad quam hæc legatio facta est. Si etiam consideremus ipsam legationem, qualis & quanta sit, & quæ consilia, quæ secreta, quales & quantas vtilitates in se contineat; profectò intelligemus ex quo mundus iste factus est, nunquam aliam legationem factam fuisse, quæ huic legationi valeat comparari. Nunquam verba talia, tam læta consilia, tam profunda mysteria, huic mundo prius vel postea nunciata sunt. In hac legatione tractatum est de incarnatione C filij Dei, de mundi nunciatione, de humani generis restauratione, de diaboli expulsione, de inferni expoliatione, de sanctorum liberatione, & de cœlestis patriæ recuperatione. Hodie reuelatum est consilium, quo mors occideretur, quo originale peccatū tolleretur, quo vita redderetur: & homo diaboli seueritate liberatus, & à Deo in filium adoptatus in antiquā patriam reduceretur. Si intelligeret mundus, quantā gloriam sibi hic dies peperisset, supra omnes D dies festiuum & celebrem hunc diē haberet. Hodie verbum caro factum est, hodie Dei filius incarnatus est: quod quidem nisi factum fuisset, nūquam nasceretur, nunquam pateretur, nunquam resurgeret, nunquam infernū expoliaret, nunquam cœlos ascenderet, nunquam Spiritum sanctum Apostolis mitteret. In quo baptizati sumus. in quo & per quē fit remissio peccatorū. Hæc est igitur prima festiuitas: hæc est principium & causa aliarum omnium festiuitatum. Hanc ergò festiuitatem simul

Luc. 1. 26.

Dies annunciationis iusta celebritas.

omnes

omnes celebremus, & cum Maria de tanto nuncio gratulemur. Audiam⁹ modò quid Gabriel Archangelus dixerit: quæ verba, quam legationẽ, & vt ita dixerim, quas nouellas virgini nostræ de cælis attulerit. Fidelis legatus iste, verax ille à quo mittitur. Qui hanc legationẽ veram esse non crediderit, sit anathema maranatha. Dic ergò Gabriel, loquere ad virginem, vt audiam⁹. *Ne timeas* (inquit) *Maria, inuenisti enim gratiam apud Dominũ: ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabitur nomen eius Iesus.* Hic erit *magnus, & filius altissimi vocabitur: & dabit illi Dominus Deus sedẽ Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Et regni eius non erit finis.* Ecce audiuimus legationem, audiuimus sacramentum æterni consilij, audiuimus & verba nostrę liberationis, audiuimus etiã quod Rex & propheta Dauid, huic reginæ nostræ, filiæ verò suæ, de hac legatione loquatur.

Psa. 44.12. *Audi* (inquit) *filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populũ tuum, & domum patris tui, quia concupiuit rex speciem tuam: quoniam ipse est Dominus Deus tuus.* Audi (inquit) filia mea, de genere meo, de progenie mea, nobilitas, & gloria mei generis: audi quæ Angelus loquitur, quæ cælestis nuncius tibi promittit. Esto cauta, esto sollicita, diligenter ausculta: quia magna valdè sunt, quę tibi nunciantur. Vide ergo & intellige, & suscipe verbum in corde, & in vtero tuo virgo concipies, & virgo paries: quia per aurem ingredietur in te qui nascetur ex te. Verbum enim est, & via verbi auris est. Non enim aliter concepit bèata Maria, nisi audiendo & credendo. Si non audisset, non credidisset. Audiuit & credidit, & credendo concepit. *Ecce* (inquit) *ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Talis fuit conceptio Christi: taliter conceptus est, & taliter verbum caro factum est. *Et*

Mat. 2.13. *obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Surge & accipe puerum, & fuge in Aegyptum:* fuge ad gentes, quia populus tuus, & domus parentum tuorum non suscipiet te: sed simul cum filio tuo, persequetur & odiet te. Et reuera nulla creatura est, quam sic Iudæi habeant odio, sicut matrem hanc & filium. Neque enim matrem diligere possunt, qui tam iniquo odio filium persequuntur. Vnde Ioannes Apostolus ait. *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Dominus autem qui dicit. *Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Obliuiscere igitur populum tuum, & domum patris tui.* Omnia relinque, satis tibi sit filius tuus: *quia ipse est Rex tuus, & Dominus Deus tuus,* quia dilexit speciem tuam & pulchritudinem tuam. Ipse tibi sufficiat. Nõ amor patriæ, non propinquorum affectus te retinere valeat. Si illum solum habeas, diues es, & in illo omnia possidebis. *Et adorabunt eum filij Tyri in muneribus.* Omnes pulchræ & nobiles virgines ei se coniungere desiderabunt, & cum magnis muneribus ad eum properabunt, quæcunq; sunt quibus mundi huius voluptas non placet, & se in angustijs & in carcere esse cognoscunt. Tyrus enim angustiæ interpretatur. Illæ verò animæ quæ vagæ sunt, quibus voluptas & concupiscentia placet: quæ non per angustam semitam sed per amplam viam gradiuntur, non Christo sed diabolo nubere concupiscunt. Et adorabunt igitur eum filiæ Tyri in muneribus: & seipsas & sua omnia ei offerentes. *Et vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.* Quid enim mirum si diuites & nobiles virgines matris vultum & pulchritudinẽ desiderabunt? cùm modò superius dixerit, quia concupiuit rex speciẽ tuam? Valdè enim pulchra est, quæ sua pulchritudine Deum ipsum ad amorem sui prouocare potuit. Valdè quidem conueniens fuit vt speciosus forma præ filijs hominũ, speciosam suam eligeret matrem. Considera modo cuius pulchritudinis fuerit, cuius splendor & pulchritudo cœlos penetrabat. Inde Angeli admirabantur eam: inde Gabriel rectò itinere venit ad eam. Ad eam enim missus

Ioan. 1.11.
2. Reg. 22. 44.
Psa. 44.12.
Ibidem.
Tyrus.

est, quæ præ cæteris fulgebat: quæ pulchra vt luna, electa vt sol, omnem pulchritudinem sua pulchritudine vincebat. Non possumus modò dicere omnia quæ de ipsius laudibus in hoc psalmo continentur. Ad Euangelij verba redeamus. *Hic* (inquit) *erit magnus, & filius altissimi vocabitur.* Valdè enim magnus est, quoniā patri æqualis est. *Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in æternum in domo Iacob.* De hac sede in illo psalmo scriptum est: vbi de vtroq; Dauid Dominus loquens ait. *Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum.* Et paulò post. *Ipse inuocabit me, pater meus es tu: Deus meus & susceptor salutis meæ. Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ. In æternum seruabo illi misericordiam meam: & testamentum fidele ipsi.* Erit igitur thronus æternus: siquidem. *Et ponam in seculum seculi semen eius: & thronum eius sicut dies cæli.* Erit igitur thronus æternus. siquidem & dies cæli in æternum erunt. *Si dereliquerint filij mei legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si iustitias meas prophanauerint, mandata mea non custodierint:* Quid faciam eis? Non vtiq; occidam eos, neque separabo à regno meo: nō auferam eis gratiam meam. Quid igitur? *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Hoc est enim quod Apostolus ait. *Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit: sic tamen quasi per ignem:* quasi per virgā, quasi per correctionem. *Misericordiam autem meam non dispergam ab eo.* Et certè de filijs loquebatur. Quare ergò ab eo dixit, & non ab eis: nisi quia omnes in eo vnum sunt, quicunque in eius corpore sunt. In eius autem corpore non sunt, qui fidem non habēt: vel qui in malitia perseuerantes, ad eum per pœnitentiam redire non curant. *Neque nocebo et in veritate mea, neque prophanabo testamentum meum: & quæ præcedunt de labijs meis non faciam irrita. Semel iuraui in sancto meo, si Dauid mentiar: semen eius in æternū manebit. Et sedes eius sicut sol in conspectu meo: & sicut luna perfecta in æternum: & testis in cælo fidelis.* Et quidem cōueniens erat, vt sine iuramēto crederemus, quod Domin' loquitur: placuit tamen ipsi sub iuramēto verba sua firmare: quatenus de salute nostra nos redderet certiores. Ecce qui non habuit maius, per quod iuraret: iurauit in veritate sua in sancto suo, in dilecto filio suo, in seipso: quia vnū sunt filius & ipse. Sed quid iurauit? quod non noceat membris filij sui: quod non prophanet testamentum suum: quod non faciat irrita verba sua: *quod semē filij sui & sedes maneat in æternum.* Quanta lætitia redundat iste psalmus: quanta in eo spes datur peccatoribus, quicunque in ecclesia māserint, & ab ea non recesserint? Ipsa est corpus Christi: ipsa est semen & sedes Christi: quæ, sicut iuratum est, in æternum manebit. Alioquin prophanatum esset testamētum, quod sub iuramento firmatum est, si vel fallacia inueniretur in eo, vel si non omnia complerentur, quę continentur in eo. Hic psalmus est Ecclesiæ testamentum. Hic solus ei sufficere posset, si nullas alias chartas habuisset. Gaudeat igitur de testamēto suo, gaudeat quod sedes Dei constituta est. Illa, videlicet sedes, quæ *sicut sol fulgebit in conspectu Dei: & sicut luna perfecta in æternum:* & ipsa horum omnium testis erit in cœlo fidelis. Non enim testatorem vel testamentum reprehendere poterit, qui hæredem ibi in tanta gloria esse videbit.

Psal. 88. ... Ibidem. Ibidem. 1. Cor. 3. 15 Ibidem. * thronum.

IN ASSVMPTIONE BEATÆ Mariæ virginis. V.

QVIA *respexit humilitatem ancillæ suæ.* Docet nos beatissima virgo Maria humilitatis mater, & filia, quanta sit virtus humilitatis. *Hunc sermonem quare superius in secundo libro de ornamentis Ecclesiæ, capite quinto.*

DE

DE MARTYRIBVS.

Serm. I.

Ioan.12. 24 Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuũ fuerit multum fructũ affert. Granum frumenti. Hoc est illud granum frumẽti, quod virgo & inarata terra produxit. De quo Psalmista ait. *Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit.* Psal.84. 12. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* B Huius autem grani immensa multiplicatione omnia Ecclesiæ horrea repleta sunt. De hoc frumenti grano ille panis conficitur: de quo ipse Dominus ait. *Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi.* Ioan.6.41. Constat autem hoc & ad literam verum esse, quod frumẽti granum si in area seruetur, non crescit: si autem seminetur, si in terra soluatur & moriatur, multum fructum afferr. C Nihil enim infructuosum diligit Deus. Nihil in horto suo, nihil in agro suo vult esse infructuosum. Vnde & ipse alibi ait. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur.* Matt.3 10. 7.19. Et in alio loco. *Ego sum*, inquit, *vitis vera & pater meus agricola est.* Ioan.15.1. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat.* Hæc est enim illa vitis vera, de qua torum hoc vinum profluxit, D quod nobis in hoc Euangelio propinatur. Hæc est illa vitis semper fructuosa, cuius omnes palmites fructiferi sunt, quicunque ei fideliter inhærent. Ideo enim infructuosi de ea tolluntur: quia quamuis per baptismi sacramentum in ea sint, per vitæ tamen meritum in ea non sunt. Talis arbor infructuosa erat illa: de qua ad culrorem vineæ Dominus ait. *Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: Succide ergo illam, vt quid etiam terram occupat?* Luc.13.8. Quæ quidem illico succisa fuisset, nisi bonus ille vineæ cultor pro illa intercessisset, dicens: *Domine dimitte illam & hoc anno vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futuro succides illam.* Talis erat & illa ficulnea, in qua quia fructum non inuenit Dominus, eam maledixit & aruit. Matt.21. 19. Marc.11. 21 Tales sunt & multæ aliæ arbores infructuosæ: quæ tandem exciduntur & in ignem mittuntur. Et ego quidem non crediderim aliquam arborem infructuosam in paradiso fuisse plantatam, præsertim cùm primo hominum Dominus dicat: *De omni ligno paradisi comede. De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quacunque enim die comederis, ex eo morte morieris.* Arbor infructuosa in paradiso nulla. Genes.2 16 In eo enim quod de omnibus comedere dicit, omnes illas arbores fructuosas fuisse ostendit. Cùm igitur paradisus ecclesiam significet, Ecclesiæ quoque arbores omnes fructuosas esse oportet. Multæ namque arbores sunt in ecclesia. Ibi enim est lignum vitæ, de quo qui comederit, si tamen dignè comederit, non morietur. De hoc enim ligno scriptum est. *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo.* Psalm.1.3. Et alibi. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.* Apoc.2.7. Ibi est & illa arbor quæ ait. *Ego autem sicut oliua fructifera in domo Domini, speraui in misericordia Dei mei in æternum & in seculum seculi.* Psal.51.10. Sed quid de illis nobilissimis arboribus dicam, quibus ipse ait. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Ioan.15.16. Tales igitur arbores habet ecclesia quas illæ paradisi arbores significabant. Sic igitur crescit Ecclesiæ frumentum: & sic in trigesimum & sexagesimum, & centesimum fructum exuberat. Cuius venter non immerito aceruo tritici comparatur. Ipsa est enim de qua scriptum est. *Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs.* Cant.7.2.

Tanta enim sanctorum multitudo
ab hoc vno grano frumenti multi-
plicata est, vt præ multitudine nume-
rari non possit. Vnde Psalmista ait.
Psal. 39. 6. *Annunciaui & locutus sum, multipli-*
Psal. 138. 18. *cati sunt super numerum. Numera-*
boeos, & super arenam multiplicabun-
Psal. 127. 3. *tur. Filij tui sicut nouellæ oliuarum in*
circuitu mensæ tuæ. Hoc est illud se-
Genes. 15. 16 men quod Abrahæ Prophetæ pro-
& 15. 5. mittebatur, cùm ei à Domino dice-
retur. *Et erit semen tuum sicut stellæ*
cœli, & sicut arena quæ est in littore ma-
ris: quæ præ multitudine numerari non
Esa. 51. 2. *potest.* Vnde & Propheta ait. *At-*
tendite ad cauernam de qua existis, &
ad Saram quæ genuit vos. Cui enim
mirabile non videatur, de vno ven-
tre tantam hominum exisse multi-
Galat. 4. 27 tudinem? *Lætare* igitur *sterilis quæ*
Esa. 54. 1. *non paris. Erumpe & clama quæ non*
parturis: quia multi filij desertæ, ma-
gis quàm eius quæ habet virum. Totus
autem hic aceruus tritici, tota hæc
sanctorum omnium multitudo de
vno Ecclesiæ matris ventre progeni-
Lilia. ta, vallata est. Quid enim lilia, nisi an-
gelorum præsidia, virtutum odores,
& doctorum candidatum exercitum
intelligemus? Isti enim sunt qui
hunc aceruum tritici custodiunt, &
filios Ecclesiæ à malignorum spiri-
tuum insidijs defendunt. Et tali qui-
dem custodia populus Dei dignus es-
se videtur, cuius semper odorem &
Ecclesia fœcunditas. pulchritudinem imitetur. Tota ec-
clesia fœcunda est, nulla eius pars
infructuosa est. Hoc enim ipse Do-
minus ostendit, vbi ad eam loquitur
Cant. 6. 5. dicens: *Dentes tui sicut greges ouium*
quæ ascenderunt de lauacro: omnes ge-
mellis fœtibus & sterilis non est in eis.
Cant. 7. 13. Vnde & ipsa ait. *Omnia poma noua*
Matt. 13. 52 *& vetera, dilecte mi seruaui tibi. Omnis*
enim *scriba doctus in regno cœlorum, si-*
milis est homini patrifamilias, qui pro-
Leui. 22. 24 *fert de thesauro suo noua & vetera.* In-
de est quòd illa animalia, quæ resti-
culos non habent, quia non gene
rant, & sterilia sunt, offerri Domino
prohibentur. Bonus fructus humi-
litas, bonus fructus misericordia. Ta-
les fructus de paradisi arboribus col-

A liguntur, talia poma diligit Deus, &
talia ipsi offerre debemus.

DE CHRISTO VITE, ET eius vinea.

SERM. II.

Qui potest ad quemuis martyrem applicari.

EGo *sum vitis vera, &* Ioan. 15. 1.
pater me⁹ agricola est.
Omnem palmitem in
B *me non ferentem fru-*
ctum, tollet eum, &
omnem palmitem qui fert fructum pur-
gabit eum: vt plus afferat. Ecce vitis Vitis vera Christus.
vocatur Christus, & vitis vera. Sed
quare vitis, & quæ vera? Vitis voca-
tur, quia vinum fert. Omnia enim
hæc Euãgeliorum verba vinum sunt,
& non qualecunque sed optimum
vinum: non de alia, nisi de hac vite
vindemiatum & expressum. Inde est Ioan. 2. 9.
enim quod in suæ prædicationis ini-
tio aquas Dominus conuertit in vi-
num: quatenus noua vitis nouum vi-
C num effunderet, quo illas nuptias
& Architriclinum inebriaret. Di- Esai. 5. 24.
citur autem & vitis vera fortasse,
ad illius vitis distinctionem, quæ &
pro vuis labruscas, & pro vino, de-
dit acetum. Huius vinum dulce, sem-
perque suaue; huius verba semper ve-
ra, & nullius falsitatis annexione
corrupta. Dicit ergo. *Ego sum vitis*
vera, & pater meus agricola est. Sed
quid facit iste agricola? Vis audire
quid? *Omnem palmitem in me non fe-*
rentem fructum, tollet eum: & om-
D *nem qui fert fructum, purgabit eum,*
vt fructum plus afferat. Quot sunt
Christiani, tot sunt & palmites hu-
ius vitis. Alij quidem boni, alij au-
tem mali. Et boni quidem fructife-
ri, mali autem infructuosi. Tollun-
tur infructuosi, & incenduntur: fru-
ctiferi verò purgantur, & gladio
spiritus putantur, vt fructum plus
afferant. Gladius spiritus est verbum
Dei, & iste sermo sancti Euangelij.
Quales palmites isti fuerunt, quo-
rum hodie festa celebramus? quam
pur-

purgari, quam putati, quam diligenter ab omni superfluitate mundati. Talem etenim vitem, tales palmites decebat habere, qui & fructibus abũdarent, & in sapore non degenerarẽt: sicut illa de qua iam superius diximus: quæ pro vuis dedit labruscas, & pro vino dedit acetum. Non omnis vinea bona est, neque omne vinum bibere delectat. Malum vinum hæreticorum, de quo Nazaræi bibere formidant. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* Nulla vinea bona, nisi illa quæ de hac vite pastinata est: quæ modò in hoc Euãgelio loquitur. *Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est.* De hac vinea scriptum est. *Vinea facta est dilecto in cornu filio olei.* De qua & Salomon ait: *Vinea fuit pacifico, in ea quæ habet populos: & tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti, his qui custodiunt fructus eius.* Hæc autem exposita sunt in illo sermone, qui de pace intitulatur. Quære superius libro de ornamentis Ecclesiæ. Illæ quoque vineæ bonæ sunt, de quibus ecclesia dicit. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me: posuerunt me custodem in vineis. Vineam meam non custodiui.* Quãta charitas, vt pro communi omniũ vtilitate, vineæ suæ, suique ipsius aliquando aliquis negligentiam habeat? Hoc enim faciebat ille qui ait. *Nemo quæ sua sunt, quærit: sed quæ omniũ, vt salui fiant. Qui omnia omnibus factus est, vt omnes lucrifaceret.* Fuit & illa vinea aliquãdo bona, de qua scriptum est. *Vineam de AEgypto transtulisti, eiecisti gentes, & plantasti eã. Viam fecisti in conspectu eius: & plantasti radices eius, & impleuit terram. Operuit montes vmbra eius, & arbusta sicut cedros Dei. Extendit palmites suos vsque ad mare, & vsque ad flumen propagines eius.* Fuit, inquam, hæc vinea aliquando bona: sed quia in amaritudinem conuersa est, & à prima bonitate degenerauit: ideo *exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam.* Vt adimpleretur

Vinum malum hæreticorum.
Deut. 32. 33
Esai. 5. 1.
Cant. 8. 11.
Lib. de ornam. Ecclesiæ, cap. 7.
Cant. 1. 6.
1. Cor. 10. 24
1. Cor. 9. 19.
Psal. 79. 9.
Psal. 79. 12.
Ibi. vers. 14

A quod Dominus ait. *Amen dico vobis: non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.* Hæc est enim illa mala vinea: cuius pessimi agricolæ, prius Domini sui seruos diuersis tormentis interemerunt: postea veniente hærede dixerunt. *Hic est hæres, venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas.* De qua & ipse Dominus non immerito ait. *Vultis scire quid ego faciam vineæ meæ? Mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem, auferam sepem eius, & erit in conculcationem. Diruam maceriam eius, & erit in direptionem: & ponam eam desertam. Vinea Dei Sabaoth domus Israel est.* Cuius palmites

B Iudæi sunt, qui propter suam impietatem per vniuersum mundum dispersi, cunctis gentibus in opprobrium sunt. Hanc autem malam vineam, illa vinea significauit, de qua Noe inebriatus, verenda dormiens discooperuit. Cuius nuditatem quia minor filius irrisit, in omni sua posteritate damnatus est. Alij verò quia sapienter & verecundè patrem operuerunt, debita benedictione donati

C sunt. Hæc autem ad saluatorem nostrum respiciunt, qui passionis calice inebriatus, mortis somno in cruce quieuit. Cuius vtiq; verenda mortem ipsam, sputa, flagella, & crucis ignominiam, intelligunt. Hæc enim Iudæi nobis obijciunt, & quasi multum verẽda nobis improperant: qui hominem mortuum; & tam turpia tamq; verenda passum, pro Deo adoremus. Nos autem patrem nostrũ

D operientes, dicimus hæc non verenda, sed venerãda esse. *Oportebat enim pati Christum, & sic resurgere à mortuis.* Quomodo enim implerentur scripturæ: quia sic oportet fieri? Hoc enim Prophetæ prædixerant. Hoc nobis necessarium erat: quia aliter originale peccatum solui nõ poterat. Hoc tamen Iudæi non credunt, sed in sua malitia persistentes, crucis ignominiam & Christi passionem irridere non cessant. Sed quid dicit scriptura? *Excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino.*

Luc. 19. 44
Luc. 20. 14
Esa. 5. 4
Gen. 9. 22.
Cham.
Sem & Iaphet.
Luc. vlt. vers. 26.
Psal. 77. 65.

vino. Et percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis. Hoc de Iudæis dictum est, quorum omnis posteritas propter suam impietatem, cunctis gentibus in opprobrium tradita est. De alijs autem quid dicitur? *Laudate Dominum omnes gentes: & collaudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & veritas Domini manet in æternum.* Qui viuit & regnat &c.

DE MARTYRIBVS.

SER. III.

DEVS *venerunt gentes in hæreditatem tuã, polluerunt templum sanctũ tuũ: posuerunt Hierusalem in pomorum custodiã. Posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum bestijs terræ. Effuderũt sanguinem sanctorum, sicut aquam in circuitu Hierusalem: & non erat qui sepeliret.* Hæreditas Dei, templum Dei, ciuitas Dei, & hortus Dei, sancta ecclesia est: quæ per totum mundum diffusa, multas à tyrannis & malignis spiritibus patitur persecutiones. Videns igitur Propheta per Spiritum sanctum, hanc nobilissimam ciuitatem ab impijs & inimicis hominibus dissipari: eius tantæ calamitati compatiens ait. *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuã:* violenter & cum nimia crudelitate irrupuerunt tyranni in Ecclesiam tuam. Hæreditas tua dissipatur, templum tuũ polluitur, ciuitas sancta destruitur, poma tua colliguntur. Viri iusti tolluntur, diuersis multisque supplicijs sancti tui interficiuntur: sola custodia relicta est paucis, qui quasi pro semine esse videntur. Hoc autem & Helias plangebat cùm diceret: *Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, & relictus sum ego solus.* Quasi diceret pro custodia: & quærunt animam meam. O crudelitas: ô impietas: non sufficit eis, quod tã duris & exquisitis tormentis sanctos interficiunt, sed ad suæ iniquitatis malitiæque cumulum eos sepelire non permittunt. Sanctorũ carnes canibus exponuntur, & bestijs terræ deuorandæ & laniandæ tradũtur. Sanguis preciosus effunditur: siquidem *preciosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius:* Et quasi vile aliquid iniquorum pedibus conculcatur. In his ergo completum est, quod in Euangelio Dominus ait. *Ecce ego mitto vos quasi agnos inter lupos.* Et Apostolus. *Propter te,* inquit, *mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis.* Narrat Beatus Ioannes in Apocalypsi, vbi omnes martyrum passiones, vbi omnes Ecclesiæ perturbationes plenissimè describũtur, se vidisse equum album, & qui sedebat super eum habebat arcum in manu sua, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Equus iste albus pulcher totus & immaculatus, sanctorum martyrum exercitus intelligitur: in quibus saluator noster sedet, & per eos prœliatur. Sicut scriptum est. *Qui ascendit super equos tuos, & quadriga tua saluatio.* Habet autem arcum in manu sua, per quem eius prædicatio significatur: cuius prædicationis verba atque sententiæ sagittæ quædam sunt: quibus vitiorum & malignorum spirituum fugatur exercitus. Istæ sunt illæ sagittæ, de quibus dicitur: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs.* Per coronam autem quæ ipsi datur, quid aliud nisi victoria significatur? *Nemo enim* (ait Apostolus) *coronatur, nisi qui legitimè certauerit.* In singulis sanctis coronatur Christus: quia omnis eorũ victoria ipsius est. Et hoc quod ait, *quod exiuit vincẽs vt vinceret.* Vnde & sancti martyres alibi dicunt. *In Deo faciemus virtutes: & ipse ad nihil deducet inimicos nostros.* Post istum autem equum exiuit alius equus rufus, & qui sedebat super eum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se homines interficerent: & gladius magnus datus est ei. Hic equus rufus, sanctorum sanguine,

Psalm. 115. 15
Luc. 10. 3.
Rom. 8. 36.
Apoc. 6. 2.
Abac. 3. 8
Psalm 9. 4
2. Tim. 2. 5.
Psal. 59. 14
Apoc. 6. 4.

ne, & sæuientis inimici calcaribus cruciatus, tyrannorum exercitus intelligitur, super quos diabolus sedens in sanctorum necem eos sine omni misericordia ruere facit. Isti sunt illi de quibus dicitur. *Currus Pharaonis & exercitum eius demersit in mare.* Isti sunt illi *equi & muli, in quibus non est intellectus.* Hic autem est ille iniquus, qui pacem de terra sumit & aufert: quoniam vt discordiæ princeps & pacis inimicus, humanum genus semper insidiando & temptando inquietat. Hic facit vt se homines interficiant, & inter se bella ciuilia gerant. Huic & gladius magnus datus est: quoniam multis modis miseros homines iugulando decipit, dum alium per superbiam, alium per auaritiam, alium per luxuriam, atque alium alio modo occidit, & perdit. Huius igitur consilio, huius ductu, huius iniqua machinatione sanctorum sanguis tyrannorum gladijs funditur. De quo nunc per Prophetam dicitur. *Effuderunt sanguinem sanctorum sicut aquam in circuitu Hierusalem: & non erat qui sepeliret.* Et has quidem sanctorum martyrum passiones, eorum tantam sanguinis effusionem, illa holocausta, & illæ hostiæ significabant, quas quotidie sancti patres sine numero immolabant. Vide modo quantus animalium sanguis effusus est, quando templum Salomonis dedicatum est. Ad centum enim & viginti duo millia oues, & boues ad viginti duo millia, mactati referuntur, in illius templi dedicatione: præter illas hostias quas quotidie offerre consueuerant, quibus Chtisti passio significabatur. Sic igitur & in Ecclesiæ dedicatione, præter illas hostias quas quotidie offerre consueuerant, multus sanguis effusus est, & multa sanctorum millia pro Christi nomine mactata sunt, quos ille animalium sanguis, & illæ hostiæ significabant. Quid est enim quod ibi legitur: *odoratus est Dominus odorem suauitatis*, nisi hoc quod Psalmista dicit. *Preciosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius:* Non enim tantum illo fumo & animalium sanguine delectatur Deus: quãtum sanctorum martyrum passione, quæ illis sacrificiis significabatur. Noe patriatcha post diluuium de arca egressus, de cunctis animalibus mundis magnum Deo holocaustum & sacrificium obtulit. Solus tunc homo immolatus non est, quia nondum venerat plenitudo temporis, quando Saluator noster immolandus erat. Omnia illa animalia munda, quæ tunc vno sacrificio oblata sunt, hanc sanctorum martyrum passionem significabant: qui de vtroque sexu, de omni ætate, de omni conditione pro Christi nomine postea mactati sunt. Tria sanctorum martyrum sacrificia legimus: *primum* in significatione: *secundum* in passione, *tertium* in commemoratione. Et primum quidem faciebant sacerdotes veteris testamenti. Secundum autem tyranni. Tertium verò nostri sacerdotes quotidie in Ecclesia faciunt. De hoc igitur tertio scriptum est. *Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua.* Et, *sacrificium laudis honorificabit me: illic iter est in quo ostendam illi salutare Dei.* Et Propheta. *Omnem* (inquit) *aufer iniquitatem & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Et Apostolus. *Per ipsum* (ait) *offeramus hostiam laudis semper Deo* .i. fructus labiorum confitentium nomen eius. Hoc igitur sacrificium quod in sanctorum martyrum laude & commemoratione sancta ecclesia quotidie facit, in illa hostia sacrificium est: in qua Moyses præcepit sacerdotibus, vt prius lignorum congeriem faciant, deinde hostia quæ immolanda est particulatim diuisa, prius super ipsam struem lignorum caput ponant, postea verò cætera membra vsque ad caudam desuper ordinent, quæ sicut in toto corpore vltima est, ita vt vltima ponenda est. Lignorum enim congeriem facimus, quando in vnum locum populum adunamus.

Marginal notes: Exod. 15. 1. Psal. 31. 9. 3. Reg. 8. 63. Psal. 115. 15. *Martyrum sacrificia tria.* Psal. 49. 14. Ibi. vers. 23. Osee 14. 3. Heb. 13. 15. Leuit. 1. 17.

Quando

Quando vero martyris passionem in populum nunciamus: tunc vtique super lignorum congeriem iubilationis hostiam ordinamus. In qua videlicet hostia prius caput ponendum est, quia vnde natus & ex quibus parentibus, & eius vitæ primordia prius dicenda sunt. Deinde verò qualiter vixerit, quam sapiens & humilis fuerit, quomodo ab infantia Deo seruierit: quomodo bona sua cuncta pauperibus erogauerit: quantas per ipsum virtutes & miracula Dominus fecerit, quam fortis in passione fuerit, & quam viriliter & constanter omnia illata tormenta sustinuerit. Hic est ordo sacrificij, taliter iubilationis hostia immolanda est, & sic tandem igne supposito, vorax flamma cuncta consumat: per quod videlicet intelligitur, vt fideliter credantur, & cum amore suscipiantur, quæcunque ad martyris laudem & gloriam recitãtur. Lege martyrum passiones, & isto ordine scripta inuenies. Sicut in Euangelio Beatus Ioannes prius ipsum caput posuit

Ioan. 1. b. dicens: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Deinde per ordinem vsque ad passionem, eius verba & miracula & cætera posuit. Fuit aliquando in sanctis tantus martyrij amor, tantoque desiderio ad martyrij gloriam festinabant, vt ipsi sua sponte se ingererent, & non interrogati Christianos se esse dicerent. Torquebatur & alius duris tormentis cruciabatur, & ecce subitò alius de populo clamabat: Christianus sum, & pro Christo mori desidero. Vnusquisque illud in

Psal. 115. 3. corde suo propheticũ dicebat. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi: Calicem salutaris accipiã, & nomen Domini inuocabo:* Qui &c.

DE BONIS ET MALIS fratribus cohabitantibus, aut martyribus simul occisis.

SER. IV.

Psal. 132. 1. ECce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum.

A *Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsq. in seculum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius: sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion.* Sic enim se habet ordo. Nunc autem significationem videamus. Beati isti fratres super quos Dei benedictio & tanta abundantia gratiarum descendit. Isti sunt illi fratres de quibus Dominus ait. *Nunciabo fratribus meis.* Et alibi. *Omnes vos fratres estis, & patrem nolite vocare vobis super terram. Vnus est enim pater vester qui in cælis est.* Ipse est autem cui quotidie dicim⁹. *Pater noster qui es in cælis.* Et diues, & pauper, nobilis & ignobilis, Dominus & seruus: imperator & mendicus: Omnes vna voce dicunt: *Pater noster qui es in cælis*, vt se vnius Patris filios esse ostendant. Ille nobilior, qui melior. Multi sunt hic serui, qui in altera vita erunt Domini: & contra: multi hic Domini, qui in altera vita dura seruitute comprimentur. Quales fratres isti fuerunt, quorum hodie festa celebrantur? Boni fratres BB. Sergius & Bacchus, qui tanta pro Christo tormẽta passi sunt. Boni Cosmas & Damianus: boni Ioannes & Paulus: boni Mauricius & socij eius: bonus & Dionysius & socij eius: boni & multi alij qui pro Christi nomine morti se tradiderũt. Et istorum quidem est regnum cœlorum, qui contempserunt vitam mundi, & venerunt ad prœmia regni, & *lauerunt stolas suas in sanguine agni.* Tales autem fratres habitant in vnum: talibus est cor vnum, & anima vna. Nemo dicit aliquid esse suũ, sed sunt illis omnia communia. Fratres mali qui corpore simul sunt, sed per odium à se inuicem longè sunt. *Bonum est*, inquit, *& iocundum habitare fratres in vnum.* Vnde hoc? *Quoniam illic*, i. inter tales fratres mandat Dominus benedictionem suam, & vitam quæ finem nõ habet. Quomodo mandat? *Sicut vnguentum in capite, quod de capite descendit in barbam: de barba verò vsq. in orã vestimẽti eius.*

Matt. 28. 10. Mat. 23. 9. (B) Matt. 6. 9. (C) Fratres boni. Apoc. 7. 14. & 22. 14. (D) Act. 4. 32 Fratres mali.

Et sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Caput Ecclesiæ Christus est: cuius membra omnes nos sumus. De hoc autem corpore Apostolus ait. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Habet igitur barbam Christus in corpore suo, habet oculos & aures, habet manus, & cætera membra. Barba Christi Apostoli sunt. Barba quidem, quia nihil molle, nihil fœminimum in se habentes, viriles & fortes masculi sunt. Vnde & merito non barbati, sed ipsa barba vocantur. Præcepit autem Dominus sacerdotibus, *ut barbam non radant, & comam non nutriant.* Nutrire [illegible] nas, & barbam non habere mulierum est. Sacerdotes autem non muliebres, sed viriles facies habere debent. Non solum igitur Apostoli, sed & sancti martyres, Christi barba vocari possunt: qui & viriliter pugnauerunt, & hostes potentissimos vicerunt. Vnguentum igitur de capite in barbam descendit, quia Sancti spiritus gratia de saluatoris nostri diuinitate prius in Apostolos & martyres venit. De hoc enim vnguento Dominus ait. *Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me; euangelizare misit me.* De hoc & Psalmista. *Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Hoc & ecclesia sentiens ait. *Trahe me post te & curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Hoc vnguento sanantur infirmi, hoc omnes languores & omnes infirmitates sanabat Iesus. Hoc & sacerdotes Ecclesiæ consecrantur: ab hoc chrismate & Christus ipse & Christiani vocantur. Hoc igitur de capite descendit in barbam: de Christo in Apostolos. Nihil enim virtutum & gratiarum habuerunt Apostoli, quod ab ipso non accepissent. Vnde & Apostolus ait. *Quid enim habes, quod ab ipso non accepisti? Quod si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* *Alij enim datur per spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, [illegible] prophetia, alij discretio spirituum, [alij] fides in eodem spiritu, alij gratia curationum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.* De Apostolis autem [illegible] tanta gratia [illegible] abundantia per totum [corpus] [illegible] [ec]clesiæ in cætera membra discurren[s] [illegible] ad vestimenti oram peruenit [illegible] vestimenti ora, extremi illi intellig[u]ntur, qui omnium vltimi in fine seculi futuri sunt. Vide ergo, quanta sit huius vnguenti ab[u]ndantia: quæ tam lon[ge] [illegible] & tantam gentem [illegible] Hoc vnguentum Simon Magus [illegible] b Apostolis emere voluit: vnde & merito cum omni pecunia sua damnatus est. Vocatur autem Aaron saluator noster: omnium videlicet sacerdotum primus & maximus: cuius filij sacerdotes sunt, & qui filij eius non sunt, sacerdotes esse non possunt. Interpretatur autem Aaron, mons fortitudinis: quæ interpretatio illi maximè conuenire videtur, qui *Dominus fortis* vocatur, *& potens*, Dominus potens *in prælio.* Sequitur. *Sicut ros Hermon qui descendit in montem* Sion. Hermon anathema, id est, diuisio: Sion verò speculatio interpretatur. Et Hermon quidem Apostolos: Sion verò ecclesiam significat. Merito autem Hermon vocantur, qui primi omnium à synagoga diuisi & separati, Christum Dominum secuti sunt. Vnde Apostolus ait. *Cùm autem placuit ei qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam.* Et reliqua. Nõ solum autem Apostoli, verumetiam omnes Christiani hoc nomine vocari possunt. Omnes enim in baptismo hoc nomen suscipiunt: quia ibi diabolo & pompis eius abrenunciãtes, à peccatis omnibus & à vitiis separantur: & à sinistra in dexteram transeuntes, ab hœdis diuisi, agnis & ouibus associantur. Vnde & in psalmo dicitur. *Ad meipsum anima mea turbata est: propterea memor ero tui*

* Hermonij m. ...ordanis & * Hermonis à monte. Terra Iordanis & Hermo... sunt, qui per baptismum à vi...arati sunt: quoniam per Ior...m. baptismus, & per Hermon di...o & separatio significatur. Sole...r baptizatorum animae d... ...ra ...danis & Hermonis Deum laudāt. ...e quibus ...alibi dicitur. * *Tabor & Hermon ... nomine tuo exultabunt.* De ... igitur Hermon descendit ros in ... rem Sion per quem fides, doctrin... & Euangelica praedicatio intelligitur: quae ab Apostolis in ecclesiam venit. Hoc autem rore & hac pluuia tota sancta ecclesia irrigatur, foecundatur, ... atque ... tur. Mali montes ... hoc ... David maledicens: *... Gelboe, nec ros nec pluuia veniat super vos: vbi ceciderunt fortes Israel* ... Saul & Ionathas. Per hos enim haeretici designantur, qui non rore Apostolico, sed turbine diabolico perfunduntur. Beati illi fratres, qui tali rore, tali pluuia, tali vnguento, & tali gratia perfusi audire meruerunt: *Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum. Quoniam illuc mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in seculum.* Quod ipse nobis praestare dignetur qui viuit &c.

DE LAVDANDO DEO INSTRUMENTIS MUSICIS, per quae martyrum cruciatus & confessorum afflictiones ... & confessiones des... gnantur.

SERM. V.

Psal. 150. 1. *Laudate Dominum in sanctis eius: laudate eū in firmamento virtutis eius.* Coelum & terrā & omnes creaturas quae in eis sunt ad laudes Dei Propheta inuitauerat: nunc autem materiam de qua eum laudent; & instrumenta quibus laudent eis ministrat. Sumat vnusquisque quod sibi placet, & quod sibi conueniens & vtile esse videtur. *Laudate*, inquit, *Dominum in sanctis eius.* Hanc laudādi materiam suscipite: quia in nulla alia re laudabilior esse probatur. Dicite ergo: *mirabilis Deus in sanctis suis. Deus Israel dabit virtutem & fortitudinem plebi suae benedictus Deus.* Psal. 67. 29. Si quis enim considerare velit sanctorum fidē, & sapientiam, constantiam & patientiam: & alias virtutes quas à Deo suscipere meruerunt: facilè cognoscere poterit, valde in sanctis suis Deum & laudabilem & mirabilem. Vnde alibi in sua & aliorum persona: iste qui hic modò loquitur ait: *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam.* Psal. 138. 6 *Laudate eum in firmamento virtutis eius.*

Pro firmamento Dominum laudare memento:
Terras ... quam dat tibi conditor orbis.

Hoc enim firmamentum quod coelum vocatur, quod sua virtute & potentia ineffabili Dominus fecit, Apostolos caeterosque sanctos significat: qui tanta virtute & claritate ita praediti sunt, vt nulla creatura eis valeat comparari: *Laudate eum in virtutibus eius.* Non tua vir virtus qua pugnas: sed tibi Christus

In cruce donauit in qua moriens superauit.
Sit igitur ... quia ... viribus eius.

Siue virtutes caelorum intelligamus, siue virtutes miraculorum, quae per sanctos operatus est Deus: siue etiam sapientiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, caeterasque virtutes, quibus sanctos ornatos fuisse, quibus & vitia & malignos spiritus, omnesque suos aduersarios eos superasse legimus. Valde quidem conueniens est, vt in omnibus his Deus laudetur & glorificetur. *Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Psal. 150. 2.

Semper laudetur quia nullo fine tenetur.

Nescis fortasse quātum eum laudare debeas, considera quantus est, & secūdum eius quantitatem laudes multiplica. Nunquam igitur à laude quiescas: quia immensus est ille quem laudas. *Laudationem itaque Domini loquatur os meum; & benedicat omnis caro nomen sanctum eius:* Psal. 144. non ad

tempus sed vsque in seculum seculi. A omnes. Vnde Iacobus Apostolus

Laudate eum in sono tubæ.

Nunquam nostrarum sileat vox alta tubarum.
Est tuba vox alta, sonus est laudatio facta.

Post laudandi materiam consequenter instrumēta posuit, quibus laudare debeamus. *Instrumenta musica.* Tuba nāque, psalteriū, & cithara, tympana quoque chorus & chordę, organa & cymbala, instrumenta sunt musicæ artis, diuinis laudibus conuenientia. Non omniū est *Tuba.* tuba canere: hoc officium episcoporum est & doctorum. Illis enim dicitur, *Psal. 80. 4.* *Canite in initio mensis tuba.* Et, *Esai. 58. 1.* *clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* *Apoc. 8. 2.* Ipsi sunt angeli in Apocalypsi *Ios. 6. 5.* tuba canentes. Tubarum sonitu muri Hierico corruerunt, & ingrediendi aditum vndique populo præbuerunt. *Num. 10. 2.* Tubis Israelitæ ad prœlium cōcitabantur: & tubis à prœlijs reuocabantur. *Ios. 6. 17.* Tubis iubileus annus nunciabatur: & ad totius anni solennitatem *Num. 10. 8.* populus parabatur. Hoc autem totum sacerdotum ministerio fiebat: quia Episcoporum & sacerdotum voces & prædicationes significabat, *Ezech. 3. 18.* quibus per Prophetam dicitur. *Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suā, animam eius de manu tua requiram.* Laudate eum in Psalterio.

Psalterium portat homo quē noua vita reformat.
Vt valeat denis verbis insistere legis.
Omnis chorda sonum reddet bene torta canorum.

Cātare in psalterio perfectorum est. Hoc instrumentum Deus ipse constituit. Et decem chordas suo digito in eo extendit, per quas decem verba legis significantur. Vocatur autem *Chorda.* Deus vnus *prima chorda*. Et non habebis Deum alium absque me. *Secunda* verò: Non facies tibi simulacrum. *Tertia.* Non accipies nomen Dei tui in vanum. *Quarta* verò. Cole diem sabbatorum. At verò *quinta.* Honora patrem & matrem. *Quinque* autem quæ sequūtur hæc nomina sunt. Non occides, non męchaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui. Inter has autem tanta concordia est, vt quicunque offendit in vnam, necessario offendat in omnes. Vnde Iacobus Apostolus ait. *Quicunque obseruauerit totam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus.* *Iac. 2. 10.* Aliquando in duas chordas peccauerat Dauid, adulterium simul & homicidium perpetrando, & psalterium totum amiserat. Sed postquam ei dictum est: *Dimissum est peccatum tuum*, *2. Reg. 12.* mox ad psalterium accedens ait. *Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara.* *Psal. 56. 9.* Verè magna gloria illi est, qui hæc decem verba custodire potest: & qui B has chordas sine offensione tangit & modulatur. Vnde Apostolus ait. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* *2. Cor. 1. 12.* Ille enim in psalterio non delinquit quem conscientia nō accusat. Laudate eum in psalterio & cithara.

In cithara cantat, qui corda tumentia placat. *Cithara.*
Nam cithara furijs soluerunt pectora regis.

Decem chordas sicut modò diximus habet psalterium. In cithara verò tres chordæ sufficiunt, per quas trinitatis mysterium signatur. Vnde C quatuor illa animalia & ipsi Seraphim die & nocte modulādo dicunt. *Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus Sabaoth: plena est omnis terra maiestatis eius.* Multi autem in cithara cantant, qui psalterium ferire non valent. Psalterium ad operationem, cithara ad sermonem pertinet. Qui benè prædicat, & malè viuit, is citharam quidem habet, psalterium autem nō habet. Est autem psalterium iocundum cum cithara, quando vox operationi, & operatio voci concordat. Alioquin parum citharœdus D proficit sibi: quamuis multis alijs cātādo proficiat. Laudate eum in tympano.

Tympana nos clarè mortalia mortificare *Tympanū*
Membra docent carnis: coriū quia sunt animalis.

Hoc instrumentum propriè martyrum est, quamuis & illorum esse videatur qui carnem suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs. *Gala. 5. 24.* Tympanum enim verberibus sonat: & nisi feriatur & percutiatur non sonat. Est enim corium siccum & extensum, quod frequenti percussione lon-

gius resonat. Si autem te delectat audire vocem tympani bene sonantis, & Deum laudantis: audi Apostolum dicentem : *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum.* (2. Cor. 11.) Beati quoque Stephani tympanum cũ percuteretur, & à Iudęis lapidaretur, tam magnum sonũ reddidit, vt ante thronum Dei sublimius audiretur. Ait ergo. *Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.* (Act. 7. 56.) Tales igitur in tympanis Deum laudabant: qui carnem suam prius ieiuniis afflictam & siccatam tyrannorum verberibus flagellandam tradebant. ¶ Laudate in tympano & choro.

Chorus.

Non chorus vllus erit, vbi clero gloria deest.
Ordine namq; sedens, ergo ordine viuere debent.

Illi itaq; laudabant in choro, de quibus dicitur. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna.* (Act. 4. 32.) Illi enim clerici, & monachi, qui se diligunt, qui se honorant, qui sibi mutuo obediunt, & seruiunt, qui sibi assurgunt, qui inuicem alter alterius onera portant, qui sub regula & disciplina viuunt: illi, inquam, in choro Deum laudant. Non enim tantum ad vocum consonantiam, quantum ad animorum mentisque concordiam respicit Deus. Laudate eum in chordis.

Chorda.

Torquentur sancti manibus si quando tyranni,
Chordis laudatur Dominus, nã chorda vocatur
Carnis tortura, carnis vexatio dura.

Per has igitur chordas nulla alia instrumenta, nisi ipsa sanctorum martyrũ corpora intelligimus: quæ multotiens in eculeo, in catastra, & in cruce tanquam quædam chordæ in psalterio extendebantur. Illi igitur qui talia patiebantur, in chordis proculdubio Deum laudabant. ¶ Laudate eum in chordis & organo.

Organa nostra Deum laudent sine fine dierum.
Organa doctorum voces dicuntur eorum.
Quos resonant linguis conceptos follibus imis.

Organa & tympana vnam habent significationem. Vtraque enim significant mortificationem carnis, siue per abstinentiam, siue per martyrij passionem. Illæ namque Episcoporum prædicationes in organo fiunt, quæ de corpore per abstinentiam desiccato & mortificato procedunt. Vnde Apostolus ait. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte dum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* (1. Cor. 10. 27.) Illa igitur prædicatio reproba est, quæ non de corpore castigato & mortificato, sed de carne impinguata & delicata procedit. Organa enim ex mortuorum pellibus & siccis coriis conficiuntur. (Organa alia quã nũc habeantur.) Vnde & merito illos significãt, qui in multis abstinentiis viuunt. ¶ Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: Laudate eum in cymbalis iubilationis.

Cymbalũ.

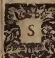
Cymbala quippe Dei resonantia sunt duo cleri.
Hic nouus, ille vetus: hic Paulus, et hic bene Petr'.
Olim cantauit cum nos Iudamq; vocauit.

Ille enim in cymbalis bene sonantibus laudat, qui verba sua & sermonem suum, vtriusque testamenti auchoritate confirmat. Duo namque testamenta, duo cymbala sunt: quæ tunc quidem suauiter sonant, quando alterum alterum tãgit, sibiq; mutuo respondent. Hinc est quod *abyssus abyssũ inuocat.* (Psal. 41. 8.) Hinc est quod *inter medios cleros dormire iubemur.* (Psal. 67. 14. Exod. 25. 20) Hinc est quod duo Cherubim se mutuo respiciunt, & bini discipuli à Domino mittuntur. (Luc. 10. 1.) Omnis spiritus laudet Dominum.

Spiritus.

Spiritus omnis eum benedicat, nunc & in æuum.
Laudet, amãsq; colat, quẽ Rachel mater adorat.
Nunc secunda quidẽ, & sterilis sine semine pridẽ.
Hoc pater hoc flamen, hoc filius audiat, Amen.

DE MARTYRIBVS ALIVD Thema.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiã, adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. (Hebr. 11. 33.) Quanta sit virtus fidei, his paucis verbis intelligere possumus, quibus nos Apostolus docet omnem sanctorum virturẽ, con-

ſtantiam, fortitudinem, victoriam, A iuſtitiam, miraculorum potentiam, & tantam in tormentis patientiam, ad fidem referendam eſſe. Huius ſermonis complementum quære in libro de ornamentis Eccleſiæ capite primo, cuius initium eſt. *Primum Eccleſiæ ornamentum fides eſt* &c.

DE MARTYRIBVS ITERVM aliud Thema.

Matt.5.10.

Eati qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiā, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Quære reſiduum in libro de ornamentis Eccleſiæ in ſermone de patientia capite octauo. Vbi dicitur: *Dominus & ſaluator noſter ad patientiæ conſtātiam & fortitudinem Apoſtolos inuitans, ait. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam &c.*

DE SALE ET LVCE, EX verbis Domini & ciuitate in monte poſita, de Apoſtolis, & ceteris Doctoribus ac Confeſſoribus.

SERM. L.

Mat.5.14.

Vdiuimus modò cum Euāgelium legeretur, Dominum dixiſſe diſcipulis ſuis. *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mūdi. Nō poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita.* Quam pulchra, & quam conuenientia nomina ſuis diſcipulis Dominus ponit? Quā dignum & cōueniens erat, vt talibus talia nomina imponerentur, qui ad condiendum & illuminādum totius mundi amplitudinem mittebantur. *Vos*, inquit, *eſtis ſal terræ*, vos eſtis hominum condimentum, veſtro exemplo inſtrui, veſtra ſapientia doceri, veſtra humilitate & patientia cæteri homines cōponi debent. Sal etenim (Sal.) non ſolum in diuina pagina, ſed etiā in literis ſecularibus ſapientiam ſignificat. Vnde comicus ait. *Qui habet ſalem, quod in te eſt*, ſalem videlicet (Terent. in Eunucho.) pro ſapientia ponens, vnde & de alio quodā dicitur, quod *ſale multo Vrbem defricuit*: (Horat. de Lucilio li. Serm.) pro eo quod ſ. ſapienter & dignè tedarguit, quoſcunque in tota vrbe repræhenſione dignos eſſe cognouit. Egregiè autem ſal pro ſapiētia ponitur: quia ſicuti cibi ſine ſale fatui ſunt, & ſaporem non habent; ſic cæteræ virtutes ſine ſapientia inutiles ſunt, minimeque proficiunt. (Salis vſus) Vnde & pueri ad fidem venientes, ſtatim B à principio ſale cibantur: quia nec fidem habere, nec Deum ipſum cognoſcere ſine ſapientia poſſunt. Non (1.Cor.1.) loquimur modò de ſapientia mundi quæ ſtultitia eſt apud Deum: ſed potius de illa ſapientia, quę ducit homines ad vitam æternam. Non loquimur de illa quam docuit Plato & Ariſtoteles: Sed potius illam quam per Spiritum ſanctum docuit Petrus & Paulus. Hæc ſapientia facile diſcitur, quia credendo inuenitur. *Niſi enim credideritis*, ait Propheta, *non intelligetis.* (Eſai.7.9.) C Vis eſſe ſapiens? Time Deum, & obſerua mandata eius. Quia *initium ſapientiæ eſt timor Domini.* (Pſal.110.) Sapientiores ſunt piſcatores, & ruſtici, Deum timentes, quam ipſi Epiſcopi & ſacerdotes valde literati, & ſalutē negligentes. Hæc eſt ſapientia Chriſtianorum, declinare à malo & facere bonum. Hanc ſapientiam non habent Iudæi & Gentiles, & ideo cœci ſunt & in tenebris ambulant. Omnis cibus ſine hoc ſale fatuus eſt, omnis D virtus ſine ſapientia inutilis eſt. Habent enim & aliæ gentes humilitatem, patientiam, iuſtitiam, miſericordiam, & alias virtutes: ſed quia hanc ſapientiam non habent, quicquid habent inutiliter habent. Hæc enim ſola ducit homines ad regna cœlorum: de qua ipſe Dominus ait. *Habete ſal in vobis: & pacem habete inter vos.* (Marc.9.) De qua ſimiliter dicitur. *Omnis igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur.* (Ibid. 49.) Vnde & per Moyſen dicitur. *Non auferes ſal fœderis Domini Dei tui de ſacrificio tuo. In omni ſacrificio offe-* (Leuit.2.13.)

res sal. Manifestum est igitur, quod nullum sacrificium, nullum seruitium, nulla nostra munera placent Deo, sine hoc sale: sine fideli & humili sapientia. Aquæ Hiericho (sicut legitur) amaræ & steriles & infirmæ erant. Sed venit Helisæus, rogatus est ab hominibus loci illius, vt aquarũ sterilitatem sanaret. Accepit igitur sal & misit in aquas, & mox ab omni nociua incommoditate mundatæ sunt. Quid est autem quod aquæ istæ sine sale sanari non potuerunt? *Aquæ multæ*, dicit Scriptura, *populi multi.* Totus mundus infirmus erat, sterilis & amaritudine plenus. Sed venientes Apostoli, quibus modò dicitur. *Vos estis sal terræ*, postquam huius sapientię sale aquas condiuerant, & populos asperserant, omnis amaritudo effugata est, omnis infirmitas sanata est. Et qui prius steriles erant, fœcundissimi facti sunt, & fructum bonum reddere cœperunt. *Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Hoc igitur illud sal, & illæ aquæ significabant. Hinc est igitur quod Ecclesiæ sine sale dedicari non possunt. Non enim potest ecclesia alia aqua lauari & baptizari, nisi illa quæ sale condita & aspersa est. Ipsa est igitur aqua sapientiæ qua & potamur & lauamur.

Reg.2.21. *Apoc.17.15.* *Mat.7.19.* *Ecclesia sa… dedican…ur.*

NB. Residuum … festo S. Augustin. *Ioan.3.5.*

¶ Et bene aqua sapientiæ dicitur, quæ sale sapientiæ condita est: quæ sola homines sapientes facit, & sine qua nemo sapiens esse potest. *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit regnum cælorum.* Stulta est omnis sapientia quæ alio tendit, & aliam viam ostendit, quam illam quæ ducit ad regna cœlorum. Quod vxor Loth in statuam salis conuersa est, multum nobis ad exemplum & cautelam proficere debet, vt illius pœna nostra salus & medicina fiat. Neque retro respiciamus, vel ea quæ iam reliquimus mẽte & desiderio quæramus. Sed ad ea quæ ante nos sunt extendẽtes, ad promissam nobis beatitudinem festinemus. Quod autẽ sal terræ & lux mun-

Gen.19.26 *…ux mũdi.*

A di vocantur Apostoli, vnum idemq; videntur significare: quoniam diuina sapientia, & lumen nobis est, & condimentum. Qui ipsum non habet, cœcus est; qui ipsam non habet, insulsus, ineptus, & fatuus est. Significantur autem Sancti Apostoli & Doctores, per illam quoque ciuitatem, quæ super montem posita est. De hoc autem monte scriptum est. *Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos suas vias* &cæt. Et alibi. *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion.* B *Exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem.* Ipse quoque saluator noster de seipso loquitur, dicens. *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.* Mons igitur ecclesia: ciuitas verò Apostoli sunt, & Doctores: quorum munimine & fortitudine cæteri defenduntur, & ad quos quasi ad præsidium inexpugnabile, omnes confugiunt. Tot sunt igitur ciuitates, quot sunt Episcopi & C Doctores: quoniam qui super montes positi sunt abscondi & celari non possunt. Vnde est illud. *Filij hominis, speculatorem posui te domus Israel.* In monte sedebat iste, qui in specula positus erat. Inde Episcopi superuidentes, vel intendentes interpretantur. Non solum autem Ecclesiæ, verum etiam singulæ quæque virtutes montes dici possunt. Magnus mons humilitas, magnus mons misericordia: similiter autem pax, & D patientia. Ad hos igitur montes inuitantur Episcopi & sacerdotes quãdo per Prophetam dicitur. *Super mõtem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion.* Prius itaque in montem ascendat, qui vult Euangelizandi officium suscipere. Hoc enim significabat saluator noster, cum totiens non solum discipulos, verum etiam turbas quæ eum sequebantur, in mõtes secum ducebat. *Videns* (inquit Euangelista) *Iesus turbas, ascendit in montem.* Et in alio loco. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem:*

Ciuitas in monte. *Esai 2.3.* *Esa.40.9.* *Psal.2.6.* *Ezech.3.17.* *Mõtes sunt virtutes.* *Esa 40.9.* *Mat.5.1.* *Mar.9.2.*

& ascen-

Luc. 21. 37. *& ascendit in montem.* Vnde & Euangelista dicit eum, secundum consuetudinem in montem Oliueti ascendisse. Notandum autem quod ait, *secundum consuetudinem suam.* Hanc autem consuetudinem discipuli quoque tenuerunt, & frequenter in hunc montem conueniebant. Ibi eos recumbentes inuenit Iesus quando cælos ascendit. Mons olueti, mons misericordiæ interpretatur: quoniam græcè oleos, latinè misericordia dicitur. Beata illa ciuitas beatus ille Episcopus, qui in hoc monte positus est. Hic est mons excelsus, de quo Dominus cælos ascendit, de quo nobis recta via præparatur in cælum: qui in hoc monte habitat securus est. Requiritur in iudicio, in quo vnusquisq; monte habitauerit. Sed nullius montis habitatores tantam in iudicio gloriam habebunt, quantam qui habitant in monte Oliueti: in monte misericordiæ & pacis, in mõte charitatis & pietatis, pax enim pietas & misericordia & charitas, pænè idem significare videntur. Et vide modò quid in iudicio dicturus est Dominus: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum.* Quare? *Quia esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui & dedistis mihi bibere. Hospes fui, & collegistis me, infirmus & visitastis me: nudus, & cooperuistis me: & in carcere fui, & venistis ad me.* Hæc autem opera cuius sunt, nisi misericordiæ, charitatis, pietatis & pacis ac sanctimoniæ: *sine qua*, vt Apostolus ait, *nemo videbit Deum.* Dicat igitur Propheta, & iterum dicat. *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion.* Vis prædicare? vis euangelizare? vis vt credatur tibi? vis vt tuus sermo, & tua prædicatio suscipiatur? Ascende prius in hunc montem excelsum, esto misericors & pius: dilige pacem & pietatem & charitatem, & tunc prædica & confidenter loquere: omnes enim obedient tibi, & verba tua libenter suscipient. Multi enim benè prædicant, sed malè viuunt, de quibus Apostolus ait: *Qui prædicas non furandum, furaris. Qui dicis non mæchandum mæcharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Quare ergò qui altum doces, tespsum non doces?* Isti tales in montem excelsum non ascendetunt. Propheta tamen omnes prædicatores in montem excelsum ascendere iubet. Dominus autem & Saluator noster non solùm prædicatores, verùm etiam omnes homines secum in montes trahit & ducit. *Cùm, inquit, exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Cui etiam Ecclesia dicit. *Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloque ceruorum super montes aromatum.* Vidimus igitur quod montes diligit Dominus. *Qui ergò in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Non omnibus ad omnes montes ascendere datum est: multi enim sunt. Ascendisti in montem fidei, transi in montem misericordiæ: sequere Iesum inde ascendentem. *Qui sequitur eum non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Quod ipse præstare dignetur, qui, &c.

Marginal notes: Oliueti. — Luc. 22. 39 — Misericordia laudes. — Mat. 25. 34 — Heb. 12. 14 — Rom. 2. 21 — Ioan. 12. 32 — Cant. vlt. vers. 14. — Luc. 21. 21. — Ioan. 8, 12.

DE LVCERNA POSITA SVper Candelabrum, applicata Salomoni, Christo & beato Benedicto, in cuius festo habitus est, & applicabilis cuilibet confessori multis prælucenti.

Sermo II.

NEMO accendit lucernã, & ponit sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnib⁹ qui in domo sunt. (Luc. 11. 33) Dominus & Saluator noster paulò superi⁹ in hoc Euang. dicit, quod regina Saba venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Erat igitur Salomon lucerna ardens, & lucens: qui super totius regni candelabrum positus, cunctas in circuitu gentes suo fulgore illustrabat, suaq; sapientia illuminabat. Venit autem hæc regina sicut in libris regum scriptum est, cum comitatu multo, camelis diuitias multas portantibus. *Dedit autem regi Salomoni centum & viginti talenta* (3. Reg. 10.)

auri purissimi, multosque lapides preciosos, & aromata multa & qualia non sunt illata prius in Hierusalem. Venit autem vt interrogaret regem de multis quæstionibus, quas habebat in corde suo. De quibus omnibus postquam sufficientem responsionem accepit, ait. *Verus est sermo, quem de te audiui in terra mea: & dimidia pars sapientiæ tuæ mihi non nunciata.* Videns autem domos, familias, ministros, cibos regios, & holocausta quæ offerebantur, non erat vltra in ea spiritus. Dedit autem Salomon quæcunque petiuit ab eo præter illa quæ obtulerat munere regio. Dicendum est igitur, quid significat regina Saba: quid comitatus, & cameli eius: quid diuitiæ, quid lapides preciosi, & aromata quæ secum attulit. Dicendum est præterea quid Salomon, quid domus familiæ ministri cæteraque significent. Hæc regina sancta Ecclesia est de qua Psalmista: *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate.* Hæc autem venit à finibus terræ. Hæc venit ab ortu solis & occasu, ab aquilone & meridie: vt audiret sapientiam Salomonis: illius scilicet Salomonis, qui de seipso ait: *ecce plusquam Salomon hic.* Illi autem cameli tantas diuitias afferentes, patriarchæ & prophetæ esse videntur. Isti sunt illi cameli de quibus eidem Ecclesiæ dicitur. *Inundatio camelorum operiet te, dromedary Madian & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.* Omnes, inquit, venient de Saba, sequentes hanc de qua loquimur, reginam Saba. Si vis videre diuitias, quas isti cameli afferunt nobis & regi nostro, aperi thesauros quos ipsi portant, & videbis diuitias inæstimabiles. Thesauros autem libros vocamus, in quibus aurum purissimum, lapides preciosi, aromata multa reposita sunt, per quæ videlicet omnia diuitias spirituales omnisque sapientiæ scientiæque plenitudinem, & omnia quæcunque ad ornatum &

Regina Saba. Psa. 44. 10

Mat. 12. 42

Esa. 60. 6.

Thesauri Ecclesiæ libri sunt.

A sanitatem animæ sufficere possunt intelligimus. Tot sunt igitur thesauri, quot sunt & prophetarum libri. De his autem thesauris, ipse quoque Dominus & Saluator noster aliquandò sibi necessaria suscipiebat. Cùm enim post resurrectionem suam duobus discipulis, de quibus Euangelium loquitur, in specie peregrini apparuisset, ad eorum fidem corroborandam, *incipiens à Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.* Hoc autem faciens, in B thesauros vtique prophetarum manum mittebat, & diuitias illas inde trahebat, quibus infirmas mentes discipulorum sanabat, & in fidem amoremque suum coronabat. Camelorum autem, vnicum & singulare officium est, onera portare: cui seruitio nullum aliud animal tam idoneum esse putatur. Si quis hæc tam magna camelorum nostrorum onera considerare velit, meritò per camelos, sanctos patriarchas & prophetas significari intelliget. Solus enim Moyses quinque, vt i- C ta dicam, saccos attulit nobis tantis diuitijs refertos, tantoque auri pondere plenos, vt vix omnes huius mundi homines leuare & portare valeant: quos solus iste camelus ferebat. Similiter autem Esaias, Hieremias, Ezechiel, cæterique prophetæ, magna nobis cunctarum diuitiarum pondera attulerunt: quæ regina Saba sancta videlicet Ecclesia mater nostra quotidie Saluatori nostro verè regi pacifico qui per illum Salomonem significabatur D offerre non cessat. Psalmus ille qui pro Salomone titulatur, de hoc Salomone intelligi debet, quoniam de primo Salomone intelligi non valet. Quomodo enim de illo intelligetur? *Adorabunt eum omnes reges terræ; omnes gentes seruient ei. Et dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum.* Huic ergò offeramus aurum nostrum, huic seruiat sapientia nostra, puritas & religio

Luc. vlt. vers. 27.

Cameli.

Libri Moysi

Salomon verè Christus.

Psal. 70.

nostra:

A nostra: si quos lapides preciosos, si quas virtutes, si quos mores honestos habemus, huic offeramus. Semper cum odoribus, semper cum aromatibus veniamus ad eum: sicut fecit hæc regina Saba, sicut fecerunt Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome: quæ *emerunt aromata vt venientes vngerent* ipsum, scilicet *Iesum*. (Marc. 16.1.) Interrogemus eum de quæstionibus nostris: ipse nos doceat, ipse nobis respondeat, alinm magistrū non quæramus. Quem veritas docet, errare non potest. *Omnis sapientia ab ipso est, & cum eo fuit semper, & est ante æuum*. Vidimus domos eius, vidimus famulos & ministros eius, gustauimus de cibis mensæ eius. Accessimus ad holocausta & sacrificia eius: quorum omnium solam figuram cùm videret regina Saba, præ nimio stupore & admiratione spiritum amisit. Amittamus igitur & nos spiritum nostrum, spiritum inflationis, & superbiæ, vt eius spiritum habere mereamur. (Mat.5.3.) *Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Ille spiritus malus est, cuius paupertas bona est. De quo & alibi dicitur. (Psa.142.7.) *Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus*. Domus eius famuli & famulæ, & ministri eius nos esse debemus. Non solùm domus, sed & templum Dei dicuntur sancti. (1.Cor 3.16.) *Nescitis*, inquit Apostolus, *quia templum Dei estis, & Spiritus sanctus habitat in vobis?* De talibus autem ministris ipse Dominus loquitur dicens. (Ioan.17.26) *Volo pater, vt vbi ego sum, ibi sit & minister meus*. Ministri igitur Apostoli sunt, ministri Episcopi & sacerdotes sunt, diacones quoque ministri interpretantur. Nam & ipse Dominus minister fieri dignatus est: sicut ipse ait. (Mat.20.28.) *Non veni ministrari, sed ministrare, & ponere animam meam redemptionem pro multis*. (Mensa Dei) Mensæ illius, vtriusque testamenti paginæ sunt: de hac mensa scriptum est. (Psal.22.5.) *Parasti in conspectu mensam aduersus eos qui tribulant me*. Duas mensas habemus, nouum & vetus testamenrum. Quærum cibi suauissimi, & refectioni & sanitati proficiunt. Super hanc mensam per singula sabbata panes calidi poni iubenrnr, (Exo. 25.30.) antequam candelabrum positum est, ad illas tantas delitias illustrandas. His cibis Deo gratias, iam assueti sumus eorum dulcedinem atque saporem cognoscimus. Hæc mensa ostendit nobis panem viuum, qui de cœlo descendit. (Ioan.6.51.) Hæc docuit & monstrauit nobis calicem noui testamenti. Ad hanc mensam ministrant Apostoli, ad hanc ministrat Paulus seruus Iesu (1 Cor 2. 6.)

B Christi: de hac suscepit illam sapientiam quam loquitur inter perfectos. Tantum aurum attulit regina Saba, vt si diuidatur, vnicuique Apostolorum decem talenta in partem veniant. Centum namque & viginti, duodecies decem faciunt. (Talenta decem.) Qui verò decem talenta habet, quid amplius habere potest? (Luc. 20. 25.) Illi enim qui habet decem minas, cum vnam Dominus dari iussisset, responsum est. *Domine, habet decem minas*: quasi diceret, quid huic amplius dari potest, qui ad totius perfectionis summam peruenit?

C Similiter autem & rex Tyri, centum & viginri talenta de auro purissimo Salomoni attulit, è quibus vasa templi fabricata sunt. Non fuit hoc sine mysterio, quod rex Tyri & regina Saba in hoc numero concordarunt. (3. Reg.9. 11.) Dominus & Saluator noster, cui nihil aliud, nisi parer solus & Spiritus sanctus comparari potest, cùm dixisset: *Regina Saba venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis*: egregiè satis addidit, (Mat.12. 42) dicens: *& ecce plusquam Salomon hic*. Quomodo enim Salomone maior non erat, qui ipsius Salomonis creator (Salomone Christus maior.)

D & Dominus. Ipse hoc dixit de seipso, *ecce plusquam Salomon hic*. Et ego dico, & veraciter dico, non de ipso, sed de seruo eius: de illo seruo videlicet, cuius hodie festinitatem celebramus, beatissimo Benedicto: *& ecce, plusquam Salomon hic*. (Benedictus Salomone maior.) Quæris fortasse, in quo maior sit iste? In sapientia, in iustitia, in fortitudine, in temperantia, & super

hæc

hæc omnia ditior illo & potentior illo. Nõ dico de sapientia huius mũdi, quæ stultitia est apud Deum: ad quam iste nunquam accedere voluit; sed de illa sapientia, quæ vera est. & quæ ducit hominem ad vitam æternam. Neq; dico de diuitijs temporalibus, quæ de templo sublatæ sunt ab Aegyptijs & Chaldæis: sed de diuitijs æternis semperq; mansuris, quæ ab angelis reponuntur in cælis. His diuitijs abundauit beatus Benedict⁹. His semper ditissimus fuit: ibiq; eas reposuit, vbi fures non effodiunt, nec furantur. De talibus diuitibus Apostolus ait. *Sicut egentes, multos autẽ locupletantes tanquam nihil habentes & omnia possidentes.* Ego sapientem & iustum illũ vocare non audeo, qui relicto Deo patrum suorum præter quem alius Deus non est; deos gentium, qui nihil aliud quam dæmonia sunt, coluit, & adorauit. Quis fortitudinem & temperantiam habuisse dicat, qui inter fœminas effœminatus, in tantũ à libidine superatus est, & mulierũ blanditijs emollitus, vt vxoribus suis templa construeret, in quibus illætentis Dei iniuriam suis idolis immolarent. Verum est quod sancti patres nostri, de hoc homine dicunt, quod ex bonis initijs, malum finem habuit. Sunt tamen (quod vtinam verum sit) quia eum postea, & disciplinam elegisse, & pœnitentiam egisse affirment. Clemens enim est Deus, & facilè ignoscit, pœnitentes recipit: & neminem ad se venientem repellit. *Peccator. n. in quacũq. hora conuersus fuerit, ita viuet & non morietur.* O si regina ista Saba venisset ad beatum Benedictum, & audiuisset sapientiam ex ore eius, & si vel nunc venire posset, & videre domos eius, famulos & ministros eius, filios & fratres eius, mensas & cibos eius: qualiter omnia sint ordinata, quam benè disposita, quomodo omnibus est cor vnum, & anima vna, & nemo dicit aliquid esse suum, sed sunt illis omnia communia: quomodo se diligunt omnes: quomodo sibi inuicem obediunt omnes: quantus amor, quanta charitas est inter omnes, quanta dilectio. Si, inquam, illa regina Saba tam prudens, tam sapiens, tam religiosa, tam Deo deuota, hæc omnia videre potuisset: verè totum priorem spiritũ amisisset, quia sancti Spiritus gratiam suscipere meruisset. Venit tamen cottidie ad nos regina Saba: immò non venit, quia semper nobiscum est, cuius membra nos sumus: ipsa est mater nostra: sancta videlicet Ecclesia, & per illam reginam significata est, ferens & offerens aromata multa Saluatori nostro Iesu Christo. Qui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum. Amen.

1. Cor. 6. 10.

Salomonis sapientiam deprimit.

Vide prolegomena Martini Delrij in Cantica Canticorũ.

Ezec. 33. 37.

Benedictina domus laudes.

DE DIVERSIS OCVLIS ET de Episcopis.

SERMO III.

NEMO *accendit lucernã, & ponit sub modio, sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Vbi oculi non sũt, ibi lux necessaria non est. Vbi non sunt homines, ibi superfluè resonant voces. Vbi qui comedant nulli sunt, ibi mensa, & cibi ponendi non sunt. Meritò igitur sancti canones, non in villi, & humili loco, sed per ciuitates & loca populosa, ipsos ordinari præcipiunt. Hoc est enim super candelabrum lucernam ponere, in loco excelso Episcopum ordinare, *vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Non ergò ponatur sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Quid autem per lucernam intelligere debeamus, ipse Dominus subdidit dicens. *Lucerna corporis est oculus tuus: si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Habet iste mundus suos oculos, solem videlicet & lunam, quibus corporaliter omnia illuminantur. De quibus in Genesi scriptũ est. *Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius vt* pra-

Luc. 11. 33.

Ibidem.

Ibidem. 34.

Oculi mundi.

Gen. 1. 16.

præesset diei, & luminare min⁹ vt præesset nocti. Habet similiter & Ecclesia suos oculos, per quos vt modò diximus, Episcopi significantur. Corpus quoq; nostrum suos oculos habet: similiter aũt & anima suis oculis decoratur. Cõsidera modò vbi mundi oculos Dominus posuit: in cęlo vtiq; in loco sublimiori, vt inde videatur ab omnib⁹ qui in domo sunt. Nostri quoq; oculi vbi positi sunt? nonne in capite & quasi lucerna super cãdelabrũ in loco sublimiori? Similiter igitur Ecclesiæ oculi nõ sub modio sed super candelabrum, super locũ magnum & populosum constitui debẽt. Noluit Ecclesiã suam cæcam esse omnipotẽs Deus: oculos ei dedit, qui eã illuminarent, & ei veritatis viam ostenderent: qui eã errare non permitterẽt, & qui recto itinere ad regna cælestia eam perducerent. Videte homines, quantũ Episcopos & pręlatos vestros diligere debeatis: lumina vestra sunt, oculi vestri & lucernę vestræ sunt. Sic igitur eos quasi oculos vestros diligere debetis. Nihil est, quòd homines magis diligant, quam oculos suos. Sed videant Episcopi ne oculos suos claudant, ne lucernam abscondant, ne pecuniam sibi creditam subfodiant terræ. Non intra sed extra velum mensa, candelabrum posita sunt: vt & cibi communes sint omnibus, & lumen videatur ab omnibus. *Qui abscondit frumentum, maledicitur in populis*. Interpretetur Episcopus nomen suum, quatenus in specula positus, omnes, & omnia desuper videat. Ad hoc in paradiso primus homo positus est, *vt operaretur & custodiret illum*. Nunc autem de nostræ mentis oculis videamus, per quos sapientiam, rationem, intellectum, & intentionem sanctam & simplicem intelligimus. De hoc enim oculo Saluator noster dicere videtur: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit*. Quamuis enim mali Episcopi plurimis noceant, & eorum nequitia infirmorum oculi te-

Oculi Ecclesiæ.

Oculi nostri.

Oculi Ecclesiæ Episcopi.

Episcopi adinstar oculorum diligendi.

Exod. 26. 35

Prou. 11. 26.

Gen. 2. 15.

Oculi mentis.

A nebrescant: præcipuè tamen mentis oculi si nequam fuerint, totum hominem tenebrosum faciunt. Quid enim luminis vel claritatis in illo esse potest, in quo ipsa sapientia, ipsa ratio, ipsa intelligentia, totáque intentio mala est? Ideo enim huius seculi sapientes stulti esse dicuntur: quia tales oculos habent. & omnia opera sua faciunt, vt ab hominibus videantur. De quibus ipse Dominus ait. *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam*. Ille igitur ocu-

B lus, illa sapientia, illa ratio simplex est: quæ peccata fugit, bona transitoria despicit, æterna desiderat, & se recto itinere ad Deum ducit. Merito ergo Dominus ait. *Lucerna corporis tui est oculus tuus*. Quod tale est, ac si diceret. Sicut lucerna mundi est sol & luna; & lucerna Ecclesiæ Episcopi & doctores, & lucerna corporis tui est oculus tuus; ita & lucerna animæ tuæ sapientia est, ratio est, & intentio bona. Hic est oculus simplex qui hominem errare

C non permittit. *Nemo enim* (vt ait quidam) *cum ratione insanire potest*. Et sicut in Euangelio Dominus dicit. *Omnis qui male agit odit lucem*, Id est, à ratione sapientiaque discedit. Qui verò à sapientia discedit, ille procul dubio oculum simplicitatis, veritatisque amittit. Ratio igitur & sapientia nunquam fallitur: intentio verò etiam illa, quæ bona esse videtur, multotiens fallitur. Bona etiam intentione Apostolus Ecclesiam Dei persequeba-

D tur, quia zelo legis hoc faciebat: fallebatur tamen, quia non sapientia sed errore ducebatur. Similiter autem Helias bona intentione (vt ipsi videbatur) prophetarum sanguinem, & suas persecutiones vindicare volebat, non tamen illa eius voluntas, & ille tantus zelus Domino placebat. *Factus est enim sermo Domini ad Heliam dicens. Quid hic agis Helia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel. Altaria tua destruxerunt*,

Mat. 6. 5.

Lucerna.

Ioan 3. 20

Intentio fallitur.

3 Reg 9. 10

runt, & prophetas tuos occiderunt gladio, & quarunt animam meam vt auferant eam. Et ait ei. Egredere & sta in in monte coram Domino. Egressus est ille & stetit in monte. Et ecce Dominus trāsyt, & spiritus grandis & fortis, subuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio, non in commotione Dominus, & post commotionem ignis, non in igne Dominus, & post ignē sibilus aura tenuis, & ibi Dominus. Ecce audiuimus modò tres zelos, id est, tres animi commotiones & perturbationes, quæ Domino non placnerunt. Si enim placuisset, nequaquā diceretur, *non in spiritu, non in commotione Dominus, non in igne Dominus.* Commonentur enim & conturbantur viri religiosi, & contra alios, & contra seipsos plusquam necesse sit, quæ quidem turbatio aliquandò citò transit, aliquandò verò in tātam flammam exurgit, vt vix extingui & sedari valeat. Tanto enim zelo in prophetas Baal, & in populum præuaricatorem Helias vir sanctus cōmotus erat, vt si ei à Domino potestas data fuisset, omnes eos absq; misericordia interfecisset. Sicut & alia vice eodem zelo quadringentos & quinquaginta prophetas Baal: & quadringentos prophetas lucorum iuxta torrentem Cyson suis manibus interfecisse legitur. Duos quoq; quinquagenarios & bis quinquaginta viros, qui cum eis erant. Igne cœlitus misso eum consumpsisse sacra nihilominus narrat historia. Præcepit igitur Dominus vt egrederetur & in monte staret: in monte videlicet nunc & pacis. Qui enim in his montibus stant, omnes homines ex corde diligūt: nullius hominis mortē quærunt. Neque peccatoris mortem volunt, sed potius vt conuertatur & viuat In hos ergò montes ductus est Helias, vt eius animæ illa tanta commotio mitigaretur. Et ecce Dominus transijt. Sed priusquā Dominus transiret, spiritus grandis & fortis subuertens montes & conterens petras erat ante Dominum. Hic

Zeli non boni.

Zelus Heliæ.

3. Reg. 18. 40.

4. Reg. 1.

A igitur spiritus grandis & fortis qui montes subuertebat & petras conterebat, Heliæ zelum & spiritum significabat: qui quantum in ipso erat, nō solum populum, verùm etiam viros potentes: qui propter altitudinē montes, & propter fortitudinem petræ vocantur, subuertere, conterere, delere volebat & perdere. *Sed non in spiritu Dominus.* Quia enim in illo spiritu Dominus non erat, neque simul cum ipso spiritu transire volebat: manifestè Helias intelligere potuit, qnod ille talis zelus, talisq; spiritus Deo non placebat. Similem autem spiritum Apostolos quoque habuisse legimus, qnando Samaritani recipere Dominum noluerunt, dicentes. *Vis iubemus vt ignis descendat de cælo & consumat eos: sicut Helias fecit? Quos Dominus increpans ait: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed saluare.* Notandum quod ait, *cuius spiritus estis.* Hoc enim tale est, ac si diceret. Spiritus ille qui in vobis est, non est zeli & vltionis, sed misericordiæ & pietatis. *Post spiritum autē commotio, non in commotione Domin^9.* Cōmotio non bona esse ostenditur, dum non in ea Dominus esse dicitur. Tali autem commotione ipse Helias contrà seipsum commotus ait. *Obsecro Domine tolle animam meam, neque enim melior sum quàm patres mei.* Hoc enim non tam alterius vitæ desiderio dicere videtur, quàm odio Iezabelis, cuius iam persecutiones ferre non poterat. ¶ Dominus autem in Euangelio non eos qui persecutiones fugiunt, beatos dicit: sed eos potius qui persecutiones patiuntur propter iustitiam Beatus denique Iob, cùm tātis angustijs premeretur, non tamen ad impatientiam prouocari potuit, quamuis vxor illius diabolica persuasione ad blasphemiam eum prouocaret dicens: *Benedic Deo & morere.* Cui ipse patientissimè, & nullatenus commotus ait: *Quasi vna de stultis mulieribus locuta es.* Quod enim beatus Paulus dicit: *cupio dissolui & esse cum Christo*, non vtique tædio per-

B

C

D

Luk. 9. 54.

Commotio mala.

3. Reg. 19. 4.

5. Responsū ... sermonis ... S. Am... ...

Mat. 5. 10.

Patientia necessaria.

Iob. 2. 9.

Phil. 1. 23.

persecutionum commotus vel conturbatus dicit: sed potius illius beatitudinis desiderio. Illa igitur cômotio mala est, quæ patientiæ bonum excludit, siue tyrannorum persecutione, siue qualibet corporis passione. Vnde & Dominus discipulis ait. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Multos homines mala commotione commotos, sibi mortem imprecari audiuimus. Non erat autem illa commotio talis: qua quidam sanctorum in passionibus positi, vt eorum spiritum Dominus susciperet, rogabant, quoniam martyrij passionem libentissimè sustinebant: sed de sola carnis fragilitate timebant. Sequitur. *Post commotionem verò ignis, non in igne Dominus.* Iste ignis ille est de quo superius diximus, qui tanta commotione aliquandò inflammatur, vt extingui non valeat: per quem videlicet ira inueterata, & odij significatur. Hoc autem vitio plerumque laborare videmus, etiam eos qui religiosi esse putantur. Hoc igne Lucifer Caralitanus Episcopus, cùm Arrianos suscipere noluisset, ab Ecclesia diuisus est. Multotiens alij in sancta Ecclesia dispensationes valdè necessarias facere nolunt, quas alij hoc igne succensi potius in sua perfidia perire voluerunt, quam vt ad Catholicæ Ecclesiæ pacem redirent. Meritò ergò dicitur: *Non in igne Dominus*: quia in tali iracundia & furore Deus non est. *Post ignem autem sibilus auræ tenuis, ibi Dominus.* Iste enim est ille oculus simplex, de quo in hoc Euangelio modo Dominus dicit. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Docet nos Poeta ille nobilis de hominibus graui æstu, magnoque labore fatigatis, quam gratus ei sit sibilus auræ tenuis. Ait enim.

Nam neq; me tantum venientis sibilus austri:
Nec percussa iuuant fluctu tam littora quam tum.

scilicet tua carmina. Quid igitur per istum sibilum Austri venientis, nisi sancti Spiritus afflationem intelligamus? qui videlicet quoscunque tangere dignatur: ita ab omni iræ, indignationis, commotionisque æstu refrigerat, & compescit, vt pro ipsis quoque suis inimicis nos orare compellat: secundum hoc, quod Dominus ait. *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est.* Huius tenuis & delectabilis auræ suauitate ipse Dominus & Saluator noster afflatus, inter ipsa tormenta cum pateretur, pro suis crucifixoribus orabat, dicens. *Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt.* Beatus quoque Stephanus huius auræ sibilo confortatus, pro suis lapidatoribus inter ipsos lapides clamabat, dicens. *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* Et vt intelligas quod hic dicitur, ibi Dominus. Audi ipsum dicentem. *Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.* Cùm autem vidisset quod in hac vltima commotione Dominus transisset: manifestè intelligere potuit, & quid respuere, & quid tenere debuisset, & quod magis misericordia quã vindicta Deo placuisset: omnibus suis fidelibus eamque promittat. Hæc igitur vltima commotio, hæc pietatis intẽtio, hic est ille oculus simplex, de quo modò Dominus ait. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Et talibus quidẽ oculis videbitur Deus. Tales oculos habẽt illi de quibus dicitur. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt:* Qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Luc. 21. 19. | Ignis commotionis. | * al. Calaritanus cũ sub Zozomenum lib. 3. hist. Eccl. cap. 11 Et Nicephorum lib. 10 cap. 17. | Virgil. in Bucol. | Mat. 5. 44. | Luc. 23. 34. | Act. 7. 60. | ibi. vers. 55. | Mat. 5. 8.

DE PVTEIS ABRAHAE, ID est sacræ scripturæ quos aperiunt Apostoli, & Catholici doctores; obstruunt hæretici.

SERMO IV.

LEGITVR in Gen. quod serui Abraham fodiebant puteos, Philistiim verò implebant eos terra. Multos autem puteos foderũt serui Abraham, quos diuersis nominibus ipse vocauit, alium siquidem vocauit calumniam, alium

Gen. 26. 15. Putei Abraha.

gius resonat. Si autem te delectat audire vocem tympani bene sonantis, & Deum laudantis: audi Apostolum dicentem: *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum.* Beati quoque Stephani tympanum cũ percuteretur, & à Iudęis lapidaretur, tam magnum sonũ reddidit, vt ante thronum Dei sublimius audiretur. Ait ergo. *Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.* Tales igitur in tympanis Deum laudabant: qui carnem suam prius ieiuniis afflictam & siccatam tyrannorum verberibus flagellandam tradebant. ¶ Laudate in tympano & choro.

2.Cor.11.a

Act.7.56.

Chorus.

Non chorus vllus erit, vbi clero gloria desit.
Ordine namq; sedent, ergo ordine viuere debent.

Illi itaq; laudabant in choro, de quibus dicitur. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna.* Illi enim clerici, & monachi, qui se diligunt, qui se honorant, qui sibi mutuo obediunt, & seruiunt, qui sibi assurgunt, qui inuicem alter alterius onera portant, qui sub regula & disciplina viuunt: illi, inquam, in choro Deum laudant. Non enim tantum ad vocum consonantiam, quantum ad animorum mentisque concordiam respicit Deus. Laudate eum in chordis.

Act.4.32.

Chorda.

Torquentur sancti manibus si quando tyranni,
Chordis laudatur Dominus, nã chorda vocatur
Carnis tortura, carnis vexatio dura.

Per has igitur chordas nulla alia instrumenta, nisi ipsa sanctorum martyrũ corpora intelligimus: quæ multotiens in eculeo, in catastra, & in cruce tanquam quædam chordæ in psalterio extendebantur. Illi igitur qui talia patiebantur, in chordis proculdubio Deum laudabant. ¶ Laudate eum in chordis & organo.

Organa uestra Deum laudent fine sine dierum.
Organa doctorum voces dicuntur eorum,
Quos resonant linguis conceptos sollicitius imis.

Organa & tympana vnam habent significationem. Vtraque enim significant mortificationem carnis, siue per abstinentiam, siue per martyrii passionem. Illæ namque Episcoporum prædicationes in organo fiunt, quæ de corpore per abstinentiam desiccato & mortificato procedunt. Vnde Apostolus ait. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte dum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Illa igitur prædicatio reproba est, quæ non de corpore castigato & mortificato, sed de carne impinguata & delicata procedit. Organa enim ex mortuorum pellibus & siccis coriis conficiuntur. Vnde & merito illos significãt, qui in multis abstinentiis viuunt. ¶ Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: Laudate eum in cymbalis iubilationis.

1.Cor.10.27

Organa alia quã nũc habeantur.

Cymbali.

Cymbala quippe Dei resonantia sunt duo cleri.
Hic nouus, ille vetus: hic Paulus, et hic bene Petr'.
Olim cantauit cum nos Iudamq; vocauit.

Ille enim in cymbalis bene sonantibus laudat, qui verba sua & sermonem suum, vtriusque testamenti authoritate confirmat. Duo namque testamenta, duo cymbala sunt; quæ tunc quidem suauiter sonant, quando alterum alterum tãgit, sibiq; mutuo respondent. Hinc est quod *abyssus abyssũ inuocat.* Hinc est quod *inter medios cleros dormire iubemur.* Hinc est quod duo Cherubim se mutuo respiciunt, & bini discipuli à Domino mittuntur. Omnis spiritus laudet Dominum.

Psal 41.8.
Psal.67.14.
Exod.25.20
Luc.10.1.

Spiritus.

Spiritus omnis eum benedicat, nunc & in æuum.
Laudet, amãsq; colat, quẽ Rachel mater adorat.
Nunc secunda quidẽ, & sterilis fine semine pridẽ.
Hoc pater hoc flamen, hoc filius audiat, Amen.

DE MARTYRIBVS ALIVD Thema.

Ancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiã, adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladii, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Quanta sit virtus fidei, his paucis verbis intelligere possumus, quibus nos Apostolus docet omnem sanctorum virtutẽ, constan-

Hebr.11.33.

ſtantiam, fortitudinem, victoriam, iuſtitiam, miraculorum potentiam, & tantam in tormentis patientiam, ad fidem referendam eſſe. Huius ſermonis complementum quære in libro de ornamentis Eccleſiæ capite primo, cuius initium eſt. *Primum Eccleſiæ ornamentum fides eſt* &c.

DE MARTYRIBVS ITERVM aliud Thema.

Matt. 5. 10.

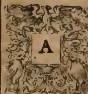

Eati qui perſecutionem patiũtur propter iuſtitiã, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Quære reſiduum in libro de ornamentis Eccleſiæ in ſermone de patientia capite octauo. Vbi dicitur: *Dominus & ſaluator noſter ad patientiæ conſtãtiam & fortitudinem Apoſtolos inuitans, ait. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam &c.*

DE SALE ET LVCE, EX verbis Domini & ciuitate in monte poſita, de Apoſtolis, & cæteris Doctoribus ac Confeſſoribus.

SERM. I.

Mat. 5. 14.

Vdiuimus modò cum, Euãgelium legeretur, Dominum dixiſſe diſcipulis ſuis. *Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mũdi. Nõ poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita.* Quam pulchra, & quam conuenientia nomina ſuis diſcipulis Dominus ponit? Quã dignum & cõueniens erat, vt talibus talia nomina imponerentur, qui ad condiendum & illuminãdum totius mundi amplitudinem mittebantur. *Vos*, in quit, *eſtis ſal terræ*, vos eſtis hominum condimentum, veſtro exemplo inſtrui, veſtra ſapientia doceri, veſtra humilitate & patientia cæteri homines cõponi debent. Sal etenim non ſolum in diuina pagina, ſed etiã

Sal.

A in literis ſecularibus ſapientiam ſignificat. Vnde comicus ait. *Qui habet ſalem, quod in te eſt*, ſalem videlicet pro ſapientia ponens, vnde & de alio quodã dicitur, quod *ſale multo Vrbem defricuit*: pro eo quod. ſ. ſapienter & dignè redarguit, quoſcunque in tota vrbe repræhenſione dignos eſſe cognouit. Egregiè autem ſal pro ſapiẽtia ponitur: quia ſicuti cibi ſine ſale fatui ſunt, & ſaporem non habent; ſic cæteræ virtutes ſine ſapientia inutiles ſunt, minimeque proficiunt. Vnde & pueri ad fidem venientes, ſtatim

Terent. in Eunucho.

Horat. de Lucilio li. 1. Serm.

Salis vſus.

B à principio ſale cibantur: quia nec fidem habere, nec Deum ipſum cognoſcere ſine ſapientia poſſunt. Non loquimur modò de ſapientia mundi quæ ſtultitia eſt apud Deum: ſed potius de illa ſapientia, quę ducit homines ad vitam æternam. Non loquimur de illa quam docuit Plato & Ariſtoteles: Sed potius illam quam per Spiritum ſanctum docuit Petrus & Paulus. Hæc ſapientia facile diſcitur, quia credendo inuenitur. *Niſi enim credideritis*, ait Propheta, *non in-*

1. Cor. 3. 19.

Eſai. 7. 9.

C *telligetis*. Vis eſſe ſapiens? Time Deum, & obſerua mandara eius. Quia *initium ſapientiæ eſt timor Domini*. Sapientiores ſũnt piſcatores, & ruſtici, Deum timentes, quam ipſi Epiſcopi & ſacerdotes valde literati, & ſalutẽ negligentes. Hæc eſt ſapientia Chriſtianorum, declinare à malo & facere bonum. Hanc ſapientiam non habent Iudæi & Gentiles, & ideo cœci ſunt & in tenebris ambulant. Omnis cibus ſine hoc ſale fatuus eſt, om-

Pſal. 110. 10.

D nis virtus ſine ſapientia inutilis eſt. Habent enim & aliæ gentes humilitatem, patientiam, iuſtitiam, miſericordiam, & alias virtutes: ſed quia hanc ſapientiam non habent, quicquid habent inutiliter habent. Hæc enim ſola ducit homines ad regna cœlorum: de qua ipſe Dominus ait. *Habete ſal in vobis: & pacem habete inter vos.* De qua ſimiliter dicitur. *Omnis igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur.* Vnde & per Moyſen dicitur. *Non auferes ſal fœderis Domini Dei tui de ſacrificio tuo. In omni ſacrificio offe-*

Marc. 9. 50.

ibid. 49.

Leuit. 2. 13.

res sal. Manifestum est igitur, quod nullum sacrificium, nullum seruitium, nulla nostra munera placent Deo, sine hoc sale: sine fideli & humi-
4.Reg.2.21. li sapientia. Aquæ Hiericho (sicut legitur) amaræ & steriles & infirmæ erant. Sed venit Helisæus, rogatus est ab hominibus loci illius, vt aquarũ sterilitatem sanaret. Accepit igitur sal & misit in aquas, & mox ab omni nociua incommoditate mundatæ sunt. Quid est autem quod aquæ istæ sine sale sanari non potuerunt? *Aquæ multæ*, dicit Scriptura, *populi multi*. Totus mundus infirmus erat, sterilis & amaritudine plenus. Sed venientes Apostoli, quibus modò dici-
Apoc.17.15. tur. *Vos estis sal terræ*, postquam huius sapientię sale aquas condiuerant, & populos asperserant, omnis amaritudo effugata est, omnis infirmitas sanata est. Et qui prius steriles erant, fœcundissimi facti sunt, & fructum bonum reddere cœperunt.
Mat.7.19. *Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Hoc igitur illud sal, & illæ aquæ significabant. Hinc est igitur
Ecclesia sale dedicantur. quod Ecclesiæ sine sale dedicari non possunt. Non enim potest ecclesia alia aqua lauari & baptizari, nisi illa quæ sale condita & aspersa est. Ipsa est igitur aqua sapientiæ qua & potamur & lauamur.

NB. Residuum in festo S. Augustini. ¶ Et bene aqua sapientiæ dicitur, quæ sale sapientiæ condita est: quæ sola homines sapientes facit, & sine
Ioan. 3 5. qua nemo sapiens esse potest. *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit regnum cælorum.* Stulta est omnis sapientia quæ alio tendit, & aliam viam ostendit, quam illam quæ ducit ad regna cœ-
Gen.19.26 lorum. Quod vxor Loth in statuam salis conuersa est, multum nobis ad exemplum & cautelam proficere debet, vt illius pœna nostra salus & medicina fiat. Neque retro respiciamus, vel ea quæ iam reliquimus mẽte & desiderio quæramus. Sed ad ea quæ ante nos sunt extendẽtes, ad promissam nobis beatitudinem festine-
Lux mũdi. mus. Quod autẽ sal terræ & lux mun-

A di vocantur Apostoli, vnum idemq́; videntur significare: quoniam diuina sapientia, & lumen nobis est, & condimentum. Qui ipsum non habet, cœcus est; qui ipsam non habet, insulsus, ineptus, & fatuus est. Significantur autem Sancti Aposto- Ciuitas in monte.
li & Doctores, per illam quoque ciuitatem, quæ super montem posita est. De hoc autem monte scriptum est. *Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos suas vias* &c. Et alibi. *Su-* Esai 2.3.
B *per montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Exalta in fortitudine* Esa.40.9.
vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem. Ipse quoque saluator noster de seipso loquitur, dicens. *Ego autem* Psal.2.6.
constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Mons igitur ecclesia: ciuitas verò Apostoli sunt, & Doctores: quorum munimine & fortitudine cæteri defenduntur, & ad quos quasi ad præsidium inexpugnabile, omnes confugiunt. Tot sunt igitur ciuitates, quot sunt Episcopi &
C Doctores: quoniam qui super montes positi sunt abscondi & celari non possunt. Vnde est illud. *Filij homi-* Ezec.3.17.
nis, speculatorem posui te domus Israel. In monte sedebat iste, qui in specula positus erat. Inde Episcopi superuidentes, vel intendentes interpretantur. Non solum autem Ecclesiæ, verum etiam singulæ quæque virtutes montes dici possunt. Magnus Mõtes sunt virtutes.
mons humilitas, magnus mons misericordia: similiter autem pax, &
D patientia. Ad hos igitur montes inuitantur Episcopi & sacerdotes quã-
do per Prophetam dicitur. *Super mõ-* Esa 40.9.
tem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Prius itaque in montem ascendat, qui vult Euangelizandi officium suscipere. Hoc enim significabat saluator noster, cùm totiens non solum discipulos, verum etiam turbas quæ eum sequebantur, in mõtes secum ducebat. *Videns* (inquit E- Mat.5.1.
uangelista) *Iesus turbas, ascendit in montem.* Et in alio loco. *Assumpsit* Mar.9.2.
Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem:

& ascen-

Luc. 21. 37. *& ascendit in montem.* Vnde & Euangelista dicit eum, secundum consuetudinem in montem Oliueti ascendisse. Notandum autem quod ait, *secundum consuetudinem suam.* Hanc autem consuetudinem discipuli quoque tenuerunt, & frequenter in hunc montem conueniebant. Ibi eos recumbentes inuenit Iesus quando cælos ascendit. Mons oliueti, mons misericordiæ interpretatur: quoniam græcè oleos, latinè misericordia dicitur. Beata illa ciuitas beatus ille Episcopus, qui in hoc monte positus est. Hic est mons excelsus, de quo Dominus cælos ascendit, de quo nobis recta via præparatur in cælum: qui in hoc monte habitat securus est. Requiritur in iudicio, in quo vnusquisq; monte habitauerit. Sed nullius montis habitatores tantam in iudicio gloriam habebunt, quantam qui habitant in monte Oliueti: in monte misericordiæ & pacis, in mõte charitatis & pietatis, pax enim pietas & misericordia & charitas, penè idem significare videntur. Et vide modò quid in iudicio dicturus est Dominus: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum.* Quare? *Quia esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui & dedistis mihi bibere. Hospes fui, & collegistis me, infirmus & visitastis me: nudus, & cooperuistis me: & in carcere fui, & venistis ad me.* Hæc autem opera cuius sunt, nisi misericordiæ, charitatis, pietatis & pacis ac sanctimoniæ: *sine qua*, vt Apostolus ait, *nemo videbit Deum.* Dicat igitur Propheta, & iterum dicat. *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion.* Vis prædicare? vis euangelizare? vis vt credatur tibi? vis vt tuus sermo, & tua prædicatio suscipiatur? Ascende prius in hunc montem excelsum, esto misericors & pius: dilige pacem & pietatem & charitatem, & tunc prædica & confidenter loquere: omnes enim obedient tibi, & verba tua libenter suscipient. Multi enim benè prædicant, sed malè viuunt, de quibus Apostolus ait: *Qui prædicas non furandum, furaris. Qui dicis non mœchandum mœcharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Quare ergò qui alium doces, teipsum non doces?* Isti tales in montem excelsum non ascenderunt. Propheta tamen omnes prædicatores in montem excelsum ascendere iubet. Dominus autem & Saluator noster non solùm prædicatores, verùm etiam omnes homines secum in montes trahit & ducit. *Cùm*, inquit, *exaltatus fuero à terris, omnia traham ad me ipsum.* Cui etiam Ecclesia dicit. *Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloque ceruorum super montes aromatum.* Vidimus igitur quod montes diligit Dominus. *Qui ergò in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Non omnibus ad omnes montes ascendere datum est: multi enim sunt. Ascendisti in montem fidei, transi in montem misericordiæ: sequere Iesum inde ascendentem. *Qui sequitur eum non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Quod ipse præstare dignetur, qui, &c.

Oliueti. Luc. 22. 39. Misericordia laudes. Mat. 25. 34. Heb. 12. 14. Rom. 2. 21. Ioan. 12. 32. Cant. vlt. vers. 14. Luc. 21. 21. Ioan. 8. 12.

DE LVCERNA POSITA SVper Candelabrum, applicata Salomoni, Christo & beato Benedicto, in cuius festo habitus est, & applicabilis cuilibet confessori multis prælucenti.

Sermo II.

NEMO accendit lucernã, & ponit sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnib° qui in domo sunt. Dominus & Saluator noster paulò superi° in hoc Euang. dicit, quod regina Saba venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Erat igitur Salomon lucerna ardens, & lucens: qui super totius regni candelabrum positus, cunctas in circuitu gentes suo fulgore illustrabat, suaq; sapientia illuminabat. Venit autem hæc regina sicut in libris regum scriptum est, cum comitatu multo, camelis diuitias multas portantibus. *Dedit autem regi Salomoni centum & viginti talenta*

Luc. 11. 33. 3. Reg. 10. 10.

auri purissimi, multosque lapides preciosos, & aromata multa & qualia non sunt illata prius in Hierusalem. Venit autem vt interrogaret regem de multis quæstionibus, quas habebat in corde suo. De quibus omnibus postquam sufficientem responsionem accepit, ait. *Verus est sermo, quem de te audiui in terra mea: & dimidia pars sapientiæ tua mihi non nunciata.* Videns autem domos, familias, ministros, cibos regios, & holocausta quæ offerebantur, non erat vltra in ea spiritus. Dedit autem Salomon quæcunque petiuit ab eo præter illa quæ obtulerat munere regio. Dicendum est igitur, quid significat regina Saba: quid comitatus, & cameli eius: quid diuitiæ, quid lapides preciosi, & aromata quæ secum attulit. Dicendum est præterea quid Salomon, quid domus familiæ ministri cæteraque significent. Hæc regina sancta Ecclesia est de qua Psalmista: *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate.* Hæc autem venit à finibus terræ. Hæc venit ab ortu solis & occasu, ab aquilone & meridie: vt audiret sapientiam Salomonis: illius scilicet Salomonis, qui de seipso ait: *ecce plusquam Salomon hic.* Illi autem cameli tantas diuitias afferentes, patriarchæ & prophetæ esse videntur. Isti sunt illi cameli de quibus eidem Ecclesiæ dicitur. *Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.* Omnes, inquit, venient de Saba, sequentes hanc de qua loquimur, reginam Saba. Si vis videre diuitias, quas isti cameli attulerunt nobis & regi nostro, aperi thesauros quos ipsi portant, & videbis diuitias inæstimabiles. Thesauros autem libros vocamus, in quibus aurum purissimum, lapides preciosi, aromata multa reposita sunt, per quæ videlicet omnia diuitias spirituales omnisque sapientiæ scientiæque plenitudinem, & omnia quæcunque ad ornatum &

Regina Saba. Psa. 44. 10

Mat. 12. 42

Esa. 60. 6.

Thesauri Ecclesia libri sunt.

A sanitatem animæ sufficere possunt intelligimus. Tot sunt igitur thesauri, quot sunt & prophetarum libri. De his autem thesauris, ipse quoque Dominus & Saluator noster aliquandò sibi necessaria suscipiebat. Cùm enim post resurrectionem suam duobus discipulis, de quibus Euangelium loquitur, in specie peregrini apparuisset, ad eorum fidem corroborandam, *incipiens à Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.* Hoc autem faciens, in B thesauros vtique prophetarum manum mittebat, & diuitias illas inde trahebat, quibus infirmas mentes discipulorum sanabat, & in fidem amotemque suum coronabat. Camelorum autem, vnicum & singulare officium est, onera portare: cui seruitio nullum aliud animal tam idoneum esse putatur. Si quis hæc tam magna camelorum nostrorum onera considerare velit, meritò per camelos, sanctos patriarchas & prophetas significari intelliget. Solus enim Moyses quinque, vt i- C ta dicam, saccos attulit nobis tantis diuitijs refertos, tantoque auri pondere plenos, vt vix omnes huius mundi homines leuare & portare valeant: quos solus iste camelus ferebat. Similiter autem Esaias, Hieremias, Ezechiel, cæterique prophetæ, magna nobis cunctarum diuitiarum pondera attulerunt: quæ regina Saba sancta videlicet Ecclesia mater nostra quotidie Saluatori nostro verè regi pacifico qui per illnm Salomonem significabatur offerre non cessat. Psalmus ille qui D pro Salomone titulatur, de hoc Salomone intelligi debet, quoniam de primo Salomone intelligi non valet. Quomodo enim de illo intelligetur? *Adorabunt eum omnes reges terræ; omnes gentes seruient ei. Et dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum.* Huic ergò offeramus aurum nostrum, huic seruiat sapientia nostra, puritas & religio nostra:

Luc. vlt. vers. 27.

Cameli.

Libri Moysi

Salomon ver^o. Christus.

Psal. 70.

nostra: si quos lapides preciosos, si A
quas virtutes, si quos mores hone-
stos habemus, huic offeramus. Sem-
per cum odoribus, semper cum aro-
matibus veniamus ad eum: sicut
fecit hæc regina Saba, sicut fecerunt
Maria Magdalene, & Maria Iaco-
Marc. 16.1. bi & Salome: quæ *emerunt aroma-
ta vt venientes vngerent* ipsum, scili-
cet *Iesum*. Interrogemus eum de quę-
stionibus nostris: ipse nos doceat, ip-
se nobis respondeat, alium magistrū
non quæramus. Quem veritas do-
cet, errare non potest. *Omnis sapien-
tia ab ipso est, & cum eo fuit semper, &* B
est ante æuum. Vidimus domos eius,
vidimus famulos & ministros eius,
gustauimus de cibis mensæ eius. Ac-
cessimus ad holocausta & sacrificia
eius: quorum omnium solam figu-
ram cùm videret regina Saba, præ
nimio stupore & admiratione spi-
ritum amisit. Amittamus igitur &
nos spiritum nostrum, spiritum in-
flationis, & superbiæ, vt eius spiri-
Mat. 5.3. tum habere mereamur. *Beati enim
pauperes spiritu, quoniam ipsorum est
regnum cælorum*. Ille spiritus malus
est, cuius paupertas bona est. De C
Psa. 142.7. quo & alibi dicitur. *Velociter exaudi
me Domine, defecit spiritus meus*. Do-
mus eius famuli & famulæ, & mi-
nistri eius nos esse debemus. Non
solùm domus, sed & templum Dei
1.Cor 3.16. dicuntur sancti. *Nescitis*, inquit A-
postolus, *quia templum Dei estis, &
Spiritus sanctus habitat in vobis?* De
talibus autem ministris ipse Domi-
Ioan.17.26 nus loquitur dicens. *Volo pater, vt v-
bi ego sum; ibi sit & minister meus*.
Ministri igitur Apostoli sunt, mini-
stri Episcopi & sacerdotes sunt, dia-
cones quoque ministri interpretan-
tur. Nam & ipse Dominus minister D
Mat.20.28. fieri dignatus est: sicut ipse ait. *Non
veni ministrari, sed ministrare, & po-
nere animam meam redemptionem
Mensa Dei pro multis*. Mensæ illius, vtriusque te-
stamenti paginæ sunt: de hac men-
Psal.27.5. sa scriptum est. *Parasti in conspectu
mensam aduersus eos qui tribulant me*.
Duas mensas magnas habemus, no-
uum & vetus testamentum. Qua-

rum cibi suauissimi, & refectioni
& sanitati proficiunt. Super hanc
mensam per singula sabbata panes Exo. 25.30.
calidi poni iubentur, antequam can-
delabrum positum est, ad illas tan-
tas delitias illustrandas. His cibis
Deo gratias, iam assueti sumus eo-
rum dulcedinem atque saporem co-
gnoscimus. Hæc mensa ostendit no-
bis panem viuum, qui de cœlo des-
cendit. Hæc docuit & monstrauit Ioan.6.51.
nobis calicem noui testamenri. Ad
hanc mensam ministrant Apostoli,
ad hanc ministrat Paulus seruus Iesu 1 Cor. 2. 6.
Christi: de hac suscepit illam sapien-
tiam quam loquitur inter perfectos.
Tantum aurum attulit regina Sa-
ba, vt si diuidatur, vnicuique Apo-
stolorum decem talenta in partem
veniant. Centum namque & vigin-
ti, duodecies decem faciunt. Qui Talenta decem.
verò decem talenta habet, quid am- Luc. 20. 25.
plius habere potest? Illi enim qui
habet decem minas, cum vnam Do-
minus dari iussisset, responsum est.
Domine, habet decem minas: quasi di-
ceret, quid huic amplius dari potest,
qui ad totius perfectionis summam
peruenit? Similiter autem & rex Ty-
ri, centum & viginti talenta de au-
ro purissimo Salomoni attulit, è qui-
bus vasa templi fabricata sunt. Non
fuit hoc sine mysterio, quod rex Ty- 3. Reg. 9. 11.
ri & regina Saba in hoc numero
concordarunt. Dominus & Salua-
tor noster, cui nihil aliud, nisi pater
solus & Spiritus sanctus compara-
ri potest, cùm dixisset: *Regina Saba
venit à finibus terræ audire sapienti-
am Salomonis*: egregiè satis addidit, Mat. 12. 42
dicens: *& ecce plusquam Salomon hic*. Salomone Christus maior.
Quomodo enim Salomone maior
non erat, qui ipsius Salomonis crea-
tor & Dominus. Ipse hoc dixit de
seipso, *ecce plusquam Salomon hic*. Et
ego dico, & veraciter dico, non de
ipso, sed de seruo eius: de illo seruo
videlicet, cuius hodie festiuitatem
celebramus, beatissimo Benedi- Benedictus salomone maior.
cto: *& ecce, plusquam Salomon hic*.
Quæris fortasse, in quo maior sit i-
ste? In sapientia, in iustitia, in for-
titudine, in temperantia, & super

hæc omnia ditior illo & potentior illo. Nō dico de ſapientia huius mūdi, quæ ſtultitia eſt apud Deum: ad quàm iſte nunquam accedere voluit; ſed de illa ſapientia, quæ vera eſt, & quæ ducit hominem ad vitam æternam. Neq; dico de diuitijs temporalibus, quæ de templo ſublatæ ſunt ab Aegyptijs & Chaldæis: ſed de diuitijs æternis ſemperq; manſuris, quæ ab angelis reponuntur in cælis. His diuitijs abundauit beatus Benedict⁹. His ſemper ditiſſimus fuit: ibiq; eas repoſuit, vbi fures non effodiunt, nec furantur. De talibus diuitibus Apoſtolus ait. *Sicut egentes, multos autè locupletantes tanquam nihil habentes & omnia poſſidentes*. Ego ſapientem & iuſtum illū vocare non audeo, qui relicto Deo patrum ſuorum præter quem alius Deus non eſt; deos gentium, qui nihil aliud quam dæmonia ſunt, coluit, & adorauit. Quis fortitudinem & temperantiam habuiſſe dicat, qui inter fœminas effœminatus, in tantū à libidine ſuperatus eſt, & mulierū blanditijs emollitus, vt vxoribus ſuis templa conſtrueret, in quibus illætentis Dei iniuriam ſuis idolis immolarent. Verum eſt quod ſancti patres noſtri, de hoc homine dicunt, quod ex bonis initijs, malum finem habuit. Sunt tamen (quod vtinam verum ſit) quia eum poſtea, & diſciplinam elegiſſe, & pœnitentiam egiſſe affirment. Clemens enim eſt Deus, & facilè ignoſcit, pœnitentes recipit: & neminem ad ſe venientem repellit. *Peccator.n. in quacūq. hora conuerſus fuerit, ita viuet & non morietur*. O ſi regina iſta Saba veniſſet ad beatum Benedictum, & audiuiſſet ſapientiam ex ore eius, & ſi vel nunc venire poſſet, & videre domos eius, famulos & miniſtros eius, filios & fratres eius, menſas & cibos eius: qualiter omnia ſunt ordinata, quam benè diſpoſita, quomodo omnibus eſt cor vnum, & anima vna, & nemo dicit aliquid eſſe ſuum, ſed ſunt illis omnia communia: quomodo ſe diligunt omnes: quomodo ſibi inuicem obediunt omnes: quantus

2.Cor.6.10.

Salomonis ſapientiam deprimit.

Vide prolegomena Martini Delrij in Cantica Canticorū.

Ezec. 33 37

Benedictina domus laudes.

A amor, quanta charitas eſt inter omnes, quanta dilectio. Si, inquam, illa regina Saba tam prudens, tam ſapiens, tam religioſa, tam Deo deuota, hæc omnia videre potuiſſet: verè totum priorem ſpiritū amiſiſſet, quia ſancti Spiritus gratiam ſuſcipere meruiſſet. Venit tamen cottidie ad nos regina Saba: immò non venit, quia ſemper nobiſcum eſt, cuius membra nos ſumus: ipſa eſt mater noſtra ſancta videlicet Eccleſia, & per illam reginam ſignificata eſt, ferens & offerens aromata multa Saluatori noſtro Ieſu Chriſto. Qui eſt cum Patre

B & Spiritu ſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

DE DIVERSIS OCVLIS ET de Epiſcopis.

SERMO III.

NEMO *accendit lucernā, & ponit ſub modio, ſed ſuper candelabrum vt luceat omnibus qui in domo ſunt*. Vbi oculi non ſūt,

C ibi lux neceſſaria non eſt. Vbi non ſunt homines, ibi ſuperfluè reſonant voces. Vbi qui comedant nulli ſunt, ibi menſa, & cibi ponendi non ſunt. Meritò igitur ſancti canones, non in vili, & humili loco, ſed per ciuitates & loca populoſa, ipſos ordinari præcipiunt. Hoc eſt enim ſuper candelabrum lucernam ponere, in loco excelſo Epiſcopum ordinare, *vt luceat omnibus qui in domo ſunt*. Non ergò ponatur ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Quid autem per lucernam intelligere debeamus, ip-

D ſe Dominus ſubdidit dicens. *Lucerna corporis eſt oculus tuus: ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit*. Habet iſte mundus ſuos oculos, ſolem videlicet & lunam, quibus corporaliter omnia illuminantur. De quibus in Geneſi ſcriptū eſt. *Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius vt*

Luc.11.33.

Ibidem.

Ibidem. 34.

Oculi mundi.

Gen.1.16.

præ-

præesset diei, & luminare min⁹ vt præesset nocti. Habet similiter & Ecclesia suos oculos, per quos vt modò diximus, Episcopi significantur. Corpus quoq; nostrum suos oculos habet: similiter aût & anima suis oculis decoratur. Cõsidera modò vbi mundi oculos Dominus posuit: in cęlo vtiq; in loco sublimiori, vt inde videatur ab omnib⁹ qui in domo sunt. Nostri quoq; oculi vbi positi sunt? nonne in capite & quasi lucerna super cãdela brũ in loco sublimiori? Similiter igitur Ecclesiæ oculi nõ sub modio sed super candelabrum, super locũ magnum & populosum constitui debẽt. Noluit Ecclesiã suam cæcam esse omnipotẽs Deus: oculos ei dedit, qui eã illuminarent, & ei veritatis viam ostenderent: qui eã errare non permitterẽt, & qui recto itinere ad regna cælestia eam perducerent. Videte homines, quantũ Episcopos & prælatos vestros diligere debeatis: lumina vestra sunt, oculi vestri & lucernę vestræ sunt. Sic igitur eos quasi oculos vestros diligere debetis. Nihil est quod homines magis diligant, quam oculos suos. Sed videant Episcopi ne oculos suos claudant, ne lucernam abscondant, ne pecuniam sibi creditam subfodiant terræ. Non intra sed extra velum mensa, candelabrum posita sunt: vt & cibi communes sint omnibus, & lumen videatur ab omnibus. *Qui abscondit frumentum, maledicitur in populis.* Interpretetur Episcopus nomen suum, quatenus in specula positus, omnes, & omnia desuper videat. Ad hoc in paradiso primus homo positus est, *vt operaretur & custodiret illum.* Nunc autem de nostræ mentis oculis videamus, per quos sapientiam, rationem, intellectum, & intentionem sanctam & simplicem intelligimus. De hoc enim oculo Saluator noster dicere videtur: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Quamuis enim mali Episcopi plurimis noceant, & eorum nequitia infirmorum oculi te-

Oculi Ecclesiæ. Oculi nostri. Oculi Ecclesiæ Episcopi. Episcopi adinstar oculorum diligendi. Exod. 26.35. Prou. 11.26. Gen. 2.15. Oculi mentis.

A nebrescant: præcipuè tamen mentis oculi si nequam fuerint, totum hominem tenebrosum faciunt. Quid enim luminis vel claritatis in illo esse potest, in quo ipsa sapientia, ipsa ratio, ipsa intelligentia, totaque intentio mala est? Ideo enim huius seculi sapientes stulti esse dicuntur: quia tales oculos habent, & omnia opera sua faciunt, vt ab hominibus videantur. De quibus ipse Dominus ait. *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Ille igitur ocu- B lus, illa sapientia, illa ratio simplex est: quæ peccata fugit, bona transitoria despicit, æterna desiderat, & se recto itinere ad Deum ducit. Merito ergo Dominus ait. *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Quod tale est, ac si diceret. Sicut lucerna mundi est sol & luna; & lucerna Ecclesiæ Episcopi & doctores, & lucerna corporis tui est oculus tuus; ita & lucerna animæ tuæ sapientia est, ratio est, & intentio bona. Hic est oculus simplex qui hominem errare C non permittit. *Nemo enim* (vt ait quidam) *cum ratione insanire potest.* Et sicut in Euangelio Dominus dicit. *Omnis qui male agit odit lucem,* id est, à ratione sapientiaque discedit. Qui verò à sapientia discedit, ille procul dubio oculum simplicitatis, veritatisque amittit. Ratio igitur & sapientia nunquam fallitur: intentio verò etiam illa, quæ bona esse videtur, multotiens fallitur. Bona etiam intentione Apostolus Ecclesiam Dei persequeba- D tur, quia zelo legis hoc faciebat: fallebatur tamen, quia non sapientia sed errore ducebatur. Similiter autem Helias bona intentione (vt ipsi videbatur) prophetarum sanguinem, & suas persecutiones vindicare volebat, non tamen zelus illa eius voluntas, & ille tantus zelus Domino placebat. *Factus est enim sermo Domini ad Heliam dicens. Quid hic agis Helia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel. Altaria tua destruxerunt,*

Mat. 6.5. Lucerna. Ioan 3.20. Intentio fallitur f... 3 Reg. 19.10.

persecutionum commotus vel conturbatus dicit: sed potius illius beatitudinis desiderio. Illa igitur cōmotio mala est, quæ patientiæ bonum excludit, siue tyrannorum persecutione, siue qualibet corporis passione. Vnde & Dominus discipulis ait.

Luc. 21. 19.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. Multos homines mala commotione commotos, sibi mortem imprecari audiuimus. Non erat autem illa commotio talis: qua quidam sanctorum in passionibus positi, vt eorum spiritum Dominus susciperet, rogabant, quoniam martyrij passionem libentissimè sustinebant: sed de sola carnis fragilitate timebant. Sequitur. *Post commotionem verò ignis, non in igne Dominus.*

Ignis commotionis.

Isto ignis ille est de quo superius diximus, qui tanta commotione aliquandò inflammatur, vt extingui non valeat: per quem videlicet ira inueterata, & odiū significatur. Hoc autem vitio plerumque laborare videmus, etiam eos qui religiosi esse putantur. Hoc igne Lucifer Caralitanus Episcopus, cùm Arrianos suscipere noluisset, ab Ecclesia diuisus est.

** al. Calaritanus cō- sule Zozomenum lib. 3. hist. Eccl. cap. 13. Et Nicephorum lib. 10 cap. 17.*

Multotiens alij in sancta Ecclesia dispensationes valdè necessarias facere nolunt, quas alij hoc igne succensi potius in sua perfidia perire voluerunt, quam vt ad Catholicæ Ecclesiæ pacem redirent. Meritò ergò dicitur: *Non in igne Dominus:* quia in tali iracundia & furore Deus non est. *Post ignem autem sibilus auræ tenuis, ibi Dominus.* Iste enim est ille oculus simplex, de quo in hoc Euangelio modo Dominus dicit. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Docet nos Poeta ille nobilis de hominibus graui æstu, magnoque labore fatigatis, quam gratus ei sit sibilus auræ tenuis. Ait enim.

Virgil. in Bucol.

Nam neq; me tantum venientis sibilus austri:
Nec percussa iuuant fluctu tam littora quantum.

scilicet tua carmina. Quid igitur per istum sibilum Austri venientis, nisi sancti Spiritus afflationem intelligamus? qui videlicet quoscunque tangere dignatur: ita ab omni iræ, indi-

A gnationis, commotionisque æstu refrigerat, & compescit, vt pro ipsis quoque suis inimicis nos orare compellat: secundum hoc, quod Dominus ait. *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est.*

Mat. 5. 44

Huius tenuis & delectabilis auræ suauitate ipse Dominus & Saluator noster afflatus, inter ipsa tormenta cum pateretur, pro suis crucifixoribus orabat, dicens. *Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt.*

Luc. 23 34

Beatus quoque Stephanus huius auræ sibilo confortatus, pro suis lapidatoribus inter ipsos lapides
B clamabat, dicens. *Domine ne statuas illis hoc peccatum.*

act. 7 60.

Et vt intelligas quod hic dicitur, ibi Dominus. Audi ipsum dicentem. *Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.*

ibi. vers 55

Cùm autem vidisset quod in hac vltima commotione Dominus transisset: manifestè intelligere potuit, & quid respuere, & quid tenere debuisset, & quod magis misericordia quā vindicta Deo placuisset: omnibus suis fidelibus eamque promittat. Hęc igitur vltima commotio, hæc pieta-
C tis intētio, hic est ille oculus simplex, de quo modò Dominus ait. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Et talibus quidē oculis videbitur Deus. Tales oculos habēt illi de quibus dicitur. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

Mat. 5. 8.

Qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

D

DE PVTEIS ABRAHAE, ID est sacra scriptura quos aperiunt Apostoli, & Catholici doctores; obstruunt heretici.

SERMO IV.

Gen. 26 15. Putei Abraha.

LEGITVR in Gen. quod serui Abraham fodiebant puteos, Philistiim verò implebant eos terra. Multos autem puteos foderūt serui Abraham, quos diuersis nominibus ipse vocauit, alium siquidem vocauit calumniam, alium

inimicitias, alium latitudinem, aliū Bersabeæ.i.abundantiam vel satietatem, alius viuentis & videntis vocatus est. Ista nomina quæ puteis imposita sunt, apertissimè ostendunt, aliud præter literam hoc in loco esse quærendnm. Dicamus ergò quid Abraham, qui pater, qnid Philistæi & putei isti significant. Abraham qui pater multarum gentium interpretatur, Deus omnipotens est omnium creaturarum pater & Dominus. Eius autem serui de illis dico qui puteos fodiunt, Apostoli intelliguntur, Episcopi & doctores. Inter quos beatus Paulus in tali opere peritissimus fuit, multamque huius artis peritiam suo nobis ingenio & exercitio dereliquit. Isti putei prophetarum libri & alta illa diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei profunditas intelligi potest, ad quam pauci fodiendo peruenire potuerunt. Philistæi autem hæretici sunt, Iudæi quoque & Philosophi, qui Apostolorū & Prophetarum doctrinam non intelligentes, & exponentes, semper has aquas obstruere conantur. Vnde & meritò Philistæi cadentes poculo interpretantur, quia de vinea Sodomorum & calice Babylonis inebriati, per errorem vbique cadentes firmis gressibus in via veritatis incedere non valent. Putei autem & multi sunt & vnus, quia quamuis multi vtriusq; testamenti libri sint, vnum tamen dicunt omnes vnam fidem, vnā doctrinam nunciant omnes: similis aqua similisque scientia inuenitur in omnibus. Nomina quidem diuersa sunt, sed fides & doctrina vna est. Vbi igitur in diuina scriptura aliquid est, quod Iudæi & hæretici malè & peruersè intelligentes nobis calumniātur, ibi nimirum puteus ille est, qui calumnia vocatur. Velut cùm de trinitate loquimur, illicò Iudæi aduersum nos calūniam facientes, scripturam illam nobis obijciunt, qua dicitur. *Audi Israel Dominus Deus vnus est.* Similiter autem & Arriani, cū dicimus patrem & filiū esse æquales, ipsi filij auctoritatem nobis subijciūt, vbi ait, quia *pater maior me est*. Inde etiā inter nos & illos inimicitiarum puteus ponitur, nobis fodientibus, illis implentibus. De illo verò puteo, qui latitudo vocatur, dicit scriptura, Philistæos non contendisse. Hic est igitur ille puteus latitudinis, de quo dicitur. *Latum mandatum tuum nimis.* Pauca enim sunt in quibus hæretici & Iudæi nobis contradicant, si ad cāpum sanctarum scripturarum, eārumque amplissimam latitudinem respiciamus. Nam & ipsi Saluatori nostro, cum adhuc inter eos conuersaretur, de hoc solo calumniā Iudæi facere solebant, quod in sabbato curaret, & Dei filium se esse diceret. In illo ergò puteo qui latitudo vocatur, tota illa scriptura intelligitur: in qua & nos & illi idem sentimus, nobisque ad inuicem non contradicimus. Vbi verò inter nos & illos contentio, ibi calumniæ & inimicitiarū putei sunt. At verò puteus Bersabee, qui satietas vel abundantia interpretatur, totam vtriusque testamenti plenitudinem significat, qua cottidie abundantissimè reficimur. Idem autem significat puteus ille, qui viuētis dicitur. Omnis enim diuina scriptura omnisq; sapiētia illius est qui semper viuit & omnia videt. Vnde etiam scriptum est: *Quia omnis sapientia à Domino Deo est, & cum eo fuit semper, & est ante æuum.* Iuxta hunc puteum Bersabee habitabat Abraham, quando Abimelec venit ad eum, vt cum eo pactum faceret. Deditque ei septē agnas, quas cum ille de manu eius suscepisset ait Abraham. Hæ erunt in testimonium mihi, quia ego fodi puteum istū, sic igitur & nos, si quando hæretici, Iudæi, & gentiles nobiscum pactum facere volunt, ad puteū accedamus, ad Euangelia veniamus, simulque omnes de vno fonte bibamus, & vnam fidem teneamus. Suscipiant septem agnas de manibus nostris, per quas septem gratiæ S. Spiritus significantur, quas quidem nulli alij præter Christianos vel dare vel habere possunt. Nullo alio modo inter nos & illos pactum & concordiā

fieri

Marginal notes: Abraham. — Philistæi. — Calumnia puteus. — Deut. 6. 4. — Ioan. 14. 28 — Psal. 118. 96. — Latitudo. — Bersabee. — Gen. 16. 14. — Eccl. 1. 1. — Gen. 21. 28. — Dona Spiritus S.

487

fieri licet. Soli illi has agnas suscipiunt, qui ex aqua & Spiritu sancto regenerantur. Hæ sunt nobis in testimonium: de quo puteo hæc bibe-
Gen.24. 20. mus, & quam fidem teneamus. Seruus Abrahæ ad puteum inuenit Rebeccam, per quam sancta Ecclesia significabatur: quæ inter hos puteos habitura & nunquam ab eis recessu-
Ib.vers. 62. ra erat. Cumque iam rediens domui appropinquaret, ecce Isaac ad meditandum in agrum exierat, pergebatque per illam viam quæ ducit ad puteum, cui viuentis & videntis nomen est. Non est sine causa quod omnes viri & mulieres ad puteos tendunt, & ad aquas festinant. His enim & lauamur & satiamur, & quod maius est, creatori omnium associa-
Gen.29.2. mur. Similiter autem & Iacob fugiens Esau: & veniens in Mesopotamiam iuxta puteum inuenit Rachel. Ipsa enim pascebat oues, & amoto lapide ab ore putei, quo puteus claudebatur, & adaquauit oues, & obosculatus est eam, indicans ei quod frater eius esset. Non vacat à mysterio, quod Iacob vir sanctus, sororem & vxorem ad puteum inuenisse narratur. Nulla enim anima, Saluatoris qui per Iacob significatur, soror vel vxor esse poterit, nisi prius ad baptismatis aquas, & ad sanctarum scripturarum puteos accedens,
Apoc.5.5. bibat aquam de fontibus Israel. Ipse est enim qui ab ore putei vtriusque testamenti lapidem amouit: Ipse est leo de tribu Iuda, qui librum aperuit: ipse est pastor bonus qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Moyses quoque de Aegypto fugiens & veniens in terram Madian, ad puteum vti-
Exod. 2.16 que inuenit Sephoram quam postea duxit vxorem. Erant autem septem filiæ sacerdoti Madian: & ipsæ patris sui oues pascebant, quæ cùm vellent adaquare greges, superuenerunt pastores & eiecerunt eas. Tunc igitur Moyses defendit puellas, pastores eiecit, & dedit potum ouibus. Significabat enim Saluatorem nostrum, qui sanctam Ecclesiam ductu-

A rus erat vxorem: quam illa Sephora significabat: siquidem Sephora, Sephora.
pulchra interpretatur. De Ecclesia Ephes.5.27.
verò scriptum est, quod non habet maculam neque rugam. De qua & Cant.4.7.
in Canticis Canticorum dicitur. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Et ipse quidem à pastoribus eam defendit, per quos hæretici significantur: de quibus ipse quoque Dominus ait. *Si ignoras te ô pulcher-* Cant.1.8.
rima inter mulieres, abi & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum. Narrat historia, quod venit popu-
B lus in torrentem Arnon, cumque ad bibendum aquas non habuisset, præcepit Moyses, vt soli duces populi cum suis baculis puteum foderent. Quod cum illi fecissent, exiuit aqua in abundantia. Vnde & canticum simul omnes cantabant, dicentes.
Ascendit puteus: continebant puteum Num.21.17
quem foderunt principes in datore legis & in baculis suis. Manifestissimè exposuit nobis Moyses quid per seruos Abraham puteos fodientes intelligere debeamus. Principes namque Apostoli & Episcopi sunt, om-
C nesque Ecclesiæ prælati. Isti enim sunt qui baculos ferunt, quamuis quidam illorum non intelligentes, cùm baculos ferant, neque ipsi puteos fodere volunt, & fodere volentibus aliquando impedimentum faciunt. Ecce Moyses præcipit (immò Dominus) qui per Moysen significatur, vt principes, & qui baculos ferunt, puteos fodiant, scripturas aperiant: & baculos Episcopi abscondunt: & pecuniam sibi creditam terræ infodiunt, & siti populum perire permittunt. Quales fossores o-
D lim fuerunt: quales, & quantos puteos foderunt: quas de profundo aquas eduxerunt? Aquas vtique vi- Ioan. 4. 14.
uas & *salientes in vitam æternam*. Talis fuit beatus Gregorius, talis Hieronymus & Augustinus, & talis Ambrosius & Hilarius. Tales & multi alij, qui ociosi esse noluerunt. Sed quid dicam de beato Benedicto, qui Benedicti
tam egregium nobis puteum fecit: laudes.
cuius aqua saluberrima atque dulcissi-

cuiuima omnibus sitientibus & bibere volentibus & refectioni proficit & saluti. Nullus post Apostolos & Euangelistas puteus factus est, qui tot homines satiasset, & à mortis periculo cunctisq; animæ passionibus liberasset. Quicunque fratres quocunq; labore fatigati sumus, festinemus ad puteos, ibi Iesum inueniemus, & ipsum fatigatum super puteum sedentem, & cum muliere Samaritana simul loquentem. Hoc enim dicit Euangelista, quod *Iesus fatigatus ex itinere sedebat super puteum. Et ecce mulier venit de Samaria haurire aquas.* (Ioan. 4. 6.) Magna mysteria tunc temporis reuelata sunt, quando Saluator noster cum hac muliere locutus est: neque est huius temporis illa tanta sacramenta exponere, quæ tunc Saluator noster super illum puteū illi mulieri manifestare dignatus est. Hoc tantū nos modò dicere sufficiat, quod si Iesus fatigatus ad puteum venit, quantò magis nos de omnibus fatigationibus, & laboribus nostris apud sanctarum scripturarum puteos omnē consolationem quærere debemus: vt sicut Apostolus ait: *Per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* (Rom. 15. 4.) Ibi enim semper inuenitur Iesus: ibi eius consolatio præsto est, ibi omnes fatigati recreantur, consolantur, & lætificantur. Ecce de puteis satis diximus. De cisternis (Cisterna.) nihil locuti sumus. Habent enim & ipsę bonam aquam, vtpotè desursum venientem, & à nubibus descendentem. *Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum* desursum est, descendens à patre luminum. (Iacob. 1. 17.) De cisternis autem Salomon loquitur, dicens: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui: deriuentur fontes tui foràs: in plateis aquas diuide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* (Prou. 5. 15.) Cisterna mea, Euāgelium est: de hoc me semper bibere delectat. Quod quia in quibusdam difficile est, non immeritò etiam puteus vocatur. Cuius aquas & doctrinam quia non celare, sed cum omnibus Christianis communes habere debemus, ideò benè subditur. *Deriuentur fontes tui foràs, & in plateis diuide.* Sed quia scriptum est. *Nolite sanctum dare canibus, vel mittere margaritas ante porcos:* (Mat. 7. 6.) dignè additum est. *Habeto eas solus, ne sint alieni participes tui.* Alieni namque sunt, quicunque nostri non sunt. Cum talibus autem hæc aqua participanda non est. quæ de illo fonte nobilissimo manat. De quo scriptum est. *Quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.* (Psal. 35. 10.) Quod ipse nobis præstare dignetur qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE LVMBIS PRAECINCTIS, & lucernis ardentibus confessorum.

SERMO V.

SINT *lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* (Luc. 12. 35.) Non possunt alij esse lucernæ ardentes, nisi illi qui lumbos præcinctos habent. Lucernæ (Lucerna ardens.) quidem esse possunt, ardentes esse non possunt. Nisi enim ignis inferior extinguatur, superior lucere non potest. Inferior ignis luxuria est, superior quis alius nisi gratia Spiritus sancti. Lucernæ autem ipsi sunt, qui nisi continentiam & castitatem habuerint, non lumen & claritatem, sed tenebras ministrant & cæcitatem. *Cæcus enim si cæcum duxerit, ambo in foueam cadunt.* (Mat. 15. 14.) Domini sententia est. De talibus lucernis dicit Propheta. *Illuc producam cornu Dauid, paraui lucernam Christo meo.* (Psal. 131. 17.) Vnde & in Euangelio dicitur. Erat autem Ioannes lucerna lucens & ardens. (Ioan. 5. 35.) De talibus & Dominus ait. *Nemo accendit lucernam, & ponit sub modio; sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt.* (Mat. 5. 15.) Qui ergò lucernā esse vult, lumbos præcingat, continentiā & castitatē custodiat. Sic enim præcinctos esse oportet, qui Salomonis custodiunt lectū. Lectus Salomonis est Ecclesia

Luc. 11. 31. illius videlicet Salomonis qui ait. *Ecce plusquam Salomon hic*. Vnde in Cant. 3. 7. Canticis Canticorum dicitur. *En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos*. Illi benè præcincti sunt, qui super femur suum suum gladium habent. Illum videlicet gladiū, quo castissima Judith. 13. 8 Iudith Holofernem interfecit. Apostolus non solùm Episcopos & sacerdotes, verùm etiam omnes Christianos sanctos, castos & continētes esse iubet. Ait enim. 1. Cor. 7. 29. *Qui habent vxores tanquam non habentes sint: & qui solutus est ab vxore non ducat vxorem*.

DE TALENTIS VNICVIQVE, sed præcipuè Episcopis & alijs prælatis, ad lucrum faciendum in illu à Domino creditis.

SERMO VI.

Mat. 25. 14. HOMO *quidam peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua: & vni dedit quinque talenta, alij verò duo, alij autem vnum, vnicuique secundum propriam virtutem: & profectus est statim*. Homo iste Saluator noster est, qui verus Deus & verus homo, non secundnm diuinitatem quæ vbiqne est, sed secundum humanitatem profectus peregrè, carnem nostram ad cælestia vexit, & ad patris dextram collocauit. Felix pe- *Peregrinatio ad cœlos felix.* regrinatio, vbi peregrini mox ciues facti tantis diuitijs ditantur, vt prætcritorum omnium non obliuiscantur. Quinque autem talenta & duo & vnum idem significant. Et quantum quinq; significant, tantum & duo: & quantum duo, tantum & vnum. Sūt autem qui per quinque talēta, quinque corporis sensus intelligere volunt. Visum videlicet, auditū, gustū, *Sensuum organa & subiecta.* odoratum, & tactum. Qui ideò quidē corporis sensus dicuntur, quoniā eorum instrumenta in corpore sunt, &

A ipsius corporis membra sunt: sensus autem ipsi non corporis sed animæ sunt. Tolle animam & vacua remanent instrumenta: quia neq; oculi vident, neq; aures audiunt, neq; ipsius visus & auditus instrumenta sunt. Similiter autem & in alijs. Vnde manifestum est, instrumenta quidem ad *Animæ præstantia.* corpus; sensus autem ipsos specialiter ad animam pertinere. Quinque autem sensus in anima sola intelligentia consistunt. Nulla alia instrumenta ibi sunt, quibus sensus varientur. Ipsa sola pro oculis, pro auribus, B pro naribus, pro ore, & pro manibus habetur. Anima autem solo intellectu vidit, audit, olfacit, gustat & tangit. Neque diuersis sensibus diuersa instrumenta, quoniam solus intellectus in omnibus sufficit. Vnū igitur talentum intellectus est: in quo solo & quinque talenta & duo continentur: quoniam & quinque sensus, & memoria & intellectus, in solo intellectu consistunt. Qui igitur habet vnum talentum, id est, intellectum, ipse habet & duo talenta, id est, memoriam & intellectum. Ipse habet C & quinque: visum videlicet, auditum, gustum, odoratum, & tactum. Qui enim vnum illum habet, omnes habet: & qui non omnes habet, illum vnum habere non potest. Vt enim de maioribus taceamus, vnum *Memoria quam sit intellectui necessaria.* verbum duarum syllabarum, non possumus nos sine memoria intelligere. Vt verbi gratia cùm dicitur *homo*, nisi primam syllabam memoriæ commendemus, vt sequenti syllabæ eam coniungere valeamus: nunquā procul dubio totum nomen intelligemus, cuius partes in memoria non D habemus. Manifestum est ergò, quod sine memoria intellectus haberi nō potest. Qui igitur vnum talentum habet, & duo quidem necessariò habet, duo verò, id est, memoria & intellectus, sine quinque sensibus esse non possunt. Quod enim insensibile est, neque intellectum, neque memoriam habere potest. Habet igitur & quinque, qui duo habet. Idem igitur significatur per vnum talentum,

quod per quinque & per duo significatur. Cui ergò datur intellectus, illi datur memoria simul & intellectus, illi prætерea dantur & quinque sensus spirituales. Vnde alius Euangelista non quinque vel duo talenta, sed vnum tantum talentum posuit: quod non talentum, sed minam vocauit. Ait enim. Homo quidā proficiscens, vocauit seruos suos, & dedit illis decem minas. Decem erant talenta, decem & erant & serui: non decē singulis, sed singulis singula dedit. Hoc autem ex eo intelligitur, quod reuertenti Domino dicūt. *Domine mina tua decem minas acquisiuit, & mina tua fecit quinq. minas*. In eo enim quod vnam singulariter ponunt, non decē, sed minam tātum se accepisse ostendunt. Et benè decem talenta, & decem serui esse dicuntur: quia omnes numeri in hoc numero continentur. De quo iam sæpè locuti sumus. ¶ Quod autē ait quod homo iste peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua, si de quinque sensibus intelligatur, inconueniens esse fortasse videbitur. Quomodo enim tunc Saluator noster suis discipulis hos sensus dedit, quos iam in ipsa natiuitate acceperant, & quos non solùm Christi, sed serui quoque diaboli similiter habent? Hoc igitur non de corporis sed de animæ sensibus intelligatur: per quos vt iam diximus, spiritualis intelligentia significatur. Et hanc quidem dedit Dominus seruis suis peregrè proficiscens, quem nullus hominum habere potest, nisi ab ipso & per ipsum. Hanc autem intelligentiam non habet Iudæus: hæc propriè Christianorum est. Vnde Apostolus ait. *Litera enim occidit, spiritus autem viuificat*. Hanc autem intelligentiam illi habent, qui non terrena sed cœlestia quærunt, & in omnibus quæ agunt, semper Deo placere desiderant. Ecce pecunia data est, viderit vnusquisque quomodo operetur in ea. Citò & post modicum venturus est Dominus rationem ponere cum seruis suis. *Sed quis*

Luc. 19. 13.

NB. Refidunm homilia in festo S. Hugonis Lincolnens.

2. Cor. 3. 6.

A *putas est fidelis seruus & prudens quem constituit Dominus super filiam suam vt det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus quem cū viderit Dominus, inuenerit sic facientem*. Beatus quem pecuniam suam, cibum suum, annonam spiritualem, & epulas diuini eloquij fideliter ministrantem inueniet. Ipse enim audire merebitur: *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui*. Et tunc quidem alij super decem, alij super quinque ciuitates constituuntur. B In quo nimirum ipsa sanctorum gloria quamuis magna satis omnibus sit, alijs tamen maior, & alijs minor esse monstratur. *Differt enim* (ait Apostolus) *stella à stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum. Alia est enim claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas stellarum*. Sed quāuis claritas in gloria diuersa sit, beatitudo tamen non diuersa, sed omninò eadem erit: quoniam vniuscuiusque gloria, omnium communiter gaudium & lætitia erit. Qualis enim nunc concordia est inter omnia C membra corporis nostri, talis erit inter omnia membra illius supernæ ciuitatis. Videamus modò quid illi quoque Dominus dicturus sit, qui talentum suum abscondit, & pecuniam Domini sui terræ suffodit. *Accedens*, inquit, *Euangelista, & ille qui vnum talentum acceperat ait. Domine vnum talentum tradidisti mihi, quod in sudario repositum custodiui: ecce habes quod tuum est: timui enim te quia homo austerus es: metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti*. Cogitaui ergò mecum, ac si diceret in corde meo, abscondere eloquia D tua, ne si in vanum pecuniam tuam expenderem, & verba tua non obedientibus nunciarem, mihi quidem labor solummodo esset, illis verò maior inde pœna fuisset: quod iam vlterius excusationem habere non possent, vtpote illi qui & scirent & intelligerent voluntatē Domini sui. Cùm enim etiam illos iudicaturus & damnaturus sis, super quos non semi-

Luc. 12. 43.

Luc. 19. 42.

1. Cor. 15. 41.

Beatitudo omnium vna.

Metis vbi non seminauit Dominus.

seminasti, & super quos verbi rui se- A minà non sparsisti: quid illis te factu-rum esse putamus, qui verba quotidie audierunt, illis tamen obedire noluerunt? Talis autem excusatio quam vana & inutilis sit, ipsius Domini responsione monstratur. *Serue male & piger. Sciebas quod ego homo austerus sum, metens vbi non seminaui, & colligens vbi non sparsi: quare ergo nō dedisti pecuniam meam ad mensam: & ego veniens vtique cum vsuris exegissem illam?* Si me, inquit, talem esse sciebas, quomodo me offendere non timebas? Non timor hoc sed B
Prou.20.4. pigritia fecit. *Piger* enim *propter frigus arare noluit, mendicabit igitur æstate & non dabitur ei.* Sine ergo obediant, siue non obediant subiecti prælatis, tamen tacendum non est.
Ezech.3.17 Vnde ad Ezechielem Dominus ait. *Fili hominis, speculatorem posui te domui Israel. Nisi annunciaueris iniquo iniquitatem suam, animam eius de manu tua requiram. Si autem annunciaueris, & ipse te audire noluerit: ipse iniquitate sua morietur, tu autem animam* C *tuam viuificabis.* Nemo igitur pecuniam sibi creditam, nemo talentum sibi commissum abscondere velit.
Prou.11.26. *Qui abscondit frumentum maledicitur in populis. Nemo lucernam sub modio ponat.* Mensa propositionis non intra velum recondita, sed extra posita est. Dicitur de sacerdote quando
Exod.28.35 ingreditur vel egreditur de sanctuario, nisi tintinabula audita fuerint, morte morietur? Tintinnabula sacerdotum linguæ voces & sermones D sunt. Isti sunt quibus dicitur. *Qui*
Esa.62.6. *reminiscimini Dominum ne taceatis, & ne detis silentium ei.* Omnes de talentis istis aliquod habemus, nemo se excusare potest, nisi fortè qui sensum & intelligentiam non habet. Quæ qui non haber pecore inferior est: siquidem & pecora habent sensum & intellectum. Quod est sensus in corpore, hoc intellectus in anima est. Nemo sine his, bonum aliquod vel malum agere potest. Neque ad iustitiam vel ad peccatum eis imputatur, qui sine his aliquid operantur. Modo talentum suum quilibet abscondere potest. Sed venturus est Dominus, qui id quod dedit nō ignorat. Ab vno quoque requiretur, quicquid facere potuit & facere noluit. A malis seruis & pigris auferetur tunc & talentum & retributio talenti, & dabitur ei qui habet decem talenta. Qui verò fidelis fuerit, & in talento sibi tradito bene laborauerit, gaudēs & exultans à Domino audiet. *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.* Qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE CONFESSORIBVS QVIbus vigilandum est.

SERM. VII.

Igilate quia nescitis quā hora Dominus vester venturus sit. Illud autē scitote: quia si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Mat.24.42

DEVS *manifestè veniet, Deus noster & non silebit.* Hoc autem erit in iudicio: sed & nunc quotidie venit Dominus: quotidie seruos suos vocat, & eos quos reperit vigilantes & in bonis operibus perseuerātes, secum ad cœlestia ducit, & sicut sequentia manifestant. *Super omnia bona constituet eos. Beatus,* inquit, *ille seruus, quem cùm venerit Dominus inuenerit vigilantem. Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.* Si ad vltimum aduentum respiciamus, & bonos & malos oēs vigilantes inueniet. Non erit tunc tempus dormiendi, siue boni siue mali aliquid agēdi, sed solummodo timendi & iudicium expectādi. *Ergo dum tempus habemus* (vt ait Apostolus) *operemur bonū ad omnes.* Hoc est enim vigilare, in bonis operibus perseuerare. Illa anima dormit, immò quasi mortua iacet, quę negligēs & desidiosa est, & nihil boni operatur. Vigilant homines vt custodiātdomos suas, & nō vigila- Psal.49.3. Gala.6.10.

bunt vt custodiāt animas suas? Et tamen diuitiæ maiores & latrones fortiores sunt hic, quam ibi. Illæ diuitiæ temporales sunt, istæ æternæ. Illi latrones visibiles sunt: isti videri non
1.Pet.5.8. possunt. Inimicus enim noster *diabolus tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret*. Sed vigilate quilibet potest: siquidem & latrones vigilant. Vnde quidam ait.

Horat in epist. *Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.*
Vt teipsum serues, non expergisceris.

Sed istæ vigiliæ sunt malæ. Ille autem bene vigilabat, qui ait: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*. Iste enim non solum vigilabat, sed & vi-
Psal.118.62. gilando Deum laudabat. Illæ vigiliæ bonæ sunt, quæ ociosæ non sunt, & in Dei laudibus fiunt. De quibus &
Psal.131.4. alibi ait. *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis: Donec inueniā locum Domino tabernaculum Deo Iacob*. Iste ergo ideo vigilabat, vt in sui pectoris habitaculo dignam Deo domum ædificaret: non vt verbis ociosis & vanitatibus vacaret. Tales vigi-
Rom.13.12. lias & Apostolus quærit vbi ait. *Hora est iam nos de somno surgere: nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus*. Et reuera ipse bene vigilat, qui diaboli & tenebrarum operationes fugit, & lucis veritatisque armis indutus honestè & compositè Domino
1.Cor.15.34 seruit. Vnde & alibi dicit. *Euigilate iusti & nolite peccare*. Melius est enim non vigilare, quam vigilare &
2.Cor.16.13 peccare. *Vigilate & state in fide, viriliter agite, confortamini in Domino, & omnia vestra in charitate fiant*. Ille bene vigilat, qui hæc omnia operatur:
Luc.6.12. qui ita vigilat non est ociosus. De ipso enim saluatore dicit scriptura, quod *pernoctabat in oratione in monte Oliueti*, id est, in monte pacis & chastitatis: in monte misericordiæ & pietatis. Illi qui in hoc monte vigilant
Mat.25.34. & orant, in iudicio audituri sunt: *Venite benedicti patris mei, percipite re-*

A *gnum quod vobis paratum est ab origine mundi*. Quare? Quia bene vigilastis & orastis, quia simul mecum in mōte misericordiæ habitastis. *Esuriui* Ibid.vers.35
enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: & cæt. Tales vigiliæ bonæ sunt, tales ociosæ non sunt: tales Domino placent: & tales non facere iubet. Tales vigilias faciebat Iudith, quæ Holofernem dor- Iud.13.8.
mientem interfecit, relinquens nobis exemplum, quatenus & nos si
B fornicationis spiritum perdere volumus, ieiuniis & orationibus operam demus. His armis vicit illa, his superatus est ille. Dicitur de muliere forti per quam ecclesia intelligi- Prou.31.18.
tur, quod *non extinguetur in nocte lucerna eius*. Dicitur etiam quod de nocte surrexit, & dedit prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. In quo nimirum eius vigiliæ apertissimè commendantur. Saluator noster quando natus est, non dormientibus, sed vigilantibus apparuit. Di-
C cit enim Euangelista, quod *pastores erant in regione eadem, custodientes vigilias noctis super greges suos*. His Luc.2.8.
autem apparuit angelus Domini, & ait illis. *Ecce annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator mundi, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid*. Audiant hoc pastores Ecclesiæ, audiant hoc Episcopi & sacerdotes: vigilent super greges suos, vigilent semper & solliciti sint super populum sibi commissum. Audiant Apostolum dicentem. *Præter illa quæ ex-* 2.Cor.11.28
D *trinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum*. Ipse saluator noster ad discipulos veniens, eosque dormientes inueniens, vigilare eos præcipiens ait. *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*. Mar.14.41.
Multum ergò contra omnes diabolicas tentationes possunt vigiliæ & orationes. Si Domino in nauicula dormiente discipuli timuerunt, & donec vigilaret securi esse Matt.8.24.
non potuerunt, quomodo dormiente vel vigilante pastore esse potuerūt

Gen.9.22. ues securæ? Noe dormiens verecunda discooperuit, quod Cham eius filius vidit & irrisit. Vigilēt igitur prælati, ne fortè subiectorum risus & opprobria fiant. Gen.19.33. Loth quoque dormiens filias corrupit: qui si vigilasset, & sui ipsius memoriam habuisset, nunquam tantum scelus facere voluisset, vel potuisset. Et tu igitur homo quicunque securus dormis, & vtranque filiam, animam videlicet & carnem violas, & perdis, dum eas per illicita vagari & fornicari permittis. Psalm.75.6. De diuitibus scriptum est. *Dormierūt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.* Quotiens ergo diuites dormiunt, quotiens ipsi sapientes qui cœlestibus thesauris diuites sunt, ocio & negligentiæ se tradunt: totiens veras & spiritales diuitias amittunt. 3.Reg.3.19. Duæ meretrices coram Salomone contendebant inter se, quarum altera filium interfecerat: *dormiens quippe oppressit eum*, altera autem tam negligens & somnolenta fuit, vt de sinu eius ipsa nesciente filius eius subtrahi potuerit. Ambæ malæ, ambæ meretrices erant istæ, quæ tam somnolentæ & tam negligentes erant. Altera tamen peior, quæ postquam filium interfecerat, alterius quoque filium occidere conabatur. Meretrices episcopi negligentes similes sunt. Duæ istæ meretrices, duo Episcopi mihi esse videntur: quorum alter quamuis stultus & negligens Catholicus tamen sit, alter verò hæreticus, qui neque suis, neque alienis filiis parcat. Bene autem vterque meretrici comparatur, quoniam neuter matronalem grauitatem & diligentiam custodit, dum tanto somno tantaq; cœcitati se tradunt. Et hæretici quidem omnes suos filios interficiunt: quoniam erroris somno oppressi & excœcati, simul cum illis in foueam cadunt. Alienos autem filios non totos, sed ex parte habere volunt: quoniam in Ecclesia eos esse, & Catholicis communicare præcipiunt, sed suis erroribus credere persuadēt. Hoc autem quod

A aliud est, nisi quod mulier illa dicebat: *nec mihi nec tibi, sed diuidatur?* Diuidunt enim filium alienum, dum eum per errorem sibi sociant: & per communionem Ecclesiæ derelinquunt. Catholicus autem partem non recipit, sed si totum habere non potest, totum à se excommunicans repellit. Sed reuocatur iste talis & matri redditur; aliquando gladio Salomonis, si sapientis alicuius verbo correptus & ratione, iterum Ecclesiæ reconciliatur. Quando autem B hæreticus aliunde venit, & in Ecclesiæ nescientis sinum se ingerit: tunc vtique completur illud quod dicitur, quod meretrix illa tulit filium suum, qui mortuus fuerat, & alterius in sinum collocauit. Peccat igitur Episcopus, & multum peccat, si per negligentiæ somnum suum filium hæreticis tradit; aut hæreticorum filium in suam communionem recipit. Hoc autem quod de episcopo diximus, de se quoque vnusquisque intelligere potest: qui tunc quidem filium suum dormiens occidit, C quando bona opera sua per negligentiam dissipat & perdit. In Euangelio autem scriptum est, quod *homo quidam seminauit bonum semen in agro suo, & dum homines dormirent venit inimicus & superseminauit zizania in medio tritici & abijt.* Mat.13.25 Gaudeant igitur vigilantes & prouidi, in quorum messem inimicus intrare non valet: quorum bona opera suæ falsitatis semine violare non potest. Timeant autem dormientes & neg- D ligentes, ne bonum semen verbi Dei, quod in suis pectoribus seminatum est ab hoc inimico diripiatur: & sicut alibi in Euangelio legitur: *veniat diabolus & tollat verbum de corde eorum ne credentes salui fiant.* Luc.8.12. *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Luc.11.28. Quod ipse nobis præstare dignetur qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE CONTINENTIA ET MVNdo corde: deq; Pontificum officio per rationale significato.

SERM. VIII.

Ominus & saluator noster in Euangelio loquitur dicens: (Matt. 5. 8.) *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Vnde Psalmista ait. (Psal. 50. 12.) *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Illud cor mundum nõ est, quod odio & iniquitate & malis cogitationibus plenum est. De quo ipse Dominus ait. (Mat. 15. 18.) *Ex corde exeunt cogitationes malæ, fornicationes, furta, homicidia periuria, adulteria, falsa testimonia, & similia, quæ coinquinant hominem.* Talia igitur corda munda non sunt. (Mat. 12. 34.) *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Quod ex corde abundat, ore manifestatur. Illud cor mundum est, in quo non vana & falsa, sed sermones & eloquia Dei reposita sunt. Quale videlicet habebat ille qui dicebat: (Psal. 118. 11.) *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Vnde & Salomon ait: (Prou. 4. 23.) *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Ibi est vita tua, illud custodi: si vis habere & seruare animam tuam. Ibi sunt radices boni & mali, inde & mors & vita procedit. Quod si mundum fuerit, & vana & inutilia non cogitauerit, securus esto. Si verò se aperuerit, & vanas cogitationes intrare permiserit, mox diabolus aderit; quem etiam si volueris, postea sine labore magno expellere non poteris. (Psal. 136. 9.) *Beatus* igitur *qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram.* Ideò ille in Euangelio publicanus percutiebat pectus suum, dicens: (Luc. 18. 13.) *Deus propitius esto mihi peccatori,* quia pectoris cordisq; consilio, se peccasse, & Deum offendisse intelligebat. (Leuit. 7. 30.) Hinc est igitur quod sacerdotes de omni oblatione, pectusculum & armum dextrum suscipiũt: vt bene cordati & pectorosi cunctis ad se venientibus de bono thesauro

A cordis sui bona & vtilia consilia reddere valeant. Multa corda illis necessaria sunt, qui aliorum hominum corda suis consiliis replere, & omnibus se interrogantibus de tam multis quæstionibus respondere debent. Hic est itaque thesaurus noster, hic repositæ sunt diuitiæ nostræ: ideóque omni custodia & diligentia seruemus & custodiamus corda nostra. Inter alia ornamenta sacerdotalia, (Exod. 28. 15.) rationale iudicij, iubente Domino factum est: quo pectus & cor pontificis ornaretur & muniretur: & qua-B si signo superposito thesaurus interius repositus ostenditur. Erat autem Rationale iudicij quadrangulum & duplex ad mensuram palmi: (Rationale iudicij.) factum ex auro & hiacintho, purpura coccoque bis tincto & bisso retorta, opere polymito. Habebat autem lapides duodecim in quatuor ordinibus positos: in quibus sculpta erant duodecim nomina filiorum Israel. Ipsum nomen eius magnum aliquid in hoc ornamento significari ostendit: in eo videlicet quod non C solum rationale, sed rationale iudicij vocatur. Considerare namq; debet ille cuius pectus tali ornamento ornatum est, vt iudicia quæ inde exeunt rationabilia fiãt: & nunquam à ratione iustitiaque recedant. Respiciant semper Episcopi ad rationale: legant in libro pectoris sui, videãt quomodo vocatur: magna sapientia est, multumq; proficiens cognoscere nomen eius. Hic solus liber sufficere posset, si tamen esset qui intelli-D geret, quod per ipsum & in ipso significatur. Videbant Iudæi rationale hoc, sed non intelligebant quid per ipsum significaretur. Illi hoc intelligunt, quibus Dominus ait. (Mat. 13. 11.) *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.* Quicquid in vtroque testamento continetur, totum hoc in ornamentum figuratur. Vnde & bene super pectus & cor pontificis ponitur: vt in illo diuini voluminis secretario, totius veritatis & scientię plenitudo esse intelligatur. Huc omnes accedant: hic

omnes

omnes sapientiā quærant ad pontifi- A cis pectus, & ad ornamentū superpositum: & non tantū eius pulchritudinem videre sufficiat: interrogent per singula, quid illi colores, quid aurū, quid lapides, & cætera quæque significent. Nam neque ipsa mensura significatione caret. Ad mensuram psalmi factum est, illius videlicet de quo scriptum est: *Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit?* *Esa. 40. 12.* Cœli ergo & rationale vnius mensuræ sunt. Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Hæc scilicet gloriā, quę in ratione continetur. Si qua- B drangulum rationale non esset, libri speciem & formam non haberet. In cuius quatuor angulis, quatuor Euangelia posita sunt. Habes ergo nouum testamentum. Vetus tibi ostendunt illa duodecim nomina filiorum Israel: ex quibus synagoga tota processit. Duplum est rationale, vt & tu in vtroque testamento duplicem intelligentiam quæras. Non enim ad literam solā intelligere suf- C ficit, nisi & spiritualis addatur intellectus. Vides ibi aurum ad puritatem & pulchritudinem, ad totius animæ corporisque decorem, & claritatem te inuitat. Exemplum tibi dat, quam purus & ab omni corruptione mundus esse debeas. Si qua adhuc corruptio est in te, illam tolle donec ad auri puritatem & pulchritudinem totus redigaris. Quatuor autem colores, quos ibi vides, quatuor sunt virtutes principales, id est, prudentia, iu- D stitia, fortitudo, & temperantia. *Colores rationalis virtutes quatuor cardinales.* His quatuor virtutibus regitur mundus: quæ ita inter se coniunctæ sunt, vt vna sine reliquis esse non valeat. Vbi enim sapientia est, ibi iustitiam, fortitudinem, & temperantiam esse oportet. Similiter autem vbi iustitia est, ibi sapiētia est, fortitudo, & temperantia. Sic est in aliis. Et hiacinthus quidem, *Hiacinthus.* quia est aërij coloris, ad sapientiam reprouocat: quæ desursum est, quia omnis sapientia à Domino Deo est. De qua Salomon ait. *Sap. 9. 10.* *Mitte eam de sede magnitudinis tuæ vt mecum sit & mecum laboret.* Ipsa enim cæteris virtutibus altior est, & eius fulgore cæteræ illustrantur. Purpura verò iustitia est, *Purpura.* quoniam & purpura & iustitia ad reges pertinet: qui & legum conditores sunt, & purpura specialiter induuntur. Quibus etiam dicitur. *Diligite iustitiam qui iudicatis terram.* *Sap. 1. 1.* Coccum autem *Coccum.* rubri & sanguinei coloris ad fortitudinem nos inuitat: qua sancti martyres armati, occidi quidem potuerunt, vinci non potuerunt. Est autem coccum bis tinctum: quia duplex est martyrij genus: *Martyrium duplex.* quoniam non solum illi martyres sunt, quos tyranni interficiunt: verumetiam illi, qui carnem suam cum vitiis & cōcupiscentiis crucifixerunt. At verò per lini candorem, *Linum.* temperantia figuratur: quæ semper læta, & asperum nihil ostendens, omnia ad concordiam & pacem trahere conatur. Valde vtile est, hos colores semper inspicere, & quid significent intelligere. Quid verò lapides significent, ipsa quæ in eis scripta sunt nomina ostendunt. Duodecim igitur lapides, duodecim Patriarchæ erant: per quos duodecim Apostoli significantur. *Patriarchæ 12. Apostoli.* Hos autem videre, horum semper in memoria habere, horum fidem & conuersationem tenere quam vtile sit, quam necessarium, quid attinet dicere? Non solum autem duodecim Patriarchæ, & duodecim Apostoli in illis lapidibus significati sunt: verumetiam tota vtriusque testamentati sanctorum omnium multitudo: quæ ab istis viginti quatuor senioribus originem ducit. Inter hos enim & martyres omnes, & confessores computantur. Ibi Stephanus & Laurentius, ibi Martinus & Benedictus inclusi auro, multo splendore, multoq; candore fulgentes, magnam nostris mētibus ędificationis lucem infundunt. Ad hos semper intendamus, ad hos mentis oculos dirigamus: simulque cum Psalmista dicamus: *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* *Psalm. 76.* Beati qui semper

hos

hos lapides in pectore ferunt. Beati qui horum memoriã in corde semper & in pectore gerunt. Vtinam B. Benedicti nomẽ, & memoriam semper in corde habeamus: quatenus dũ eius memores sumus, eius vitam & sanctam conuersationẽ imitari semper & tenere possimus. Quod autem in quatuor ordinibus terni lapides per singulos ordines dispositi erant, quid aliud significat, nisi quod quatuor Euangeliorum libri, trinitatis mysterium laudare non cessant? Sed simul concorditer vna voce sine intermissione, die nocteq; clamant & dicunt. *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, plena est omnis terra gloria eius.* Qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

DE QVOVIS SANCTO, QVI relictis omnibus, Deum secutus est: etiam de virgine.

SERM. IX.

Matt. 13. 45

IMILE *est regnum cælorũ homini negotiatori, quærenti bonas margaritas: inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt & vendidit vniuersa quæ habuit & emit eam.* In exemplo & similitudine vnius negociatoris docet nos Dominus & saluator noster, quales Ecclesię negociatores fieri debeant. Dicit enim vnum negociatorem fuissẽ, qui in emendis margaritis operam dabat: Cumque vna pretiosa margarita multum ei laudata fuisset, & prouinciam vbi eam quæreret, & hominem à quo illam emeret didicisset: abijt & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Talis margarita non inuenitur vbique. Proprium enim locum habet, in quo sine labore non reperitur. Via quoque longa & difficilis est, quã ad eam peruenitur. Multi latrones, multa pericula, loca deserta, bestię diuersi generis sunt in itinere, & ipsa via angustissima est quæ negociatores ad eã perducit. Sed beatus ille qui ad eam per-

Margarita pretiosa.

A uenire, & eam habere potest. Non est magna quæstio de precio, & magno & paruo precio comparatur: & diuites & pauperes emere eam possunt, & multoties pauperes facilius quã diuites eam acquirunt. Magis affectu & animo, quam precio adipiscitur: tantum valet, quantum habes. Ille dignè eam emere & possidere meretur, qui omnibus venditis eam emit. Ne timeas omnia dare, ipsa tibi sola sufficiet: nihil tibi deerit, si eam habueris. Omnia in illa possidebis, quæ-

B cunque tibi in desiderio fuerint. Hypocritas fugit, auaros respuit. Qui vel fictè eam quærunt, vel plusquam ipsam, qui aliud cum ea diligunt, eam habere non possunt. Spontè se offert, ex amore quærentibus eam: & qui multum eam diligit, nunquam ad eã veniendo in itinere errare potest. Et quod valde laudabile in ea est, ipsa à periculo eos defendit: qui eam cum amore & desiderio emere veniunt. Neque magnopere curat, si corpore occidantur, quia facilè ipsi est eos à

C mortuis suscitare. Hostes visibiles paruipendit, qui in solo corpore potestatem habent. At verò inuisibiles hostes magnum impedimentum faciunt negociatoribus quærentibus eam. Insidiantes enim in itinere, diuersi generis bestias post eã mittunt. Alios auaritia, alios luxuria, alios superbia, alios inuidia, alios vana gloria, alios ingluuie, atque alios inobedientia retardant. Sunt & multæ alię bestię, quas maligni spiritus negociatoribus opponunt, ne ad hanc desiderabilem margaritam peruenire valeant.

D Hic est ille calculus, quem Dominus se dare promittit. Hoc enim in Apocalypsi Ioann. Apostolus ait. *Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.* Datur igitur vincentibus hæc margarita, & nisi vincentibus non datur. Vbi victoria ibi pugna. Nõ enim *coronatur, nisi qui legitimè certauerit.* Sic pugnauit hæc virgo, cuius hodie festiuitas colitur, & ideo calculum candidum suscipere meruit, & in calculo nomen nouũ

Apoc. 2. 7.

2. Tim. 2. 5.

scriptum est, quod magis suscipiendo quam legendo didicit. Hæc igitur margarita, vita æterna, beatitudo, & summum bonum intelligi potest. Quod vtique proculdubio quale sit, nemo scit, nisi qui accipit. Vnde Apostolus ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Nemo enim id scire potest, quod in cor hominis non ascendit. Tales autem sunt negociatores Ecclesiæ Dei, qualis iste negociator est, quem Dominus ad exemplũ proposuit, qui inuenta preciosa margarita, vendidit omnia bona sua, & comparauit eam. Sic Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes, quos de piscatione vocauit, mox relictis omnibus secuti sunt eum. Sic & cæteri Apostoli: sic martyres & cõfessores: sic & monachorum ordo, qui non solum sua relinquunt, verum etiam seipsos huius margaritę desiderio seruituti subijciunt. Hic est ille thesaurus in agro absconditus: quem qui inuenit homo abscondit, & venditis omnibus eum emit. De quo & saluator noster cuidam se interroganti respondit. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo.* Quid est enim habebis thesaurum in cœlo, nisi habebis margaritam illam preciosam, habebis vitam ętern͂ã, beatitudinẽ, summum bonum, calculum cãdidum, & in eo nomen scriptũ, quod nemo scit nisi qui accipit? His verbis apertissimè docemur, q̃ saluator noster ipse est, qui & margaritam, & locũ eius, & precium eius & viam per quam ad eã veniretur negociatoribus ostendit. Nam & ipse negociator est, & tales etiã margaritas vendere solet. Vnde etiam in Apocalypsi Laodiciæ Episcopo dicit: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, vt locuples fias.* Sed iste bonus negociator omni pietate & misericordia plenus, contra aliorum consuetudinem vilius vendit, & carius emit. Vili precio vendit sua, magno aliena. Vnde & nobis qui eius sanguine empti sumus, Apostolus loquitur, dicens. *Empti enim estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Si enim in hac commutatione, quæ inter eius sanguinem & nostram redemptionem facta est, considerare velis quid datum, & quid acceptum sit, facile intelliges, maxima pro minimis eum dedisse. Venit igitur iste nobilis negociator, afferens secum maximas merces, quibus mundus perditus redimeretur. Sed quid emit? Res vilissimas, oues debiles & infirmas. Non quod ei necessariæ essent, sed vt eas sanaret, recrearet, & in loco pascuæ collocaret. Ipse est enim ille pastor bonus qui posuit animam suam pro ouibus suis, qui relictis nonagintanouem in deserto, vnam venit quærere quæ perierat. Vnde & eius natiuitas primũ pastoribus nunciata est. Decebat enim, vt homines eiusdem officij primi venienti occurrerent. Talis est enim hominum consuetudo, vt ad loca exterranea venientes, primum sui officij homines quærant. Dato igitur magno precio, paucas oues emit, sed bonas & fœcundas, & ex quibus multi greges ouium nati sunt. De qualibus in canticis canticorum dicitur. *Dentes tui sicut greges tonsarum ouium, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus & sterilis non est in eis.* Bonæ oues quæ baptizatæ, & super niuem dealbatæ sunt. Bonæ oues quæ tonsæ & expoliatæ, omnia propter Deum relinquentes, nihil proprium habere volunt. Bonæ oues, inter quas nulla sterilis est, quarum vnaquæque gemellis fœtibus, doctrina scilicet, & operatione decoratur. Et tales quidem debent esse Ecclesiæ dentes, tales debent esse episcopi & sacerdotes, & quicunque in ecclesia dentiũ officium suscipiunt: & qui cibis spiritualibus alios nutriunt: ita candidi, ita mundi, ita fœcundi, ita omni sarcina superflua & nociua expoliati & tõsi. Oẽs .n. ad illarũ ouium pulchritudinem, formãdi sunt, quæ primæ de lauacro ascenderũt, per quas videlicet Sanct. Apostolos intelligimus, & cæ-

Margarita vita æterna. — *1. Cor. 2. 9.* — *Mat. 13. 44.* — *Mat. 19. 21.* — *Apoc. 3. 18.* — *Negociator incomparabilis Dominus.* — *1. Cor. 6. 20.* — *Psal. 22. 2.* — *Ioan. 10. 11.* — *Luc. 15. 4.* — *Luc. 2. 8.* — *Cant. 6. 5.* — *Oues Christi.* — *Dentes Ecclesiæ.*

teros qui illis tēporibus crediderunt, A quibus *omnibus erat cor vnū & anima vna: & nemo dicebat, aliquid esse suum, sed erant illis omnia communia.* Vnde & Apostolus ait. *Imitatores mei esto-te, sicut & ego Christi.* Has igitur oues imitari debemus, quia ex illis geniti sumus. *In Christo enim Iesu*, ait Apostolus, *per Euangelium ego vos genui.* In grege enim Dei, & in populo Dei, non nisi oues sunt. Esto patiens & innocens, esto humilis & mansuetus: lacte tuo nutriantur infantes, & lanis tuis vestiantur pauperes. Bona ouis B. Paulus, qui lupus fuerat, nata de tribu Beniamin, qui lupus rapax interpretatur. Duo sunt propter quæ saluator noster in mundum venit, vnum videlicet vt oues emeret, alterū vt negociandi artem doceret. Vtrunque factum est, quia illæ emptæ & redemptæ sunt, & isti docti & instructi sunt. Iste est qui peregrè proficiscens vocauit seruos suos & tradidit bona sua dicens. *Negociamini dum venio.* Docuit eos quid emere debeant, & vbi veras diuitias inueniant. Dedit precium, viam ostendit, & vbi margarita tam preciosa inueniatur edocuit. Illam quærendā, illam emendā, illam tenendā, illam cunctis diuitijs & honoribus præferendam monuit: quia illa sola est quæ possessores suos beatos & æternos facere potest. Illa ducit homines ad summum bonum, supra quod non est aliud bonum: in quo habentur & possidentur omnia bona. Hoc bonum in hoc mundo inueniri non potest. Nemo .n. in hac vita tam diues, & tam fœlix, & tam potens aliquando fuit, cui aliquid non deesset, quod habere voluisset. Cui verò aliquid deest, & cui sua non sufficiunt, nondum ad vltimum & summum bonum peruenit. Si .n. ad vltimum bonū peruenisset, nullum bonum esset, quod desiderare potuisset. O quanta bona sunt, quæ ditissimi, & potentissimi, huius mundi ardentissimè concupiscunt & habere nō possunt? Aut .n. sanitatē, aut sapientiam, aut aliquid aliud ꝙ enumerare longū est, semper hi tales minus habent. Non sunt igitur beati, neque ad summum & vltimum bonum peruenire valent, qui in talibus bonis tantūque deficiunt. Soli itaq; nostri negociatores: soli negociatores regni cœlorum sunt sapientes: qui caduca, transitoria, & fugitiua bona despiciētes, mundi huius honores & dignitates pro nihilo ducentes; ad illud solummodo bonum intendunt quod est, summum, & supra quod nō est aliud bonum: in quo se possidere confidūt omnia bona. Quod nobis &c.

Act. 4. 32. · *1. Cor. 11. 1.* · *1. Cor. 4. 15.* · *Paulus. Beniamin. Christi aduentus. causa dua* · *Luc. 19. 13.*

B *DE APOSTOLIS, EVANGElistis & Doctoribus sanctis.*

SERM. X.

Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti, quam cum impleta esset educentes, & secus littus sedētes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi, exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum: & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus C *& stridor dentium.* Quære in libro de nouo mundo in illo sermone qui de mari & piscatorib⁹ nouis inscribitur capite octauo. Cuius initium est. *Hoc est mare magnum.* *Matt. 13. 47*

DE DOCTORIBVS ET PRAEdicatoribus sanctis.

SERM. XI.

OMNIS *scriba doctus in regno cælorum similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.* *Matt. 13. 52*

D Regnum cœlorum, regnū angelorum, regnum Apostolorum, sancta ecclesia est: quoniā cœlis munitur, cœlis clauditur, cęlis regitur & defenditur, de quibus scriptum est. *Cœli enarrant gloriam Dei.* Omnis igitur scriba doctus, omnis Ecclesię prędicator, qui in regno cœlorum, in regno sanctorū Apostolorū, prædicandi & docēdi officium, suscipit, similis esse debet homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo, de secreto *Regnum cælorum ecclesia.* *Psalm. 18. 1*

pectoris sui, de secretario cordis sui noua & vetera. Considerare debet vbi sit, in quo regno, & in qua domo sermonem facit. Aliter.n. in regno cœlorũ, & aliter in synagoga Iudæorum loquendum est: aliter in palatiis imperatorũ, & aliter in tugurijs pauperum diuitiæ dispensandæ sunt. Cogitet qui magistri, qui principes, qui dispensatores in illo regno & in illa familia fuerint ante se. Illos imitetur, illorum mores & vitam sequatur, illorum lingua & sermone loquatur. *Non sunt*, inquit, *loquelæ neq; sermones, quorum non audiantur voces eorum*. Proferebãt igitur de thesauris suis noua & vetera, sed de omni loquela & sermone omni loquebãtur. Modo noui, modò veteris testamenti dinitias proferebãt. Inde igitur est quod sponsa ad spõsum loquitur dicens. *Omnia poma noua & vetera seruaui tibi dilecte mi*. Hinc & Psalmista ait. *In corde meo abscõdi eloquia tua, vt non peccem tibi*. Peccãt igitur, qui verba Dei in corde non retinent, & tam magnum thesaurum nõ bene custodiendo amittunt. Sed videamus quid significat, id quod virgo Christi spõsa & dilecta Christi ait. *Quia poma vetera & noua dilecte mi seruaui tibi*. Si noua poma & vetera poma sunt, nouas quoque arbores & veteres arbores esse necesse est. Veteres arbores Patriarchæ & prophetæ, nouæ verò Apostoli & Doctores intelliguntur. Habent illi sua poma, habent & isti sua. Vtraque bona sunt, & hæc, & illa seruanda & custodienda sunt. Sicut arbores diuersæ, ita & poma diuersi generis inueniuntur. Quædam enim sunt quæ cruda & simul cum cortice manducari possunt: quędam verò nisi cocta & cortice expoliata fuerint, ad comedendum idonea & suauia non sunt. Hoc autem in arboribus nostris, & in arboribus vtriusque testamenti reperire non est difficile. Quarum quidem poma sunt sermones & sententiæ. Lege in libris Moysi, & diuersi generis poma inuenies, quæ neque ab omnibus neque vno modo comedi

Psal. 18. 4.

Cant. 7. 13.

Psal. 118. 11.

Arbores veteres nouæq;.

Poma diuersa.

A polluit: Quædam enim ibi sunt, quæ ipsi quoque infantes sine omni difficultate suscipiunt. Qualia sunt, *honora patrem & matrem. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Non concupisces rem proximi tui*. Hæc enim quia secundum literam intelliguntur, nulli ad comedendum difficilia sunt. Ipsum autem intelligere, comedere est. Quædam verò ibi reperies, quæ vix ipsi iuuenes rodere possunt, & paucorum est ea coquere & cortice expoliare. Hoc enim Episcoporum & sacerdotum officiũ est.

B Velut cùm legitur de domo leprosa, de arboribus circuncidendis, de agris non diuerso semine serendis: & de multis alijs: quæ si ad literam intelligantur, vana esse videntur. Si autem spiritualiter infirmis mentibus proficientia. Dat legem Moyses in quodam loco, vt si quis intra ciuitatem quę muros habet, domum suam vendiderit, vsque ad completum annum redimendi habeat potestatem. Fini-

C to verò anno, nec redimere, nec in iubileo recuperare poterat. Cui talis lex non videtur esse iniusta, nisi aliud significaret? Hæc autem ciuitas ecclesia est, cuius murus ex lapidibus preciosis factus est. Vnde etiam scriptum est. *Vrbs fortitudinis nostræ Sion, saluator ponetur in ea murus & antemurale*. Hanc autem suam domum vendit, qui criminalia peccata committit. In cuius etiam persona Apostolus ait. *Lex quidem spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus*

D *sub peccato*. Qui enim facit peccatum, seruus est peccati. Annus autem in quo redimendi domum potestas datur, tota vniuscuiusque vita præsens intelligitur. Potest igitur homo redimere domum suam, carnem suam, seipsum totum quanto tempore in hac vita est. Hac verò vita finita, iam redimendi potestatem non habet. Redemptio autem in sola pœnitẽtia est, & ideo qui sine pœnitẽtia moriũtur, nulla eis redemptio manet, nec in ipso quidem iubileo, quando vltima sententia suscepta, ad æternæ festi-

Exod. 20. 12.

Leuit. 25. 29.

Esa. 26. 1.

Rom. 7. 14.

Ioan. 8.

uitatis gloriam transferentur sancti.
In villa autem, i. extra Ecclesiam omni tempore redimendi potestatẽ habent, qui quacunq; die baptizati fuerint, à peccatis omnibus Christi sanguine redimuntur. Huic autem sententiæ simile illud esse videtur, quod
Ioan.12.35. in Euangelio Dominus ait. *Ambu-*
Galat.6.10. *late dum lucem habetis, ne vos tenebræ comprahendant*. Et Apostolus: *dum tempus habemus operemur bonum ad*
Rom.2.5. *omnes*. Et alibi. *Secundum duritiam tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei: qui reddet vnicuiq; secundum opera sua*. Ecce ista noua & illa vetera sunt. Sed si velimus videre ditissimum patremfamilias de thesauro suo noua & vetera proferentem, audiamus saluatorem nostrum
Mat.5.22. de coelo dicentem. *Audistis quia dictum est antiquis, non occides: qui autem occidit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit consilio, qui autem dixerat fatue, reus erit gehenna ignis*. Et illa quidem quæ antiquis dicta sunt, vetera sunt quæ autem ipse dicit, noua sunt. Vetera præcepta homicidium interdicunt, noua vero non solum homicidium, verum etiam iram & omnem iniuriam prohibent: Et quicunq; fratrem suum offenderit, & contra se commotum & indignatũ intellexerit, si in sua malitia & superbia perseuerauerit, & fratri suo reconciliari despexerit, quia charitatis pacisq; vinculum soluit,
Heb.12.14. *sine qua* (vt Apostolus ait) *nemo videbit Deum*, reus erit, non solum iudicio vel consilio, verumetiam gehen-
Matth.5.23. na ignis. Hoc enim ipse Dominus manifestat cum dicit protinus. *Si offerens munus tuum ad altare, recordatus fueris quia frater tuus habet quid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum*. Qui enim peccant & pœnitere nolunt, eorum munera abo-
Matt.5.28. minatur Deus. Itemque audistis, *quia dictum est antiquis, nõ mœchaberis: ego*

A *aũt dico vobis quia qui viderit mulierẽ ad concupiscendum eam, iã mœchatus est eam, in corde suo*. Agat igitur pœnitentiam de concupiscentia, neque sine peccato se esse putet, quia concupiscentiam non peregit. *Audistis quia dictum est antiquis, oculum pro oculo: ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe illi & alteram*. Dic ergo cui non licet resistere, quomodo iniuriã facere licet? *Audistis quia dictum est antiquis, diliges amicum tuum & odio*
B *habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*. Hæc autem & his similia saluator noster cum diceret, de nobili illo sui cordis thesauro, noua & vetera proferebat, & scribas doctos in regno coelorum sibi similes esse volebat. Proferamus igitur & nos noua & vetera, non autem de thesauro nostro, sed de thesauro dato nobis à Domino Deo nostro. Duos magnos thesauros habemus: alter nouus est, alter vetus, de his nobis & alijs necessaria suscipiamus: de his
C noua & vetera proferamus, quibus Dei familiam nutriamus, vestiamus, regamus, doceamus, vt simul cum ea ad æternam beatitudinem peruenire valeamus, Ipso adiuuante &c.

Thesauri nostri duo.

DE VIRGINIBVS SERMO.

IMILE est regnũ coelorum decẽ virginibus quæ accipientes lãpades suas, exierunt obuiam sponso & sponsæ. Quinq. autem ex
D eis erant fatuæ, & quinq. prudẽtes. Sed quinq. fatuæ acceptis lampadibus, non sumpserant oleum secum: prudẽtes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

Mat.25.1.

Regnum coelorum ecclesia est: cuius omnes filij, etiam si peccatores sunt, ad comparationẽ aliarum gentiũ virgines sunt: quoniã ipsi Christi sanguine soli redempti, & ex aqua & Spiritu sancto regenerati,

Virgines omnes Christiani tantum decem tamen.

à pri-

à prima illa corruptione liberati & A mundati sunt, qua omnis humana natura suam virginitatem amisit. Cũ autem omnes istæ virgines non sint plures quã quinque, & quinque, decem esse probantur, & non plures.

Quinque sensus. Quinque n. sunt corporis sensus, per quos istæ virgines significantur, visus videlicet, auditus, gustus, odoratus & tactus. Sed quia in duas partes isti diuiduntur .i. in fatuos & prudentes, in denarium numerum eos cõscendere nõ dubium est. Omnis igitur homo quinq; virgines habet, siue fatuæ siue

Prudentes virgines. prudentes sint. Prudentes autem illæ sunt, quæ peccare timent, & bona agere concupiscunt. Vbi n. prudentia est, ibi peccatum locum non habet.

Sapientem nullius poenitet. Vnde etiam philosophi dixerunt, quòd sapiens non pœnitebit. Cur enim pœniteat, qui pœnitentiæ opus non agit? Hac enim sapientia præditus erat ille qui dicebat. *Iob.27.6.* *In omni vita mea non reprehendit me cor meum.* Sapientes sunt illi de quibus dicitur. *Psal.24.15.* *Oculi mei semper ad Dominum.* Et illi *Psal.118.82.* de quibus scriptum est. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* *Psal.122.1.* Et, *Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cœlis.* Beatus quoque Martinus sapientes oculos habebat, de quo legitur. Oculis ac manibus in coelum semper intentus erat. Tales habebat ille qui ait. *Iob 31.1.* *Pepegi fœdus cum oculis meis, ne de virgine cogitarem.* Sapientes quoque auris, vaniloquiis, scurrilitatibus, mendaciis, detractionibus, & verbis ociosis non delectantur. Et tales quidem aures requirebat Dominus cùm diceret. *Luc.8.8.* *Qui habet aures audiẽdi audiat.* D *Iob 42.11.* Vnde & amici B. Iob omnes ei inaurem auream vnam, & ouem vnam dedisse leguntur. Seruus quoque A- *Gen.24.22* brahæ inueniens Rebeccam inaures aureas & armillas ei dedisse narratur. Boni & illi qui Dominum diligentes aures perforatas habẽt. Similiter autem & gustus ille sapiens est, cui non crapula & ebrietas, sed ieiunium, & abstinentia delectabilis est. Qui non cibos superfluos & delicatos, sed mẽsuratos, salubres, & necessarios quærit. Ille quoq; odoratus sapiens est, qui non trahit animam ad peccatum, neq; illicitis odoribus delectatur. Ergo quidem nullũ corpori sensum esse puto, in quo minus homo delinquat. Manus quoq; illæ sapientes sunt, de quibus dicitur. *Manus suas aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.* *Prou.31.20.* De quibus & Psalmista ait. *Labores manuum tuarum manducabis, beatus es & bene tibi erit.* *Psal.127.2.* Et Apostolus. *Qui furabatur,* *Ephes.4.28.* inquit, *iam non furetur. Magis autem laboret manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti.* B Manus sapientes non sunt ociosæ, sed semper in aliquo opere vtili volũt esse occupatæ. Hæc autem de virginibus sapientibus dicta sint. Quas qui cognoscit, fatuas quoque ignorare non potest. Qui enim tales non sunt fatuas esse necesse est. Vnusquis- *Fatua.* que homo suam virginẽ cognoscit. Alienas cognoscere difficilius est. Multæ enim fatuæ sunt, quæ sapientes esse putantur. Sed hæc fatuitas in iudicio manifestabitur. Quia quæ prudentes & quæ fatuæ sunt, tũc om- C nibus innotescet. Hoc autem in lampadibus cognoscetur, quæ vel cum lumine vel sine lumine apparebunt. Quæ autem virgines in hac vita non corriguntur, nec de fatuitate ad prudentiam trãsferuntur, quales de hac vita exibunt, tales & nihil in melius commutatæ in æternum supplicium ibunt. Cùm enim dixerint ipsis sapiẽtibus, *date nobis de oleo vestro, quia lãpades nostræ extinguũtur,* dignam sui meritis responsionem accipient: neque pœnitentiæ fructum recipient: quæ pœnitere noluerunt. *Ne fortè,* inquiunt illæ, *non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes & emite vobis.* Hæc verba non compassionis, sed irrisionis esse videntur. Bonum tamen consilium esset, si hoc illæ facere possent. Noluerunt hoc facere, quando potuerunt; volunt modo, sed non possunt. Sed quid mirum si irrideantur à membris Christi, quas vt psalmista ait, irridet & subsannat ipse Christus? *Qui habitat,* inquit, *in cœlis irridebit eos, & Dominus subsannabit* *Psal.2.4.*

nabit eos. Suscipiunt illæ consilium, sed sine vtilitate suscipiunt. Bonum quidem esse sciunt, sibi tamen serum & inutile esse cognoscunt. Pergunt ad olei venditores, non autem pedibus sed desiderio pergunt. Quid est autem desiderio pergere, nisi pergere desiderare? Sic omnes qui in inferno sunt, cotidie ad nos reuertuntur; quoniam hoc solo desiderio fatigatur, vt eis reuertendi licentia .i. commeatus detur. O si licentiam habere potuissent, quanto studio virgines suas, & sensus suos ab illa prima fatuitate ad prudentiam reuocare laborassent? Quomodo oculos à vanitatibus auerterent, aures detractionibus, & malis consilijs clauderent, gustum à crapula & ebrietate cōpescerent? Quomodo nares ab illicitis odoribus amouerent? & manus eleemosynæ & misericordiæ operibus præpararent? Non vltra despicerent olei venditores: non vltra despicerēt Episcopos & sacerdotes. Isti .n. sunt qui oleum vendunt, isti sunt, qui nos misericordię opera facere docēt: quę videlicet opera quicunq; non habuerit, lampades quidem habebit, oleū, & luminis nutrimentū in iudicio nō habebit. *Dum autem irent emere, venit sponsus, & quæ paratæ erant, intrauerūt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.* Nunquam hoc iter finietur eis: quia nūquam hoc desiderium recedet ab eis. Sed dum illæ in hoc desiderio laborant, dum miseri homines seipsos accusant, & sua facta reprehendunt, subito veniet Dominus, qui reddet vnicuiq; secundum opera sua. Et tūc quidem ianua cœli aperietur bonis, & claudetur malis. *Ibunt illi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Quod ipse præstare dignetur qui &c. Mat. 25. 46.

DE SANCTO MICHAELE *Archangelo.*

Apoc. 12. 7. *Factum est prælium magnum in cælo. Michael & angeli eius prælliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli eius, & non præualuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cælo. Et proiectus est in terram serpens ille antiquus, qui est diabolus & Satanas: & omnes angeli eius cum eo in terram missi sunt.* ¶ Magnum prœlium, in quo Michael princeps Archangelorū pugnat cum diabolo, principe dæmoniorum. Hoc prœlium cotidie fit in ecclesia: quoniā ecclesia cœlum vocatur. Ecclesia cœlum. Lege in Euangelio, & vbicunq; Dominus dicit: *simile est regnum cælorum,* & illi & illi & illi specialiter & propriè de sancta ecclesia intelligitur. Similiter autē & in Apocalypsi frequenter ecclesia cœlum vocatur. De ecclesia igitur hoc intelligitur, quamuis si etiā de illo alio cœlo hoc intelligatur, non omnino inconueniens esse videtur. Manifestum enim est, quod inde quoque propter superbiam suā draco proiectus est. De quo & Propheta ait. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris: qui dicebas in corde tuo. In cælum ascendā: super astra cæli ponam solium meum: sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, & ero similis altissimo.* Esai. 14. 12. De quo Dominus in Euangelio Ioannis ait. *Quod ab initio, mendax fuit, & in veritate non stetit.* Ioan. 8. 44. De quo etiam Dominus in alio Euāgelio. *Videbam,* inquit *Satanam, sicut fulgur de cælo cadentem.* Luc. 10. 18. Constat igitur, quod inde cecidit siue angelorū virtute & potentia, siue sola Dei voluntate eum ad inferiora præcipitante. Multa enim angelorū ministerio operatus est Deus: quæ si voluisset, solo nutu facere potuisset. Quid enim est, quod ipse non possit? *Omnia in voluntate eius posita sunt, & nihil est quod eius voluntati possit resistere.* Iud. 16. 16. Quomodo .n. ibi maligni spiritus prœliari vel resistere sanctis angelis potuissent, nisi fortè prœliandi desiderio & praua voluntate: non facile patet. At verò in ecclesia manifestum est talia cottidie prœlia fieri. Est autem inter bonos & malos angelos iste mundus diuisus: & aliquando boni angeli super malos, aliquando mali super bonos prædā & rapinas nō modicas faciūt.

Vnde infinitæ lites & implacabiles, & magna cottidie prœlia sunt inter eos. Vnde & quidam angelus ad Da-
Dan.10.12. nielem loquitur dicens. *Noli timere Daniel, quia exaudita sunt verba tua, & ego veni propter sermones tuos: princeps autem regni Persarum restitit mi-*
Persarum princeps. *hi viginti vno diebus.* Et ecce Michael vnus de principibus primus venit, in adiutorium meum. Princeps autem iste regni Persarum vnus aliquis de malignis spiritibus intelligitur, qui Persarum regno & populo præsidebat, & ad suæ voluntatis & iniquitatis opera concitabat, & Dei populo qui captiuus ibi detinebatur, magnũ impedimentum faciebat. Sed Michaelis auxilio, & Danielis orationibus, quas exanditas dicit, princeps iste iniquita-
Angelorũ ordines. ris superatus essẽ ostẽditur. Ecce quomodo inter se boni & mali angeli prçliantur. Ecce quomodo regna & prouincias, quib. præpositi sunt defẽdere & expugnare contendũt. Sunt. n. quidã gradus inter bonos angelos & inter malos, quib⁹ nimirũ alij alijs præferuntur. vnde & B. Dionysius Areopagita in lib. de Hierarchia tres angelorum dispositiones esse dicit. Et in
1. *prima* quidem dispositione Cherubim & Seraphin & thronos. In *secun-*
2. *da* autem potestates, virtutes, & do-
3. minationes. In *tertia* verò (quæ est vltima) angelos, archangelos, & principatus. Et sicut ipse ait, quædã secreta diuini consilij, aliquandò reuelantur illis qui in prima dispositione sunt: quæ tamen inferiores dispositiones ignorant. Quæ verò inferioribus reuelantur, superiores ignorare non possunt. Qua in re non parua inter eos differentia esse monstratur. Et spiritus quidem omnes vocantur. Angelorum verò nomen officij est, non naturæ. Vnde scriptum est. *Qui*
Angeli qui Psal.103. Heb.1.7. *facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.* Qui enim ibi spiritus solummodo sunt, quando mittuntur angeli fiũt. Isti igitur verò nomine angeli vocantur: qui ad huius mundi regimina & custodiã nobis à Deo missi sunt. Inter quos B. Michael
Michael princeps. obtinet principatum: qui non solùm
A angelus vel archangelus, verum etiam angelorum & archangelorum princeps vocatur. Multos enim angelos & archangelos habet ipse sub se: & per regna & prouincias; & per ciuitates ordinatos. Sicut enim in mundi huius potestatibus videmus: ita isti, alij super multos, alij super paucos, alij super nullos obtinẽt principatum. Et isti quidem ab his qui maiores sunt, ad singularem custodiam dati sunt: sicut Dominus in Euangelio ait. *Videte ne contemnatis v-* Mat.18.10.
B *num ex his pusillis. Dico enim vobis: quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cælis est.* Et Apostolus. *Omnes,* inquit, *sunt administra-* Heb.1.14
tori spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Sunt igitur principatus, qui archangelis præsunt, Archangeli verò sunt, qui solis angelis dominantur. Vide ergò quantas gratias beato Michaeli archangelo debeamus, à quo angelos accepimus nobis ministros ad custodiam ordinatos. De quo &
C Danieli idem qui modò superiùs angelus, ait, *Nunc annuncio tibi quod* Dan.10.21
expressum est in scriptura veritatis, & nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael Archangelus princeps vester: Iste igitur cum angelis suis non cessat die noctuque prœliari contra draconem illum qui est diabolus & Satanas: qui quoniam in cœlo, id est, in sanctis hominibus habitare non potest, in terram proiectus est: per quam peccatores significantur, vt eam comedat, eam
D deuoret & disperdat omnibus diebus vitæ suæ: Sic enim illi à Domino dictum est: *Maledictus eris in-* Gen.3.14.
ter omnia animantia & bestias terræ. Super pectus tuum gradieris & terram comẽdes omnibus diebus vitæ tuæ. De quo & Psalmista ait. *Dra-* Psal.103.26
co iste quem formasti ad illudendum ei. De quo & ipse Dominus ad Iob.40.10.
beatum Iob loquitur dicens. *Ecce Behemoth quem feci tecum; fœnum quasi bos comedet: Et nunquid poteris extrahere Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?*

THEMA SERMONIS DE obedientia Christi.

Phil. 2.9. HRISTVS *factus est pro nobis obediens, usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.* Quære superius in libro de ornamentis Ecclesiæ sermone de obedientia, capite decimo.

DE CONTEMPTV DIVITIARVM.

Mat. 19.24. Zach. 5 6. Amphora impietatis. ACILIVS *est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cælorum.* Hoc autem significabat illa amphora, in qua impietas clausa erat, de qua ne egredi posset, massa plumbea os amphoræ claudebat. Qua in re datur intelligi, quam difficile sit de ventre auaritiæ hominem auarum vel extrahi vel separari posse. Ibidem. Narrat enim Zacharias propheta se vidisse amphoram egredientem, de qua cum interrogaret quid esset, dictum est ei: *hæc est amphora egrediens: & hic est oculus eorum in vniuersa terra: Et ecce talentum plumbi portabatur: & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ.* De qua cùm interrogaret, quæ esset, dictum est ei quod esset impietas. Os autem amphoræ massa plumbea clausum erat. Et ecce duæ mulieres egredien-A tes, quæ habebant alas quasi milui, leuauerunt amphoram inter terram & cælum vt ædificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basim suam &c. Quid enim per amphoram nisi auaritia significatur: hic oculus eorum: Quorũ eorum? eorum videlicet qui eam diligunt, in vniuersa terra. Omnes enim ad eam spectant, omnes ad eam tendunt: quoniam sicut scriptum est: *Pecuniæ obediunt omnia.* In hac autem sedet impietas, quoniam diuites & auari, quia misericordiam & pietatem non habent, non solùm impij, B verum etiam impietas rectè vocantur. Sed quid meli⁹ per duas illas mulieres, quæ amphoram ferunt, quàm sollicitudo & deceptio intelligi potest? Semper enim auari solliciti sunt in acquirendo, & deceptores alieno aliena rapiendo. Vnde & alas milui hæ mulieres habere dicuntur: quoniam miluus inter alias aues rapacissimus est: qui semper pusillis & mansuetis auibus insidiatur. Ferunt autem hæ mulieres, id est, deceptio & praua sollicitudo amphoram in C terram Sennaar, siue Babylonis: quia his duobus vitijs diuites & auari in perditionem rapiũtur. De hac enim Babylone scriptum est: *Cecidit, cecidit Babylon illa meretrix: & facta est habitatio dæmoniorum.* Miseri igitur & per omnia infelices, qui inter dæmonia habitaturi sibi in terra Sennaar domum inuenerunt. A qua nos eruat mitissimus Dominus noster Iesus, Qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per æterna secula. Amen.

Auaritia. Eccl. 10. 19. Auari deceptores sunt. Apoc. 14. 8.

D

FINIS.

EPISTOLAE BINAE B. BRVNONIS, QVAS SCRIPSIT EX HEREMO CALA-

brię, cum ex vrbe Roma ad eam se sollicitudinem (in qua & obijt) postliminio se recepisset.

Hic Radulphus postea fuit successor exilij B. Thomę archiepisc. Cantuariensis: de quo Baronius tom. 12 annal. anno 1172. 15.

AD RADOLPHVM VIRIDEM, Ecclesię Remensis Prępositum, ad contemptum mundi vitam heremiticam, contemplatiuamque, (optimam Marię partem) insuper ad voti impletionem, exhortatoria.

DOMINO suo Venerando Radulpho, Remensi Pręposito sincerissimę charitatis cultu obseruando, BRVNO salutem. Veteris approbatę amicitię fides eò pręclarior & laude ampliori dignior in te conspicitur, quò rarior apud homines reperitur. Quanquam enim lõgo terrarum tractu & prolixiore temporis spatio corpora ab inuicem seiuncta sint, animus tamen beneuolentię tuę ab amico auelli non potuit. Quod quidẽ literis tuis suauissimis (in quibus mihi amicè blanditus es) nec non beneficijs non solũ mihi, verum etiam fratri Bernardo causâ nostri largè impensis, alijsque indicijs nonnullis satis ostensum est. Vnde grates non quidem meritis pares, sed tamen ex puro fonte manantes, benignitati tuę rependimus. Peregrinum quendam in alijs legationibus satis fidelem cum literis ad te dudum direximus, sed huc vsq; non comparet. Dignum iudicauimus vnum ex nostris chatitati tuę transmittere, qui omnia quę circa nos sunt (quia minus ad hęc calamo & atramento sufficimus) copiosius viua voce prosequatur. Notificamus ergò dilectioni tuę, dignationi tuę, quoniam id tibi non ingratum putamus, nos corpore (vtinam sic mente) valete, & quę

A ad exteriora pertinent, satis esse pro voto. Verùm etiam opperior, supplicans diuinę misericordię manum, quę omnes inferiores sanet infirmitates meas, & satiet in bonis desiderium meum. In finibus autem Calabrię cum fratribus religiosis, & aliquot benè eruditis (qui in excubijs persistentes diuinis exspectant reditũ Domini sui, vt cùm pulsauerit, confestim aperiant ei) heremum incolo, ab hominum habitatione satis vndiq; remotam. De cuius amœnitate aerisq; temperie & sospitate, vel planicie ampla & grata, inter montes in

B longum porrecta, vbi sunt virentia prata & florida pascua, quid dignũ dicam? Aut collium vndiq; se leniter erigentium prospectum opacarumque vallium recessum, cum amabili fluminum riuorum, fontiumque copia, quis sufficienter explicet? Nec irrigui desunt horti, diuersarumque arborum fertilitas. Verùm quid his diutius immoror? Alia quippe sunt oblectamenta viri prudentis, gratiora & vtiliora valdè, quia diuina. Veruntamen arctiori disciplina, studijsque spiritualibus animus infirmior

C fatigatus, sæpius his releuatur ac respirat. Arcus enim si assiduè fit tẽsus, remissior est, & minus ad officium aptus. Quid verò solitudo heremique silentium amatoribus suis vtilitatis iucunditatisq; conferat, norũt hi solum qui experti sunt. Hic namq; viris strenuis, tam redire in se licet, quã libet; & habitare secum, virtutumq; germina instanter excolere, atq; de Paradisi feliciter fructibus vti. Hic oculus ille conquiritur, cuius sereno intuitu, vulneratur Sponsus, amore, quo mundo & puro conspicitur De-

D us. Hic otium celebratur negotiosũ, & in quieta pausatur actione. Hic pro certaminis labore repensat Deus athletis suis mercedem optatam, pacem videlicet, quam mundus ignorat, & gaudium in Spiritu S. Hæc est illa Rachel formosa, pulchra aspectu, à Iacob plus dilecta, licet minus filiorum ferax, quam Lia fecundior, sed lippa. Pauciores enim sunt con-

tem-

templationis, quàm actionis filij. Ve-runtamen Ioseph & Beniamin plus sunt cæteris fratribus à patre dilecti. Hæc pars illa optima, quam Maria elegit quæ non auferetur. Hæc Sunamitis pulcherrima sola in omnibus finibus Israel reperta, quæ Dauid foueret senem & calefaceret. Quam tu Frater charissime, vtinam vnicè diligeres, vt eius amplexibus fotus, diuino caleres amore. Cuius si charitas semel animo insederit, mox illecebrosa illa & blanda deceptrix gloria mundi tibi sorderet, sollicitasq; opes (menti sanè onerosas) leuiter abijceres; nec non voluptates fastidires prorsus, æquè animo corporiq; nociuas. Nouit namq; prudentia tua quis dicat. *Qui diligit mundum, & ea quæ sunt in mundo* (quæ sunt voluptates carnis, concupiscentia oculorũ, atq; ambitio seculi) *non est charitas patris in eo.* Et item. *Qui est amicus mũdi huius, inimicus Dei constituitur.* Quid ergò tam iniquum, quid sic insanæ & præcipitatæ mentis, quid tam est perniciosum, quidve infęlicius, quã contra eũ cuius potentiæ resistere, cuiusve vltionem iustitię effugere non vales, Inimicitias exercere te velle? Nũquid fortiores illo sumus? nunquid quia patientia pietatis suæ nos modò ad pœnitentiam prouocat, iniurias contemptus tandem non vlciscetur? Quid enim est peruersius, quid tam rationẽ, iustitiam, ipsamq; naturam oppugnans, quam creaturã plus diligere quam factorem? Quid ergò agendum censes charissime? Quid nisi diuinis cedere consilijs, cedere veritati quæ fallere non potest? Consulit namque in commune, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Nonne pessimus & inutilis est labor concupiscentia distendendi, sollicitudinibus & anxietatibus, timore & dolore pro concupitis incessanter affligi? Quod verò onus est grauius, quàm quod mentem à sublimi dignitatis suæ arce, in * infima deprimit, quod est iniustitia omnis? Fuge ergò frater mi, fuge has molestias & miserias o-

Ioan. 2.15.
Iacob. 4.4.
Mat. 11.28.
* alias in fima.

A mnes, & transfer te à tempestate huius mundi in tutã & quietam portus stationem. Nouit etiam prudentia tua quid nobis sapientia dicat. *Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, nõ potest meus esse discipulus.* Quod quam pulchrum, quam sit vtile, quãque iucundum in schóla eius sub disciplina Spiritus S. manere, diuinam adipisci Philosophiam, quæ sola dat beatitudinem veram, quis nõ videat? Quapropter operæ precium est, diligenti examinatione prudentiam tuã ista perpendere, quod si amor Dei te
B non inuitat, tantorum præmiorum vtilitas te non prouocat, saltem necessitas & timor pęnarum ad hoc cõpellere debet. Scis namq; qua sponsione obligatus es, & quam omnipotens est ac terribilis sit, cui temetipsũ munus gratum & omninò acceptabile deuouisti, cui nec mentiri licet, nec expedit. Nec enim patitur inultè se irrideri. Reminiscitur quippe dilectio tua, quod cum ego & tu & Fulcius monoculus, quadam die simul fuissemus, in hortulo adiacenti domui Adæ, vbi tunc hospitabat, de fal-
C sis oblectationibus & perituris mundi huius diuitijs, nec non de perennis gloriæ gaudijs aliquamdiu vt opinor tractarem*. Vnde diuino amore feruentes, promisimus, ac vouimus Spiritui S. in proximo fugitiua seculi relinquere, & æterna captare, nec non monachicum habitũ recipere. Quod & in vicino peractum esset, nisi tunc Fulcius Romã abijsset, ad cuius reditũ peragenda distulimus. Quo morã faciente alijsq; interueniẽtibus caussis, diuinus amor elanguit, refriguit animus, feruorq; euanuit. Quid ergò
D superest charissimè, nisi à tanti debiti nexibus te citius expedire, ne pro tam graui tamq; diuturno mendacij crimine, iram incurras, potentissimi, & propter hoc cruciatus immanes? Quis namque inultum relinqueret, se à quolibet sibi subdito defraudari munere promisso, maximè si id magnæ foret sibi ęstimationis & precij? Quapropter crede non mihi sed prophetæ imò Spiritui S. dicenti:

Luc. 14.33.
Psal 95.12

Voue-

Vouete & reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili & ei qui aufert spiritū principum, terribili apud reges terræ. Cur hæc omnia inculcat spiritus Dei, nisi vt te vouentem perurgeat reddere quod vouisti? Quid verò reddere grauaris, quod nullam bonorū tuorum facit iacturam vel imminutionem? quodq; tua potius quam illius cui persolueris accumulat lucra? Quocirca non te detineant diuitiæ fallaces, quia inopiam expellere nequeunt: nec dignitas præposituræ, quæ non sine magno administrare possunt periculo animæ. Aliena nāque quorum minister sis & non possessor in proprios vsus conuertere (vt pace tua dicam) tam est odiosum, quam iniqnum. Quod si splendoris & gloriæ appetens, multam volueris retinere familiam, nonne cum tua quæ ex iusto habes non suppetunt, necesse est vt quoquo pacto eripias alijs, quod alijs largiaris? Quod non est, esse beneficum aut liberalem: nihil enim est liberale quod non idem iustum. Verum & hoc dilectioni tuæ persuasum cupio, ne pro Domini Archiepiscopi necessitudine, qui plurimum consilijs tuis credit & nititur, quæ non omnia iusta vel vtilia facilè dantur, à tam sublimi declines sponsione, diuina reuocetis charitate, quæ quantò est iustior, tanto & vtilior. Quid autem tam iustum tamq; vtile, quidve naturæ humanæ sic insitum & congruum, quam diligere bonum? Et quid aliud tam bonum, quā Deus? Immo quid aliud bonum, nisi solus Deus. Vnde anima sancta huius boni incomparabilem decorē, splendorem, pulchritudinem, ex parte sētiens amoris flamma succensa, dicit: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Vtinam non aspperneris amicum monentem; vtinam non surda aure audias verba Spiritus Dei, vtinam desiderio longæque exspectationi meæ satisfacias dilectissime; ne diutius crucietur pro te anima mea curis sollicitudinibusque atque timore. Nam si venerit (quod Deus auertat) te prius quam debiti votum solueris ab hac recedere vita, me cōtinua tristitia sine aliqua spei consolatione tabescētem relinques. Quapropter & te exoratum & imprecatum cupio, vt vel causa orationis ad sanctum Nicolaum, inde ad nos vsque venire digneris: quatenus videas eum qui te vnicè diligit, & statum rerum nostrarum, ac religionis ordinem, nec non quæ ad communem vtilitatem spectant, mutua viua voce tractare possimus. Et confido in Domino, quod non pœnitebit tanti itineris subijsse laborem. Epistolaris breuitatis excessi modum, quia dum corpore te habere non possum, saltem diutius sermocinando tecum morabor; Fraternitatem tuam diu incolumem memorem consilij nostri nec voti immemorem vigere sedulus exopto. Vitā S. Remigij nobis transmittas oro: quia nusquam in partibus nostris reperitur. Vale.

Psal. 41. 3.

EPISTOLA EIVSDEM DIVI *Brunonis, quam ex Calabria heremo ad filios suos maioris Carthusiæ heremum quæ in Delphinatu est circa Granopolim incolentes misit.*

FRATRIBVS suis vnicè dilectis in Christo frater Bruno salutem in Domino. Cognito rationabilis & verè laudandæ disciplinæ vestræ inflexibili rigore, ex crebra ac dulci relatione beatissimi fratris nostri Laudovvini, necnon audito sancto amore vestro, & incessanti studio, erga ea quæ integritatis & honestatis sunt, exultat spiritus meus in Domino. Verè enim exulto & feror in laudem & gratiarum actiones Domino, & tamen amare suspiro. Exulto quidem, vt iustum est pro incremēto frugum virtutum vestrarum, me autem doleo & erubesco, inertem & socordem iacere in sorde peccatorum meorum. Gaudete ergò fratres mei charissimi, pro

pro forte beatitudinis vestræ, & pro larga manu gratiæ Dei in vos. Gaudete, quia euasistis fluctantis mundi multimoda pericula & naufragia. Gaudete, quia quietam & tutam stationem portus secretioris obtinuistis, ad quem cum multi venire desiderent, multi quoque non nullo conatu contendant, non perueniunt tamen. Multi verò postquam potiti fuêre, exclusi sunt, quoniã nulli eorum desuper cõcessum est. Ideò fratres mei certum ac probatum sit vobis, quod quicunque hoc optabili
B vsus est bono, si quocunque modò id amiserit, vsque in finem dolebit, si quis respectus vel cura salutis animę suæ sibi fuerit. De vobis dilectissimis fratribus meis Laicis dico. Magnificat anima mea Dominum, quia magnificentiam misericordiæ suæ super vos intueor, secundum intimationẽ Prioris vestri & Patris amantissimi, qui multum gloriatur pro vobis & gaudet. Gaudeamus & nos, quoniam cùm scientiæ literarum expertes sitis, potens Deus digito suo inscribit
C in cordibus vestris non solùm amorem, sed & notitiam sanctæ legis suę. Opere enim ostenditis quid amatis quidve nostis. Nam cùm obedientiã verã cum omni cautela & studio obseruatis (quæ est executio mandatorũ Dei & clauis ac signaculum totius spiritualis disciplinæ, quæ nunquã est sine multa humilitate & egregia patientia, quam semper comitatur castus amor Domini & vera charitas) manifestum est vos sapienter legere ipsum fructum suauissimum & vtilẽ
D scripturæ diuinæ. Ergò fratres mei permanete in eo, ad ꝙ peruenistis, & morbidum gregem quorundam vanissimorum Laicorum vt pestem vitate, qui chartulas suas circumferunt mussitantes, quæ non intelligunt nec amant, quibus verbis & factis cõtradicunt. Qui otiosi & girouagi, quot-
A quot bonis & religiosis detrahunt, & se in hoc laudabiles putant, si laudãdos infamauerint, quibus obedientia & omnis disciplina odio est. Fratrem verò Laudvvinum nobiscum detinere volui, propter graues & crebras infirmitates nostras, sed quia sibi nihil sanum, nihil iucundum, nihil vitale & vtile esse sine vobis reputat, non acquieuit, protestans mihi in lachrymarum fonte pro vobis emanãte, & suspirijs multis, quanti apud eum siris, & quam perfecta charitate vos omnes diligat. Vnde coactionẽ nullam facere volui, ne læderem eũ aut vos, quos charissimos pro merito virtutum vestrarum habeo. Quapropter Fraternitatem vestram sedulò moneo, & summissè atq; obnixè precor, vt charitatem quam corde gestatis, executione operis in ipsum vtpote in Priorem & Patrem vestrum charissimum, ostendatis, benignè & prouidè subministrãdo quæ sibi pro multimoda valetudine sua necessaria sunt. Quod si vobis in hoc humanitatis officio non cõsenserit, malens periclitari de salute & vita, quam aliquid de disciplinæ corporalis rigore omittere, quod prorsus improbandum est, forsitan erubescet, vt qui imprimis in religione est, in hac parte posterior inueniatur, metuens ne occasionẽ sui, aliquis ex vobis remissior vel tepidior fiat, quod nullatenus formidandum puto. Ne huius gratiæ expertes sitis, nostram vicem in hoc tantum vestræ charitati concedimus, vt luceat vobis reuerenter eum cogere, ad ea quæ saluti suæ commodastis. De me fratres scitote, quoniam mihi vnicum post Deum est desiderium veniendi ad vos, & videndi vos. Et quando potero opere adimplebo Deo adiuuante. Valete.

(∴)

DE ORIGINE SACRI CARTHVSIENSIS ORDINIS, à B. BRVNONE DIVINITUS instituti, Carmen P. Zachariæ Benedicti, Vicentini, Carthusiani.

Vis Cartusiaci iecit fundamina primum
Ordinis, & qua causa illi, vis noss viator?

παρακλησις ad historiã.

Historiam hanc sequere, hoc etiam tu perlege versus:
Fructum si quaras, aderit compunctio sancta.
In Senonum planis Vrbs præstantissima campis
Emperium Sophia turrito vertice surgit:

Aggressio à Topographia.

Quam Parides fugiens Troiana incendia, fertur
Extruxisse: patriaq; memor dixisse Parisos
Cultores: illiq; insignia & arma dedisse:
Sequana, vorticibus quá multis alluit arces,
Et peregrina suas transmittit ad æquora merces.
Hic est assiduò fœcunda Academia cultu:
Huc & Cecropidûm translata est Pallas ab oris,
Missaq; de summis ingens sapientia rebus

Lutetiam facit tradu com Athenienfium.

Hic ita clarus erat virtutibus omnibus, atq;
His disciplino (qua libera tempera posciunt)
Doctor: vt ascenso suggesto siue cathedrâ,
Esse videretur magni vox inclyta Pauli,
Atq; verecundis in moribus alter Ioseph.
Hunc veluti cœli diuûm de culmine lapsum,
Totus adorabat populus, nanq; ille sacerdos.
Inclyta virginei post incunabula partus,
Elapsis annis mille octoginta duobus,

Chronographia.

Contigit huic homini postremũ claudere tempus
Atq; subire graue imperium, iura aspera lethi.
Iamq; iacet vino gelidum sine sanguine corpus.

Anno. M. LXXXII.

Rumor vbiq; strepit, dolor auxius vndiq; mansit:
Et gemini sexus resonant lamenta per vrbem.
Heu bonus interijt pastor, vir sanctus obiuit,
Per fora clamabant, nemo dabit amplius illa
Docta salutiferi sermonis & aurea verba.
Funeris intereà lugubris pompa paratur,
Exequia multo fiunt & nenia fastu:

επιτάφιος. Funebris pompa.

Conueniunt passim ciues, clerus, schola tota
Docta coit, crepitant ex ictibus æra sonoris.
Fertur honeratum maiora ad templa cadauer,
Marmore sub pario condendum, & aromata sub ter,
Tristo sacerdotes recitando in carmine fatum,
Ardentes faculas, & cerea lumina portant.
Procedunt querula longo simul ordine turmæ
Atq; vias omnes nigro velamine complent.
Accidit inter tot res admiranda relatu,
Iudicium cœleste, & formidabile cunctis:
Et sanè ipsa Dei sententia, grandis Abyssus,

Iudicia Domini Abyssus multa. Psalm. 35.

Cui soli detecta manent abscondita cordis.
Quos sibi delegit. vel quos priuauit Olympo.
Solus habet notos: solus discreuit ab auo.
Nos homines cæci rerum secreta videmus,
Sicut Apollineum discernit noctua lumen.

γνῶμη ex collatione.

Ecce sub argento qui portabatur & ostro
Mortuus, & tanto fuerat cumulatus honore,
Cum foret ad fanum sublimi in mole locatus
Quò melius posset cerni, cunctiq; pateret:
Responde mihi dum legitur, res ecce stupenda,
Eminus attollit vultus, exangueq; pectus,
Ac circumspiciens toruo cum lumine turbas,
Clamore horribili feretro sic dixit ab alto:
Consilio superûm secreto, & legibus æquis,
Heu me) accusatus peto iudicis ora tremendi.

Iusto Dei iudicio accusatus sum.

Depositq; caput, taciturus, & arida membra:
Contremuit primo aspectu, ac obmutuit omnis,
Cuncta silent, cũctiq; pauent, plebs arrigit aures.
Prodigium insuetum vix credit mente labanti.
Stant pollinctores trepidi & terrore subacti,
Audentq; exanimum minùs hoc cõtingere corpus.
Obriguere coma, & tremulis vox faucibus hæsit.
Ingentes strepitus post ipsa silentia fiunt,
Confusus sonitus vocum iuuenumq; senumq;
Longiùs auditur: discurrit fama per vrbem.
Gens Agoraa venit, properando vulgus anhelat:

ἀγοραῖος. forensis.

Concaua templa crepant varijs rumoribus, & gẽs
Nõ capitur, premitur pede pes, & tergore tergus.
Vi faciunt aditus, procumbunt cardine postes.
Hiq; gradus summos, illi pinnacula scandunt:
Vt noua prospiciant isthac miracula ab alto.
Extollens iterum liuentia mortuus ora,
Hucq; illucq; tuens oculis terrentibus omnes,
Mugitu insolito dixit: va, va mihi, nanq;
Iudicium iam in me latum est à numine sancto.

Iusto Dei iudicio iudicatus sum .i. præsentatus.

Vtq; prius tacuit nullo cum murmure vocis,
Ima tremor gelidus, languorq; per ossa cucurrit.
Corda pauent, trepidant pueri, terrentur & ipsi
Hac nouitate senes: nuptarum implentur acutis
Infantum, iuuenumq; sacra clamoribus aula,
Exerant veniam superos, & pectera tundunt:
Atq; alijs alij suspensis auribus aiunt:
Quidnam hoc esse potest? hic vir sanctissima semper
His populis mandata dedit, vixitq; probatè,
Sese accusatum tamen, ac audisse supremum
Iudicium à superis miseranda voce fatetur.
Hac portenta aliquid certè mirabile signant.

ἐπιφώνημα

An tumulo tradi sacrato debeat, omnis
Ambigit: ancipiti Præsul venerabilis, vrbi
Seruari supra tellurem consulit, vsq;
Dum Deus ex alto, quid sit, declaret, agendum.
Tum rursum exanim' feretro caput extulit alto.
Atq; infœlicem se contemplando, locutus
Sic ait, immenso luctu, grandiq; boatu:
Parcite funeribus, mihi nil prodesse valetis
Infortunatum cur me genuêre parentes?
Ah miser æternos vado damnatus ad ignes.

Iusto Dei iudicio condemnatus sum.

Indeq; conticuit semper, iacuitq; supinus.
Extasis & planctus turbas innadit, & omnis
AEdes sacra sonat gemitu varioq; tumultu,

Fœmineu latè resonant vlulatibus ædes.
Hiq; tenent postes amplexi, illiq; columnas:
Prægrauibusq; oculis quasi somnia habere videntur.
Mirantur tanti de perditione magistri:
Mirariq; satis nequeunt extincta fuisse
Tot bona, totq; pios pro Religione labores.
Protinus è sacro benedicta margine terræ,
Perfusi lachrymis populi extraxêre cadauer,
Atq; in telluris foueam clausere profana.
Hinc Sambucus olens oritur, tristisq; cicuta.
Periphrasis noctis. Oceanitidibus Titan se merserat vndis,
Deliaq; albentes monstrabat ab æthere vultus,
Quando vulgus iners, ciues, simul agmina docta,
Mentibus attonitis in propria tecta redibant,
Languida cùm strato cessissent membra cubili
In somnis vidêre faces, dirasq; figuras,
Errantes Erebo manes, furiasq; triformes:
Quæ quasi lethaum noctu incussere timorem.
Omissa lectio officij defunctorũ. Parrhisius nec adhuc horum est oblita dierum,
Tẽpora ab hoc siquidẽ prorsus tremefacta recusat
(Responde mihi) cantare hæc, sed lectio quarta
responde mihi. Incipit hic. Quantas habeo res flebilis æuo.
BRVNO sacerdotũ splendor, rectorq; scholarũ,
Quem genuit celebri germana Colonia partu,
Vir pius. & sapiens, ac præstantissimus omni
Munere doctrinæ, templi Rhemensis alumnus,
Tunc sacra Parrhisia genti documenta legebat,
Exequijs aderat multo comitatus honore:
Menteq; conceptum nequiens celare dolorem
Talibus ostensis, mox vt sua septa petiuit,
Solus inexhausto lachrymarum flumine planxit.
θρῆνος Brunonis. Hei mihi dicebat: væ, væ quia tempora triui.
Quid faciam demens? ex quo qui vt sanctus ab omni
Plebe colebatur, sic infeliciter ardet?
Ad loca cerberei rictus, immane barathrum.
Hiq; animum verbis nunc hûc, nunc diuidit illûc
Peruigil, in melius cupiens conuertere vitam. (plo
Mane scholas repetẽs BRVNO, circũdatus am
Seruorum numero, cathedram cõscendit, amictus
Cyclade lugubri, defixaq; lumina terris
A simili βεβαίωσις. Fert, & erant multò rubra atq; tumentia luctu:
Qualia somnis expers habet, vt crudelia dudum
Peruigiles inter noctes suspiria duxit:
Aggrediturq; suos tali sermone sequaces.
Innumerus quasi cœtus erat, tacitusq; manebat:
Huc ego non veni facturus inania verba.
B Brunonis ad suos oratio parænetica. Hactenus humanis soliti rationibus vti,
O docti iuuenes, omnes errauimus vna,
Sed satis atq; super: diuum modò iussa sequamur.
Hûc veni, vt referam quid sentio: quodq; tenendũ
Consilium duxi, quicquid ve sit vtile nobis,
Vt pedicas huius secli fugiamus, & illud
Hesternæ lucis dirum, & miserabile fatum.
Quis precor, ex nobis hominem pensasset iturum
Ad Styga, cocytiq; ardentia guttura, tantis
ἐγκώμιον defuncti. Moribus illustrem, tantoq; nitore docendi
Perspicuum & tantis natura dotibus almum?

Vidimus, heu quantum nos ipsi fallimur. & sicut
Nostra per errores versatur opinio fallax?
Quid miseris nobis longo peccantibus vsu
Eueniet, si tanta hominis damnatio perpes
Est data? si in viridi ligno hoc factum est, quid in Argumentũ à maiori
Arenti fiet? quæ nos vindicta meretur, (ipso Luc. 23.
Cernite discipuli dulces: librate parumper,
Quanta tot ingentes purgabunt februa sordes.
Huius ad hoc & enim mundi sapientia nil est,
Et iustum apparere foris, sanctumq; videri.
O chari comites, vestros miserescite casus: παραίνεσις ad discipulos.
Cernite, vicino mors est in limine, curuam
Extendens harpen, viridesq; secabit in herbas,
Temnite diuitias, quas nec deferre valetis
Vobiscum post fata. precor, si verba magistri
Penditis: & si me digno seruatis honore,
Linquite Pentapolim, fugitiuaq; sæcula mecum,
Atq; specus cum Loth, montesq; subite latentes.
Aspicitis, quantum præsens hæc vita caduca est:
Quæ dicenda magis mors est, quàm vita, fatebor. γνώμη.
Erigite ad cœlum mentes: ibi patria nobis,
Nostra quies illic, æternaq; mansio pacis:
Vita hæc exilium nobis, & pondus iniquum,
Sunt vbi tot clades, totq; aduersantia tela.
Ast vbi tot quondam terraque marique potentes Confirmat exemplis.
Sunt reges? vbi quæso duces? diadema superbum
Induperatorum toto spectabile mundo?
Nunc vbi bellorum quondam virtute periti?
Aut oratores vbi sunt, clarique poetæ?
Pictores, medicique graues, sophiaque magistri?
Interiere omnes, pessimq; abiere sub imas
Terrarum cauea: vbi mors truculenta moratur,
Et solùm monimenta sui liquere sepulchra,
Immundos cineres & fœtida corpora bustis.
Heu vita fallacis amor: qui spargere flores νόημα.
Et violas per agros, ac lilia odora videris,
Atq; metis spinas, taxos & toxica demum,
Et risum in fletus, & gaudia in anxia vertis.
Viuenti seruire Deo suauissima res est: γνώμη.
Sunt lachrymæ dulces, suspiria dulcia, dulces
Prolixæ excubiæ, ieiunia dulcia, dulce
Subdere se imperijs, atq; inter septa morari.
Quid debet nunc esse polis, vbi carne soluti
Et miseris curis, locaq; in secura recepti
Læta vident claris obtutibus, ora supremi
Principis: vnde fluunt felicia gaudia semper.
Quid facimus chari comites? ad claustra quieta
Nos citat omnipotens per tot miracula, numen.
Cur sumus ignaui tanti ad spiraminis auram?
Pergẽdum, quò dextra vocant nos sydera, quò nos
Remifer impellit Zephyrus, Caurusque secundat.
Cedamus patria, moniti meliora sequamur:
Quippe mihi mens est vrbana relinquere tecta,
Et petere incultos aditus, taciturnaque saxa:
Atq; inter Faunos, & semina dura leonum
Antoni mores amplecti, & nitrea Pauli
Lustra sub exesis latitabo incognitus antris.
At vos egregij comites, generosa propago,
Experti toties humana pericula mecum; Ἐρώτησις.

Mone sequi vultu per tot discrimina rerum?
Meue iuuat, velut semper fecistis, habere
Ductorem, fidumque patrem, dulcemquè magistrum?
Dux ego vester ero: nunc, nunc comitabor euntes.
Sic ait & tepidos fundentia lumina fletus,
Saepius admoto siccat velamine BRVNO.
Brunonis est
mentio sex
se adiungut
è discipulis.
E numero tanto sex surrexere priores
Ingenio & Sophia, rebusq; ac sanguine prisco
Andraeas, Hugoq; sacer, Vegetusq; Garinus,
Landuinus, Stephanus Burgensis, itemque Diensis.
Hi duo postremi Lybyci doctoris alumni.
Et canonum assecla magni de caelibe Ruffi
Caenobio, mira & pollebant dogmatis arte,
Et successiuè rupere silentia, tali
ἀπόκρισις.
Ordine: Praecepter cui non est alter in orbe
AEquandus, te nos sumus à puerilibus annis
Sectati, & semper fuimus parere parati
Imperijs, dictisq; tuis: per numina, per tot,
Quot per Olympiacos scintillant sydera tractus
Testamur: sine te possemus viuere nunquam.
Per medios ignes, te per media arma sequemur,
Eueniat quaecunq; tibi fortuna sinistra
Fare, mors tecum mens est, & ducere vitam.
Viuite faelices, veraq; in pace valete?
O comites, tanto non possumus absq; magistro
Degere sub membris, & grata luce potiri.
Incedat, quocunq; libet, comitamur ouanter:
Nos igitur pariter spelaea petemus & antra.
Vos iterum socij, vos & terrena valete:
Tuquè Parisina vrbs nostrorum theca laborum,
Germani valeant, valeant vtriq; parentes:
Diuitia atq; domus: & pinguia rura valete.
Nos sequimur superos, pereuntia temnimus arua:
Nos fugimus terrā, & caeli properamus ad arcē.
Finierant, cunctiquè ruunt in dulcia pacis (que.
Oscula, & amplexus lachrymisq; rigantur vtris
Sicque reuertentes in propria tecta gemebant.
BRVNO capit nullam tacita sub nocte quietem:
Sed qualem reperire locum (quo tutus ab omni
Sit strepitu gentis, maneatq; latenter) anceps
Cogitat, & secum versat, crebrò atq; reuersat.
Vertitur interea caelum, & latonia lampas,
Oppositas primò nebulas scindebat in ortu.
Cumq; diu orasset superos, atq; dedisset
Mystica cum gemitu libamina, iuq; Minerua
Pasceret, ardentem Lychnum suspensa tenebat,
In multam solus vigilans praecordia noctem:
Ἐνύπνιον
Brunonis.
Opprimitur somno, & tepido dat membra cubili:
Procumbit languens, & mox vt lumina texit
Matutina quies, facies intedere cernit
Angelicas, labijsq; sales miscere modestis.
Affixit nitida fidei signacula fronti,
Atq; ait, O tali qua vos sub imagine fertis
Gaudentes anima per maxima sceptra tonantis
Adiuro, à stygijs estis vel missa ab Olympo?
Ille alacri vultu, facieq; & fronte decora,
Ne trepida, dixère Dei sacrate minister.
Mittimur huc etenim summis è sedibus ad te.
Et paradisiaci ferimus mandata parentis.
O te faelicem, quem de tot millibus vnum
Elegere poli, monachos reparare labantes.
Perge, tuum completo animum, tua vota secunda:
Hoc tibi diuinus sator, imperat ito citatus
Pro, Gratianopolim.
Granopolim, dicunt vulgari idiomate Galli,
Hugonemq; petas Antistitem: & ille docebit,
Quem tibi condidimus sublimi in vertice campū,
Voce sub Hebraea Cartusia dicitur, hoc est,
Cartusia ἐτυμολογία
Ex Hebraeo petita.
Sermone Ausonio, perfecta vocatio Diuum.
Vos quoq; sumatis tanto de nomine nomen,
Et Cartusiaci vestri appellentur alumni.
Vade igitur faelix, te totus honorat Olympus
BRVNO, tibiq; dabit diuinum in saecula nomen.
Talibus effatis fluxere in nubila vultus
Angelici, & sumpta densato ex aëre forma.
Mox abiere, torusq; omnis spirauit amomo.
Ille gemens, tantisq; labans dulcedine verbi,
Corripit è strato corpus, tenditq; supinas
Ad superos cum voce manus, gratesq; rependit.
Brunonis gratiarum actio.
Numina (tum dixit) caeli qua limen habetis:
Si mihi sint totidem linguae, quot lumina fertur
In membris habuisse Argus, persoluere dignas
Haud possem laudes, istud quod munus obire
Me facitis dignum, tua sunt haec munera Christe.
Est nihil excellens in me, vos omnia fertis.
Optima coepta date: gressusq; parate secundos
Caelicolae, quibus est humana cura salutis.
BRVNO iubet socios ad se sub mane vocari.
Continuò adueniunt, illis ea singula narrat.
Irriguos inter fletus, roresq; tepentes,
Inter complexus, inter sancta oscula, dextras
Dant pariter: fideiq; arrhas, & foedus amoris.
Constituère omnes opus accelerare futurum,
Atq; reseruatis paucis ad fana struenda,
Caetera pauperibus bona distribuère per vrbem.
Praecipiunt famulis vt equos adducere certent,
Ac sellas, & frena parent: tunc ocyus omnes
Imperio parere student, & iussa facessunt.
B. Bruno
suis comitatus socys
deserta petit.
Codicibus iumenta onerant, & plaustra citati.
Fit strepitus, vocesq; per ardua tecta volutant,
Mirantur subitos dominorum ex aede recessus,
Parcere nec possunt lachrymis, miseroq; dolori.
Conuertere pios ad summa palatia vultus,
Singultuq; graui, & gemitu dixere patenti,
Aula superba vale, redimita aulaea valete.
Non erit iu per nos vltrà visenda, colonis
Linquimus externis vos esse habitanda, valete:
Imus ad ignotas (nunquamq; redibimus) oras.
Sicq; viam carpunt, & equis calcaria figunt.
Mox igitur septem stellas ex aethere summo
Stellarum septem apparitio.
Demisere poli, quibus vna nitentior ibat
Ante alias, nec non Phoebi nascentis ab ortu,
Ferre videbatur gressum ad sublimia tecta
Praesulis Hugonis: rigidumq; ascendere callem,
Qui vicinus erat: celsoq; incumbere saxo.
Talia, cùm dulci decumberet ille sopore,
Suscipit: à somno postquàm expergiscitur, omne
Mente agitat factum: pensat secum atq; repensat.

Quid bone vult Deus hoc, inquit, mirabile signum?
Quid, rogo, portendunt hæc septem sydera mundo?
Altius hæc igitur dum cogitat: imminet vrbi,
Sex socijs doctor comitatus, & introit ædes

Excipiuntur benigne ab Hugone, Gratianopolitano Antistite.

Pontificis, quem se secreto affamine dixit
Visere velle, intra penetralia ducitur aulæ.
Et comites seni se inclinant, oscula figit
Sacratis manibus BRVNO. sicq; incipit ore:

Προσφώνησις B. Brunonis ad Episcopum Hugonem.

Grande decus fidei, rectissima norma parentum
Hugo, ab Olympiacis monitis per somnia diuûm,
Venimus huc ad te, nostram quoq; pandimus omnem,
Quam superi tetigere suo spiramine, mentem.
Terruit horrendo nos summa potentia monstro,
Quod puto non lateat quoq; te: cùm Gallia tota
Hac nouitate rei multis sit plena diebus.
O quàm cruda dies, grandiq; tremenda pauore,
Illa fuit: quæ nos tanto calefecit amore.
Singula tu nosti meliùs sanctissime pastor,
Quem Deus illustrem maiori lumine fecit,
Hi sex discipuli rigidum conscendere montem
Religionis in his mecum regionibus optant.
Vno animo cuncti in vasta vellemus eremo
Degere, & in rigidis vitam deducere septis.
Iam saturi mundo, nos fastidimus in illo
Quicquid adest, omnesq; pari inflāmamur amore:
Ergo locum nobis aptum pater inclyte pande,
Pande rogo: scimus quoniam patefecit Olympus
Tanta tibi, temetq; iuuamina grata daturum
Hoc in opus: nobisq; ducem ad deserta futurum.
Sic BRVNO: At verbis socij assensere loquentis.

Hugonis oratio ad Deum.

His pater auditis, nequijt cohibere cadentes
Ex oculis fluuios, leuat ac amplectitur illos,
Suspiciensq; polos, mox verba erupit in ista.
O supreme dator, deuoluens ætheris orbes:
Influxus in eos, qui tempora læta ministrant,
Aureaq; effusa deducunt sæcula pace.
Qualis ego te dignè verbo, laudare vel actu,
Effectuve queam, nostro qui tanta sub æuo
Mira facis, tantoq; hominem dignaris amore
Demere de luteis, & ad axem attollere curis.
Visa mihi in somnis ea septem sydera: quid ni
Hosce viros signant, hæc septem pectora monstrant,
Plena Deo, occiduos collustratura penates:
Namq; suos ad nos oriens transmisit honores,
Gallia tu fœlix, quæ tanto germine gaudes:
Quamve peregrino decorant à climate gentes:
Mox illis dulci sic est sermone locutus.

Τοπογραφία Cartusiæ.

Arbitror esse locum, vobis diuinitus aptum,
Qua declinarunt septem de nubibus astra:
Ipse situm recolo, memoriq; in pectore seruo,
Ardua deducit gibbosaq; semita rupis
Illuc, effœtus locus est & frigidus, vltrà
Quàm dici possit: sunt saxa albentia semper,
Assiduis niuibus surgente carentia sole,
Mane soperati simul ibimus: inspiciemus,
Quicquid erit, campos ibi cōtemplabimur arctos.
Interea mecum nati maneatis in aula,
Et memores estote mei, memoresq; meorum.
Sicq; quieuerunt hic facto fine loquendi.

Cumque diurna nouo sole interualla redirent,
Tum montana petunt omnes, & culmen apricum.
Ad supremum igitur tandem venere cacumen.

Ait, horrorem vastæ solitudinis.

Horrida saxa vident, horrentesq; vndique rupes.
Non arbusta illic, non ligna ferentia fructus.
Vix ibi sunt herbæ virides, humilesq; genistæ.

ὑποτύπωσις

Hicq; rigore loci Præsul perterritus, inquit,
O quantum doleo fratrum dilecta corona,
Tam steriles adysse situs, sublimia septa.
En infœcunda vallant nos vndiq; cautes,
Vix solem aspicimus, vesperq; manere videtur
Hic semper, nebulæq; graues, hic nulla ferarum
Lustra tuor, nullos aditus, vestigia nulla.
Non auis huc, non vir, non bellua forsitan vlla
Accessere: horrent sanè hæc loca frigida, semper
Perpetuis niuibus surgente carentia sole.

ἐπιφώνημα. Per interrogationem.

Ergo homines viuent, renuunt vbi viuere bruta?
Pandite, quid facitis, siq; hic habitare valetis?
Sicq; loquebatur. repetentem singula BRVNO

Brunonis sapientissimum responsum.

Hic interrupit verbis, O candide Princeps
Nonne putas melius sufferre incommoda montis
Huius, & algores gelidos, quàm ferre vel vno
Inferni tormenta die, variosq; dolores?
Ad superos attollo acies, & mente reuoluo
Iucundos sine morte dies, & munera semper
Duratura olim, nullumq; videntia finem.
Huc vocat omnipotens nos, & manifesta dedere
Signa poli: & modicis damnis terrebimur huius
Vitæ infœlicis, vitaq; decere carentis?
Absit, sum potius discrimen iturus in omne.
Hic igitur sit nostra quies, & sancta voluptas:
Dixit, & vnanimes cuncti assensere loquenti.

Res memorāda, statim vir præstātissimus Hugo,
Cum Brunone simul cunctisq; sodalibus, ista
Ore vno dixere alacres in carmine verba:
O salue semper regio tutissima mundi,
O salue quæsita diu tu saxea moles:
Purgatura pias longa à rubigine mentes,
Et multos missura animos in tecta deorum.
O salue superum mons impinguatus amore,
Cum terra licet sterilescat munere gleba,
Culturaq; carens & frugibus, haud tamen vnquā
Est caritura illis fruticetis atq; virere
Illo, ex quo sancti gignuntur in æthere fructus.
Herbis aret humus, sed ager virtutibus almis
Pinguescet semper, meritis cumulatus opimis.
Saluete ô tacitæ syluæ, tenuesq; myricæ:
Sumite nos hilari vestra in consortia vultu,
Venimus huc victuri omnes, simul & morituri.

Cartusiæ origo.

Post hæc artifices cœpere excidere saxa
Cotibus ex altis, calcemq; parare tenacem.
Hi fodiunt, ast hic cumulos componit arenæ.
Ille solum sternit, lateres hic portat & vndas.
Scalpra sonant, dolabræq; graues, duræq; bipēnes.
Longius auditur strepitus, rumorq; virorum,
Planicie in summa cellaque & fana struuntur:

Christiparaq; sacrum genitrici ac ara dicatur.
Bruno fontē impetrat.
Ille locus priuatus erat pluuialibus vndis:
Non ibi cisterna, puteusq́, nec vllus ibidem:
In fouea tantum pluuialis lympha manebat
Mortua: & interdum luteo fœtebat odore.
In mœrore omnes incommoda tanta ferebant.
Sed quid certa fides non impetrat atq; meretur?
Se dedit in lachrymas, orauitq́, inclytus ille
Cœtus, & obtinuit supplex quod ab axe petiuit.
Nanque statim in dura fodêre crepidine rupis.
Nec mora, continuò latices fluxêre recentes,
Fons B. Brunonis.
Et riuos egere amplos ad fluminis instar:
Lambit adhuc curuo fons ille cacumina cursu,
Cellarumq; hortes vitreo circumfluit amne.
Durat adhuc signum renouans miracula Mosis,
Qui sterili deduxit aquas de marmore dulces:
Quando Hebraa cohors Arabum deserta petiuit
Iamq; dies solennis erat: quo machina surgens
Hospitio poterat monachos seruare decenti:
Hugo tiet Clerum, ciuesq; inuitat ab vrbe
Ad summos aditus, incultaq́, limina montis,
Cartusia adis ἐγκαίνια.
Visuros fieri solitus encænia templi,
Atq; viros tantos habitum persumere sancta
Rusticitatis, & exesas latitare per alpes.
Ipso igitur Clero comitante, cacumina sylua
Scandit: at hic agrè BRVNO fratresq́, ferebant
Agmina tot gentis, tot per pia tecta tumultus.
Præsul adest, sacras solito capit ordine vestes,
Et decus imponit capiti, bifidamq́, tiaram:
Fumus odoratus veniens e thure Sabao,
Altius ascendit fauiq; voluminis complet.
Pōtifici cathedram parat ille, hic stragula sternit,
Iamq; sacerdotes aquo discrimine vocum
Incipiunt cantus: rutilas assurgit ad aras
Pastor, & erectis cœli ad fastigia palmis
Dedicatur locus Carthusia diuino numini.
Mystica sancta litat, superis & munera libat.
Dedicat intereà templum claustrumq́, Sacerdos,
Sitq; nouæ domui nomen Cartusia, mandat:
Condendasq́, domos habituras nomen ab illa.
Prædia donauit, donauit pinguia villæ
Iugera, quo monachi sine questu viuere possent.
Tunc adyta ingreditur Bruno, seniq; sodales.
B. Bruno monasticū eum suis habitum induit.
Singulus exuitur pretiosis vsq; lacernis
Mollibus, atque trahunt crepidas è cruribus omnes
Confestim, tondent generoso è vertice crines:
Apparent iuuenum formosa & lactea membra,
Nudatiq; manent. genubusq; & corpore flexi.
Mox operit lugens villoso tegmine pastor
Amictus Carthusianorum.
Candida doctoris, fratrumq́, tenerrima dorsa,
Atq; rudi sacco, mucumq́, imponit amictum
Virgine de lana, nineatum canabe cingit,
Atq; tegit scapulas albo clunesq́, cucullo,
Indicio æternæ clausuræ munditiaque.
Innumera astabant turba, cunctique gemebant.
Nec poterant retinere pios pia pectera planctus.
Tunc etiam summi nitido de vertice cœli
Angelici venêre chori, cantuq; sonoro
Festa celebrarunt. hos murice clarus & ostro

Præcedens Dauid citharam pulsabat eburnam:
Huc & Ioannes villosa pelle cameli
Cinctus prædulces circumplexurus alumnos
Venerat: hic Paulus tectus velamine palmæ,
Hic erat Hillarion, celeberq́, Antonius heros,
Candentiq; toga Benedictus & ore verendus,
Spectaturi aderant solemnia tanta parentes,
Qui latebras olim fuerant saltusq́, secuti.
παραίνεσις. Per apostrophen.
Discite mundano vos qui insudatis honori,
Qui caput erigitis, tumidum qui pectus habetis
Præsenti speculo, & tanta dulcedine moti,
Alta supercilia elata deponere frontis.
Victor 3. Pontifex.
Tum Pater excelsa Christi qui præfuit aula
Victor, olympiacos fertè aspiciebat in axes,
Fœlicesq́, choros vidit splendore corusco,
Sedibus è summis lætum associare tonantem,
Cartusia sanctos pergentem inuisere colles.
Obstupuit: montes illos & clima notauit,
Cursoremq́, illuc celerem, celeresq́, tabellas
Misit, & Hugoni visa hac miracula scripsit.
Hugo admiratus: quodcunque euenerat illo
Tempore, rescripsit; quave in confinibus illis
Egerat omnipotens, calamo dat nota volanti,
Doctorem & senos comites à turbine mundi
Conuersos: septem stellarum lumina, necnon
Ordinis incepti seriem, strictumq; rigorem.
Nuntius abscessit: latiamq; redijt ad vrbem:
Summus Pontifex sacro cū Cardinalium senatu, Carthusiense approbat institutum.
Maximus vt pastor cepit noua nuncia, gaudens
Conuocat extemplo patres: sanctumq́, senatum.
Quos Romana facit sublimes purpura, pandit
Omne quod acciderat factum: & diuinitus auctum
Confirmauit opus, votis concordibus aula:
Diuinisq; illud confecto grammate, donis
Muniuit, varijsq́, effecit dotibus almum,
Seruanturq; notis signata bifrontibus æra:
Hoc & idem plures summi fecêre parentes
Qui capitē excelsum triplici diademate cingunt.
Hugo autem nusquam potuit desistere cœptis,
Quos semel adiuuit, fouit quoque semper & auxit.
Iugiter inter eos studuit consistere, claustro
Conditus, albentes tunicas quoque sumpsit ab illis,
Non nisi q; inter eos voluit decedere vitam:
Mira viri Hugonis.
Fœmineos vultus ibi quadraginta per annos
Aspexit nunquam, nullosq; ambiuit honores.
Demum est in diuos post funera sancta relatus.
Tunc etiam Diui Theophredi maximus Abbas,
Guillelmus, cessit mitra, baculumq; reliquit
Sacratum, necnon monachorum ditia templa,
Degereq; elegit solus sub paupere tecto,
Sub Brunonis ope. & niueum suscepit amictum.
Victore assumpto, successit honoribus vrbis
Vrbanus secūdus succedit Victori.
Cluniaca gentis Princeps, Vrbanus, in omni
Præclarus sophia. fuerat BRVNO illius olim
Doctor, & idcirco cupiens in rebus agendis
Præceptoris ope, & monitis sapientibus vti,
Consilijsque eius, Romana mittit ab vrbe,

A

Ad Cartusiaci gelidissima culmina montis
Nuntium: vt in sancta Brunonem conuocet aula
Obsequiũ, hicq; Patris summi mandata capessens,
Pergit, & optatas cursu peruenit ad ædes.
Pontificis chartas accepit BRVNO, legensq;
Anxius addubitat, sibi quid tunc esset agendum,
An tentare viam, seu respondere precando,
Ne se proposito retrahat, ne grata relinquat
Antra, quibus lætitiare nihil contingere posset
Dulcius at postquàm partes euoluerat ambas,
BRVNO, reluctans votis, iussuq; supremi
Pontificis putat esse nefas, concludit eundum.
Sic licet inuitus, Cartusia deserit arua.
Heu quantos gemitus, heu quot lamenta, perosus
Romuleos fasces, curas atq; aspera cella
Exilia emisit BRVNO, emisere sodales?
Elegans homæosis. Ceu clauo amisso, ac veluti temone refracto,
Puppis erant, adeò dispendia multa tulère.
Tunc omnes. Landuinus erat moderator ouilis.
B. Bruno inuitus Romam accersitur. Protinus vt summi BRVNO peruenit ad aulam
Pontificis, toto prostratus pectore figit
Oscula sacratis pedibus: sed Papa iacentem
Attollit manibus, venienti applaudit amico.
Dat faciles aditus, & læta fronte magistrum
Suscipit hospitio, multoq; exceptus honore,
Pontificis lateri consul fidißimus hæret.
Huius & hortatu motus, diuersa coëgit
Consilia Vrbanus: generosa Placentia testis,
Sunt testes Melphi: Clarus mons testis ibidem.
Multa sacrosanctis dei rebus pneumatis auras
Instituit Mariæ celebrari Virginis horas
Quotidie à Clericis: huic Sabbata cuncta dicari.
In Mahumetanos (quæ gens cõtraria Christo est)
Milia multa hominum fidei succensus amore,
Armauit, qui signa crucis subière parati
Christo immortali mortalem reddere vitam.
Dux Godfredus erat Bullonius optimus armis:
Sanguineq́ue antiquo, virtuteq́ue magnus & audax,
Auxilio superûm Turcas prostrauit: & vrbem
Ingressus sanctam, capiti diadema recusat
Imponi regale suo. quum Christus in illa
Vrbe coronatus sit spinis dispare forma.
Postulat sibi dari facultatẽ curiam deserendi Romanam. Interea doctor nequiens tolerare tumultus
Vrbis, Apostolicos interpellasse parentes
Fertur, vt optatas fineret se visere syluas
Atq; frui solita dulci solamine pacis.
Nolentes verò tantum sub nube nitorem
Cælari, renuere patres, fecereq; Rhemis
B. Bruno electus Rhemensium, vel vt alij volunt, Regimensium Antistes. Pontificem toto populo exultante: sed ille
Cessit, & indignum tanto se dixit honore,
Atq; onere: agnoscebat enim, discrimine quanto
Quisq; subire queat prælati nomen, & ingens
Pondus: at instanti discessum ex vrbe rogatu
Obtinet: ad Calabras exiuit protinus oras,
Pristina non repetens Cartusi habitacula montis:
Ne fortasse sequi Romani antistitis aulam
Arte videretur tacita: nam Papa quietos
Tum fines adijt Gallorum, vrbemq; reliquit.
Ad Cartusiaca cultores scripsit eremi
BRVNO, quid impediat reditum: & qua causa remotè
Transtulit in Calabros, quippe illi firma voluntas
Persistit, antiquos aliquando reuisere colles:
Dum foret optatis occasio commoda rebus.
Optata gaudens de libertate recessus,
Alloquitur BRVNO charos hac voce sodales:
Vidistis comites, Romana tot mala gentis.
Quis numerare potest? memet narrare volentem
Impediunt lachrymæ: sunt mille pericula, mille
Sunt laquei, & nostræ sunt mille incõmoda vitæ:
Bella, neces, rixas, & litigiosa popelli
Iurgia, liuores, odia inueterata, tumultus
Vidimus, & misera quosdam ambitione tumẽtes:
Hinc precor auertamus iter: Deus euocat hinc nos
Eripit à tenebris, dum lux præcedit, eamus.
Antiqui repetamus iter, repetamus amorem
Bruno cum socijs aliquot ad Calabriæ deserta contendit. Propositi: cellas humiles, syluasq; quietas,
Atq; intermissa solatia dulcia vitæ.
Dixit, & ad cursum promptos sermonibus vrget:
Optatasq; vias concordi mente sequuntur.
Post hæc discipulos alios huc inde coëgit,
Linquebant opulenta alij patrimonia, cultus
Corporis, & ventris curas, ditißima castra.
Denique quicquid habet fallacis gloria mundi,
Spreuerunt penitus, per inhospita saxa sequuti
Brunonem, quocunq; manus diuina vocasset.
Purpura calcatur: BRVNO feliciter artus
Candor vestis index modestiæ. Veste tegit niuea, dat vestimenta salutis:
Insontes, humilesq; notans hos esse futuros,
Hos tenues habitare specus, & lustra docebat.
Hoc feruore animi, quo sex instruxerat ante,
Dum Cartusiacis BRVNO degebat in antris.
Per nemus vmbrosum sibi construxère cauernas,
Finibus in Calabris. nam paupertate coacti,
Non poterant cellas sublimi attollere tecto.
At Princeps Calabra fungens ditione Rogerus,
In nemus ire parat venátum: læta iuuentus
Retia rara ferunt, venabula, odoraq; canumq;
Agmina deducunt: sonipes spumantia mandit
Frena: ruunt equites cinctis ad terga pharetris.
Postquàm frondiferi ventũ est ad culmina mõtis,
Inuia lustra patent: delecta à vertice saxi,
Ecce feræ aufugiunt, & puluerulenta fatigant
Crura iugis: vallesq; petunt, camposq; patentes.
Tela sonant, clamantq; viri, volitantq; sagittæ.
Dantq; lycisca agiles saltus, ceruosq; sequuntur:
Antra petunt vbi BRVNO latet, sanctiq; sodales.
Maiestate virûm moti, tellure cadentes
Inflexère genu, caudasq; mouendo sub illis,
Numen adorarunt, implent latratibus auras.
[illegible]e dux errat equo medijs in vallibus, atq;
Baubatus varios audit. forsanq; repertum
Credit aprum, aut aliquem descẽdere rupe leonẽ.
Insequitur cursu nuncq; hos, nũc præterit illos.
Ad latebras tandem peruenit: easq; lyciscas
Aspicit orantis caudis applaudere sancto,
Poplitéq; incurno fixos accumbere terræ:

Mox descendit equo: faciem vultumq́ verendos
Contemplatus, humi cecidit causamq́ requirit,
Tam vasta audendi deserta tenere, Beatus
Singula narrauit doctor, verbumq́ salutis
Pretulit: atq́ ducem superûm calfecit amore,
Mox fieri delubra iubet, cellasq́ domosq́ue,
Diuitiasq́ dedit, terrasq́ ac oppida Princeps,
Iumenta atq́ pecus varium. Cartusia nobis
Ista secunda fuit virtutibus inclyta multis,
Hinc dux Brunonis precibus, comitumq́ piorũ
Confisus, sperabat opem: si quando necesse
In dubijs quidquàm bellorum euentibus esset.
Hunc etiam nec spes, nec opinio vana fefellit:
Quandoquidem Capua dum muros vndiq́ circum
Obsidet, agminibus latè implens oppida multis:
Sergius excubijs noctis prefectus ab illo,
Sancta data fidei violauit fœdera, falso
Qua iuramento diuûm promiserat aris.
Principi enim Capua tacita sub nocte latentes,
Se patefacturum ad sibi credita castra Rogeri.
Res infanda, aditus animo promisit auaro.
Iamiam nox aderat, quà proditor impius omnem
Patraturus erat, (ni obstarent numina) fraudem.
Opposita stabant acies, properabat iniquus
Sergius hostiles furtim introducere turmas,
Dux tenuem in somnum tunc declinarat ocellos.
BRVNO quiescenti, (res admiranda) repentè
Astitit illachrymans: & scissis vestibus iras
Denudans in eum Capuani militis, inquit:
Surge, cape arma, vide princeps si numina, cœli
Teq́ue tuosq́ue velint à proditione parata
Eripere. Attonitus somno sese excutit, agmen
Excitat: vt, veri quid haberet visio, nosset.
Arma capit, fiunt strepitus, it clamor in auras.
Anxia turba ducem sequitur, licet inscia metus
Tam subiti, castris mox Sergius atq́ sequaces
Aufugiunt, Capuamq́ petunt, dux impiger illos
Persequitur: Capuani obsistunt, pugnatur vtrinque.
Tela sonant telis. tandem victore Rogero,
Detexêre dolos istis incursibus, hostes
Deuicti captiq́ue: memor certusq́ue Rogerus,
Quòd Brunonis ope hanc fraudem euasisset, adiuit
Hunc: & ob id grates magnis cum vocibus egit.
Non ego, BRVNO inquit, sed cœli missus ab axe
Astans principibus, bellorum tempore fraudes
Angelus, in somnis tibi præmonstrauit iniquas.
BRVNO post longi victricia bella laboris,
Cœlitibus sanctam delegit reddere mentem:
Innocuumq́ue animum cœnoso à carnis odore, Obitus sanctissimi Patris Brunonis.
Cuius & illustres obitus, sublimia passim.
Agmina spirituum cantu venerata superno,
Vsque ad sydereos comitata fuêre senatus:
Qua pater excelsos æterna pace triumphos
Aspicit, & Diuos mira dulcedine vultus:
Hic pro eremicolis magno dat vota tonanti. Fós ad eius tumulũ miraculosè, plurimorũ ægritudines de, ellens, erumpit.
Innumeris etiam post inclyta funera claret
Prodigijs: nam fons viuus de fauce sepulchri
Continuò emanat, multis languoribus aptus
Curandis, & adhuc Brunonia lympha vocatur.

FINIS.

INDEX MATERIARVM, IN HOS tres D. Brunonis Tomos.

PRIOR NVMERVS TOMVM, ALTER FOlium denotat: litera vtrumque latus respicit.

D.

L.

M.

tei-

N.

O.

P.

Q. Qua-

Q.

R.

S.